

c 479

224666/III

Anno 1778 Die 12te Septem^r D. Maria Gostling
prima mea Conthonalis H^o hora matutina
obit

Anno 1779 Die 20te Janu^rij I. Annam ~~Reginam~~
in vice Sacram duxi

Anno 1780. Die die 16te Febr^u Josephus meus
et.

Anno 1781. die 27te Martij in Nobilien pub^l
licus sum^{us} Testimonialis & Cetera Mitri
et promissa etc.

Anno 1783. Die 20te Junij M^og Salena nat^ust.

Anno 1788. Die 18te Martij I. Anna P^{ro}
posita ~~Salena~~ mea Conthonalis
moruus et.

Anno 1814. Die 24te May Josephus mortu^{us}
et

Anno 1822 Dilectissimus Pater meus
Michael Eger Die 14te Martii hora
2^{ae} quadrante per 7^{ae} pomeridianam
in Domino dormivit. Requiescat in pace.
Magdalena Eger
fuit

Real. CXXXI.
INTROIVIMVS IN
TABERNACVLVM EIVS
ADORAVIMVS IN LOCO
VBI STETERVNT
PEDES EIVS.

JEROSOLYMITANA
PEREGRINATIO

ILLUSTRISSIMI PRINCIPIS
NICOLAI CHRISTOPHORI
RADZIVILI
DUCIS OLICÆ ET NIESVILII
PALATINI VILNENSIS
MILITIS JEROSOLYMITANI &c. &c.

Primum

A. THOMA TRETERO
CUSTODE VARMIENSI

È Polonico sermone in latinum translata,
Et Antverpia excusa.

Nunc demum sumptibus
REVERENDISSIMI DOMINI
DOMINI

STEPHANI KISS,
Cath. Eccl. Wesp. Archi-Diac.
Cath. & Canon. recusa.

J AURINI,
Typis
GREGORII J. STREIBIG,
Privil. Reg. Episc. et Civil.
Typograph.
M. DCC. LIII.

224666/1

Opp. XVIII

C. 479

Sub. t 26 s. 90

LIBRARY
OF THE
BIBLIOTHECA
MUSEI
HISTORICI
ROMANI

JEROSOLYMITANA PEREGRINATIO

ILLUSTRISSIMI PRINCIPIS
NICOLAI CHRISTOPHORI
RADZIVILI,
QUATUOR EPISTOLIS DESCRIPTA.
EPISTOLA PRIMA.

ARGUMENTUM.

QUATUOR *Epistolis Auctor totam peregrinationem suam describit. In prima rationem suscepti itineris amico reddit; & quæ impedimenta voti exequendi superaverit, quàmve facultatem peregrinandi ad Terram sanctam habuerit, exponit. Deinde dispositis rebus domesticis, & condito ultimæ voluntatis testamento, scribit se Venetiis soluisse: habitumque peregrini in monasterio S. Mariæ della Gratia apud Fratres Hieronymianos induisse. Postea in navigatione, quas civitates, arces, insulas, portus, sepulchra antiquorum viderit, præcipuè autem Thesei Labyrinthum in Creta; Gortynæ civitatis ruinas, & Salinas Cypri accuratè describit. Notabit Lector, ex omnibus Epistolis, quàm cautè & religiosè peregrinationes obeundæ.*

POSTULAS à me tibi perscribi, non solum iuris hujus mei, quod in DEI nomine effusus, modum ac rationem; sed etiam, quæ me ad suscipiendam tam longinquam & prout multis videtur etiam periculouamquam ego diversæ fui semper & sum ovidentia & prædestinatio divina, sicut versantur, vias expeditas & faciles, ita domesticam vitam ducunt, easdem perplexas

sententiæ; cum ipsa nonnullis qui peregrinantur aliis qui in patrio so-

xas & difficiles reddere soleat) peregrinationem impulerit: idque debili cumprimis & attrita, quod multis, maximè verò tibi obscurum non est, valetudine præpeditus.

*Auctor
Historici
partes si-
bi non
assumit.*

*Libri,
mortui
Magi-
stri.*

Quamobrem ut voluntati tuæ morem geram, quantum memoria repetere possum, mitto tibi principium itineris hujus mei, illud admonitum te cupiens, ut hæc tantum soli tibi (cui promutua consuetudinis & familiaritatis nostræ jure, vel minima quæque rerum mearum, nota esse percupio) scripta esse noveris. Historici partes hîc mihi non assumo, nec is peregrinationis meæ scopus, sed longè diversus, prout inferiùs videbis: cùmque & occupationes, & vitæ meæ professio tibi non sit ignota, facilè judicare potes, non eo consilio regiones has me peragrarè, ut situs Provinciarum, mores nationum, & alia, quod Historici facere solent, scripto comprehendam; quarum rerum si me curiositas abriperet, possem non ita magno negotio, domi residens, à mortuis magistris (ita Alphonsus Aragoniæ Rex libros appellabat) easdem ediscere. Accipies itaque & leges animi causa, qualescumque epistolas meas; quas, ubi occasio & scribendi voluntas accesserit, ad te quandoque daturus sum. Nam fatigato & malè affecto corpori, quies potiùs quàm scriptio convenit: quod ex illo ipso tempore, quo vix in Cretam appuli, in me satis superque experior.

*Stephani
Pol.
Regis,
de Au-
toris pe-
regrina-
tione
consili-
um.*

Non dubito quin meas illas acceperis, quas ad te Grodnâ scripsi, à Rege Stephano digressus: qui me clementer & humaniter habitum dimisit, cum quadam etiam compassione, quòd me tam longo itineri committere voluerim. Perscripsi & illud, auctorem mihi Regem fuisse, ut ad evitandas navigationis molestias, & naufragii, vel piratarum pericula, Constantinopolim; & inde Aleppum me conferrem, acceptis Czauffio & Janissaris, à Turcarum porta, qui majoris auctoritatis essent, quàm ceteri omnes, qui ministris Imperatoris adhærent. Inter alias, etiam hanc optimus Princeps consilii sui rationem adferebat, quòd latere, quo minùs quis sim agnosceret, nulla ratione possem: unde mihi non leve periculum immineret. Longè esse, id scitu Cæsaris Turcarum fieri, & iter cum patientiis persequi. Sed daturum ad eundem literas, diligenter persequi. Sed ex aula sua Internuntium eò missurum; simul aliquem industria negotium hoc meum apud Turcam promoverè; cissim rationes meas attuli Regiæ Majestati, quibus pericula instituendam, tutius existimabam; quòd nihil explorati haberem, qua ratione Constanti hoc terra perficere, mari id com-

pen-

pendiosè, securè, & breviori temporis spatio absolvi solere: eaque de causa, potiorè hanc consilii mei ad effectum deducendi rationem, me judicare. Ceterum quænam potissima fuerit profectionis hujus meæ in Palæstinam causa, jam brevibus accipe.

Non ignoras procul dubiò, cùm sis Catholicus, omnipotentem DEum diversis mediis uti solere, quibus homines ab æternæ damnationis statu abductos, in viam salutis reducat: idque eum non propter se agere; cùm nihil illi accedat, si rectè; nihil decedat, si turpiter & pessimè vivamus. Sed cùm nobis sanctè pollicitus sit, se nolle mortem peccatoris, sed ut magis convertatur & vivat, id nobis pro sua clementia & bonitate, subinde præstare dignatur. Præcipuus itaque modus, quo homines à peccati turpitudine avocat, ad infinitam gratiæ & beneficiorum demonstrationem quam humano generi copiosè exhibet, referri debet. Nam cùm summè bonus, immò ipsum summum bonum sit, non potest ab eo nisi bonitas immensa proficisci: quam cùm in hominem plena manu effuderit, illique ad voluntatem omnia contulerit, ubi ille, quam gratitudinis loco rependere deberet, emendationem vitæ differt, & beneficiorum immemor, tamquam equus effrænis, malitia excæcatus, in omne scelus ruit præceps, licet illum in peccati sordibus jacentem, justè rejicere & in æternum damnare possit, cùm id illi sit liberum, nec cuiquam facti sui rationem reddere teneatur: infinita tamen illa bonitas ipsius, rigorem justitiæ cohibet, ne miserum in finem abjiciat & derelinquat: & paterna quadam solitudine admonito, temporarias afflictiones & castigationes immittit; ut quem bonitas ipsius à peccato non potuit abducere, saltem doloris acerbitas, humano sensui contraria, eundem in officio contineat. Hinc est, quòd variis calamitatibus, præcipuè verò corporis etiam infirmitatibus interdum homines affligi permittit; ut vel hac ratione mortalis faciliùs recogitet, ad quem finem corporeus hic asinus, quem tam delicatè nutrit & amat, devenire tandem debeat: & quàm meritò temporalia hæc bona umbræ comparentur, quæ exiguo momento transit & evanescit. Sit igitur sanctissimum nomen Domini DEI nostri benedictum, qui levibus hisce admonitionibus & flagellis citò transitoris nos coërcet, ne in illum ignem inextinguibilem, & vermem qui numquam moritur, incidamus. Atque ita planè mecum actum est: in quem cùm divina bonitas, innumera gratiæ suæ dona & beneficia contulisset, non solum me illi gratum aliqua vitæ solutioris emendatione, non exhibui; sed etiam donis illius abusus, in juvenili ætate mea, vanitatis illecebris abductus, peccata peccatis accumulavi: & quod ceteris, qui in

Deus diversis mediis homines

salvat.

Eze. 33. Peccatoris mortem Deus non vult.

Infirmitates corporis cui Deus permittat.

Temporalia bona umbræ assimilata.

*Vitam
breve
non ac-
cipimus,
sed ipsi
facimus.*

*Auctoris
ad Deum
conver-
sio.*

*Votum
visendi
S. Sepul-
chrum.*

*Lithua-
norum
in Livo-
niam ex-
peditio.*

*Bellum
Geda-
nense.*

delictis & excessibus volutantur, accidit, licet adversam valetudinem non à natura trahant, luxu tamen eam sibi accersunt ultrò, præfixumque vitæ terminum abbreviant, (juxta illud Sapientis dictum: Non accepimus brevem vitam, sed fecimus; non inopes ejus, sed prodigi facti sumus) idem & mihi usu evenit. Nam in gravem infirmitatem, ingentibus capitis doloribus, & diversis accidentibus auctam, incidi Anno 1575. Mense Augusto, cum secunda ejusdem die vigesimum sextum ætatis meæ annum complevissem. Et quoniam, vitio corruptæ naturæ cum in adversam valetudinem inciderit homo, frustra de medicina corporali, si de animæ salute non cogitat, sollicitus est: ubi me tam gravi morbo, permissu divino, prægravatum sensi, in quo curando omnis Medicorum industria frustra consumeretur; ad DEum ipsum pro utriusque hominis curatione per sacram Confessionem & diviniissimi Sacramenti susceptionem supplex confugi, ab eoque humillimè petivi, ut dimissis adolescentiæ meæ delictis, id cordi meo inspiraret, quod cum majestatis suæ gloria, & peccatricis animæ meæ salute, conjunctum esset. Cùmque orationi hujusmodi sæpius ferventer insisterem, quodam tempore Mense Septembri, cum præsens sacrosancto Missæ sacrificio adessem, votum feci (quod Confessario meo postea revelavi) si divina bonitas pristinam mihi sanitatem restitueret, me sacrosanctum Domini sepulchrum visitaturum, tempore ad hoc peragendum non definito. Interea, pro morbi ratione, opportuna remedia adhibere non intermisi, quæ magis ac magis producebantur.

Anno Domini 1576. usus sum thermis Javoroviensibus in Polonia. Anno sequenti 1577. semper itidem cum Medicis mihi res fuit. Interea incidit expeditio nostra Lithuanica in Livoniam, cui cum aliis & ipse interfui, cum Dux Moscoviæ provinciam hanc depopularetur, & Rex Stephanus apud Gedanum in castris esset. Anno 1578. significavi Gregorio XIII. Pont. Max. me in Germaniam ad experienda nonnulla remedia, & thermas, proficisci: quæ ubi me vegetiorem reddiderint, vovisse me DEO, & omnino constituisse visitare sacrum Domini Jerosolymitanum sepulchrum, quid ad hæc Pontifex responderit, ex adjuncto Brevi apparet.

DILECTO FILIO NOBILI VIRO
NICOLAO CHRISTOPHORO RADZIVILO
OLICÆ DUCI

GREGORIUS PP. XIII.

DILECTE fili, nobilis vir, salutem & Apostolicam benedictionem.
Piè sapienterque facit nobilitas tua, cum in valetudine curanda
ita

ita utitur humanis remediis, ut omnem spem repositam habeat in DEI benignitate. Laudamus igitur propositum tuum, balneorum adhibendorum, & votum visendi Sepulchrum illud sacrosanctum Domini nostri JESU CHRISTI. Speramus ab ejus bonitate valetudinem tibi restitutum iri. Nostram verò atque Apostolicam benedictionem, quam postulas, & his literis impertimus, & tum sanitatis recuperationem, tum læta & felicia omnia, tibi ab ipsius Domini nostri benignitate precamur. Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die ultima April. M. D. LXXVIII. Pontificatus nostri anno septimo.

Ant. Buccapadulius.

Cæterum valetudo, cum licet non adeò, meliore tamen loco esse cœpisset, in patriam redire constitui, quòd in Germania nullum habebam, cum quo de itinere hoc ineundo conferre possem, quod multorum, & meo quoque judicio cumprimis arduum & periculosum videbatur. Autumno itaque insequente, reversus in patriam, constitui æstate proxima in Italiam, inde in Palæstinam proficisci: cùmque eadem hyeme Stephanus Rex primò in Magnum Lithuania Ducatum adveniens, expeditionem bellicam adversus Moscoviæ Ducem, æstate anni 1579. suscipere decrevisset, convenire videbatur militari professioni meæ, ut & ipse Regi meo, adversus communem patriæ hostem, operam meam impenderem. Hunc itaque annum unà cum aliis Lithuanis, in Polocensi bello consumpsi: cùmque ibidem ictu bombardæ in capite læsus ex vulnere, DEO juvante, convaluissim; ad votum illud meum adimplendum, recenti divino beneficio, non mediocriter me permotum & incitatum sensi.

Anno Domini 1580. profectus sum in Italiam, eo consilio, ut remediis & thermis, quod feci, adhibitis, destinatum iter prosequerem; cùmque ex Medicorum præscripto, has & illas obeundo, nonnisi Mense Augullo ultimas thermas absolvissem, æstas integra sic est exacta: & cùm sub ipsam hyemem Venetiis solvere constituissim, naves è partibus illis reversæ, nuntiarunt hoc ipso Anno 1580. pestem in Græcia, Syria, Palæstina & Ægypto grassari; quæ in tertium usque annum, licet sensim decrescendo pro-
rogari consuevit. Primo etenim anno sævit atrocissimè, secundo non item, tertio minùs: qua quidem in re singularem DEI benignitatem licet admirari, quæ hac in parte, pro immensa sua misericordia minùs Christianos, quàm paganos affligi permittit. Hoc nuntio accepto, dehortabantur omnes, ne me in apertum periculum conjicerem: sed & naves, quæ futura æstate vela in

*Pestis in
Ægypto
& Pa-
læstina.*

*Plescovi-
ensis ob-
sidio.*

oras illas facere debebant, remissiore studio adornabantur. Interea allatum est quoque, Regem Stephanum in sequentem annum, denuò contra Moscum exercitum ducere. Quamobrem, licet non adeò firma valetudine, Anno 1581. hyeme peracta in patriam sum profectus, & æstatem integram cum Rege in castris ad Plescoviam transegi. Domum inde hyeme reversus, cum propositum itineris in Palæstinam suscipiendi omnibus, me non celante, innotuisset, illique me ab eo vehementer avocarent; cœpi & ego nonnihil vacillare, & votum illud meum ita interpretari, quòd non nisi pristina valetudini restitutus, ad illud implendum adstrictus essem; nunc verò me experiri, quòd cum ætate languor itidem cresceret. Cogitationes ejusmodi cum in animo sæpiùs obversarentur, & ego, more solito, in exiguis orationibus rei successum DEO commendarem, visum est per Confessionem, & sacrosanctæ Eucharistiæ perceptionem, divinum auxilium implorare: unde statim in mentem venit; etsi non satis firma valetudo, talis tamen esset, per quam incedere, negotia tractare, in militiam proficisci, longiora quoque itinera peragere, mihi liceret. Quamobrem, cum hæc in gratiam terreni Regis, vel familiarium, aut necessitatis alicujus causa facere non detrectem, cur eos itineris labores suscipere non possem, quos me subiturum ipsi DEO sanctè promisi; qui solus Rex regum est omnium maximus; à quo bona nobis omnia proveniunt; à cujus manu, non aliunde, quæ necessaria sunt, ad nos derivantur? Totum itaque me divina ipsius providentiæ permittens, firmissimè constitui, quacumque tandem valetudine præditus essem, sacrum hoc iter ingredi, firma spe fultus, me illud, DEO auxiliante, absoluturum: etiamsi mori contigerit isthic, me non graviter laturum, ubi sacra redemptionis nostræ loca oculis corporeis intueri, & voti compotem fieri, divinitus mihi concessum fuerit.

Quamobrem Anno Domini 1582. rebus domesticis dispositis, & ultimæ voluntatis meæ testamento condito, cum me in patriam numquam ampliùs rediturum existimarem, Mense Augusto Grodnam ad Regem Stephanum profectus sum, ut consilium profectionis Jerofolymitanæ patefacerem, illique valedicerem. Dehortabatur quidem ille variis modis me à proposito suscepto; quoniam tamen vota Domino reddenda essent, quorum commutatio à Sede tantùm Apostolica peti deberet, persuadere modis omnibus mihi conabatur, ut Romam potiùs me conferrem, quàm adeò affecta valetudine, tam periculoso itineri me committerem. Cæterum cum respondi, me omnino constitui, iter hoc aggredi; à quo si desisterem, & iræ divinæ offensam, & hominum

voculas, & nonnullam existimationis jacturam pertimescerem; quàm maximè potuit hortabatur, ut, quod superiùs attigi, Constantinopolim proficiscerer; diligenter se curaturum, ut minore difficultate & periculo, metam tantopere desideratam attingerem. Obtenta à Rege discedendi venia, Nesvisum redii: cumque omnia in procinctu haberem, Sacramentis Ecclesiasticis munitus, in DEI nomine, die 16. Septembris, Anno Domini 1582. iter sum ingressus: & cùm in hunc ipsum Annum correctio Calendarii Gregoriani incidisset. Mense Novembri Italiæ fines attigi: ac, ubi in quibusdam Lombardiæ locis, pro mea tenuitate, devotioni aliquantisper vacassem, die octava Decembris, ipso die Conceptionis beatissimæ Virginis, cùm diebus aliquot antè familiam meam Veronam præmisissim, Venetias perveni, statimque Ducem Nicolaum de Ponte cum literis Regiis adii; à quo Rex diligenter postulabat, ut me Præfectis, quos in Græcia & locis maritimis habent Veneti, diligenter commendaret: quod eò minore negotio obtentum, quia satis jam antea, & ego & familia mea Venetiis erat nota. Egi itidem cum Procuratore Terræ sanctæ, qui semper in Monasterio Sancti Francisci della Vigna residet, & erat tum in hoc ipso officio Frater Joannes de Candia. Contuli & cum F. Jeremia de Bressa loci Guardiano, qui bis fratrum sui ordinis in Terra sancta prælatus, duodecim annis Jerosolymis mansit. Ab his quemadmodum me gerere deberem edoctus, dedi operam, ut prima navi, quæ statim post Epiphaniam, & maris pro recepto Ecclesiæ ritu benedictionem, solvit, vela facere possem; eaque de causa maximè discedere adproperabam, ut sacrum Pascha Jerosolymis peragere mihi liceret. Ex quorundam itaque consilio, oblata mihi fuit navis (Galeonem Tornelli vocabant, à Tornello mercatore, cujus erat, denominatam) non adeò quidem magna, nempe sexcentorum tantum doliorum capax; nec novi operis, nam ante tredecim annos erat fabricata; sed celeritate tamen, & boni eventus nomine valdè commendata, quæ nauclerum peritum haberet Augustinum de Giacomo: cum quo, quandoquidem post Epiphaniam discedere debebat, tractationem de profectione inivi. Atque hac etiam in re singularem in me DEI benignitatem & clementiam agnovi, quòd spe celerioris discessus, cæteris navibus omissis, huic potiùs adhæssi. Nam cùm ingens oneraria navis, Ruggina dicta, sub finem Januarii Anni 1583. solvisset (quæ res mihi cumprimis molesta fuit) vix dum portu egressa, tempestate apud Fossam Claudiam jactata, vix periculum, ejectis omnibus anchoris & malo abscisso, evasit: ita ut ægrè admodum, ad Istriam aliquot Italicis miliaribus Venetiis

Annus
Kalen-
darii
Grego-
riani.

Nicola-
us de
Ponte
Dux Ve-
netus,

Benedi-
cti ma-
ris, men-
se Janua-
rio apud
Vene-
tos.

Jerofolymitana Peregrinatio absque Pontificis Romani facultate suscipi rite non potest.

distantem, adpelleret; ubi integra hyeme substitit: quam qui conscenderant, Venetias redire sunt coacti. Hæc eadem navis, antequam nos Cyprum adnavigaremus, una tantum die Tripolim versus vela fecerat. Circa medium Februarii Mensis, solverunt aliæ duæ minores naves Alexandriam versus. Quamobrem longioris moræ pertæsus, licet per Ægyptum via remotior Jerofolymam esset, unam ex illis conscendere deliberaveram: sed cum non adeò magnæ essent; & gubernatores, qui Patroni vulgò dicuntur, parum expertos haberent; ne tale quid facerem, aliqui disuaserunt. Et hîc benignè mecum egit immensa DEI misericordia. Nam una ex illis non longè à Ragusa periit, altera prope Corsicam insulam vi tempestatis concussa, ita dissoluta est, ut inde unus tantum vix incolumis evaserit. Scripsi deinde ad Pontificem, significans illi, quòd literis ejus prioribus acceptis, diversis causis impeditus, iter sacræ peregrinationis hætenus ingredi non potuerim: nunc quandoquidem in procinctu essem, facultatem adeundi sacrum Sepulchrum denuò mihi concedere dignaretur. Moris enim est, ut quicumque sacram hanc peregrinationem suscipit, is facultatem in scriptis à Pontifice, aut ab iis qui sunt ad eam rem delegati, habere debeat: alioquin Catholici vitant ejus consortium, & se apud Religiosos illius loci respectum reddit, quòd non sit germanus Ecclesiæ Catholicæ filius. Communiter etiam accidit, quòd ii qui videndi tantum (quibus rarò id feliciter cedit, quandoquidem vel in mortem inopinatam, vel in casus miserabiles incidunt) & non devotionis causa eò veniunt, multum negotii Catholicis faceffunt, propter insolentiam & incompósitos mores: unde non solum damnum, sed etiam periculum Catholicis accersunt. Nam ubi quid indignum perpetraverint, Catholici pœnam culpæ sustinere, & in pecuniæ defectu, ne in servitutem Turcicam deveniant, pauperes Religiosi eos redimere coguntur. Quamvis autem pro ea familiaritate, quæ mihi à plurimis annis cum clarissimis quibusque in Italia viris intercesserat, etiam absque ejusmodi literis me itineri committete potuissem; nec à religiosis viris, mihi jam aliqua ex parte antea notis, aliquid difficultatis pertimescendum erat: volui tamen, cautionis causa, de iis omnibus mihi providere, quæ laudabilis Ecclesiæ consuetudo postulat; maximè verò peregrini munus obeundo, peregrinorum quoque juribus uti, & summi Pontificis benedictionem obtinere, cum primis necessarium esse judicabam. Pontifex literis meis acceptis, quas illi Georgius Ticinius Scholasticus Vilnensis, Regis Poloniæ in Urbe Agens reddiderat, quæsiuit ex illo, num jam omnino iter hoc tam longum,

gum, non confirmata valetudine, & eo tempore quo piratæ plerumque mare infestum redderent, ingredi constituisssem: nec obscure ferebat, si Romam venissem, quod libenter voto in alia pietatis opera commutato, super ejusmodi profectioe mecum dispensaturus erat. Quoniam tamen à tam sancto instituto dehortari minimè licitum videbatur, cum jam de constanti mea voti explendi voluntate illi constaret, & literas patentes, quas hîc subjunxi, mihi humanissimè concessit, & calculos oratorios, cum maximis adjunctis Indulgentiis seu gratiis spiritualibus misit, conditione adjecta, ut singulis diebus in meis orationibus ipsius memoriam numquam intermitterem; quandoquidem ipse quoque in orationibus suis, profectioe hujus meæ exitum felicem, assidue DEO repræsentare non cessaret.

DILECTO FILIO NOBILI VIRO
NICOLAO RADZIVIL
DUCI OLICÆ ET NESVISII
Magni Ducatus Lithuanix supremo Marschalco.

GREGORIUS PP. XIII.

DILECTE fili, nobilis vir, salutem & Apostolicam benedictionem. Exponi nobis nuper fecisti, quod tu devotionis zelo & fervore ductus, cupis sepulchrum Dominicum Jerosolymitanum, ac forsan alia ultra maria Terræ sanctæ pia loca visitare, si tibi ad id nostra & Apostolicæ Sedis licentia suffragetur & facultas. Quare nobis humiliter supplicari fecisti, ut tuo pio desiderio hujusmodi in præmissis annuere, de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur te specialibus favoribus & gratiis prosequi volentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, tibi, ut sepulchrum Dominicum, & alia ultra maria Terræ sanctæ loca prædicta personaliter visitare liberè & licitè valeas, dummodò prohibita ad partes infidelium non deferas, plenam & liberam licentiam & facultatem, auctoritate Apostolica, tenore præsentium concedimus. Datum Romæ, apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris die XXII. Januarii, M. D. LXXXIII. Pontificatus nostri anno undecimo.

Cæs. Glorierius.

GREGORIUS PP. XIII.

UNIVERSIS & singulis, Regibus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Dominiis, eorūque Magistris.

stratibus, nec non Capitaneis classium & navium, cæterisque Dominis temporalibus, & nostris ac sanctæ Romanæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subjectis, salutem & Apostolicam benedictionem. Cum nobilis vir, Nicolaus Christophorus Dux Olicæ & Nesvis, Magni Ducatus Lithuaniae supremus Marschalcus, sicut nobis nuper exponi fecit, devotionis fervore accensus, sepulchrum Dominicum Jerusalemitanum, propediem concedente Domino visitare cupiat: nos pro singulari nostra erga dictum Ducem charitate, ei tutum & securum iter ubique esse exoptamus; vos omnes nobis non subditos plurimum hortamur, & requirimus, subditis verò nostris arctè præcipimus ac mandamus, ut si Ducem prædictum ad loca vestra & nostra pervenire contigerit, ipsum unà cum ejus comitibus ac familiaribus, benignè & liberaliter recipere, complecti ac tractare, cum pro ejus dignitate, tum etiam nostro intuitu velitis: & illi si opus fuerit, & vos duxerit requirendos, de idoneo præsidio & salvo conductu, promptè providere curetis. Sicque efficiatis, ut vos de propenso erga dictum Ducem animo, meritò commendare, & in occasionibus parem vobis gratiam referre valeamus. Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die XXII. Januarii, M. D. LXXXIII. Pontificatus nostri Anno undecimo.

Cæs. Glorierius.

Interea dum iter apparamus, & in horas abitum expectantes res etiam in navem inferri curamus, divina quadam ordinatione fiebat, ne solvere per aliquas moras possemus: & apparuit postea, præclare actum fuisse, quòd navis hæc nostra, tardiùs quàm constituerat, mari sese commiserit. Quamobrem totam Quadragesimam, & Paschalia Festa Venetiis egimus, devotioni, quantum divina gratia largiebatur, insistentes. Tandem Sabato ante Dominicam in Albis, Anno Domini 1583. die 16. April. hora circiter vigesima secunda, scapha conscensa, Venetiis ad Monasterium S. Mariæ della Gratia Fratrum S. Hieronymi in Insula pervenimus, (quo in loco manè jam habitu peregrini indutus, sanctissimo Sacramento percepto, divinæ Majestati orationibus meis exilibus profectionem hanc meam, ut eam benedicere dignaretur, supplex commendaveram) inde in portu Malamoci, nave post occasum Solis conscensa, tertia noctis hora solvimus anchoras: & in aurora insequentis diei, quæ fuit 17. Aprilis, portu egressi, hac ipsa die & nocte lucèque subsequenti, levi vento flante, sinum Tergestinum prætergressi sumus: cùmque ventus flare penitus desisset, substitit navis prope Parentium vetus Istriae oppidum, quod non adeò magnum sed loco

per-

peramceno situm, antiquitatis cujusdam speciem refert. Nonnulli volunt illud post raptam Helenam à Paride conditum, & ^{Parentum oppidum à Paride conditum,} ab ejus nomine Paridinum antea appellatum. Naves onerariae huc adpellere non possunt: unde & nostra quarta milliaris parte ab eo littore abfuit. Ego scapha conscensa, cum ad Ecclesiam Fratrum Conventualium Sancti Francisci, ubi Missam audiui, descendissem, oppido perlustrato, ad navem postea redii. Circa vesperam, leni vento spirante, dicto loco movimus: & in aurora, ad portum desolatum in Dalmatia, Torreta vulgò dictum, ^{Dalmatia.} pervenimus: ubi propter contrarium ventum, qui inter Orientalem & Meridionalem medius, Sirocco ab Italis vocatur, triduum hærere fuimus coacti. Et quoniam inde civitas Zara quinque milliariibus abest, jactis anchoris, scapha pervenimus ad Insulam Sala, pedestrique itinere, ad ejusdem nominis villam, medium milliare progressi, circa Meridiem ad hospitium divertimus: in quo rusticos potationi vacantes reperimus: qui cum nos habitu peregrinorum indutos, & lingua Polonica uti (quam & illi intelligebant, cum Sclavi essent) animadvertissent, & ignorarent navem nostram ad Insulam appulisse, credebant nos exploratores esse, cum praesertim nonnullae Turcarum arces in propinquo essent, quarum una Bokal dicta, brevi maris interjectu, uno tantum & medio milliari ab illis distaret. Constituerant itaque nos comprehendere, & jam pro funibus, quibus nos vincirent, socios quosdam praemiserant. Quamvis autem haberem literas Venetorum patentes, quibus subditis praecipiebant, ut in ditio- nibus eorum omne mihi officiorum & humanitatis genus exhiberent, eas tamen illis ostendere nolui; ne ut erant ebrii, vi abreptas discerperent vel deperderent. Quamobrem ut nos ad Superiorem quem habebant, deducerent, petivi: quod etiam fecerunt: cumque una pergeremus, habuerunt quosdam è suis obvios, qui illis nuntiarunt plures è nostris apud Ecclesiam adesse. Venerat autem eò Albertus Episcopus Sidoniae, cum duobus Societatis Jesu Sacerdotibus, Leonardo Siculo & Ignatio Hispano, quos Gregorius XIII. Pontifex, Catholicae Religionis propagandae causa, in Syriam mittebat: qui eadem nobiscum navi Tripolim Syriae pervenerunt. Ubi igitur plures ex nostris viderunt, & Notarium navis Hieronymum Varvani, antea sibi notum, conspexerunt, nihil nobis amplius exhibebant negotii: immò cum apud Parochum pranderemus, apud me culpam deprecari sunt, quòd subvereabantur, ne apud Zaræ Magistratum ^{Zara civitas Dalmatia.} eos deferrem. Sumpto prandio, scapha conducta, Zaram civitatem Venetorum in Dalmatia egregie munitam, post horam vi-

gesimam primam perveni: ubi cùm ad portum Venetorum Prætor Vincentius Morosinus deambulare, scire volebat, an ex locis infectis veniremus. Egressus scapha Notarius nostræ navis, literas patentes, quas habebam, illi ostendit: quibus lectis, in terram nos descendere jussit; & post salutationem, in civitatem introduxit, munitiones ostendit, & hospitio in palatio honorifi-

*S. Marci
Festum
per di-
tiones
Veneto-
rum ce-
lebre.*

*S. Simeo-
nis senis
Evan-
geli-
corum
corru-
ptum.*

cè excepit. Postridie, quòd Festum Sancti Marci esset, in Ecclesiam ivimus; Processioni, quæ per ditiones Venetorum magnæ cæremonia ubique peragitur, interfuimus; Ecclesias aliquot visitavimus; præcipuè Sancti Simeonis illius Evangelici senis, qui Christum puerum in ulnis gestavit: cujus sacrum corpus sub altari majori ibidem planè integrum, nec putrefactum, religiosè aservatur: quod vidimus accuratè, & attrectavimus. Prandio peracto, ex palatio ad portum descendimus, & inde navicula post solis occasum ad navem nostram reversi sumus. Cùm essemus Zaræ, fuit deposita contra milites querela, qui centum viginti in eadem nostra navi, in Cretam à Venetis mittebantur. Prætor misit statim, ut quidquid alicui illatum esset damni, subito refunderetur.

Soluimus manè ex eo portu, & die noctèque insequenti, vento Aquilonari, qui inter Septentrionem & Orientem est, prope Balonam Turcarum civitatem vehementissimè jactati sumus.

*Balonæ
Turcarum
civitas.*

M A J U S.

Ex mari Adriatico in Mediterraneum delati sumus.

Corcyra.

3. Prætervecti sumus Corcyram insulam sub vesperam:

Cephalonia.

4. nocte verò ipsa Cephaloniam.

Zacynthus.

5. Appulimus hora decima octava Zacynthum, Accessi statim ad Monasterium Fratrum Minorum de Observantia B. Mariæ: cujus loci erat tum Guardianus Frater Bonifacius de Bergamo.

*Ciceronis
sepulchrum.*

In hoc Monasterio visitur lapis vetustus sepulchri Ciceronis, cum inscriptione literis Græcis exarata: ibidem in urna itidem lapidea dicuntur ejusdem cineres esse repositi. Insequenti die, Marcus Antonius Venereus, Prætor Venetus, invitatum lautè me tractavit in arce quæ in alto monte posita, antiquo opere, forma rotunda constructa est. Altera die Missam audivimus in Monasterio S. Eliæ, Fratrum Conventualium Sancti Francisci: quod in amœnissimo colle positum civitati imminet. Hortum habet non adeò magnum, sed cum primis elegantem. Nullibi majora poma citrina, mala aurea, & limoniorum, in tota Græcia (ipso- rum Græcorum testimonio) proveniunt, quàm hîc & in hac to-

ta Insula: unde uvæ passæ minoris, vasorum ducenta millia annuatim, vini verò rubri & albi circiter triginta millia doliorum extrahuntur: quod & Marcus Securius Venetus, qui telonium tunc temporis ibi conduxerat, & cæteri mercatores pro certo affirmabant. Sumpto prandio, profectus sum ad Ecclesiam Græcorum Sanctæ Mariæ de Piscopo dictam, quæ magno milliari ab ipsa civitate, in monte altissimo, unde Arcadia conspicitur, est posita. Habentur in ea Venetorum excubiæ contra Turcas. Insula hæc frequentes habet terræmotus: quam etiam ob causam depressiora hic construuntur ædificia: immò me ipso præsentem, noctu terra itidem concutiebatur, breviter tamen & leviter.

Hora vigesima tertia Zacyntho solventes, prætervecti sumus ad lævam arcem Turcicam Tornese in Peloponneso, quæ uno & dimidio milliari à Zacyntho mari interluitur.

9. Præteriimus Strophadas insulas, in quarum una est Monasterium Græcum S. Basilii, quod Monachi, Callojeri vulgò dicti, inhabitant.

10. Præteriimus Insulam Sapientiæ.

11. Transiimus promontorium Matapan.

12. 13. 14. Jactati sumus vento validissimo.

15. Hora vigesima prima, inter Insulam Cytheream & promontorium Manlium, ingressi sumus mare Ægæum, valido, secundo tamen, vento Cauro, qui inter Occidentem & Septentrionem medius est, delati.

16. Circiter meridiem ad promontorium Cretæ Fraschiam, olim Paleo castro, anchoras jecimus: & scapha conscensa circiter horam vigesimam secundam venimus Candiam, olim Candax: cumque portum propter ventorum violentiam attingere non possemus, descendimus ad littus, ubi aliquamdiu expectavimus, dum literæ nostræ patentes examinarentur, è quibus constaret, nos è locis pestilentia non infectis venire. Ingressus civitatem, ad Monasterium S. Francisci diverti. Postero die Dux Candia, Nicolaus Donatus, in palatio me prandio excepit. Profectus sum terrestri itinere, circa radices Idæ montis, ad Labyrinthum Thesei, qui hodie quoque idem nomen retinet. Ego cum iis sentio, qui locum hunc non labyrinthum sed lapidicinam esse volunt: cujus rei argumentum esse potest, vel ingens vis lapidum, qui passim ubique jacent, tum vestigia curruum, quibus ejusmodi lapides extrahebantur. Multa habentur hic subterranea diverticula, quæ nisi accensa face adiri non possunt. Tanta autem est ibi vespertilionum multitudo, ut diligens adhiberi cautio debeat, dum obvolant, ne lumen extinguant, & perpetuis tenebris homi-

*Aëris
mutatio
intra
breve
spatium
locorum.*

mines involuant. Illud etiam cum primis admiratione dignum est, dum à Septemtrione ad Meridiem itur, per montes, tam repentinam cœli & aëris mutationem in ea Insula reperiri; ut dum circa Gortynam, ante dies octo messis absoluta fuerit, circa Candiam adhuc omnia in campis conspiciantur: illic fructus jam planè maturi habeantur, hîc ad Septemtrionem à maturitate longius absint. Porro cùm tardior hora reditum Candiam impedivisset, noctem duxi in exiguo quodam cœnobio S. Francisci de Observantia, in quo tres tantùm erant monachi: qui mihi narrarunt, tribus circiter ante meum adventum hebdomadis, accidisse; quòd cùm nonnulli videndi gratia, labyrinthum hunc ingressi essent, unus ex dicti monasterii fratribus, eosdem comitatus, per errorem ab iisdem derelictus, in caverna, quarum infinita est hîc multitudo, tenebris obrutus remansit, monachis loci existimantibus, eum cum comitatu, Candiam fuisse profectum. Tertia demum die, bona fors tulit, quòd exteri quidam dictos Labyrinthi anfractus ingressi, in eundem monachum inciderunt: qui fame confectus, extra se positus ac sensibus ferè destitutus, sedens mortem opperiebatur. Hunc agnitum in monasterium reduxerunt, qui diu graviter infirmatus, ac in maniam prolapsus, diligenti cura adhibita, vix sanitati tandem fuit restitutus.

*Gortyna
civitas
ruina.
Taurus
Rex
prior
Europæ.*

19. Lustravi ingentes ruinas civitatis Gortynæ; quam Taurus Rex, rapta Europa Agenoris filia, de nomine suæ matris appellatam, quondam condiderat. Fuit civitas hæc sub ipso Labyrintho, in parte inferiori sita: unde apparet, eam ex lapidibus his constructam fuisse, qui de medio montis excisi, demittebantur. Ampla & elegans urbs hæc erat, prout colligitur è multitudine pulcherrimarum columnarum, quæ densitate sua, à longè silvæ alicujus speciem repræsentant. Visuntur hîc etiam vestigia dirutæ Ecclesiæ, quam elegantem & magnis sumptibus fuisse constructam apparet. Sed præcipuè admirationi habetur pons integer, fluviolo ex ingentibus quadratis lapidibus impositus, qui nec plumbo nec cœmento compacti, securum transitum etiam hodie vicinis incolis præbent. Hac eadem die vesperi Candiam rediimus.

*Pons
la-
pideus.*

Dux Candiæ prædictus, Franciscus Barbarigus militum Præfectus, Victorinus Buon & Joannes Marcus Molin Consilarii, me assumpto, Missam in Ecclesia audiverunt: ubi ex alia parte altaris, quod in templi medio erectum est, Græcum itidem Sacrum celebratur. Nam veterum Pontificum indulto cautum est, ut ejus Insulæ Magistratus, nonnullis diebus solennioribus, Græcorum Sacris interesse debeant: quod ipsum & aliis Catholicis.

abs-

absque scrupulo conscientia facere licet, & Græcas Ecclesias frequentare, ubi Catholici ritus templa non habentur, quorum in pagis magna est raritas. Inde itum est, cum Processione ad summum Templum S. Titi; cujus venerandum caput integrum, magna cæremonia, spectandum populo proponebatur. Sumpto ^{S. Tit caput.} prandio salutavi Archiepiscopum; qui permissu Pontificum, bireto & habitu Cardinalitio in Candia utitur, eoque modo indutus in Ecclesiam venit, & nobis Divorum reliquias, quæ plurimæ ibi asservantur, videndas exhibuit.

21. Prandio apud Barbarigum Capitaneum sumpto, ad navem profecti sumus. Interea ventus validissimus est exortus, ut projecto ex navi fune, non absque labore, nos ad illam atrahi fuerit necesse. Quamobrem in alterum usque diem navis hic necessariò hære debuit: cumque rupto fune, anchora fundum petivisset, duas alias jacere fuit opus; & nisi ventus cessasset, vix navis effugisset periculum.

23. Hora secunda noctis, inter Standiam insulam, vento prospero navigavimus.

24. Præterimus Turcicas Insulas Carpathon & Rhodum: quas, cum nox esset, à longè videre non potuimus.

25. Ingressi sumus mare Lycium, nocte verò Pamphiliū.

26. Hora decima nona vidimus Insulam Cyprum: sub ve- ^{Cyprus.} speram autem præternavigavimus Paphum. ^{Paphus.}

27. Summo manè adnavigavimus Lemissum, cum pridie quàm eò venissemus, quatuor Ducis Florentiæ triremes ex improviso irruentes, oppidum hoc vastassent, Turcis aliquot captis, & ad triginta interfectis. In littore stat turris, cujus bona pars ante annos aliquot terræ motu collapsa, nonnullos è Turcis oppressit. Cum situm loci consideraturus, è navi egressus essem, occurrit nobis fanaticus quidam, (genus hoc hominum Maslokos appellant) in manu cultrum latiore, novaculæ instar, habens: qui cum nos peregrinos esse animadvertisset (eramus autem quatuor) ad nos accedens, percunctatus est, inquiens; Quidnam mihi dare vultis, ut me pro salute Cæsaris domini mei ferro incidam? Postulabat autem hoc nomine, nummum, quem Turcæ Maydin vocant, sibi dari. Nos ne pecuniam facile profundere videremur, finximus nos Maydinis non abundare: accipientes tamen, quasi cum difficultate, unum mutuò ab Italo quodam mercatore, qui ibidem in Cypro manebat, & nobis præsens aderat, obtulimus illi eundem, ut nos pauperes esse intelligeret; significavimusque illi per interpretem, nos non cupere, ut carnes incidat. Ille, accepto Maydino, in pectore duo vulnera fa-

tis profunda tractim sibi inflixit. Erat cumprimis horridum, sanguinem copiosè manantem videre. Apparebat hominem fuisse non adeò mentis compotem, quales ferè solent esse omnes, qui Maslokum in pulveres redactum hauriunt. Medetur autem aqua fontis, cum quibusdam herbis adhibita, hujusmodi vulneribus: quæ non ita multo tempore obducuntur, prout in hoc infano videre licuit, qui pellem satis benè concisam habebat. Hinc apparet, quàm turpes, & hominibus Christianis abominabiles sint barbarorum istorum mores. Nolebamus nos initio aliquid huic belluæ conferre, incisionem ejus nihil morantes: sed mercator prædictus admonuit, dandum illi omnino nummum ejusmodi; ne, si illi negatus fuisset, aliquem cultro vulneraret: quod ejusmodi nebulones plerumque Christianis facere solent, amentiam simulantes.

28. Oppidum perlustravi, quod & valdè conquassatum.

29. Dominica Pentecostes, Episcopus Sidoniæ præfatus, Missam privatam in Ecclesia Græcorum celebravit; ex cujus manibus, omnes ferè qui eadem navi vehebamur, sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum percepimus.

30. Nocte, loco prædicto movimus.

*Salin
modum
glaciei
congelatus.*

31. Delati sumus ad Salinas: ubi sicut intensum frigus glaciem, ita sol vi sua salem astringit, ut supra liceat ambulare, licet subtus aqua remaneat, quæ dulcis & boni saporis est. Primo Autumno, humiditate superveniente, sal hic statim liquefcit: qua de re cùm plerique scripserint, ego plura commemorare nolo. Non procul inde est oppidum Larnica, quod ferè mille domos habet: sed proximo bello Turcico valdè nunc est devastatum. Quoniam autem captandæ quietis causa, hîc aliquantùm substitimus, visum fuit, principium hoc navigationis meæ tibi perscribere, plura deinceps de rebus nostris scripturus, ubi sese obtulerit occasio. Vale. Datum apud Salinas Cypri, die ultima Maji, Anno Domini M. D. LXXXIII.

EPISTOLA SECUNDA.

ARGUMENTUM.

ITER Cypro Jerusalem, Jerusalem Tripolim, inde in Ægyptum profequitur. Terram Sanctam, Civitatem Jerusalemitanam, aliâque loca sacra describit. Quo-
mo-

modo peregrini Ierosolymam, quomodo, & quoties in Basilicam S. Sepulchri intromittantur. Situm S. Sepulchri; Regum & Prophetarum Judææ, Regum item Christianorum monumenta; militiam S. Sepulchri, & quomodo cum familiaribus ea insignitus; montes Ierosolymitanos, agri Haceldemach naturam; Basilicam S. Præsepii, loca Nativitatis & Circumcisionis Domini, specum in quo Innocentes sepulti, alium in quo B. Virgo latuit, patriam S. Joannis Baptistæ, civitatem Jerichuntinam, Elisei fontem, Cænaculum Domini, quod Christianis ingredi nefas, & quomodo ipse illuc ingressus, pompam apostaticam Turcismi, civitatis Tripolitanae admiranda, multaque alia planè jucunda, recenset.

J U N I U S.

DE ratione navigationis meæ, qualiter Cyprum pervenerim, inde tibi perscripsi. Post datas ad te literas insequenti die, videlicet Kalendis Junii, conduxì navem non adeò magnam, quam in partibus istis Caramusanum vocant, cujus nauclerus erat Arabs Christianus. Quod cum Turcicus loci Præfectus, quem Cadium appellant, didicisset, Græco quodam auctore (qui antè annos aliquot Mahometanam perfidiam fuit amplexus, cum esset loco cumprimis honesto in Cypro natus, & qui in oppugnatione Nicosiæ fortiter & præclare se gesserat, multosque Turcas manu sua confecerat) vela & nauticos funes nobis statim abstulit, ne navigare possemus, antequam illi aliquid largiremur. Plerumque enim Turcæ in partibus his, rapinis & calumniis in Christianos confectis, visitare solent. Græcus itaque hic perfidus, cum ad navem nostram venisset, comiter illum accepimus, illique nonnihil donavimus: qui obtinuit à dicto Cadio, ut quæ nobis fuerant ablata, restitui mandaret.

2. Hora noctis secunda, conscensa nostra Caramusano, versus Terram sanctam vela fecimus. Erat in eadem navi Arabs Maronita (sic Arabes Christiani appellantur) quia apud Lemissum unà cum Caramusano captus erat, cum oppidum à Florentini Ducis classe diriperetur. Hic nobis copiosè narrabat, quàm egregiè cum Turcis dimicaverint Christiani. Cum vidissent Itali eum esse Christianum, liberè è triremibus dimiserunt: debuit

tamen ad milliare Italicum, per mare natando, ad quandam Insulam desertam pervenire, indè verò pedestri itinere, aliud etiam milliare conficere, quandoquidem triremes prope Tripolim appellere nolebant. Turri, quæ portui ad Joppen imminet, conspecta, Africus, qui est inter Meridiem & Occidentem, ventus flare cœpit vehementissimè: qui littus attingere non permisit, velum laceravit, funes concerpsit. Cùmque nauclerus inops consilii, Cyprum redire, & ad Caramaniam appellere cogitaret, unde difficilis & periculosa futura esset navigatio, quæsivit à nobis quid fieri vellemus: Tripolim quidem tali vento nos tutò pervenire posse, si nauli pretium augere non gravaremur. Cùm itaque navarchum perplexum viderem, auxi pretium, ad centum usque florenos. Pactum autem hoc novum ideò fecit, quòd Caramusanum hanc ab Arabe quodam conduxerat, & ubi nos in Joppe exposuisset, alium quemdam isthic debebat opperiri: compensari itaque sibi volebat, quòd Tripolim versus navigandum esset. Tensis igitur velis, pleno vento ferebamur: & præternavigavimus Alepdanam, Casaturam (olim Cæsaream) Atarturam, Atelit; post promontorium verò Carmeli, à quo non procul abest Ptolemais, sed tota diruta, Sareptam Sidoniorum, de qua 3. Reg.

Mons
Carmeli

17. Luc. 14. quæ civitas posita est ad radices montis Carmeli, in cujus summitate monstratur locus, in quo Elias altare construxerat, de quo habetur 3. Reg. 10. Tyrum itidem & Sidonem:

Tyrus
& Sidon.

quæ civitates in eleganti planitie quatuor milliaribus nostris ab invicem distant. His in monte supereminere dicitur Cæsarea

Cæsarea
Cappadociæ.
Berytum.

Cappadociæ, in qua S. Dorothea coronam martyrii est adepta. Sequuntur deinde decem tantum milliaribus à Tripoli, Berytum & Anefa civitates, ubi mons Libanus assurgit. Hæ urbes sitæ sunt in Syria Phœnices, quas plerumque inhabitant Christiani

Drusiani, Cbri-
stiano-
rum Gal-
lorum
reliquia.

quos Drusianos appellant, quibus liberum est more Turcarum al-
bum capitis integumentum gestare. Sunt autem ex reliquiis Gallorum, qui Terram sanctam Saracenis eripuerant: sed adeò dissolutam, & velipsis etiam paganis turpiorem vitam ducunt, ut plura de illis differere, ne piæ aures offendantur, minus necessarium videatur.

Cùm sexaginta milliaria, intra spatium decem octo horarum confecissemus, vento vehementi & procelloso turbine, in portum Tripolis hora vigesima secunda delati sumus: ubi projectis anchoris, vix tamen subsistere potuissemus, nisi Turcæ de navi Alexandrina majori celoce adnavigantes, nobis opem attulissent. In littus egressi, ad medium milliare pergentes, devenimus in civitatem, & divertimus ad Fontecum, Carvaseram, seu man.

manſionem Venetorum. Situm urbis hujus multi deſcribunt, ego prætermitto. Eſt loco amceno, dimidia parte ad montem porrecta, pulcherrimis hortis circumdata, fontibus irrigua; aëre tamen parum ſalubri, æſtate præſertim. Illud ſubjiciam, quod neſcio an aliquis attigerit. In maritimo civitatis ingreſſu, prope portam ad lævam, ad lapidis jaſtum, eſt palatium triangulare, de quo narratur, quod patrum noſtrorum memoria ſub Solimanno Turcarum Cæſare contigit. Ariolus quidam per artem magicam didicit theſaurum alicubi in hoc loco deſoſſum eſſe: quem ut ſenſim, idque quàm ſecretiſſimè (nam quidquid auri iſtic reperi-<sup>Theſau-
rus Tri-
poli ef-
ſoſſus.</sup> tur, ad Cæſarem pertinet) perveſtigaret, empta area illa, domum conſtruxit, quam muro præalto undique cinxit: cùmque abditiffimas terræ partes ubique perſcrutaretur, nihil reperit. Re pervulgata, Sangiacus, (nomen id Adminiſtratoris Provin- ciæ, quem locum apud nos obtinent Palatini) qui tunc temporis regioni præerat (nam non ita pridem, ab aliquot annis dunta- xat, Baſſa Tripoli reſidere cœpit) ariolo prædicto ad ſe advoca- to, diligenter ab eo de rei eventu percontabatur, cùmque rem celare non poſſet, faſſus eſt, ſe vehementer deceptum, nullum, quem quærebat, theſaurum reperire in hoc loco potuiſſe. San- giacus auri cupidus, convocavit & alios Necromantas, illiſque injunxit, ut quantum in arte quiſque polleret, eam theſauro re- periendo adhiberet. Convenit æqualiter omnibus, theſaurum ingentem, vel hoc ipſo in loco, vel non procul inde, eſſe de- ſoſſum. Cùm igitur Sangiacus terram diligentiùs circumcircuita fo- di præcepiſſet, ſpatio viginti cubitorum, à prædictis ædibus, ſub exiguo quodam colle, cujus etiamnum medietas apparet, terra unius ulnæ altitudine effoſſa, fuit arca quædam reperta, in qua auri in maſſas conflati, ad triginta ducatorum millia erant repo- ſita; quæ omnia Sangiacus Conſtantinopolim miſit.

9. 10. 11. Perluſtravimus civitatem, & quæ in ea viſu di- gna occurrebant. Manè fuimus apud Lemir, qui cùm telonio præſideat, ſubjectam tamen etiam militum partem habet. Vene- rat tum iſ Jerolymâ, ubi quoque telonium habebat, à Turca- rum Cæſare Tripolim evocatus, ut Provinciam in abſentia Baſſæ adminiſtraret; qui ad Perſicam expeditionem ablegatus fuerat. Hic itaque Lemir cùm ſtipatores ſuos Janiſſaros Jerolymam re- mitteret per Damascum, ubi fratrem Boluch habebat, tranſegi- mus cum illo, ut ſecuritatſ cauſa, Janiſſarorum p æſidium, quod magnopere fuit neceſſarium, nobis adjungeret: quod, accepto honorario, non gravatim fecit. Sub vèſperam itaque duobus equi-

*Mons
Libanus.*

equitibus & peditibus totidem comitati, confecto uno & dimidio milliari, in campo sub monte Libano noctem transegimus.

*Patriarcha sub
obedientia Ro-
mani
Pontificis.*

12. Ante meridiem substitimus in Ehda, Arabum Maronitarum villa: deinde milliari pedibus confecto, venimus ad Monasterium B. Mariæ de Canobim, in monte Libano positum; ubi Patriarcha Ecclesiæ Romanæ obedientiam agnoscit: conferebat tum Ordines infra Missarum solennia (erat autem dies Dominicus) cuidam religioso. Habitus Patriarchæ, quo ad altare utebatur, nihil differebat ab eo, quo nostrates Archi-Episcopi uti consueverunt. Habebat Pallium, Infulam, Casulam, Tunicellas, & Sandalia. Hostiæ eadem forma, quæ apud Catholicos. Missa Patriarchali ritu Maronitarum finita, Leonardus Pacificus Societatis Jesu Sacerdos, quem Præpositi Generalis permisso mecum habebam, petita benedictione à Patriarcha, more Romano Sacrum privatum ibidem celebravit, Casula & Alba Patriarchæ indutus. Patriarcha sacris vestibus exutus, solitum habitum nigrum, cum violaceo capitis integumento accepit; tali namque loci illius religiosi utuntur. Prandio nos excepit, apposis ovibus, butyro, & olivarum fructibus. Carnes enim illi numquam comedunt. Vesperis peractis, ad villam Ehdam rediimus.

*Cedri
montis
Libani.
Balbech
civitas,
& palatium Sa-
lomonis.*

13. Manè discedentes Ehdâ, non procul à via vidimus arbores cedrinæ viginti quatuor, quæ non succiduntur, cum in partibus illis non amplius reperiantur. Est arbor elegans, satis procera, diductis ramis, ad ejus similitudinem, quam Modrzew Poloni vocant. Viso cacumine montis Libani, ubi nives numquam liquefcunt, licet calores sint ibi longè vehementiores quàm in Italia, venimus in civitatem Balbech, quo in loco quondam Salomon Rex magnificentissimum construxerat palatium, cum filiam Pharaonis duceret in uxorem, de quo habetur 3. Reg. 7. Neoterici scriptores diversas habent de his ædibus opiniones. Frater Bonifacius Stephanus Ragusinus, Prædicator Apostolicus, & Stagni Episcopus, qui pluribus annis S. D. N. mandato in Terra sancta mansit, in eo libro, quem de Terræ sanctæ contemplatione scripsit, affirmat, Salomonem domum saltus Libani in Balbech construxisse. Christianus verò Adrichomius Delphus, in sua Jerosolyma, probat illam Jerosolymis fuisse. * Utrius verior sit sententia, definire non ausim, cum præsertim Adrichomius & Scripturæ Sacræ & Josephi Antiquitatum Judaicarum in libro 8. cap. 2. testimonio nitatur: illud tamen haud dubiè possum affirmare, quod

* Extat typus Jerosolymæ qualis fuit tempore Christi: in quo posita est domus saltus Libani, eo loco in quo mons Moriath terminatur: cui murus templi Salomonis impositus, præcipitium spectat: unde liquet, domum saltus Libani hîc subsistere non potuisse.

quod accuratè & diligenter observavi, ita planè in Regum libris hoc palatium describi, quemadmodum in hanc usque diem in Balbech, visitur; id eò faciliùs animadvertere licet, quòd non à fundamentis dirutum, sed vetustate consumptum sensim collabitur. In descensu montis, transivimus per fruteta collis, quem Antilibanum vocant, ubi Syria Cava vel Cœle-Syria principium ^{Syria} habet. Ex pagis circumvicinis Janissari & Turcæ, quorum ju- ^{Cava,} mentis Jerosolymam vehebamur, nostra pecunia conduxerunt ^{vel Cæ-} ad quadraginta Arabes Maronitas, cum bombardis & arcubus, qui nos securitatis causa deducerent: quandoquidem loca illa excursionibus Arabum & Saracenorum sunt obnoxia: qui una antequam eò perveniremus die, mercatores Turcas adorti, quindécim ex illis interfecerunt. Sciendum autem est, octo hic esse Arabum vexilla, duo rubea Christianorum, sex verò alba Sara- ^{Arabum} cenorum, quibus omnibus malè inter se convenit, & sæpiùs in- ^{inter se} ter se conflagunt: duobus hisce vexillis Christianorum dumtaxat ^{diffiden-} exceptis; qui certis quibusdam cæremoniis à nobis dissident; ^{tium octo} quandoquidem, ut superiùs dictum est, Maronitæ Pontificis obedientiam agnoscunt: cæteri habent separatim superstitiones quasdam suas, ab aliis sectis divisas, quorum in Syriâ magnus est numerus: quem tamen longo intervallo Maronitæ superant.

Arabes, qui alba vexilla pro signo gerunt, omnes plerumque latrociniiis & prædatione vivunt, in sua Arabia, Terra sancta, & Ægypto. Sunt tamen in Galilæa nonnulli, qui multos ovium & camelorum greges alunt, & in Tabernaculis agunt, pascua bona & salubres aquas conquiendo. Deficientibus uno in loco pascuis, uxoribus & liberis supra camelos impositis, ovium greges ad loca magis commoda propellunt: quorum in Galilæa duas turmas apud montem Thabor obvias habuimus. Porro ^{Arabes} Arabes Christiani in pagis degunt, agros & hortos colunt, tam ^{Christia-} in monte Libano, quàm in Syria, præcipuè apud Damascum: ^{ni in Sy-} in Terra quoque sancta, licet non multis adeò in locis. ^{ria.}

Petrus Bellonius Cenomannus, civitatem hanc Balbech, ^{Petri} vult esse Cæsaream Philippi: neque tamen id rationibus probat. ^{Bellonii} Certum est, aliam esse ad mare Cæsaream, quæ tale etiam nunc ^{de Cæsa-} nomen retinet: cujus fit in Sacris literis mentio, quòd ad mare ^{rea Phi-} sit posita, unde S. Paulus Romam navigavit: ^{lippi er-} Act, cap. 28. ^{ror.}

14. Ex Balbech egressi, ubi nulla habentur diversoria, noctem in campis ducere coacti fuimus, non absque gravioris aliqujus periculi metu; cui tamen Janissarorum nostrorum industria maturè obviàm itum est. Nam cum ii à longè Turcam quemdam, viginti & aliquot personis comitatum, ad bellum Persi-

cum proficiscentem, tentoria fixisse in non adeò lata planicie, (in qua nobis etiam subsistendum erat) animadvertissent, jussērunt, nos intra vicinos colles abdi. Ipsi interea ad Turcam illum profecti, dixerunt se peregrinos quosdam pauperes è longinquo adventantes, securitatis causa, deducere: petiveruntque ut bona cum illius venia, in eadem illa planicie pernoctare illis liceret. Et quoniam Turcæ moralem misericordiam plerumque observant, annuit non gravatim. Itaque non procul ab illo, impetrata licentia, constitimus, & quievimus: alioquin, si inopinatè supervenissemus, barbarus se contemni ratus, non parum molestiæ nobis inferre potuisset: quandoquidem etiam antea, ut quisque Turcarum nobis erat obvius, illicò nos spoliare volebat: prout factum est, cùm in cujusdam Sangiaci milites ab Ægypto venientes incidissemus: qui quemdam ex meis mulo dejecerunt; & unà cum rebus, quas gerebat, vi acceperunt: cùmque Æthiops Muchier, à quo jumenta conduxeramus, mulum arripuisset, illum clava percutientes pessimè tractarunt, donec Janissari nostri supervenientes eum eripuerunt, mulum recuperarunt, & donatis illis duobus taleris, ne nos infestarent, obtinuerunt. Ibi tum, sicut nobis retulit interpretes, sanctè more suo jurarunt, quòd quem primum obvium haberent, sibi deinceps temperare nollent, quò minùs eum quibus adlubesceret, spoliarent, adferentes causam, quòd viam longam prosequerentur. Nam eadem, qua Czaußii libertate gaudent, quoties in expeditionem à Cæsare mittuntur, ut equos quicumque adlibuerint, impunè cuivis tolerare possint. Nocte postera venimus ad Tykycijum hospitale Turcicum; quod non adeò magnificè constructum, sed copiosè à quodam Bassa, qui Damasci erat, dotatum est. Hic obviam habuimus Caravanam Damasco Tripolim versus euntem, quæ ducentos circiter equites habebat. In hoc hospitali vidimus, cùm Turca quidam singulatim virides aviculas quinque vivas liberè dimitteret, subinde aliquid submurmurando; cùmque ejus rei causam per interpretem ab eo percontatus essem, respondit; se id pro animabus suorum propinquorum defunctorum facere, quòd crederet, merito hujus boni operis, illas nonnihil sublevari. Atque ita naturæ quodam ductu, de pœnis Purgatorii aliquid etiam sentire videntur.

Turcarum militum licentia.

Turca Purgatorium credunt, aviculas pro defunctorum animabus libantes. Abel sepultura.

15. Cùm discessissemus manè, ad dexteram itineris, venimus sub montem, in quo Cain fratrem suum Abelem dicitur occidisse. In ejus summitate duo colles eminent: in quibus Domino holocausta sua obtulisse feruntur; ad radices unius horum, locus ostenditur cædis & sepulturæ dicti Abel. Dixerunt nobis

Tur-

Turcæ (nam iter accelerantes montem non conscendimus, qui altissimus est) quòd hoc in loco subterraneus quidam fremitus auditur in fratricidii illius testimonium, & memoriam innocentis Abel, ob idque plurimùm locum venerantur, & pro certo affirmarunt, si quis gravi aliqua infirmitate correptus, nudo corpore in eo jacuerit, quòd statim sanitati pristinae restituitur. Non ita multò pòst cùm Damascum appropinquaremus, habuimus obvios Mamalucos, quorum isthic ingens est multitudo. Genus est hominum ex Æthiopibus & Arabibus permistum. Sunt fortes, mirum in modum agiles, & terribiles equorum sessores. Habitu utuntur ex tela alba, tam latè fluente & diducto, ut totum equum cooperiant, excepto capite; quod fimbriis & nolis exornant. Tegmen capitis spiris linteis contortum circumferunt, acinace accincti, clypeum & telum acuminatum longum ex arundine crassiore gerunt. In superiori veste, quam Albornos vocant, à tergo pellem alicujus animalis appendunt; interiorem verò cum latissimis manicis habent, quam Marlotta appellant. Equos habent optimos, fræna bullata, sellas cum stapedis latiores Adzainticas. Major inter eos Maurorum numerus. Ascendimus posthac in montem altissimum, qui nunc etiam Chrizoroa vocatur: Mons Chrizoroa. habet in summitate sacellum ad lævam, quod Maronitæ septem Fratrum dormientium esse affirmant. Ex eo monte Damascus optimè se spectandam præbet; nam ad ejus radices civitas hæc ad longum protenditur; in eleganti, amœna, & omnis generis frugum feracissima planicie. Unde multi volunt, Adamum generis humani parentem hìc creatum, propter terram flavam, qualis tantùm apud Damascum habetur: & quòd Adam explicatur Flavus. Ex hoc monte duo fluvii oriuntur, qui Damascum irrigant, Abana & Pharphar. Sunt rapidi, non navigabiles tamen, sed valdè pisciosi. Civitatem hanc exactè describere, magni esset laboris: quod cùm non pauci jam præstiterint, ego superfedeo. Cùm ad Portum civitatis pervenissemus, ex equis descendimus: neque enim Christianis in majoribus Turcarum civitatibus equitare licitum, præsertim Damasci, quòd pauci admodum Christiani ex Europa confluunt. Nos tantùm duos Italos hìc reperimus, qui mercatorum Apamææ seu in Aleppo manentium negotia gerebant: apud quos etiam hospitium habuimus. Quamvis autem Damascus sit valdè populosa, ampla, utpote quæ ad unum & medium milliare patet, & elegans civitas; quoniam tamen longiùs à mari distat, mercatores Europæi rarò illam frequentant, & vulgus Christianis est valdè infensum. Quamobrem Janissari equitantes, nos medios, à lateribus clausos, in

civitatem deducebant. Ubi tamen à populo conspecti sumus, inconditis clamoribus & sibilis, maximè pueri, nos exceperunt, ex omnibus plateis ad nos concursus fiebat: cùmque ad locum, ubi merces venales exponuntur, devenissemus; tum verò lapidibus & sputis impetebamur, & nisi nos Janissari defendissent, furientis populi impetu, discerpti procul dubiò fuisset. Cùm Tripoli discessissemus, prima nocte adjunxerunt se nobis itineris comites, duo Turcæ, quorum unus senex, alter juvenis adhuc erat: qui Damascum usque nobiscum pervenerunt. Veniebant hi ex bello Persico, cum triginta equis, & sanctè affirmabant se primos esse qui ab exercitu redirent: quòd datis duobus Cecchinorum millibus à Bassa impetrassent dimissionem, cùm ardua quædam negotia Damasci haberent. Multa nobis de bello hoc per interpretem narrabant: qualiter non minùs gladio, quàm fame plurimi Turcæ indies absumantur, cùm superato Euphrate, per plures dies inter arenas perpetuas, & surdas cautes, aquam deferendo, ad exercitum sit perveniendum: peste etiam multos absumi. Narrabant pro certo, à suscepti belli initio, usque ad eorum abitum, ad trecenta Turcarum millia periisse: se ampliùs eò non redituros, etiamsi illis moriendum esset; neque felicem belli exitum ominabantur. Cæsarem Turcarum intereà domi delitiis vacare; neque fidem iis adhibere, quæ istic agantur, & quàm miserè multi pereant. Eorum famuli, quòd nostri comites itineris essent, cùm nos per plateas Damasci obvios haberent, aliqua etiam erga nos humanitate ducebantur, huc illuc deducendo. Et quamvis nos Janissari comitarentur, difficilè tamen caveri potuit, in tanta populi frequentia, ne à pueris lapidum ictu salutaremur.

Turcarum in Persia clades.

Tribus mensibus antequam Damascum pervenissemus, priusquam Bassa ad bellum Persicum proficisceretur (erat hic filius Mahometis Bassæ illius, qui fuit Visir, & est à Turca miserè trucidatus: Bassa autem iste Damascenus, ducebat secum duo millia equitum, & octingentos pedites) venerat huc quædam fæmina Tartarica, quam Reginam Asiæ appellabant, habens secum quatuor millia Tartarorum. Hæc primùm Bethlehem, deinde Mecham, sepulchro Mahometis infamem, devotionis causa fuit profecta, quòd vellet illa loca visere, in quorum uno Magnus Propheta ex virgine natus, in altero alius Propheta itidem magnus sepultus esset. Hanc Bassa per octo dies continuos, cum toto comitatu, mandato Cæsaris, lautissimè & magnificè tractavit; & Sangiacum pro duce itineris, cum aliquot militum centenis, illi adjunxit.

Tartarorum Asiaticorum Regina Mecham peregrinatur.

Visitavimus domum Judæ. Hic erat fons, in quo Sanctus *S. Pauli baptizati fons.* Paulus est baptizatus, qui nunc publicæ plateæ est expositus: cuius etiam porticus interior apparet. Extra civitatem progressi, vidimus locum, in quem D. Paulus demissus est in sporta: & est *Ejusdem loci demissionis in sporta.* fenestella turri adjuncta. Non procul inde spelunca subterranea visitur, in qua Apostolus idem, muro demissus, delituit; quæ persecutionum tempore multis itidem Sanctis latibulum præbuit. Inde ad sagittæ jactum monstratur lapis prope facellum Maronitarum, è quo D. Georgius equum ascendisse memoratur, draconem interfectorus Beryti: qui portus omnium Damasco magis est vicinus.

17. Lustravimus Xenodochium, quod magno sumptu Solimannus Turcarum Imperator à fundamentis erexit, in quo peregrini Mecham euntes & redeuntes, gratis triduo sustentantur.

18. 19. Visitavimus ea loca omnia de quibus habetur *Actor. cap. 9.* Domum itidem Ananiæ, in quam per gradus aliquot descenditur: & domum S. Joannis Evangelistæ. in qua *Domus Ananiæ* eum natum Maronitæ (nescio quo fundamento) affirmant. Fui-
mus in Ecclesia dictorum Maronitarum, quæ admodum parva est. Pensitant annuatim duo millia Cecchinorum Bassæ, ut devotionem suam tutò peragere illis liceat. Habent paramenta Ecclesiastica à Gregorio XIII. Pont. Max. missa, quæ attulit P. Joannes Baptista Elianus, Societatis Jesu Sacerdos. Vidimus à longè Ecclesiam, olim à Christianis D. Joanni Baptistæ dicatam. Apparet eam fuisse elegantem, & magnis impensis exstructam. Est satis magna, instar templorum Ægypti, in medio tholum habet ubique apertum. Non patet ad eam Christianis aditus, prout & in arcem, quæ more antiquo, ex lapide quadrato constructa, turres itidem quadrangulares per circuitum habet. Re-
Santonnes Turcici nudi. periuntur hic nonnulli, devotionem præ se ferentes, qui planè toto corpore nudi, absque ullo tegumento incedunt tam æstate quàm hyeme, capite & barba rasa; in quorum unum cùm Damasci incidissem, credebam aliquem insanum ex ergastulo erupisse. Quærenti quis esset, dictum fuit, hominem esse sanctum, & vitæ innocentissimæ; qui mundo renuntiasset, & cura temporalium omnium abjecta, Angelicam in terris vitam duceret.

Vidi eodem tempore duos Æthiopes ex India Orientali, *Æthiopes faciem lapidibus ornant.* mercatores: quorum facies mirum in modum splendebant. Cùm propius accedens perquirerem quinam essent; responsum est, mercatores esse qui lapides pretiosos venderent: in cujus rei signum, rubros quosdam lapillos, magnitudine nucis avellanæ, valdè coruscantes, fronti & utrisque genis insertos habebant, ita

*Mahometis
propin-
qui, vi-
di co-
lore di-
stingu-
untur.*

*Mauza
Dama-
scena.*

ita ut personati incedere viderentur. Mirum qua ratione lapides ejusmodi in pellem faciei includantur, ut fortiter hæreant. Vidi etiam tunc primum quemdam, qui viride capitis integumentum contortum gerebat, cum cæteri Turcæ albo utantur. Dictum fuit, eum ex prosapia Mahometis descendere, & eum tali colore signari, qui proprius Mahometis erat, nec à quovis alio præterquam à propinquis Mahometis, idque in capite geri posset. Utuntur tamen eo quoque Santones aliqui, Turcarum veluti Sacerdotes. Vestes virides cuivis gestare licet; tiaram solis tantum qui genus à Mahomete deducunt: quos frequenter postea conspexi: sed & ibidem Damasci, unum valdè lacerum, in publica culina, cibos dividentem & coquentem: unde apparet, non omnes Mahometis propinquos divitiis abundare. A prandio conduximus Bolucum, ad quem à Lemiro ejus fratre Tripoli literas habuimus, qui nobiscum Jerosolymam proficisceretur. Adjunxit se itaque nobis cum quinque Janissaris equitibus, totidemque peditibus. De agri Damasceni fertilitate, fructuumque diversorum abundantia, cum multi multa prodiderint, fusiùs hìc differere, minùs necessarium judicavi; illud tantum inferendum arbitratus, quod ab aliis prætermisum demiror: nempe in Syria, videlicet Tripoli, in Balbech, & hìc Damasci præsertim, reperiri bonitate cumprimis commendatum fructuum genus, quod multis nationibus usitato vocabulo, Mauza vocatur: videtur id nostris cucumeribus non absimile, nisi quòd forma longiore, crassiore, & ad curvationem modicè inflexa, ab illis differt. In fruticibus, in quibus species hæc provenit, instar nucis avellanæ, in uno globo, quandoque quinquaginta cucumeres ejusmodi condensantur, adeò ut propter pondus, melonum adinstar, per terram disfluant, ubi si diutiùs hæreant, putrescunt. Quamobrem antequam ad maturitatem planè perveniant, colliguntur; atque ita in cubiculis repositi minore negotio maturescunt; sapore & odore genus pyrorum non recentium, qualia apud nostrates Uryantowki vocantur, referunt. Satietalem facillè inducunt, adeò ut duo saltem cum pane vel caseo comesti, stomachum repleant. Est communis Christianorum opinio, qui in partibus hisce versantur, Adamum & Evam in Paradiso fructum hunc comedisse: quod etiam certis rationibus comprobare nituntur: quarum prima, quòd poma hìc non habeantur; quòdque divus Hieronymus, in translatione Bibliorum, cum vocabulum Mauza Latine reddere non posset, fructum ligni tantum simpliciter posuerit: sit fides penes illos. Nec enim verisimile est, divum Hieronymum, qui instinctu divino sacrae legis volumina feliciter in-

interpretatus est, quique exactam linguarum cognitionem habuit, id exprimere non potuisse. Secunda, quod Mauzæ fructu in orbiculos scisso, vena quædam appareat, quæ literam T., formam videlicet crucis, repræsentat; unde inferunt, prævaricationem protoplastorum Christi crucifixi morte fuisse diluendam, sed etiam in cucumeribus nostris simile quid intueri licet. Tertia ratio, quod fructus hic, non in arbore, sed in frutice quodam crescit, cujus caulis unius propemodum pugni crassitiem imitatur, qui tamen fructum pendentem, præ pondere sustinere non potest, sed is in terra, ut jam dictum est, jacet; ut facile à primis parentibus decerpi potuerit. Quarta, quod Mauza hæc, folia ad unius cubiti latitudinem, duorum verò longitudinem, protensa habeat: è quibus post agnitum peccatum, perizomata confici facile poterant: sed cum ex foliis ficus ea consuta tradat Scriptura, qualiter hæc subsistere possint, ipsi viderint. Adferunt & alias non adeò magni momenti rationes. Fructus hi Mauzæ Constantinopolim per mare deferuntur, qui tamen minùs durabiles sunt. Itaque nondum maturi colliguntur; sed arena obruti conservantur; ad solem autem expositi, ibidem Constantinopoli statim maturescunt. Hæc pauca de iis, occasione Damasci, annotasse sufficiat.

20. Circa meridiem discedentes Damasco, & uno milliari longiore confecto, devenimus ad locum Conversionis D. Pauli Apostoli; unde elegantissimus Damascenæ urbis patet prospectus. Non longè abhinc est ingens lapis, apud quem Apostolus equo delapsus (ut communior opinio habet) in terram prostratus jacebat. S. Helena sacellum hìc exædificarat, cujus vestigia vix apparent. Inde ad dimidium milliare cum essemus progressi, in gregem ovium Arabum Maronitarum incidimus: ex iis cum unam Bolucus accepisset, Maronitæ qui ibidem in campis erant, concurrere cœperunt, ut eam recuperarent. Turcæ qui bombardas aliquot habebant, substiterunt: in quos cum fundas & lapides Maronitæ expedire cœpissent, bombardis repositis, profugerunt Turcæ, rapta nihilominùs ove; quos consequi pedibus frustra tentabant Maronitæ. Pro nocte devenimus ad Carvesariam Sasa, quæ quinque milliariibus Damasco distat, & fluviolo limpido & præcipiti alluitur. Cum frequens hìc Arabum mentio fiat, & necessariò sit adhuc facienda: mirabitur aliquis, qui fiat, quod cum itinera reddant infesta, à Turcis nihilominùs tolerentur. Sciendum est itaque, quod sex albi coloris Arabum vexilla, quamvis in Turcarum ditionibus versentur, fixas tamen nullo libi sedes habent, sed in vias publicas excurrentes, non magis

Locus
conver-
sionis S.
Pauli.

Arabes
viarum
depra-
datores
cur à
Turcis
exterminari non
possint.

Turcas, quàm omnis generis viatores deprædantur: qui si inter se concordessent, intolerabiles ipsis Turcis evaderent. Feruntur enim eorum esse ad ducenta millia, qui magnis inter se certant odiis, naturali quodam modo, divina permissione, insitis. Quodlibet vexillum seu phalanx, suum habet Ducem cui paret: quos tamen omnes longè superabat potentia, quidam Aborys famosissimus in oris illis prædator, qui quadraginta millibus Arabum præerat, & quo tempore ego de Terra sancta Tripolim redibam, Syriam universam populabatur; adeò, ut per illum, Apamæam sive Aleppum, quod magnopere cupiebam, visere tutò non potuerim. Sub illud ipsum tempus, quo Tripoli manebam, Caravanam Turcicam, quæ Aleppo Tripolim veniebat, adortus, triginta Turcis interfectis, camelos cum mercibus omnibus abstulit: Christianis tamen non nocuit, quorum merces se liberè dimissurum pollicitus, à mercatorum Agentibus, qui Tripoli resident, vinum & commeatus sibi mitti postulabat. Quòd autem oras illas adeò infestabat, hæc causa fuit. Bassa Damasce-nus paulò antè quàm nos eò pervenissemus, ultimo supplicio affecit nepotem ipsius, qui per loca itidem vicina prædas agebat. Finxerat Bassa quasi cum illo pacem inire vellet. Ad quam stabilendam in quodam loco, quingenti Arabes cum juniore Aborys, & totidem Turcæ cum Capitaneo Bassæ, convenerant. Quamdiu Arabes equis incedebant, nihil attentare Turcæ audebant, quamvis in insidiis aliquot equitum centena haberent collocata: cæterùm ubi Aborys & major Arabum pars ex equis defiliit, ut munera, quæ illis à Bassa mittebantur, acciperent; illicò Turcæ impetu in illos facto, accurrentibus præsidiis clam dispositis, Ducem hunc eorum vivum cœperunt, & omnes reliquos trucidarunt. Patruus itaque Aborys hic, nepotis injuriam & cædem vindicaturus, hæc notabilia damna Turcis inferebat. Cùm adhuc essem Tripoli, ferebatur Cæsar, cum muneribus & quibusdam conditionibus, Czaussium ad Aboryssum hunc misisse, ut cum aliqua ratione mitigaret; quòd verebatur, ne Lemier Mahometi, qui potens admodum in Syria Phœnices Regulus erat, conjunctus, magis etiam Turcis esset terrori, Persico præsertim durante bello. Quid postea fuerit actum, scire non potui: quandoquidem Arabes, ut famelici latrones, muneribus non difficulter placantur. Aboryssus hic tres adultos habebat filios: unum Mahometem ex priore, duos verò Hametum & Sephetum ex altera uxore (duas enim tantùm habebat, cùm plures introducere apud Arabes sit licitum) susceptos: qui tunc cum copiis suis omnibus patri adhærebant, cùm alioquin pro se quisque di-

versis in locis prædari soleant: quibus resistere Turcæ non possunt, etiam exercitu conscripto; quos per loca inaccessa, & rupeshinc inde dispersos, irrito conatu persequerentur. Arabes enim & ^{Arabes} ^{Turcis} ^{fortiores} equi eorum, famis & laborum sunt tolerantissimi: & adeò Turcis formidabiles, ut ubi decem, jaculis oblongis armati, & indusiis tantum tecti (idque ad meridiem dumtaxat, nam à meridie propter ingentem calorem, indusio caput unà cum tiara obvolventes, planè nudi equis insident) comparuerint; eos triginta Turcæ, armis & oblongis bombardis muniti, vix aggredi audeant, cum Arabes valdè agiles sint & animosi. Non pauci nobis Jerosolymis pro certo narrabant, quòd Sangiacus Jerosolymitanus, paulò antequam in bellum Persicum proficisceretur, recreationis causa cum quinquaginta equitibus ad oppidum Bethlehæm excurrere volebat; cumque in itinere octo tantum equites Arabes obvios habuisset, tantum illi negotii exhibuerunt, ut regredi Jerosolymam necessariò debuerit: habent etenim equos ea pernecitate & audacia præditos, ut in obvios impetum facere, & ubi necessitas postulat, celeritate periculo se subducere nullo negotio possint. Turcis autem adeò sunt terrori, ut circa mare sulphureum, vel lacum Asphaltitem, atque adeò in tota Terra sancta, ex villis Turcarum, annuatim illis tributa, redimendæ vexationis causa pendantur: qui tamen vel ea quoque ratione, à rapinis non abstinere. Immo quoties Caravanæ, Damasco, Alep-^{Carava-} ^{nae Me-} ^{cham.} ^{euntes.} po, & Cairo Mecham versus progrediuntur, quod annis singulis Mense Octobri fieri consuevit, Bassæ trium harum civitatum, per nuntios suos munera illis mittunt, ne mercatores despolient: quamvis quælibet Caravana, suum Sangiacum habeat, cum trecentis equitibus hastatis, totidemque Janissaris, qui bombardas gerunt, immò & tormenta minora bellica circumducunt. Et Arabes quidem, donativis acceptis, servant quod promittunt: nihilominus cum sit eorum infinita multitudo, ubi occasio adjuvat, cadunt, spoliant Turcas, & merces eorum diripiunt, ac postea in latibula sua fugiunt; quis deinde illos investigabit & persequetur? Caravanæ prædictarum civitatum, quælibet separatim tamquam acies ordinata progreditur: donec omnes apud mare rubrum ad civitatem Thur convenient in districtu Sinai (non enim mons tantum, sed tota regio illa hoc nomine appellatur) ubi conjunctim Mecham proficiscuntur, & transactis ibi in nundinis illis viginti diebus, modo prædicto revertuntur. Solis autem Mahometanis eò proficisci licitum: Christiani & Judæi non admittuntur.

Maho-
metis se-
pul-
chrum
non pen-
sile.

Cùm essem Damasci, diligenter sum percontatus è Turcis, qui è Mecha veniebant, verùmne esset quòd vulgò de sepulchro Mahometis fertur, illud è ferro compactum, vi lapidis Magnetis attractum veluti in aëre pendere. Negarunt hoc isthic esse; sed sepulchri Mausoleum altiùs elevatum, columnis non adeò crassis sustentari: cùmque conclave illud angustum & obscurum sit, nec aliud lumen, quàm lampadum, admittat; iis qui à longè prospectant, pensilis tumba videtur; sed qui propius accesserit, facilè animadvertet illam columnis impositam.

21. Circa meridiem pervenimus ad castellum Tanaitera, ubi notarium Campi Turcici reperimus, qui cum triginta equitibus Damascum revertebatur, milite ad bellum Persicum per Palæstinam & Ægyptum conscripto. Vix dum ex equis descenderamus, ecce supervenit Czaussius, pharetra præcinctus, tribus famulis eum comitantibus, qui ad Sangiacum Gazæ & alios in Ægypto mittebatur, ut, quamvis à bello dimissionem obtinuissent, in Persiam nihilominùs reverterentur. Abstulit nobis duos equos ex melioribus, dicens se à Cæsare mitti, sibi que liberum esse, non solùm à nobis, (quos canes appellabat) sed à quovis Turcarum magnate equum accipere, etiamsi pedibus illi esset incendendum. Est autem in ditionibus Turcarum planè lex hujusmodi passim promulgata. Cæterùm cùm Mukyerus locator noster, illi sex taleros obtulisset, & Janissari itidem apud illum partes suas interponerent, restituit quidem nobis equos, sed alios tamen duos Turcis mercatoribus ademit.

Accidit & alius, sed lepidus, in hoc loco nobis casus. Unus ex meis comitibus, decoris causa, ut fit, mystaces sibi torquendo erigebat: hoc advertit quidam apostata probè Turcismo imbutus, & subito contra nos linguam stringit, verbera minatur, non secùs ac si grandem à nobis injuriam accepisset. Miramur unde homini tantus tam repentè contra nos furor: sermone Italico modestè eum compellamus: audire non vult, sed oculis atque ore fulminat. Accito interprete, quærimus causam tantæ iracundiæ: interpres re intellecta respondet, turbari hominem quòd unus ex vobis mystaces sibi torqueat atque erigat, quod maximam indicat arrogantiam. Noster hoc audito, statim mystaces digitis iterum iterùmque depressit: & sic barbaricus cõsedit furor.

Jacobi
Patriar-
chæ
pons.

22. Manè pervenimus ad pontem, quem ipsimet Turcæ Jacob Patriarchæ vocant. Est satis latus, & solidè constructus, ac Jordani superimpositus: qui fluvijs ad dexteram duos habet alveos, quorum unus Jor, alter Dan appellatur: simul supra pontem,

tem, satis tamen longo intervallo conjuncti, velut unum efficiunt amnem, ita nomen unum retinent; & vocatur Jordanis, qui non procul inde ex montibus oritur. Ad lævam, prope fluminis ripam, conspicitur domuncula, quam idem Jacob inhabitabat: parietes adhuc habet integros: apparet valdè fuisset humilem. Non procul inde conspicitur lacus Tiberiadis sive Genesareth; cujus longitudo, meo judicio, ad nostra decem millia protenditur; latitudo, non ubique æqualis, vix duo tantum complectitur. Ultra lacum apparent montium cacumina, & vastæ solitudines deserti: in quo Christus septem panibus & pisciculis, saturavit quatuor hominum millia: *Marci cap. 8.* Ponte superato, ad dexteram ostenditur locus, in planicie modica, sub rupe, ad ripam fluminis, ubi Jacob cum Angelo luctabatur, de quo *Genes. 32.* Ad sinistram supra lacum prædictum, ad duos sagittæ jactus erat civitas Corozaim, cujus frequens est in Evangelio mentio: nunc planè desolata, vix quinquaginta domunculas habet. Ab hoc ponte jam Galilæa incipit. Terra hic initiò saxosa, & rupibus, ut Syria cava, abundans: sed duobus milliaribus peractis, tanta est in hac regione situs amœnitas, ut difficulter describi & verbis explicari possit. Soli fertilitas insignis hinc apparet, quòd licet propter incursiones Arabum, agri non excolantur, optimarum tamen herbarum vim maximam producat, rosmarini præsertim, cujus fruteta ubique latè condensata virent. Inhabitarum pluribus in locis ab Arabibus, qui propter pascua in quibus ovium & camelorum greges alunt, ad aquarum fluentia, tuguriola figunt; & pro ratione pascuorum de loco in locum migrant, prout superiùs est enarratum. Rosmarini itidem herba, propter amaritudinem quam habet, grata est ovibus, & gregem à morbis plurimum præservat. Arabes nullam terræ economiam exercent: lacticiiniis tantum pecorum victitant. Multa de Galilææ fertilitate variisque regionis hujus commoditatibus essent scribenda: & ex frequentibus civitatum oppidorumque ruinis, apparet eam fuisse populosissimam. Quamobrem non gravatim subscribo Josepho, qui *libro 3. cap. 2.* de bello Judaico, Galilæam describens, affirmat, eam non modò frugum, sed urbium & vicorum adeò fuisse abundantem, ut vel minimus quisque pagus, ad quindecim colonorum millia habuerit, præcipuè circa montem Thabor: sub quo vallis amplissima & amœnissima interjacet, in qua nonnulli volunt Melchisedechum Abrahamo à cæde Regum revertenti occurrisse, & benedicendo ei, panem & vinum Deo in gratiarum actionem pro victoria obtulisse, de quo *Genes. 14.* Alii in monte Calvariæ id factum affirmant, ubi Christus

Jordanis bifurcariam divisus.

Genesareth lacus.

Lucta Jacob.

Corozaim.

GALILÆÆ confinia & fertilitas.

Puteus
Josepb
Jeu ci-
sterna.

Bethsai-
da.

MONS
THA-
BOR.

Civitas
Sephet.

Mache-
rontum
castrum.

stus Dominus est crucifixus: quod Theologis disputandum relinquo. Circa meridiem pervenimus ad Carvaseriam, ad quam est cisterna vetus, in quam à fratribus missus fuit Joseph, *Genes. 37.* Hanc Turcæ, puteum Josephi nominant, Arabes Eibir Joseph: nunc tamen habet aquam. Habent hîc Turcæ suam Moschæam: ante cujus portam puteus hic positus est, ex quo Christianis etiam haurire licet. Habet aquam valdè bonam & frigidam. Pro nocte venimus Bethsaidam, divi Petri patriam: ubi domus ipsius erat: exstant ingentes ruinæ templi, quod S. Helena magnificentissimum extruxerat. Nunc est vicus, quindecim casas habens, quas Turcæ inhabitant: & est in ipso littore lacus Tiberiadis, qui in Evangelio, mare Galilææ dicitur. Habet aquam duicem, quam bibimus, in eadèmq; lavimus. Pisces valdè bonos producit, ejusdem ferè speciei, qui Prasini, vulgò Lesseze apud nos vocantur, nisi quòd minores sunt.

Manè devenimus ad radices montis Thabor, quem Josephus Antiquitatum *Lib. 5. cap. 1. & Lib. 4. cap. 2.* de bello Judaico, Itabirium vel Itabiricum appellat. Est mons altissimus, mira elegantia in rotundam formam concentratus, ut ab arte magis, quàm à natura factus videatur. Nam per gyrum, in parte inferiori, rupium cinericii coloris circumferentia cingitur: quam deinde viridium frutetorum ordo ita interfecat, ut ab imo usque ad summum, rupes rotunda, virenti frondium corona, artificiosè circumdata videatur. In ejus summitate est Ecclesia non adeò magna, inter duo sacella à diva Helena eo loco fabricata, in quo Christus Dominus transfiguratus est. Relicto monte Thabor, vidimus à longè ad dexteram civitatem Sephet, (*Tob. cap. 1.*) in altissimo monte positam, in qua Regina Hester est nata. Inhabitarur à Judæis, quorum infinita isthîc esse multitudo fertur. Progrediendo paululùm ultrà, videtur in alio monte dirutum castrum Macherontum, Græci Sebasten vocant, in quo S. Joannes Baptista est decollatus: sub monte civitas erat satis ampla, quæ tota est desolata. Ostenditur à tergo castri parva quædam porta, per quam D. Joannes ad martyriumeductus dicitur. Inde venimus pernoctaturi ad castellum Zynin satis amplum, quod proprium habet Sangiacum, qui profectionem in bellum Persicum apparabat. Non procul à castello est campus, in quo decem viri leprosi Christo ex Galilæa Jerosolymam eunti occurrerunt, salutem ab eo continenti voce postulantes: *Jesu præceptor miserere nostri*, Luc. 17. Leprosi enim extra oppida habitabant, nec ad conversationem hominum admittebantur, lege divina prohibente, *Num. 5.* Sub ipso Castello est oppidum quod

inhabitant Judæi. Quamvis Turcis religio præscribat, ne vinum bibant, tam diu scilicet hanc legem observant, quàm diu ipsis ^{Turca} ^{vino se} ^{ingurgi-} ^{tant.} occasio potus istius non offertur: quod in hoc ipso Castello manifestè sumus experti, cùm ad nos quidam, non postremus Sangiaci familiaris, cui cum nostris Janissaris notitia intercesserat, venisset. Diverteramus, prout moris est, ad stabulum quoddam valdè fœtidum: quamobrem de alio loco eramus solliciti, qui nobis, Turca prædicto procurante, concessus est. Itaque pro labore, vinum Creticum (cujus unum & alterum barile, pro usu Janissarorum nostrorum in promptu semper habebam) egregiè potabat, manibus complicatis, oculis in cælum erectis, ut magis devotè orare nunquam potuerit: cùmque totus jam esset ebrius, admonuerunt nos Janissari ne illum egredi stabulo permetteremus, ne ebrietas ejus innotesceret. Nam cùm ejusmodi potus isthic venalis non reperiatur, facilè vestigari poterat, ubi sese ingurgitârit. Unde nobis pecunia & carcere, culpa illius repræsentanda veniebat. Quamobrem licet poteramus in aliam domum seu supra tabulatum illius (ædificia enim regionis hujus tecto carent, & hospitibus locus tantùm is conceditur) commigrare, quatuor tamen horis expectandum nobis erat, dum ille crapulam edormiret: quem etiam pannis nostris texeramus, ne à Turcis prætereuntibus ebrietas illius agnosceretur. Experrectus tandem surrexit, & Muscatellæ ardorem lympa exinguebat, capite, ut apparebat, satis gravi.

Manè circa ortum Solis, apud Sichar obvium habuimus ^{SAMARITIA.} Sangiacum in ipsis Samariæ finibus, qui cum trecentis equitibus in Persiam proficiscebatur. Insidebat equo fusco, serico rubro Damasceno indutus, in capitis tegumento pennam struthionis grisei coloris gerebat, in libro quodam legebat. Habebat etiam centum equites Mauros Mamalucos, viros militares & bellicosos. Nos peregrinorum more, ab equis descendentes, prætereuntem illum, capite profundè inclinato, salutavimus. Ipsimet Turcæ nobiscum præclarè actum dicebant, quòd eum in Sichar non offendimus, cùm vir sit in perigrinos valdè rigorosus, qui non ita pridem peregrinos aliquot, plures hebdomadas in carcere detinuit, donec à mercatoribus Apamææ & Tripolitanis trecentorum Cecchinorum pretio eliberarentur. Vix nos præterierat, misit illicò, ut ei vectigal persolveremus. Singuli binos Cecchinos illi numeravimus, Janissaris opera sua nos egregiè juvantibus, ne plura solvere fuerit necesse. Vectigal hujusmodi in Campo exigebant à nobis duo Samaritani, qui tiaris rubeis utuntur, & licet circumcidantur, diversam tamen à Judæis habent religionem.

Sicbar.

Sicbar est primaria Samariæ civitas, de qua *Joan. cap. 4.* inter Garizim & Hebal montes posita: à Turcis Neapols vocatur, protenditur in longum sub monte, & est satis populosa: fructibus plurimis abundat. Nullus illic Judæorum habitat, nec subsistere in transitu potest; adeò illis inter se non convenit.

Puteus
Samari-
tanæ.

25. Manè medio milliari confecto, deflectentes ad lævam ab itinere, ad jactum sagittæ, vidimus puteum, apud quem Christus cum muliere Samaritana colloquebatur. Puteus hic est obrutus lapidibus, apparet tamen notabiliter: & ipsis Turcis est venerationi, quòd Magnus Propheta (ut illi Christum nominant) ex illo aquam hauserit. Christiani, ut moris est, recitata una oratione Dominica, in genua procumbentes terram exosculantur. Ab hoc puteo descendentes, profecti sumus per convallem cum primis elegantem & fertilem, quam Jacob, ultra sortem, Iosepho filio dederat, *Genes. cap. 48.* Ad dexteram posita est villa satis frequens, quæ nunc etiam Iosephi vocatur. Tribus miliaribus decursis, circa meridiem ad Carvaseriam, quandam divertimus, ubi jam Iudæa incipit.

JUDÆA

Et si in omnibus divinis promissionibus firma & stabilis certitudo, cui nulla dubitatio subesse potest, manifestè appareat; id tamen evidentius in hac terra videre licuit, quam omni fertilitate & bonorum copia abundantem, populo Israëlitico se daturum DEUS promiserat. Galilæa frumentorum & omnium fructuum ferax est, & elegantem planiciem habet, quam tamen montes interfecant. Samaria rupes, quamvis non adeò altas, habet; hortis tamen consitis abundat, & convalles valdè frugiferas continet: vineis prætereà frequentioribus, quæ à bonitate commendantur, humum lætificat: cùmque tria hæc simul juncta possideat, ideò majorem incolarum frequentiam habet, qui pagos propter fructuum copiam inhabitant, quibus tantum laboris, quantum in arando & ferendo insumi consuevit, impendere necesse non est. Cæterum Iudæa non adeò quidem frumentis abundat, cùm sit petrosa, & rupibus immensæ magnitudinis scateat; sed olei, fructuum, vini præsertim, ingentem copiam præbet. Nam à primis Iudææ confiniis inchoando, usque dum Jerosolymam veniatur, quod spatium septem miliaribus comprehenditur, ab ipsis radicibus usque ad summitatem montium muri, quibus vineæ cingebantur, ita substructi conspiciuntur, ut graduum theatri speciem quandam repræsentent, unde facillè apparet, incredibilem illic vinearum multitudinem, & vini copiam fuisse. Circa Jerichuntem itidem, omnis annonæ, fructuum (dactylorum præsertim & similibus; medicinalium quoque rerum, quibus calida cæli tem-

Judæa
fertili-
tas.

peries amica est) & vini maxima ubertas proveniebat. Non immeritò itaque DEus ipse terram hanc, lacte & melle manantem, appellare consuevit. Tribus ab ingressu finium Judææ milliaribus confectis, vidimus aquæ vivæ fontem, ad quam Beatissima Virgo, Ierosolymis reversa, confidens, animadvertit puerum IESUM in comitatu non fuisse, *Luc. 2.* Supra montem apparent ruinæ templi & monasterii Virginum, quod olim D. Helena construxerat.

Hinc ad duo milliaria progressi, post horam vigesimam primam, civitatem sanctam Ierusalem à longè conspeximus, Deoque gratias egimus, quòd nobis gratiam fecerit urbis hujus videndæ. Recitavit quilibet orationem Dominicam, & salutationem Angelicam, animo consequendæ Indulgentiæ plenariæ, quam Pontifices, civitatem primò aspicientibus concesserunt. Uno milliari à civitate ad lævam, non procul à via publica, est castrum Saulis Gabaa, de quo *1. Reg. 10.* totum planè dirutum & desolat-
tum, *Gabaa Saulis.* cuius una tantum turris ferè integra superest. Dimidio milliari confecto, habuimus obvios equites viginti quinque prædones Arabes: quibus visis, unus è nostris Ianissaris itidem eques, propiùs accedens eos est allocutus: cùmque ab invicem discederent, per interpretem nobis nuntiarunt, ut gratias illi Ianissaro ageremus, ad cuius petitionem vita nos donassent. Idem & ipsemet Ianissarus paulò post affirmavit, quòd illos optimè noverat, & longo tempore prædatoriam cum illis exercuerat. Narrabat homines esse prædatorum omnium ferocissimos. Animadvertimus tum in Boluco nostro non dubia signa trepidationis, quæ pal-
lor in vultu & tremor ita prodebat, ut ne loqui quidem posset. Arabes enim, ut antè dictum est, nec ipsis Turcis parcent; & faciliùs quandoque Christianos, quàm ipsos, illasos dimittunt.

Una & dimidia ante occasum Solis hora, tandem Ierosoly-
mam pervenimus, & juxta receptum morem ad portam Piscium
substitimus. Intereà quidam ex nostris hastatis per portam Da-
masci ingressi, significarunt peregrinos advenisse. Nos quoque
peditem Ianissarum præmisimus, adventum nostrum indicantes:
quod ut Fratres Ordinis S. Francisci de Observantia intellexerunt,
venerunt ad illam, apud quam exspectabamus, civitatis portam,
Fratr Christophorus de Tridento Vicarius (nam Pater loci Guar-
dianus Frater Angelus Stella, negotiorum monasterii causa Con-
stantinopolim profectus, in reditu diem extremum clauferat in
Armenia) & Frater Ioannes de Florentia: qui cùm nos consa-
lutassent, exspectarunt dum Turcæ venientes, sarcinulas nostras
excuterent, & perlustrarent num aliquid mercium apud nos esset:
ubi

ubi nobis arma sunt adempta (ea namque in itinere deferre licitum est, & ipsi Turcæ libenter hoc patiuntur propter Arabes) deduxerunt nos iidem Turcæ usque ad monasterium S. Salvatoris, & portam ejus. Ingressi Ecclesiam, in genua procumbentes, unà cum religiosis decantavimus canticum Te DEum laudamus, DEO gratias agentes pro tam singulari beneficio, quòd nos ad hæc loca sacratissima, in quibus steterunt pedes ejus, operando salutem nostram, perducere incolumes dignatus fuerit. Assignata nobis sunt deinde cubicula, ubi peregrinis divertere mos est: deinde cœna est apposita.

Peregrini in ingressu Ecclesiæ sacri Sepulchri tributum pendunt.

26. Manè Missam in monasterio audivimus: à prandio prout moris est, adivimus domum Cadii, ubi nomina nostra & Patris, excipiente Notario, professi sumus. Deinde Fratres Religiosi suprà memorati, numerarunt ibidem à quolibet nostrum undecim Cecchinos, qui constituunt florenos viginti duos. Duo Cecchini in capita singula, penduntur pro ingressu civitatis, novem verò pro facultate adeundi sacrum Sepulchrum. Aurei ducti ad pondus ibidem examinabantur: simplex autem moneta, quam Sayn appellant, ab iis qui aurum non habebant, absque pondere, quòd notabilis sit, accipiebatur. Cocus meus pro monacho habitus, quinque tantum Cecchinos persolvit. Sacerdotes religiosi nihil pendunt: sed qui laici sunt, quinque Cecchinos numerant. Quamobrem cum is pro laico religioso ratione habitus indicaretur, volebant Turcæ ut juraret, quòd religiosus esset, ille verò cum juramento, id quod non erat, affirmare non posset, sublata in cœlum manu, dixit se non esse religiosum. Turcæ autem existimantes eum bona fide jurasse, abire permiserunt. Hac arte Turcas elusit, reliquum pecuniæ quæ illis pendenda erat, sibi reservans. Interpretes habebam duos, unum Iacobum senem, quem mecum Cypro acceperam, ex Salinis, Famaugusta accersitum; alterum juvenem Gorgi Syrum Tripolitanum. Uterque absque tributi solutione, juxta receptam consuetudinem, ingredi permissus. Redeuntès à domo Cadii, cum prope Ecclesiam transiremus, ante portam ejus adoravimus: deinde monasterium ingressi, acceptis iis quæ pro nocte necessaria erant, intravimus in Ecclesiam ad audiendas Vesperas. In ipso introitu, denuò iis qui nobis templum aperiebant, decem & aliquot Maydinos, quarum singuli grosso nostro computantur, persolvere coacti sumus ab ingressu Ecclesiæ, in Capellam sacri Sepulchri intravimus, & recitata Oratione Dominica, Salutatione Angelica cum Collecta, loco hoc sacro exosculato, ivimus ad Sacellum, in quo Fratres officia divina peragunt; quod Apparitionis vocatur, quòd

Ingressus ad S. Sepulchrum.

quòd in eo loco, Christus Dominus post gloriosam Resurrectionem suam, Virgini Matri Mariæ primùm apparuerit. Hîc incho-^{Capella Apparitionis.} atis à Fratribus, qui nobiscum unà sunt ingressi (erant autem sex Sacerdotes, & alii octo) Vesperis & absolutis, Processio^{Processio peregrinorum in Ecclesia Sal-} cum vexillis est instituta, quam nos Peregrini accensis cereis bi-^{vatoris.} ni & bini sequebamur. Ventum est primò ad altare minus ad dexteram portæ: in quo posita est pars columnæ, ad quam Chri-^{Columna Flagellationis.} stus fuit flagellatus. Est autem ex lapide rubeo Porphyrite, prout ex particula apparet, quam inde ad Ecclesiam Nesvesiensem mecum attuli. Hîc prima supplicatio est habita: initio decantatur sacer Hymnus ejus loci proprius, cum Antiphona & Oratione. Religiosus deinde facit exhortationem ad Peregrinos, mysteria quæ in eo loco facta sunt enarrans, & ad præstandam pro divino hoc beneficio gratitudinem, & animi devoti fervorem incitans, Hic ordo apud cætera omnia sanctuaria servatur. Frater Joannes de Florentia, vir eloquens & doctus, has tum exhortationes faciebat. Dum ejusmodi orationes peraguntur à Sacerdote, peregrini in genua provoluti recitant Orationem Dominicam cum Salutatione Angelica, & terram devotè exosculantur. Et quoniam quælibet natio in hac Basilica suas habet Capellas seu Oratoria, prout inferiùs dicitur: hæc capella Apparitionis ad Catholicos pertinet, & habet Indulgentiam plenariam, prout & ejus altare, in quo columna illa Christi flagellati est posita. Inde^{Capella carceris.} proceditur ad Capellam carceris, in quo Christus Dominus, dum Crux pararetur, positus fuit. Locus est parvus, angustus, & tenebricosus, nullibi lumen admittens, in rupe excisus. Apparet certè fuisse vel carcerem, quandoquidem in hoc ipso Calvariae loco malefactores supplicio afficiebantur; vel custodis horti receptaculum, qui non procul inde aberat, ad Josephum de Arimathæa pertinens, ut in Evangelio habetur. Oratorium hoc carceris, est nationis Græcorum, & habet septem annos Indulgentiarum, cum totidem quadragenis: quæ quadragenæ pro septies quadraginta diebus numerantur. Sequitur deinde altare S. Longini,^{S. Longinus.} qui lancea Christi latus perforavit: sed hîc Processio non subsistit; nulli enim nationi est assignatum. Itur hinc ad altare eo loco positum, in quo milites supra vestem Christi miserunt sortes: & quoniam inter sanctuaria numeratur, Orationes solitæ peragebantur. Est Armenorum: habet septem annos & totidem quadragenas de Indulgentiis. Proceditur deinde ad Capellam^{Crucis inventa locus:} loci, in quo S. Helena Crucem sanctam invenit. Descenditur eò per plures quàm triginta gradus, in quorum medio ad manum sinistram relinquitur ipsius sanctæ Helenæ Oratorium. In Capella

Inventionis, altare majus est Catholicorum, habens Indulgentiam plenariam, ad cujus dexteram est aliud parvum, quod ad Græcos pertinet. In reditu ad dexteram deflectitur ad S. Helenæ Oratorium: quam illa Ecclesia propter insignia pietatis & religionis merita, eo prosequitur honore, ut in hoc ejus Sacello & supplicationes fiant, & Indulgentia plenaria sit attributa. Et certè quicumque Terræ sanctæ loca perlustravit, fatebitur sanctam hanc Reginam omni veneratione dignam: quandoquidem in ipsa Palestina ferè trecentas Ecclesias, quarum nunc partim ingentes ruinæ supersunt, partim adhuc integræ conspiciuntur, magnis sumptibus erexit, & liberalissimè dotavit. Cùmque sancta Cruce reperta & sublata, in reditu loca maritima attingeret, nec à civitate in civitatem littori adjacentem aspectus pateret, in locis editioribus & promontoriis turres altas ex muro solido ædificari curabat, in quibus ignes in lætitiæ signum ubique accenderentur, quarum in Syria Phœnices per montes frequens est numerus. Tanta animi jucunditate hæc sancta scæmina perfundebatur, ob inventionem tam pretiosi thesauri, quo à tetrīs inferni carceribus, Christi benignitate, redempti & liberati sumus. Oratorium hoc sanctæ Helenæ, possident Armeni. Ascendendo deinde ubi perventum est in Ecclesiam, substitit Processio ad altare, sub quo sita est Columna improperii: quæ est è marmore griseo, crassa & depressa; in qua Salvator noster in Prætorio Pilati collocatus, spinis coronatus, & illusus fuit. Eam huc inde S. Helena transtulit. Habet Indulgentiam septem annorum, totidémque quadragenarum. Eam Capellam habent Abyssini, seu Æthiopes, qui Joanni Presbytero subsunt: quibus hîc datur eleemosyna, propter extremam eorum paupertatem. Induti tela simplici incedunt: corpus mirum in modum affligunt: semper in genna pro-voluti, & orant, & Sacram Scripturam, ob majorem venerationem, legunt. Carnes nunquam comedunt; pisces rarò, quòd hîc non habeantur; cùm verò habentur, illis die Dominica, feria tertia & quinta utuntur, idque si jejunium non sit. Absque pileo naturali consuetudine incedunt: capitis comam crispatam usque in humeros defluentem gestant: statura sunt procera & gracili, capita habent instar puerorum exigua. Faciei physionomia eos esse bonos & sinceros indicat.

Inde per decem & aliquot gradus ad ipsum Calvariæ montem ascendendo, præteritur locus, ubi Christi Crux steterat, & pervenitur primò ad eum locum, in quo Christus redemptor noster Cruci affigebatur. Habet altaria duo, majus, & ad lævam minus, utraque sunt Catholicorum. Inter hæc est tabula marmo-

S. Helena 300. Ecclesiarum in Palestina fundatrix; alii quingentas eam constrxisse volunt.

Turres S. Helenæ.

Columna impropria.

Abyssinorum devotio.

morea diversicolor, quæ ipsum affixionis locum indicat. Habetur hic Indulgentia plenaria. Passibus aliquot interjectis, reditur ad locum, in quo Salvator elevatus, & Crux in rupem immissa fuit. Locus hic altitudine unius cum semisse cubiti eminet: in cuius summitate, in petra excisum est foramen, habens in profunditate per diametrum palmum unum cum dimidio. Margines foraminis per circuitum obducti sunt ærea lamina, cui literæ quædam Græcæ sunt insculptæ, quæ præ vetustate legi commodè non possunt. Ab utroque latere foraminis Dominicæ Crucis exstant alia duo, in quibus cruces latronum stabant: quas minores, & minùs altas fuisse verisimile est, cum foramina itidem minùs profunda sint: quibus nunc ligna simplicia sunt imposita. Cruces latronum, interstitio quatuor cubitorum distabant à Cruce Christi, nisi quòd illa, quæ ad lævam, nunc fermè cubito longius, quàm dextera, dimovetur: idque propterea evenit, quòd cum petra scissa esset, ut habetur in Evangelio, crux quoque remotior facta est. Profunditas fissuræ in illa petra vestigari non potest; latitudo tres cubiti quadrantes comprehendit. Sanctuarium hoc est Georgianorum, qui sedes ad mare Nigrum habent. Nonnulli eos Pyeczyhorienses esse affirmant: quod cum ex historicis non constet, omitto. Indulgentia hic plenaria. In pariete pendet aulæum antiqui operis ex lana, cui Crucifixi imago est intexta. Post cruces, paries Ecclesiæ consurgit, in cuius tergo est alia Capella Abyssinorum: quo loco Abraham Isaacum filium immolasse memoratur. Locus genuflexionis Isaaci, marmore diverfi coloris est constratus, unòque & dimidio cubito in longum & latum protenditur, inter sanctuaria tamen non connumeratur. Habent hic fixam mansionem suam Abyssini, quandoquidem triennio elapso decedentibus, successores ad S. Sepulchrum alii submittuntur: quod tum fit, quando nullum illis cum Turcis est bellum, quòd rarò tamen evenit. Est hic Indulgentia annorum septem, & quadragenarum totidem. Ad illam Capellam extra Ecclesiam Processio non fit: quam nos post triduum visitavimus.

Locus
immola-
tionis
Isaac.

Ex monte Calvariæ descendendo, itur ad Lapidem Unctionis, qui è regione Portæ majoris, qua ingressus ad Ecclesiam patet, est positus. In eo Christus Dominus, è Cruce depositus, à Josepho & Nicodemo, conditus aromatibus esse perhibetur. Est quatuor cubitos longus, latus unum cum semisse. Catholicorum est hic locus, & habet Indulgentiam plenariam.

Locus
Unctio-
nis.

Hinc tandem pervenitur ad Capellam sacri Sepulchri: quam Processio ter circumit, & ubi ante ostium devenitur, omnes in

*Sacri
Sepul-
chri af-
figuratio*

genua procumbunt: cùmque propter loci angustiam omnes simul ingredi non possint, præcedit Sacerdos religiosus qui facit exhortationem: quem peregrini per ordinem singuli sequuntur, in sacratissimum Domini Sepulchrum introeuntes per humile & depressum ostiolum, ad cujus partem dexteram intrinsecus, altitudine unius cubiti cum dimidio, est locus in planum extensus, instar scamni: in quo sanctissimum Christi corpus positum fuit. Sepulchrum hoc sanctum, est Catholicorum, habetque plenariam Indulgentiam. In ejus anteriori parte est Capella rotunda, ubi est lapis depressior, in quo sedebat Angelus, nuntians mulieribus gloriosam Christi resurrectionem. Retro Sepulchrum Domini, est parvum Sacellum Cophtorum sive Chaldæorum, absque sanctuario. Oratione in sacro Sepulchro finita, & sanctissimo loco humiliter exosculato, Processio versus Capellam Apparitionis continuatur: in transitu duo sunt rotundi lapides, ulnam cum dimidia latitudinis in circumferentia habentes, sex cubitorum spatio ab invicem distantes: in quorum uno, qui Sepulchro proximus, stabat Christus; in altero Maria Magdalena cum Christo, quem hortulanum putabat, colloquens. Non procul inde est altare dedicatum eidem Sanctæ ad Catholicos pertinens, Indulgentiam septem annorum & totidem quadragenarum habens. Hinc jam Processio completa, ad Capellam Apparitionis redit: ubi à Fratribus Completorium decantatur: peregrini autem devotioni vacant, per sacram Confessionem, ad crastinam divinissimi Sacramenti perceptionem sese præparantes.

*Locus,
Noli me
tangere.*

Noctem insequentem peregrini in devotione particulari transigunt, prout divina bonitas cuilibet eam inspiraverit. Si quis tamen somno prægravatur, potest in aliquo sanctuario, vel ad Sepulchrum Dominicum, vel in monte Calvariæ, vel alibi modicum quiescere: quod in longum produci non potest, quandoquidem ante mediam noctem, quælibet natio ritu suo, in deputatis Oratoriis. divina celebrat officia, Catholici verò in Capella Apparitionis matutinas preces decantant: quibus finitis Sacerdotes sua privata sacra peragunt. Matura Missa plerumque ad Sepulchrum Dominicum, à peregrinis, quod & nos faciebamus, frequentatur: deinde concedit quisque, ubi magis adlibuerit. Et quoniam in sacris his locis, etiam oratio fit pro defunctis parentibus & propinquis, nonnulli impetrant à Sacerdotibus, ut Sacra in præsentia illorum in monte Calvariæ pro defunctis celebrent, vel quocumque alio in loco, ut id fiat, Dominus alicui inspiraverit. Cùm tempus inchoandi summi Sacri advenerit, quod Pater Vicarius tunc peragebat, Sacerdotes, ut in celebri festo,

*Affidui-
tas divi-
norum
officio-
rum in
Basilica
Jeroso-
lymita-
na.*

*Pro de-
functis
suffra-
gia.*

solenniter induti, ad Sepulchrum Dominicum procedunt. Celebrans accedit ad altare solus, cæteri verò Sacerdotes, qui sacrum decantant, in Ecclesia extra Capellam remanent: nam exterior hæc S. Sepulchri Capella minùs capax est, & peregrini tantùm, ibidem genu flectentes, per ostiolum inferiùs introspiciunt in sacrum Sepulchrum, & apud Missæ sacrificium devotionem suam peragunt: quemadmodum & nos fecimus, ibidemque sacrosanctam Eucharistiam suscepimus. Sacerdos propriè in hoc ipso loco, in quo Salvatoris Corpus jacuit, (qui quasi scamno in rupe exciso assimilatur) commodè stans divina tractat mysteria: quandoquidem locus hic à terra, ultra sesquicubitum est elevatus, latitudo verò quæ Corpus Christi admittebat, unius itidem est cubiti. Ad parietem, est antiquissima tabula, in qua Christi resurgentis imago, inter duos Angelos genuflexos, est depicta. Finito Sacro, Fratres religiosi, Horas Canonicas in Apparitionis Capella perficiebant, nos quoque Orationes nostras continuabamus. Deinde expectantes dum Turcæ Ecclesiam referarent, perlustrabamus alia loca, utpote sepulchra familiæ Josephi ab Arimathia: qui locus est Syrianorum vel Jacobitarum, ^{Josephi ab Ari-} sed non numeratur inter sanctuaria, Sepulchra hæc sunt retro ^{marbia} sacrum Sepulchrum sub Ecclesiæ porticu superiore, ^{familiæ} cuius parietibus ^{sepul-} cum sint contigua, amplum spatium peragenda Processioni præ- ^{cabra.} bent. Vidimus etiam sepulchra Balduvini Regis & Godefridi Bullonii fratris ejus, qui Terram sanctam è manibus infidelium recuperarunt, & ipsam civitatem Jerosolymitanam trigesimo no- ^{Baldu- & Godefridi Regum} no obsidionis die, Anno 1098. (alii tamen 1099. die quinta de- ^{sepul-} cima Julii id factum volunt) in potestatem suam redegerunt. ^{cabra.} Sunt etiam & alia quinque vel sex sepulchra uno eodémque modo & forma constituta, quorum inscriptiones ob verustatem difficulter leguntur. Apparet Græcæ gentis hominum ea fuisse. Non habentur pro sanctuariis. Quoniam verò Capella (ubi tria tantùm sunt monumenta, cum alia non procul tamen ab illa sint in Ecclesia posita) est sub ipso Calvariæ monte constructa, fissura illa quæ inter Crucem Christi & lævi latronis facta erat, optimè inferiùs in rupe apparet quàm latè diducta fuerit. Græci lampadem in ea accendunt, quæ tamen perpetuò non ardet.

Epitaphium unum commodè legi potest, quod Christianus Adrichom. in libro suo posuit, & ego ex sepultura ipsa descripsi:

*Rex Balduinus, Judas alter Machabæus,
Spes patriæ, vigor Ecclesiæ, virtus utriusque,
Quem formidabant, quicumque tributa ferebant,*

Cedar, Ægyptus, Dan, ac homicida Damascus,

Prob dolor in modico clauditur hoc tumulto.

Epitaphium aliud, non omnes dictiones habet quæ legi possint.

HIC JACET INCLYTUS DUX GODOFRIDUS
DE BULLON, QUI TOTAM ISTAM TERRAM
ACQUISIVIT, CUI .. TU .. CHRISTIANO
... CUJUS ANIMA REGNET CUM CHRISTO,
AMEN.

Sepulturas alias, P. Stephanus Ragusinus scribit esse Regum conjugum & liberorum: Adrichomius autem sex Regum, qui Terræ sanctæ dominabantur; quod verisimilius videtur. Nec enim probabile est Reges illos, per itinera tam longinqua & periculosa, uxores & liberos circumduxisse. Ego quamvis diligenter inscriptiones ejusmodi contemplatus fuisset, præter superius posita, plura describere non potui. Nam character est antiquus, abradus; & sepulchra ipsa rupta & mutilata. Circa meridiem Turcæ advenientes referarunt Ecclesiam. Quamobrem quemadmodum intraveramus, ita inde egressi sumus, cum religiosi, & nonnullis aliis. Hi autem fuerunt diversarum nationum, Christiani Jerosolymis residentes, qui, quoties adveniunt peregrini, facultatem cum illis Ecclesiam ingrediendi, aliqua ratione impetrant. Nec enim aliàs intromitti solent, nisi in majoribus solemnitatibus in eorum gratiam Basilica aperta. Ingrediuntur autem, cum peregrini adsunt, absque aliqua vectigalis solutione. Quo nomine magnas peregrinis agunt gratias, prout & nobis egerunt, quòd propter eorum adventum, sacra loca visere concessum illis fuerit. Admittuntur tamen etiam illi Jerosolymitani incolæ, qui res ad devotionem pertinentes divendunt: ut sunt calculi precatorii, ex arbore olivarum & terra confecti, ex qua primus parens Adamus dicitur plasmatus, quæ Damasco advehitur: lapides itidem varii in formam calculorum similium concinnati: cruces cum reliquiis locorum Terræ sanctæ: mensuræ itidem Sepulchri Dominici, cum aliis nonnullis rebus ejusmodi. Sumus igitur egressi omnes, nullo intus relicto. Nam egredientes singulos Turcæ numerant, ut constet tot egresos, quot fuerunt in Templum admissi. Erat tunc temporis ibidem fœmina quædam Polona, Dorothea Siekierzecka, quæ ab annis aliquot Jerosolymis morabatur, annum agens ætatis circiter quinquagesimum. Hanc nonnulli mente captam arbitrabantur: Deo tamen id soli notum. Nam magna & admirabili devotione prædita videbatur, nullamque occasionem Basilicam Salvatoris ingrediendi prætermittebat.

Hæc

Hæc cùm esset Catholica, locum non habebat Jerosolymis ubi caput reclinaret. Nec enim in Conventu Fratrum habitare licitum illi erat, quò nonnisi confessionis causa accedebat. Itaque cùm hinc inde per civitatem vagaretur, sæpiùs fiebat, quòd à Turcis miserè vexabatur, & quandoque etià verberibus adeò excipiebatur, ut mirum fuerit, quomodo vivere potuerit. Nam costas ferè omnes, in tenero corpusculo, verberibus confractas habebat; dùmque tertia vice Dominicum Sepulchrum ingrederemur, vix eam à rabie Turcicorum puerorum defendere & eripere potuimus. Quamobrem propter scandala, quæ sacris illis in locis ejus occasione committebantur, Gregorius XIII. Pont. *Mulieribus Jerosolymitana peregrinatione prohibita.* Max. sub excommunicationis pœna interdixit, ne mulieres amplius Jerosolymam profiscerentur. Procuravi itaque apud Cardium, ut, quod absque ejus permisso fieri non poterat, cùm illa spontè nollet, per vim isthinc abduceretur. Dixi eam populum meam fuisse, & è capite laborare. Concessit ille non gravatim. Relicta igitur illi pecunia qua Tripolim adnavigare posset, prior è sancta civitate discessi.

Templo egressi, venimus ad nostrum monasterium, ubi in communi Frat. Refectorio prandio ab illis excepti humanissimè fuimus; cùm antea in peregrinorum diversorio cibum capere soliti essemus. Postea ad visenda quoque alia sacra loca deducti fuimus. Inprimis vidimus magnam Armenorum Ecclesiam, eo in loco fabricatam, in quo Herodes decollare jussit S. Jacobum majorem, *Act. 12.* In ingressu templi ad lavam, circa medium ipsius, prope murum est altare martyrii hujus gloriosi Christi discipuli. Habet septem annos de Indulgentiis & totidem *Jacobi Majoris decollationis locus.* quadragenas. Vidimus & domum Annæ Pontificis, ad quam primò Christus ductus fuerat: ubi nunc est parva Ecclesia eorundem Armenorum. Habet & ipsa septem annos Indulgentiarum cum totidem quadragenis. Postea sumus egressi per portam, quæ nunc etiam vocatur Porta David, vel Porta Sion. Nam extra illam inchoatur mons Sion, qui nunc muro civitatis non comprehenditur. Non procul ab ea domus est Caiphæ, Ecclesia *Caiphæ domus.* satis ampla Armenorum: in qua ad dextram altaris majoris, est carcer, in quo Christus Dominus noctem egit, multa ignominiosa à Judæis perpeffus, ut in Evangelio legitur. Locus est tenebricosus: protenditur ad longum circiter ad ulnas octo, in latitudine angustior. In altari majori jacet lapis, qui positus erat ad ostium Sepulchri Dominici, magnus valdè, habens in longum ferè quatuor, in latum duos ferè cubitos, crassitiem verò dimidii & paulò plus cubiti: ut mulieres meritò loqui inter se debue-

Petri negationis locus.

Cænaculum Domini.

buerint; Quis revolvat nobis lapidem? considerato ejus pondere, cui sublevando, vix decem homines sufficerent. Eodem in loco, ante conspectum Caiphæ, ab ejusdem scelerato ministro data est alapa JESU. Est hic Indulgentia plenaria. Ante Ecclesiam in medio aræ plantata est oleæ Arbor: quo in loco, ut creditur, ad ignem accensum D. Petrus Christum negavit: ad cujus latus est malus aurea arbor, cui insidens gallus cantavit. Inde ad jactum lapidis est sacrum Cænaculum, in quo Christus Cœnam ultimam cum discipulis peregit. Huc ingredi Christianis & Judæis non permittitur, cum Turcæ Moschæam suam intus habeant. Quamobrem peregrini ad locum hunc conversi, unum Pater noster & Ave Maria genu flexi recitant, & Indulgentiam plenariam, ac si ingressi essent, assequuntur. Ego tamen, ut inferius dicetur, cum duobus aliis, sacrum hoc Cænaculum postea sum ingressus: quod cum me posse ingredi diffiderem, tunc cum aliis devotionem, ut licuit, hoc loco absolvi. Hæc tria loca, ut jam dictum est, ad Armenos pertinent, ubi habent sua monasteria, ibique habitant. Inde paululum ad lævam ultra montem progressi, parvam specum intravimus, in qua Petrus negationem suam deflevit amarè. Locus nulli nationi deputatus. Habet septem annorum & totidem quadragenarum Indulgentiam.

Porta Ferrea.

Ad dextram domus Caiphæ, est Cœmeterium Catholicorum, locus sepulturæ illorum ab antiquo deputatus. Nullus enim in civitate sepeliri potest; immò & ipsi Turcæ in suburbio humantur, nisi sint aliqui ex nobilioribus, qui Moschæas ad eum usum sibi construunt. Reversi deinde sumus per eandem illam portam in civitatem, & ad lævam per aliam plateam versus monasterium procedendo, fuimus apud portam Ferream, per quam Petrus ex carcere ductus est ab Angelo, *Act. 12.* Fores hic nullæ, & locus planè desolatus.

Joachim domus.

28. Manè ex monasterio egressi, per civitatem euntes, prope portam ad lævam, defleximus ad domum Joachimi: in cujus parte inferiori sunt habitationes aliquot, in quibus ostenditur conclave Beatissimæ Virginis, & locus Nativitatis ejus: cum nonnulli velint eam ibidem Jerosolymis natam. Indulgentia hic annorum & quadragenarum septem.

Porta S. Stephani.

In monte est Ecclesia S. Annæ dicata, cum monasterio Virginum, à S. Helena constructo. Turcarum ea domus & Templum, quod tamen Christianis adire licet: cum minùs frequenter Turcæ cæremonias suas in eo peragant. Deinde exivimus è civitate per portam S. Stephani, sic nominatam, quòd per eam

divus hic Protomartyr eductus ad lapidandum fuerat. Descendendo, in medio montis, est diverticulum in rupe plana; & hic lapidationis locus, ubi antiquitus erat Oratorium, ^{Lapida-} ^{tionis lo-} ^{cus.} cuius nunc non exstat vestigium. Paulò inferiùs, hortum versus, in quo Christus captus est, ostenditur locus, in quo beata Virgo Maria stabat, orans pro Stephano, cùm à Judæis lapidaretur; quæ rupis planities hinc optimè conspicitur. Habetur hîc Indulgentia septem annorum cum totidem quadragenis.

Descendimus deinde in vallem Josaphat: in cuius imo, ^{Vallis} ^{Josa-} ^{phat.} rupes excisa, & muro per gyrum cincta, quadraginta gradus habet: per quos descenditur ad parvam Capellam, in qua erat monumentum beatissimæ Virginis Mariæ. Est ibi altare, in quo ^{B. Ma-} ^{ria Dei-} ^{para} ^{monu-} ^{mentum.} nobis præsentibus Missam celebravit Frater Joannes de Florentia. Catholicorum hic locus, habet Indulgentiam plenariam. Lampades hîc duodecim pendent, quæ non accenduntur, nisi cùm Sacrum fit. Ad latera Capellæ, sunt alia duo altaria; & in medio scalarum, ab utraque parte Sacella, in quibus erant sepulturæ familiæ Joachimicæ: nunc ea loca diversæ nationes obtinent. Ascendendo inde ad dexteram est Capella S. Joseph sponsi beatissimæ Virginis; è regione ad lævam, parentum ipsius, S. Joachimi & Annæ. Utrobique Indulgentiæ septem annorum & totidem quadragenarum sunt attributæ. Inde versus montem Oliveti procedendo, ad dextram relinquitur in loco valdè depresso villa Gethsemani, ^{Gethse-} ^{mani} ^{villa.} cuius ruinæ non exstant: planities tamen superest, in qua quercus aliquot, rusticorum fortasse olim, residuæ conspiciuntur. Linquitur & hortus ibidem statim ad dextram, ^{Hortus} ^{agoniæ} ^{Christi.} ubi Christus fuit captus; & rectà devenitur ad lapidem, qui Apostolorum nominatur, ubi Apostoli somno gravati, ad vigilantiam Christi verbis admonebantur. Ad iactum lapidis, locus Orationis Christi reperitur. Est antrum subterraneum, ingressum habens angustum, & foramen in parte superiori, loco fenestræ: per quod lapides isthic excisi commodè extrahebantur. Locus est quietus, & planè devius, ad quem nulla semita ducit. In ejus ingressu est altare, ubi Christus in oratione prostratus jacuit; à quo cubitorum quatuor distantia, est columna in rupe excisa, cui superior antri pars innititur, in qua Angelus eum confortans apparuit. Antrum hoc est lucidum, & non inelegans, nullique nationi appropriatum, Indulgentiam obtinet plenariam. In reditu ad iactum lapidis, quæ versus hortum itur, per quatuor gradus descensus patet, quasi ad viculum quemdam, in eum locum, ubi Judas Christo obviavit, illum osculatus, signum dedit Judæis ut comprehenderetur; ut habetur in Evangelio.

Abfal-
onis
sepul-
chrum. Locus nulli nationum adscriptus, plures arbores olivarum continet, & habet Indulgentiam plenariam. Inde ad lavam relinquitur sepulchrum Absalonis, 2. Reg. 18. quod è saxo vivo, forma pyramidis (non columnæ, ut aliqui volunt) decem cubitorum altitudine confurgit. Aliud etiam ibidem est sepulchrum Zachariæ, filii Barachia, de quo *Matth.* 23. cui pyramis quoque est imposita, sed minor & depressior. Non longè ab iis monumentis, sunt foramina rupium seu antra, in quibus, capto Christo, latitabant Apostoli: locus itidem in rupe, in forma Capellæ *S. Jacobi*
Apostoli
de jeju-
nantis
locus. *S. Jacobi* Apostoli, de quo divus Hieronymus scribit, quòd panem sumere noluerit, quoad Christum à mortuis resuscitatum videret. Apparuit ei igitur ibidem Christus panem porrigens, & dixit: Sume Jacobe: Filius enim hominis à mortuis resurrexit. In quolibet locorum prædictorum habetur Indulgentia septem annorum & totidem quadragenarum.

Torrentis
Cedron. Per vallem Josaphar, quæ inchoatur à monumento Beatissimæ Virginis, labitur torrentis Cedron: qui à prædicto sepulchro itidem originem sumit. Crescit autem ex aquis pluviarum, quæ primo vere proveniunt; aut è civitate ipsa (quæ in monte sita est, & montem Olivarum oppositum habet) concepto meatu defluunt. Æstate planè desiccatur: propter aquas tamen ingruentes, non procul ab antris prædictis, pontem parvum ex latere cocto impositum habet: ad cujus dextram locus est, in petrae superficie plana, satis latus; in quo vestigia manuum, utriusque genu, & extremitates digitorum pedum Salvatoris nostri sunt expressa, cum à Judæis ponticulo dejectus, ibidem concidisset. Locum hunc peregrini deosculantur, & habet septem annos & totidem quadragenas de Indulgentiis. Vestigia hæc, cum in aperto sint aëre, pluvias & tempestates excipiant, & quotidiano usu & deosculatone attrectentur; tamen integra semper permanent: quod procul dubiò non fieret, si, prout hæretici volunt, arte facta & incisa lapidi essent: quod vel ex Mediolanensi petra, quæ retro majus altare in Ecclesia Cathedrali muro est inserta, facile comprobatur. In qua cum vestigii pedis Christi mensura, sit humana arte insculpta, nec pluvio cælo aut aëris injuriis exposita, attrectatione tamen & osculationibus ita consumitur, ut vix jam, quidnam sit, appareat, licet non adeò sit à multo tempore ibidem posita. In Jerusalemiana autem hac rupe, sacra hæc vestigia, à mille quingentis & amplius annis, planè integra, & velut recenter expressa apparent. Si quis ea scalpello renovari dicat, id fieri nulla ratione potest. Nam cum petra hæc in via publica sit, si quis Christianorum id attentaret, prohiberetur illicò; quando-

doquidem ne minimum quid Christianis restaurare isthic licet, nisi Sangiacus, expressum ea de re, Cæsaris sui mandatum acceperit. Præterea cum Turcæ Jerusalem, civitatem Sanctam appellare consueverint, diligentissimè cavent, ut ne quid antiquitatum depereat. Adhæc sculptura renovata, vel ex ipsa petrae profunditate & concavitate, faciliè innotesceret: & cum signa hæc, in rupe lata & plana sint impressa, ut aptè renovata vestigia apparerent, deberet & ipsa dedolari: unde superficiei planities, frequentiori renovatione, tanto temporum intervallo, ad notabilem profunditatem deduceretur: quæ nunc ita eminet, ac si quis in argillam udam pedibus & manibus prolapsus conspiciatur. Hæc qui diligentius consideraverit, faciliè videbit, rem miraculo, non manu, quod non difficulter appareret, factam. Ponte hoc superato, per triginta circiter gradus descenditur ad locum profundum, qui fons Draconis appellatur, in quo Beatissima Virgo aquas hausisse, & panniculos suos fertur abluisse. Nam licet clarissima stirpe edita, spiritu tamen humilis fuit, prout sacra Scriptura testatur. Ad lavam deinde inter oliveta locus ostenditur, in quo Regis Manassis iussu, Isaïas Propheta, per medium ferra dissectus est. Ad latus Martyrii Isaïæ, sub monte, est nataria Siloë, de qua *Ioan. 9.* unde horti omnes, qui sunt in valle Josaphat, abundè irrigantur. Non procul inde apparent ruinæ turris, quæ tempore Christi collapsa, homines decem octo oppressit, *Luc. 13.* Habentur hic septem anni & totidem quadragenæ de Indulgentia. Aquam hanc Siloë, Turcæ pro sacrata & benedicta reputant; & plurimi ad lavandum in ea, singulis ferè diebus accedunt. Quamvis enim per cujusvis aquæ ablutionem se à peccatis mundatos existiment, de hac tamen singulari quodam modo sibi pollicentur, quòd corporibus etiam curandis plurimùm conferat. Quamobrem dum eò pervenissemus, in parte superiori (nam per gradus aliquot in rupe excisos isthuc descenditur) expectare aliquamdiu necesse habuimus, dum Turcæ, qui ibidem lavabant, & vestimenta abluebant (hoc autem libenter faciunt, melioris, ut putant, ominis causa) discederent.

Circumeundo civitatem ad dextram versus montem Sion, ad partem sinistram est in rupe Ager Haceldemach, qui pretio Christi à Juda venditi, fuit triginta argenteis emptus. Nunc est Armenorum, qui ibidem sepeliuntur. Terra loci illius talis est, ut cadavere imposito, nec cooperto, (quod vidimus) caro, infra viginti quatuor horarum spatium, tota defluat & absumatur, nec aliud quàm nuda ossa integra relinquantur. Locus hic muro est cinctus, ne Christianorum ossa à Turcis infestentur.

Turca antiquitatum Jerusalemis conservanda rumstudo.

Fons Draconis B. Virginis

Isaïæ martyrium.

Nataria Siloë à Turcis frequenter.

Ager Haceldemach intra horas 24. cadaver absumit.

*Porta
Sterquilini.*

Permittunt Armeni, & aliarum nationum hominibus in hoc agro sepulturam, aliqua oblata eleemosyna. Post angulum templi Salomonis, est porta parva Sterquilinii, per quam sordes civitatis ejicebantur. Per eam Christus comprehensus, ad Annam ductus est à Judæis, populi tumultum metuentibus. Venimus deinde sub montem Sion, in cujus summitate olim fuit arx David, cujus extant ruinæ: & transeundo prope piscinam Bethsabeæ (de qua dicitur inferius) per Portam piscium redimus ad monasterium.

Secundus ingressus ad S. Sepulchrum.

Peracto prandio, ingressi denuò sumus Basilicam S. Sepulchri, & Processionem, ut suprà memoratum est, absolvimus. Finitis Vesperis, per exomologesin ad perceptionem sacrosanctæ Eucharistiæ nos præparabamus. Erat tum Vigilia SS. Petri & Pauli Apostolorum. Nox ibidem in devotione, prout Deus inspiravit, transacta. Post mediam noctem, Matutinæ preces decantatæ: Missa matura ad S. Sepulchrum, alia itidem Summa per P. Vicarium in monte Calvariæ, ad altare Catholicorum decantata, in eo loco, in quo Christus Dominus Cruci affigebatur. Ibidemque sanctissimo Sacramento suscepto, processionally ad sacrum Sepulchrum deducti sumus: ubi intus Insignia militiæ sancti Sepulchri, pro more Christianis antiquitus recepto, suscipiebamus. Peragitur hæc cærimonia à loci Guardiano pro tempore existente, ex privilegio antiquitus à summis Pontificibus concessio: qui, quandoquidem, ut superius dictum est, Constantinopolim profectus erat, ejus loco, munus hoc idem ille P. Vicarius absolvit. Qui ritus autem & cærimoniæ in actu hoc adhibeantur, libello particulari copiosius explicatur: cujus exemplar ad calcem apponitur, ut inde quilibet petere possit.

Militia S. Sepulchri.

Nomina eorum qui mecum Jerosolymis fuerunt, & sacræ militiæ hujus Ordinem susceperunt, sunt hæc: Abrahamus, Baro de Dona, Silesius; Georgius Cos, & Michael Konarski, Prutheni; Andreas Skorulski, Lithuanus; Petrus Bylina, Polonus. Aderant & alii quoque, utpote P. Leonardus Pacificus, Sacerdos Societatis JESU cum socio Cypriota; Joannes Scholtz Chirurgus, Vratislaviensis; & Jeremias Giermek cocus, Lithuanus.

Thesaurus Basilicæ S. Sepulchri.

Dum expectaremus Turcas, qui nobis Ecclesiam aperirent, injecta fuit à nonnullis thesauri Basilicæ S. Sepulchri mentio: quem, liberalitate Christianorum Principum, non mediocriter auctum fuisse probabile est. Sed Jerosolyma in potestatem infidelium redacta, nihil ex eo reliquum videtur. Selimus Primus, cum Ægyptum depopularetur, thesauro quoque manus injicere volebat, quem Religiosi fratres in terram defoderant: cumque

reperiri nullibi posset, omnes quotquot erant, in tetrum carcerem in arce Jerosolymitana (de qua inferius) coniecti, per septem & viginti menses, pane dumtaxat & aqua sustentati, miserè detinebantur. Tanta tamen eorum fuit fortitudo & constantia, In eo non
revelan-
do Fi-
trum Mi-
norum
constan-
tia. ut nulla flagrorum & tormentorum vi, ut eum proderent, adigi potuerint. Multi ex illis mortui; reliquos Tyrannus, Ægypto occupata, & bello finito, dimitti iussit. Circa meridiem dimissi ex Ecclesia, venimus ad monasterium, ubi peracto prandio, diplomata sacrae Militiæ in pergameno conscripta, nobis exhibebantur. Secretarius Monasterii qui meo tempore ea scripsit, erat F. Deodatus Neapolitanus. Exemplar literarum mihi concessarum tale est.

UNIVERSIS & singulis, presentes literas inspecturis, salutem in Domino sempiternam. In nomine clementissimi Domini nostri JESU CHRISTI, Amen. Notum sit, quòd nuper ad sacratissima Terræ sanctæ loca visitanda, ex sincero cordis affectu, peregrè se contulit Illustriss. Nicolaus Christophorus Radzivil, Dux Olivæ & Nesvisch, Comes in Schidlowiec ac Mibr, Sacri Romani Imperii Princeps, Archimarschalcus Magni Ducatus Lithuaniae: & sacratissimum Domini nostri JESU CHRISTI Sepulchrum, à quo die tertia gloriosus resurrexit, præmissa Confessione, ac sacra percepta Communione, cum magna devotione visitavit, & reverenter amplexus & deosculatus est: sanctiæque Calvariae locum, in quo pro humani generis redemptione, in Cruce mortem subiit amarissimam. Sion etiam montem, ubi cenam illam mirificam cum discipulis fecit, eorumque pedes humiliter lavit, ejusdemque Spiritus super discipulos in linguis igneis descendit. Bethlehem quoque David civitatem, ubi pro nobis de Virgine Maria nasci, inter animalia reclinari, octava die circumcidi, & deinde à Magis adorari dignatus est. Montana etiam Judææ, ubi sancta Dei Genitrix Virgo beatam visitavit Elizabeth, & Præcursor Joannes natus est, ejusque desertum, in quo pœnitentiam egit. Bethaniam similiter, ubi Lazarus quatruiduanus mortuus, à Domino est resuscitatus: atque Oliveti montem, in cujus pede die passionis suæ ter oravit, & à cohorte Pilati captus & ligatus fuit: de cujus etiam summitate mirabiliter propria virtute caelos ascendit. Intemeratæ

N

quo-

* Quamvis F. Angelus Stella Constantinopolim, ut antè dictum, discesserat; sub ejus tamen nomine diplomata scribebantur. Moris est enim, ut Commissarius tantum subscribat, (quod & discedens in membrana nuda fecit) in cujus absentia, Vice-Commissarius literas expediat. Nam militibus S. Sepulchri, dum Ordinem militiæ ineunt, propter cæremoniam dantur literæ, in quibus notatur hoc solum, quod per illud tempus aliquis vidit. Auctor verò quoniam postea in multis aliis locis fuit, ideirò jam diploma in illis membranis subscriptis accepit, ubi refertur, quæ loca quis perlustraverit. Non enim omnes peregrini, omnia loca sacra adeunt, sed tantum, quæ cui adlibuerint.

quoque Virginis Mariæ Mausoleum in Josaphat vallis medio situm, à quo gloriosa in stellatum solium ab Angelis cum corpore & anima assumpta est; multaque alia pia loca, tam in Jerusalem civitate sancta, quam extra, vicina, in quibus Dominus noster JESUS CHRISTUS pro sua ineffabili clementia nostram salutem operari dignatus est; laboribus periculis, expensisque plurimis, pro Christi amore viriiter perpeffis, personaliter visitavit, & pio affectu veneratus est. Idcirco nos Frater Angelus Stella Venetus, Ordinis Minorum Regularis Observantiae, Provinciae Sancti Antonii Sacri Conventus Sancti Salvatoris Guardianus & Commissarius, & aliorum locorum Terræ sanctæ, Apostolica auctoritate, generalis Gubernator & Rector, ob dicti Illustris. Nicolai Christophori devotionem, ad hæc sacratissima loca, & singularem affectum zelumque in totius Christianæ religionis augmentum, illum militari dignitate duximus insigniendum. Ideoque auctoritate qua fungimur Apostolica, super glorioso Domini nostri JESU CHRISTI Sepulchro, ipsum Illustris. Nicolaum Christophorum militari dignitate insignimus & decoramus, ac hujusmodi ornamento, quibuscumque præsentis literas nostras inspecturis, insignitum declaramus & denuntiamus; decernentes insuper, eundem Illustris. Nicolaum Christophorum, tanquam verum & legitimum Militem, talique dignitate non immeritum, de cætero posse deferre Sanctæ Crucis, sanctissimi Sepulchri, ac S. Georgii insignia, secretè aut publicè, prout sibi videbitur: & frui valere & debere omnibus ac singulis immunitatibus, prærogativis, præeminentiis, & privilegiis, quibus cæteri Milites ipsius sanctissimi Sepulchri, uti ac frui consuevere. Item declaramus & constituimus præsentem Illustris. Nicolaum Christophorum, propter singularem ejus in religione hinc Sancti Francisci conservanda affectum, dictorum locorum Terræ sanctæ Procuratorem Generalem. In quorum omnium fidem, robur, & testimonium præsentis fieri curavimus, & Sigillo præfati sanctissimi Sepulchri, nostroque Chirographo communiri. Jerusolymis in prædicto nostro Conventu S. Salvatoris, anno Domini M. D. LXXXIII. die XXIX. Mensis Junii.

Frater Angelus Stella
qui suprà manu propria.

Quoniam autem ad hæc loca sacra veniens, aliquam mei peccatoris memoriam relinquere in iis constitueram, religiosis Fratribus Dominici Sepulchri, literas vicissim ejusmodi tradidi.

IN NOMINE
SANCTISSIMÆ ET INDIVIDUÆ
TRINITATIS
PATRIS, ET FILII, ET SPIRITUS SANCTI,
A M E N.

NICOLAUS Christophorus Radzivil, Olicæ & in Nefvisch Dux,
in Schidlowiec ac Mibr Comes, S. Sepulchri Eques. Non alia,
quàm uberrima in interiori homine nostro divina permoti gratia, pri-
mò quidem ex voto, à nobis ob adversam valetudinem, ad præsens
aggrediendum iter Deo factò, tum etiam pietatis ergò, & in expia-
tionem universæ vitæ nostræ peractæ cunctorum peccatorum, propo-
situm invisendi Domini nostri JESU CHRISTI Servatoris nostri Se-
pulchrum, aliâque pietatis Terræ sanctæ vestigia, concepimus. Quod
cùm in executionem, divino semper potius, quàm propriis meritis,
favore adjuti mississemus, pervenimus tandem voti nostri compotes fa-
cti, Virginei partus Anno M.D.LXXXIII. die XXV. Mensis Junii
feliciter, per Provincias Galilæam Samariâque, Jerosolymam: in cu-
jus feliciore adventus nostri, & omnium cæterorum beneficiorum (quæ
innumera sunt) summa cum largitate & infinita benignitate à Deo
Optimo semper & ubique in nos exhibitorum, gratiarum actionem;
statuimus jam & ordinamus in perpetuum (majorem gloriam DEI
semper in omnibus intuendo) & offerimus non illo quo debemus, sed
quo possumus animo prompto & hilari, donamúsque primò Sepulchro
sancto Domini JESU CHRISTI calicem totum aureum cum patena
aurea, in utrisque cum nomine & insignibus nostris. Item alium ca-
licem argenteum inauratum cum patena argentea inaurata, cum nomi-
ne & insignibus nostris in utrisque, offerimus & donamus, corde sup-
plici, Bethlehem loco sancto Nativitatis Domini nostri JESU CHRI-
STI Servatoris nostri. Item relinquimus & ordinamus, ut quotannis
in perpetuum, Sepulchro sancto tanquam sibi jure, ex vigore hujus do-
nationis nostræ, in posterum debiti, centum viginti quinque aurei
(ducentos quinquaginta florenos monete Lithuanicæ conficientes) de-
veniant ex Ducatu nostro Nefvisiensi, in perpetua tempora obligando, Centus
empus
est jam
Veneti-
is. Pa-
tres ad
S. Fran-
ciscum
della Vi-
gna te-
stri nentur
nos & successores nostros, secundum jura & consuetudines nostras.
Quos quidem centum aureos esse volumus pro necessitatibus pro tempo-
re existentibus, ad beneplacitum S. Salvatoris Conventus Fratrum
Minorum Observantium Ordinis S. Francisci. Viginti verò quinque
alios dictos aureos, donatos & ordinatos esse volumus in quotannos
pro lampade ardente perpetuò habenda in sancto Sepulchro Domini no-

singulis
annis
persol-
vere il-
lum se-
rosoly-
mis.

ſtri JESU CHRISTI. Prædictos autem centum viginti quinque aureos Patres Jerosolymitani, quotannis in Feſto dīcorum Petri & Pauli à Procuratore Terræ ſanctæ Venetiis pro tempore exiſtente, exquirent. Nōſque his perpaucis animo & corpore, primò univerſo Beatorum cætui, veſtris deinde, Patres Reverendi, quoque orationibus, ſupplices, vivos & mortuos commendatos eſſe volumus. Datum Jerosolymis anno Deiparæ milleſimo quingenteſimo octuageſimo tertio, die ſacro diviſ Petro & Paulo Apoſtolorum Principibus, quo ibidem in Equitem Auratum creati ſumus.

Et quoniam Fratres prædicti Conventus Jerosolymitani, multa mecum de ſacri loci neceſſitatibus contulerunt: ipſemet etiam manifeſtè conſpexi, anguſtias & rerum inopiam: quam inter barbaros crudeliſſimos, in ſingulas horas, cum vitæ periculo, verberibus & aſſiduis vexationibus exagitati, patientiſſimè tolerant: nihilominùs ſingulari divina providentia, ad paganorum & hæreticorum conſuſionem, loca illa Sacra, quæ viſibilem immenſæ DEI bonitatis & miſericordiæ memoriam nobis in terris repræſentant, integra conſervant; ibidémque ſacroſanctum altaris Sacrificium quotidie offerentes, DEum pro univerſis Chriſtianæ profeſſionis Ordinibus exorant: quæ oratio cælos penetrans id efficit, ut illis Turcæ non gravatim ea permittant omnia, quæ ad cultum divinum peragendum, & fidei Catholicæ confirmationem pertinent, unde Chriſtiani meritò DEum collaudare, illique debitam gratiarum actionem perſolvere debent. Suſtentantur autem, ut vivere tamen poſſint, Regum, Principum, & piorum tam Eccleſiaſticorum quàm ſæcularium hominum eleemoſynis. Quoniam etiam optimè conſideravi, ſacræ Baſilicæ fabricam, quibusdam in locis ruinæ obnoxiam, præcipuè tholum, qui ſupra Capellam ſancti Sepulchri eminet (unde quidam Turcæ cùm non ita pridem, aliquot plumbei tecti laminas detraxiſſent, ſupplicio affecti fuerunt) quæ templi pars, trabibus conſumptis, ſi corrueret, incredibili ſumptu ad reparationem indigeret. Cæteræ autem nationes minùs de fabrica conſervanda ſolicitæ ſunt, quòd templum ipſum Catholicorum ſit proprium. His itaque rationibus permotus, ſuſcepi in me, quòd piorum hominum, in partibus noſtris, opem & auxilium, ad ſubveniendum ſacro huic loco, imploraturus eſſem: cujus Fratrum ſupplicationis teſtimonium, quod ſcripto comprehendere illis viſum eſt, hîc inferendum exiſtimavi.

FRATER ANGELUS STELLA Guardianus & Commissarius Apostolicus, locorum Terræ sanctæ Servitor, omnibus totius Regni Poloniae, Magnique Ducatus Lithuaniae, Reverendissimis in Christo Patribus, & Illustrissimis Ducibus, ac magnificis Comitibus, & nobilibus Dominis, in quorum manus hæc literæ pervenerint, benedictionem nostram, & salutem in Domino sempiternam. Cum necessitates nostras singulas vobis singulis scribere, perdifficile visum esset, in tantula maximè temporis periodo, & ob id quasi hoc negotio superpedissemus: cognita tamen Illustrissimi Domini Nicolai Christophori Radzivil, Equitis aurati ac Procuratoris S. Sepulchri generalis, fide dignissima relatione, de haud impari cæteris nationibus hisce temporibus in Christi Sepulchrum pietate vestra, & Christiana observantia, singulari in Christi pauperes affectu, animoque in omnibus verè nobili; quibus & pluribus nobis abundè à dicto Illustriss. viro, in vestram omnium laudem sincerè intellectis, excitati sumus, his literis patentibus, ob loci hujus qui ruinas minatur, nostramque pergrandem hinc pauperiem & pericula, quibus in hoc totius Christianitatis nostræ Sanctuario indies quasi ad succumbendum premimur, per hunc dictum Illustriss. Nicolaum Christophorum (licet tanta ejus in nos humanitate immeriti) ad vestras Dominationes, ut ad refugium nobis singulare hisce in partibus omni Christiana pietate destitutis commorantibus, pro liberali eleemosyna animo supplici recurrere; sic piè præsumentes, ob fidelem de vobis relationem factam ab Illustrissimo dicto Nicolao Christophoro, ad quem nos per omnia remittimus. Pro his verò propter Christum JESUM in hoc Christi Sepulchrum in ejusque vigiles futuris vestris expensis, Christum ipsum optimum, ut nostis, remuneratorem vobis proponimus; & deinde, si quid nostra potuerimus oratione, non defuturos in perpetua tempora, in nobis & posteris nostris promittimus. In quorum omnium fidem has literas nostra manu subscripsimus, ac Sigillo Conventus nostri sancti Salvatoris Jerusalemis muniri fecimus. Anno Salutis M. D. LXXXIII. die V. Julii.

Manè exeuntes è monasterio, ivimus ad portam Sion, unde acceptis nobiscum duobus Janissaris equitibus, & asinis conscensis, demisimus nos in vallem Josaphat; & ad radicem montis Oliveti, in parte dextera, prope ipsam viam locum vidimus, in quo Judas proditor laqueo se suspendit. Extat modicus ruinosus fornix, à Judæis constructus, ubi etiam nunc ipsi sepe-
Juda
Ischario-
tis su-
spensi lo-
cus.

Confecto dimidio milliari, pervenimus Bethaniam; in ingressu ad lævam, est domus Simonis leprosi, de quo Matthæi 26.
Betha-
nia Si-
monis
leprosi
tota domus.

*Lazari
resusci-
tati mo-
numen-
tum.*

tota planè integra. Habet angustam porticum; inferius atrium in longum & latum cubitorum octo, satis obscurum: inde per gradus ascenditur ad impluvium; nam ædificia in partibus illis tecta non habent. Domus hæc nulli nationi attributa, habet septem annos & totidem quadragenas de Indulgentia. Inde ad

*Magda-
lenæ &
Marthæ
domus.*

jactum sagittæ, est integrum Lazari monumentum in petra excisum, in quod gradibus octo descenditur. Est ibidem altare parvum, cui * lapis est superimpositus, quo sepulchrum erat clausum, quem Christus Lazarum suscitaturus tolli præceperat, *Joan. 11*. Celebratur in eo Sacrum singulis annis. Ex hoc antro per quatuor gradus descenditur in locum, in quo Lazarus mortuus jacuit. Habet in latitudine duos, in longitudine quatuor cubitos. Pertinet ad Catholicos, septem annos totidémque quadragenas habens de Indulgentia. Prope monumentum, habent Turcæ suam Moschæam, qui credunt etiam, Lazarum fuisse à Christo resuscitatum. Vicus hic Bethaniæ habet triginta circiter do-

*Lapis
Dialogi.*

mos, quas Turcæ inhabitant. Visuntur ibidem duæ ædes, non procul ab invicem distitæ, quarum una Mariæ Magdalenæ, altera Marthæ fuisse memoratur. Sunt planè dirutæ, præsertim illa Marthæ, cujus vix apparent fundamenta. In utraque domo, habetur Indulgentia septem annorum totidémque quadragenarum. Dum itur ad domos prædictas, prope viam publicam, est magnus lapis, qui antiquitus Lapis Colloquii seu Dialogi appellatur: in quo Christus sedens, cum Maria de morte Lazari colloquebatur. Habetur non minùs à Turcis, quàm Catholicis in magna veneratione: quem etiam Mahometani exosculantur, & pro certo affirmant, se ex majorum traditione accepisse, quòd licet peregrini eò accedentes, non exiguas ab illo particulas avellere soleant, quod etiam à nobis est factum, lapis nihilominùs integer est, & nulla ex parte minuitur. Nec id à vero alienum, nam cum ejus sit altitudinis, ut in eo quis commodè sedere possit; si altior fuisset, procul dubiò in eo Christus non sedisset: unde sequitur, cum in ea altitudine nunc, ut tempore Christi, perseveret, illum avulsionibus non minui. Aderant ibi tum præsentés aliquot è Turcis valdè senes, qui à sexaginta annis, semper illum in eodem statu manere affirmabant, & patres itidem suos dicere solitos; etiamsi mille homines inde frustra accipiant, lapidem hunc nulla ratione minui posse. Propter miraculi venerationem, concessa est hìc Indulgentia septem annorum totidémque quadragenarum.

Ex

* Lapis hic superioribus annis in templum S. Sepulchri illatus est, ne à Turcis auferretur: unde apparet, locum hunc ab illis in veneratione haberi. Credunt enim Lazarum à Christo esse resuscitatum.

Ex Bethania profecti sumus ad dextram versus montem ^{MONS} Oliveti. Est is cumprimis altus: in cujus medio apparent vesti- ^{OLI-}gia villæ Bethphage, quam exiguam fuisse liquet. Relictis hic ^{VETI.}asinis, ascendimus summitatem montis, è quo Christus ad cœlos ascendit. Erat antea hoc ipso in loco Ecclesia per divam Helenam fabricata, quæ planè est diruta. Nunc habent hic Turcæ Moschæam parvam, rotunda forma constructam, in cujus medio in saxo est sacrum vestigium pedis Christi Salvatoris, quod in ^{Vestigium Christi}cœlos ascendens reliquit. Hoc Turcæ plurimùm venerantur & ^{in ascensionis in}exosculantur. Aliud pedis alterius vestigium divisa petra, Turcæ ad templum Salomonis transtulisse dicuntur. Nobis in porta ^{cœlos.}hujus Moschææ stantibus, fuit concessum sacrum hoc signum intueri, quod ab ipsa porta quatuor circiter cubitis est remotum. * Antea licebat Christianis intus ingredi, & locum sacrum exosculari. Sed qui tum officium Cadii administrabat, cum suæ religionis observantissimus esset, nec peregrinos in parietibus loci hujus Cruces depingentes tolerare posset, ante duos annos, sub pœna capitis edixit, ne quis Christianorum amplius eo ingredia-
tur. Itaque in foribus Sacelli orantes, plenam Indulgentiam consequuntur. Sæpiùs idem Cadius ad locum hunc sacrum accedebat, eumque singulari quodam modo venerabatur. Habent enim Turcæ in honore loca hæc sancta, nempe Bethlehem, ubi Christum de Virgine natum credunt: hunc etiam Oliveti montem, unde eum in cœlos ascendisse fatentur. Cæterum il- ^{Christi memorias Turcæ quas venerantur.}lis, in quibus passus est, omnem detrahunt venerationem, & Christianos ea venerantes irrident, asserentes Christum tanquam DEI spiritum in cœlos quidem ascendisse, Judæis verò qui illum oderant, statim phantasma quoddam corporeum objecisse: quod illi, Christum existimantes, comprehenderunt, ligarunt, & crucifixerunt: quod deinde quasi ex mortuis surrexisse, visum fuit. ^{Turcæ cum Christi sum crucifixum non credunt.}Errorem autem hunc suum, ridiculo cumprimis comprobant argumento. Nos, ajunt, ubi adlibuerit; Judæum indignissimè verberibus afficimus, cum gens sit nullius pretii & reputationis: Propheta verò tantus, imò DEI spiritus, nōne potuisset manus nihili hominum evadere? Ad dextram in eodem monte, extant ruinæ diruti templi, in quo nonnulli volunt, duos viros post Ascensionem Domini Apostolis apparuisse, & dixisse, *Viri Galilæi quid*
ad-

O 2

* An. 1596. permissum jam fuit intrus ingredi Christianis: quorum unus Sacerdos pius, testis oculatus, affirmat, vestigium sinistri pedis, in ipso petræ cacumine, quod acuminatum nec dividi, nec alterius pedis capax esse potuit, optimè conspici. Probabile etiam est, ascendentem Dominum, sinistri tantum pedis vestigium pro signo in terris reliquisse, dextro jam elevato ad ascendendum.

admiramini? Actor. 1. Sed cum S. Lucas manifestè scribat, in eodem loco visos fuisse, in quo Christus mox in cælum ascensurus cum Apostolis loquebatur, non video, quo fundamento in alium magis remotum id rejici debeat. Descendendo ex monte, devenimus ad locum, in quo Christus flevit supra civitatem, *Luc. 19.* Habetur hinc Indulgentia septem annorum & totidem quadragenarum. Videtur hinc optimè Civitatis situs; & habent Turcæ parvam suam Moschæam absque tecto: Salomonis quoque templum apparet egregiè; quod nomen quidem ejusmodi retinet, sed fanum potius amplum octangulare videtur (meo judicio majus quàm S. Maria Rotunda seu Pantheon Romanum) plumbo tectum; in medio areæ, quæ magis in longum quàm in latum protenditur, situm: caprificis & oleastris frequentibus convestitum. Fertur hoc à diva Helena fabricatum. In ejusdem areæ parte læva, ad murum est & alia Ecclesia non inelegans & longa, plumbo itidem tecta; quo loco beatissima Virgo Christum in templo obtulisse memoratur. Apparet hinc quoque Porta aurea, per quam patebat ingressus ad aream templi Salomonis: qua Christus asino insidens, Jerosolymam est ingressus, *Matth. 21.* Nunc ea, occulto quodam DEI judicio, muro est obstructa: quam Turcæ ipsimet aperire nefas judicant, affirmantes, eam ultrò apertum iri magno cuipiam & potentissimo Regi, qui per eam in Civitatem sanctam ingredietur, & erit universi Orbis dominus. Interrogabamus Turcas, cur eorum Imperator per hanc portam non ingrediat, ut minore negotio totius mundi dominium obtineat? obticuerunt. Urgere verò responsum non expediebat. Nam qui de Domino vel de Fide disputare vult, mandato Mahometis, verbera pro verbis reportare solet. In descensu montis ad lævam, locus ostenditur, in quo Christus Orationem Dominicam Apostolis dictavit, *Matth. 6.* Antiquitus habebat Sacellum: nunc planè dirutum; columna tantum integra superest. Septem annorum totidémque quadragenarum Indulgentiam obtinet.

Inde digressi ad inferiora, visitavimus denuò loca, in quibus Christus Dominus oravit, & à Judæis captus fuit: postea ascendendo, per locum lapidationis Sancti Stephani Protomartyris, portâ eâdem seu Ephraim, civitatem ingressi ad lævam, vidimus Probaticam piscinam, quæ prope aream templi Salomonis fuit, & erat ampla satis & profunda. Piscina hæc dicitur fuisse facta, non propter pisces, qui nunquam in eam mittebantur, sed ut pluvix hybernæ ex tectis templi in eam defluerent, vel potius ut aquæ ex ipso templo, in quibus innumeræ purifi-

Tem-
plum Sa-
lomonis.

Porta
aurea.

Oratio-
nis Do-
minica
locus.

Porta
Ephra-
im.

Probati-
ca pisci-
na.

catlones fiebant, per fistulas subterraneas ab ea reciperentur. Cum autem DEus in piscina miracula facere, & unum aliquem morbosum, qui primus in aquam ab Angelo motam descendisset, sanare cœpisset (quod aliquoties quotannis, in certis tamen temporibus faciebat) Judæi locum muro, ne pecora accedere, & aquam sanctam profanare possent, circumdederant. Quinque etiam porticus circumcircuit fecerant, in quibus ægroti sedentes, divinum aquæ motum expectabant. Sunt ex illis nonnullæ etiam puuc integræ. In fundo piscinæ est quoddam arundinetum, unde apparet nunc quoque locum esse humidum. Indulgentia hic septem annorum, todidémque quadragenarum, est concessa. Miracula illa piscinæ fieri cœpta, aut tempore Christi, aut non multò antè; Christo verò mortuo fieri desierunt, ut probabiliter Scriptores sentiunt.

Inde eadem platea, versus portam S. Stephani redeuntes, attigimus aliam plateam, qua ad vallem Josaphat perrexeramus, quæ ab ipsamet porta ducit ad Pilati palatium: quod ad manum ^{Palati-} dextram habet partem porticus seu propylæi, nunc etiam Pilati ^{um Pila-} appellatam: quæ nunc ipsi plateæ supereminet, cum antea in ipso palatio, quod per amplum fuisse liquet, comprehenderetur; unde in impluvium & vicum antiquitus patebat prospectus. Supra porticum eminet paries integer, habens duas fenestras columna marmorea distinctas; in quarum una Pilatus, in altera Christus Dominus spinis coronatus stabat, cum Præses Judæis eum ostendens dixisset; ECCE HOMO. Quoniam autem locus hic nunc ^{Ecce Ho-} in publica & ampla platea positus est, in qua frequentes Turcæ ^{mo.} hinc inde commeant, peregrini Christiani genua flectere non valentes, transeundo Dominicam Orationem & Angelicam Salutationem recitantes, Indulgentiam plenariam consequuntur. Scribit Adrichomius, porticum hanc ad Arcem Antoniam, à Præsidis palatio directam fuisse, è qua JESUM Judæis spectandum Pilatus exhibuit: quod eò verisimilius videtur, quia in viam publicam inde poterat commodè prospici. Addit insuper inscriptionem ibi positam, *Tolle, tolle, Crucifige.* Sed propter vetustatem, nihil tale videre à longè potui: crediderim, si liceret propius accedere, characteres ejusmodi facilius internosci posse.

Antequam ad palatium Pilati perveniremus, cum frequentes Turcæ, ut in media urbe sit, vagarentur; ardente sole, ut peregrini solent, incedebamus ipsa via media, relinquentes Turcis liberum & umbratilem sub ædibus gressum: ubi viæ trium vel quatuor ulnarum latitudine, à terra aliquantulum prominentes, minùs radiis solaribus obnoxiam ambulationem præbent. Inte-

*Via Do-
lorosa.*

reà Michael Konarski familiaris meus, cùm corpore aliquantulum obesior esset, à longè nos comitabatur, & vitandi æstus causa, semita illa altiore ædificiis proxima incedebat; cui cùm tres Turcæ obviàm facti essent, ille, in viam publicam se non demittens, unius latus leviter tetigit: qui statim pugno collum ejus invadens, lapides vibrare cœpit: idipsum alii quoque Turcæ, pueri præsertim, facere adorti, magnum nobis malum præparabant: & nisi nostri Janissari, quorum duo equites, duo itidem pedites erant, Turcas mitigassent, quorum ingens è diversis plateis multitudo confluebat, interfecissent nos procul dubiò: quemadmodum ante annos aliquot accidisse, religiosi Fratres nobis narrabant; quo tempore, simili planè de causa, quòd via cedere Turcis nollent, aliquot peregrini statim ab illis interempti fuerunt. A palatio Pilati, de cujus fabrica dicetur inferiùs, incipit via Dolorosa, per quam Christus Crucem bajulans, ad mortem ducebatur. Exeuntibus portâ ad dextram, offert sese exiguus collis saxeus, in quo beatissima Virgo Maria stabat, anxie, quid cùm dilectissimo filio ageretur, expectans: quem, cùm spinis coronatum, sanguine fœdatum, facie liventi & planè immutata, ingentem Crucis trabem humeris deferre, & sceleratissimi latronis instar ad supplicium rapi conspexisset, ut ex antiqua majorum traditione Doctores Catholici piè affirmant, vi doloris acerbissimi intrinsecus oppressa, in terram exanimis ferè corruit: quod etiam valdè verisimile videtur. Quomodo enim tenerimum illud Virginis matris pectus, ad tantos dilectissimi filii cruciatus, & miserabile, ac nunquam antea visum illud spectaculum, non colliquesceret? Locus hic, in hodiernam usque diem, Spasmus B. Virginis vocatur.

*Spasmus
B. Ma-
ria.*

Inde ad quinquaginta passus progressi, devenimus in plateam longam, quæ ad portam Damascenam ducit: ubi cùm ad lævam deflectitur, fit præceps in rupem descensus. Nam civitas Jerusalemiana, tota est in rupibus posita, pluresque colles non exiguos habet, montibus majoribus exceptis, qui sunt nunc in civitate quatuor: ante excidium autem, cùm urbs in ipso flore esset, tres celeberrimos montes habuit, de quibus inferiùs magis copiosè tractabimus, ubi de palatio Herodis, & eleganti ac magnifica platearum civitatis dimensione nobis erit agendum. In memorato igitur præcipiti viæ flexu, Christus Dominus, gravi pondere Crucis oppressus corruit, petræ allisus: cùmque præ debilitate sub onere progredi non posset, Judæi Simonem Cyrenæum angariaverunt, ut Crucem JESU tolleret. Promerentur hoc loco peregrini, septem annos & totidem quadragenas de In-

*Simon
Cyrenæ-
us.*

Indulgentia. In eadem civitatis platea ad lævam, est domus ampla divitis illius epulonis, qui misericordia erga Lazarum pauperem non movebatur. In quam ingredi non potuimus, quòd eam Turca valdè Christianis infensus inhabitaret. Sed quia porta patebat, ex areæ magnitudine apparet, eam magnificam fuisse. Inde ad triginta passus deflectendo ad dexteram, fit ingressus in aliam longam plateam, quæ rectà ad montem Calvariæ ducit. Ad lævam, ferè in medietate ipsius plateæ montem ascendendo (nam tota hæc platea ascensum montis habet) sunt ædes S. Veronicæ, è quibus egressa, venerandam Christi faciem sanguine fœdatam, linteo absterfit. Non procul inde est exiguus collis, in quo mulieres stabant flentes, quas alloquebatur Christus, dicens: *Filiæ Ierusalem nolite flere super me, &c.* Hinc ad unum & medium teli jactum, sunt magnæ & altæ duæ lapideæ columnæ, inter quas erat porta Judiciaria, qua damnati rei ad supplicium in Golgotha ducebantur. In ea porta, ut piè Catholicæ credunt, denuò sub Cruce corruit JESUS: in cujus rei memoriam, plurimi, cùm quascumque civitatis portas ingrediuntur, signum S. Crucis formant. Habetur hìc Indulgentia septem annorum & quadragenarum.

Domus
epulonis.
Luc. 16.

S. Veronica domus.

Porta
Judiciaria.

Ab hac porta Judiciaria egressis, ad jactum lapidis & paulò amplius, offert sese Basilica Dominici Sepulchri, quæ montem Calvariæ complectitur. Non procul à porta, qua itur in Ecclesiam, in cœmeterio, est lapis prægrandis positus: quo in loco jam sub ipso monte, tertium Salvator noster cum Cruce in terram corruit. Est ibi Indulgentia septem annorum & totidem quadragenarum. Hinc jam in montem, pro nobis mortem subiturus, ascendit.

Prætergressi Ecclesiam, Oratione Dominica, & Salutatione Angelica recitata, rediimus in Conventum: à prandio vesturas, ituri Bethlehem, conduximus.

J U L I U S.

Ut profectionem Bethlehemiticam tutius absolvere nobis liceret; duos equites, & duos Janissaros pedites nobis adjunximus.

1. Manè discedentes ex Fratrum Conventu, per Portam Piscium è civitate sumus egressi, relinquentes ad lævam castrum, quod etiam nunc Pisanum appellatur. De quo cùm sæpiùs hìc fiat mentio, sciendum est varias de eo multorum esse opiniones. Arbitrantur enim nonnulli, arcem hanc Davidis fuisse, quam ipse met

Porta
Piscium.

Castrum
Pisanum

met inhabitaret. Alii hanc ipsam in summitate montis Sion ponunt; ubi ingentes ruinæ ædificiorum vetustorum apparent: idque magis esse probabile, Bethsabæ piscina comprobatur, quæ monte Sion ita adjacet, ut commodè ex solario domus Regiæ mulier ex adverso lavans videri potuerit: *Reg. 2. cap. 11.* Licet autem & Castro Pisano piscina hæc immineat, remotior tamen est, quàm ut mulier internosci facillè ex illo ædificio possit. Quamobrem rectiùs colligunt alii, idque non obscuris argumentis, quod nunc Castrum Pisanum vocatur, id antiquitus à Machabæis constructum fuisse: de quo in Machabæorum libris, & apud Josephum legitur. Sed cujuscunque tandem sit, quamvis antiquas habeat substructiones, liquet illud cum primis benè munitum esse. Formam habet quadrangularem: turres itidem altas & munitas ex lapide quadrato in quadrum positas. Fossam valdè profundam, secto lapide utrinque munitam. Christiani in illam arcem non admittuntur. Cùm è monasterio versus portam Sion progredieremur, Castrum hoc ad dextram nobis fuit, cujus quòd porta esset aperta, obliquè flectentes oculos (nam apertè introspicere periculo non caret) animadvertimus, aream non adeò intus esse magnam, ut nec arx ipsa magna est. In terra jacebant neglectim aliquot mediocria bellica tormenta, suis sedibus non imposita. Ad portæ custodiam Janissari pauci sedebant.

*Bethsabæ
piscina.*

Civitate egressi, conscensis asinis, in descensu montis habuimus ad lævam ruinas palatii Davidis, de quo paulò antè dictum est; ad dextram verò, piscinam Bethsabæ, hac enim ad Bethlehem iter est. Piscina in longitudinem ad centum cubitos protenditur, non usque adeò lata, per gyrum lapide quadrato strata, habens undique gradus, per quos, juxta quantitatem ipsius, ad aquam descendebatur. Profunditas ejus, cùm aquis implebatur, octo circiter ulnas capiebat. Supra illam non procul à porta, modicus aquæ rivus defluit, quæ civitatis usibus deservit; piscina verò ipsa caret aquis: qua relicta, modico colle conscenso, ad dextram, ad jactum sagittæ, à via publica defleſcendo, est palatium ruinosum, in quo principes Sacerdotum & Seniores populi de comprehendendo & occidendo Christo consultabant; unde etiam Domus mali consilii appellatur. Retro hanc, paulò remotiùs ad dextram, est alia desolata domus, quam ex parietinis duabus altam fuisse liquet. Hæc fuit Simeonis filius senis, qui inde in templum veniens in Spiritu, puerum JESUM in ulnas suas accepit, & benedixit DEum. Inde ulteriùs progrediendo prope viam ad lævam, est arbor terebinthi satis magna, sub qua beatissima Virgo quievisse memoratur, cùm ob-

*Domus
mali
consilii.
Simeonis
senis
Evang.
domus.
Luc. 2.
Terebin-
thus B.
Virg.*

latura puerum JESUM in templo, è Bethlehem Jerosolymam pergeret. Est ibi Indulgentia septem annorum & totidem quadragenarum attributa. Non adeò magno intervallo, est puteus muro eleganti obductus, sed aquam turbidam habet, & nullius usus. Dicitur Magorum puteus, quòd eo in loco stella denuò Magis apparuisse dicitur, cùm Bethlehem proficiscerentur. Nam quam diu Jerosolymis cum Herode colloquebantur, disparuerat. In medio itineris est collis non adeò elevatus, ex quo Jerosolyma & Bethlehem conspicitur: quandoquidem uno tantùm & dimidio milliari distant abinvicem. Habentur hìc complures juniperi arbores: & ad dextram secus viam est petra, in qua Elias Propheta quievit; 3. Reg. 19. cui statura corporis ejus adeò est impressa, ac si recenti argillæ superimponeretur. Remanserunt enim capitis, lateris, manus & pedis dextri aperta vestigia sancti Prophetæ illius: quod divino miraculo attribui meritò debet. Ad lævam est parvum monasterium Græcorum, quod S. Eliæ vocatur. Ad dextrum latus petræ, tergo versus Jerosolymam converso, est domus diruta, unum tantùm parietem integrum habens, quæ Abacuc Prophetæ fuisse perhibetur; qui cùm è domo hac prodiens, messoribus cibum deferret, ab Angelo raptus, Danieli Prophetæ inter leones constituto, prandium divinitus præparatum detulit. Quarta milliariis parte, à petra prædicta Eliæ, in parte dextra, est domuncula satis integra, in qua Rachel, filium Benjamin enixa dicitur: unde non procul, in ipsa prope modum via publica, extat ejusdem Rachaelis monumentum prope integrum, forma pyramidis è vivo saxo excisum, de quo fit mentio Genes. 35. Non procul à Bethlehem ad lævam, prope viam publicam, ad sagittæ jactum, est cisterna vivæ & recentis aquæ, ad quam hauriendam non solùm ex Bethlehem, sed ex circumvicinis etiam pagis frequens fit concursus. Vocatur in hunc usque diem Cisterna David, de qua 2. Reg. 2.

Puteus
Magorum.

Eliæ statura
petræ impressa.

Abacuc
domus.

Dan. c.
14.

Rachaelis
sepulchrum.

Davidis
cisterna.

Inde per extrema villæ, quæ circiter quinquaginta casas habet, proceditur versus Bethlehem; & ad lævam fit reflexus versus Basilicam, quæ à villa ad unicam arcus ejaculationem est remota. Cùm eò pervenissemus, reperimus ibi Bolucum cum Janissaris aliquot, qui nos Damasco deduxerant, & sedebant tum in Ecclesia frigidiorum auram captantes. Habebant autem ibidem & equos. Nam cùm Ecclesia semper sit aperta, Turcæ, cùm libuerit, etiam cum jumentis eam ingrediuntur. Quanta sit autem hujus nobilissimæ Basilicæ elegantia & magnitudo, verbis facilè non potest explicari. Tota enim è pulcherrimo marmore fabricata, duplici ingentium columnarum ordine distin-

BETH-
LEHEM

S. Præ-
sepit Ba-
siliçæ.

Nativitatis Domini locus.

Præsepe in rupe excisum.

guitur. Intus musivo opere ubique decorata: tectum plumbeis laminis habet coopertum. Eam D. Helena Augusta construxit: postea monachi, regulæ S. Hieronymi obtinebant. Nunc ibi religiosi S. Francisci de Observantia Conventum habent, quos P. Guardianus Jerosolymis submittit, mutans eosdem sexto quolibet mense, propter persecutiones, quas à Turcis maximas patiuntur. Erant ibi tum octo: quatuor sacerdotes, laici itidem quatuor. Ingressi igitur in Ecclesiam quæ Catholicorum est, ad lavam deflecentes, venimus ad Fratrum Conventum, & inde statim ad Capellam Divæ Catharinæ, in qua divina officia monachi peragunt. Capella hæc Indulgentiam plenariam habet; quam Peregrini eo modo consequuntur, ac si ipsimet personaliter Ecclesiam S. Catharinæ in monte Sinai visitarent, quò non omnes propter loci distantiam & pericula pervenire possunt. In supra dicta igitur Capella ordinatur Processio: quam Peregrini, more Jerosolymis observato, bini & bini sequuntur, dum perveniatur ad locum Nativitatis JESU Christi Salvatoris nostri. Postquam egressi fuerint è Capella prædicta, statim ad lavam descenditur, in locum subterraneum, & prætermisssis tunc cæteris, de quibus inferius dicetur, pervenitur in Capellam, quæ in longitudine decem octo, in latitudine novem aut decem tantum cubitos habet. Ibi è regione portæ est altare; sub quo locus, marmorea tabula signatus ostenditur, in quo Christus est natus. In lapide verò qui altari est superpositus, hæc inscriptio Latine insculpta est; **HIC DE VIRGINE MARIA JESUS CHRISTUS NASCI DIGNATUS EST.** Supra altare ipsum, ad parietem est vetus Tabula, cum imagine Nativitatis Domini nostri. Audivimus hinc sub ipsum meridiem sacrum, quod P. Joannes de Florentia, qui tanquam Superior nobiscum Jerosolymâ venerat, celebravit. Antequam ad altare hoc perveniatur, in parte dextera, sex ulnarum distantia, est præsepe in rupe excisum, in quo Christus natus fuit positus: quod cum sit valdè capax & vastum, constat aliud minus ligneum illi fuisse insertum, juxta morem in partibus illis observatum. E regione illius ad tres circiter cubitos, est aliud altare, ubi tres Magi procidentes Christum adoraverunt, munerâque illi obtulerunt. In prædictis locis omnibus conceditur Indulgentia plenaria. Capella hæc sacri Præsepii tota est Catholicorum: lampades tamen in ea à diversarum gentium hominibus accenduntur, perinde ut in Dominico Sepulchro (qua de re postea copiosius) nisi quòd Nationes prædictæ sua luminaria pro Festo Nativitatis Domini accendunt, quo tempore illis tantum cum Processionibus locum hunc sacrum ingredi licet. Capella hæc sacri Præsepii est valdè obscura, cum

sub altari majori, de quo superius, Basilicæ sit posita; nec aliunde lumen admittat, quàm per cancellos portarum collateralium, quæ gradus adjunctos habent, quibus in Ecclesiam ascenditur, & Processiones commeant. Ascendentibus in templum per sinistræ partis gradus, offert sese statim altare, eo in loco positum, ubi venientes ad Christum Magi, ab equis descenderunt. Qui verò per gradus partis dextræ Ecclesiam ingrediuntur, deveniunt ad altare paulò remotius, eo loco ædificatum, ubi parva quondam Synagoga fuit, in qua Christus octavo Nativitatis die, Circumcisionis signaculum accepit. Altare hoc obtinent Catholici: sed cum sit in Ecclesia, quam Turcæ liberè accedunt, nullum cultum & ornamentum habet. Ibidem chorum seu apsidem Græca natio possidet. Sed quia locus hic passim omnibus patet, quoties sacris operari volunt, à Sangiaco Janissaros accipiunt, qui à Turcis eos turbari prohibeant. Nam, ut dictum est, Ecclesia propter Turcas nunquam clauditur. Capella tamen Nativitatis Dominicæ Catholicorum opera, clausa manet; nec in illam patet aditus aliunde, quàm quæ ex monasterio per fornicem subterraneum ad illam devenitur. Sacro peracto, Antiphona & Oratione præmissa, dictus Pater exhortationem brevem ad nos habuit. E Capella Præsepîi eadem via, per quam intraveramus, egressis, ad dextram sex cubitorum distantia, ostensum est antrum in rupe excisum, habens in longitudine sex ulnas, non adeò latum, sed profundum, in quo Innocentes ab Herode occisi, fuerunt sepulti: habet Indulgentiam septem annorum & totidem quadragenarum. Ad lævam est aliud itidem antrum, in quo tria sunt monumenta: primum statim ab ingressu ad dextram, sancti Eusebii; secundum ad sinistram, Sanctæ Paulæ Romanæ matronæ (cujus etiam monasterium in quo habitabat, quod ipsamet amplum & elegans exædificarat, dimidio & amplius à Bethlehem milliari, totum dirutum & desolatum conspicitur;) tertium Sancti Hieronymi. Inde via subterranea, pervenitur in cubiculum ejusdem Sancti, ubi translationem Bibliorum absolvit. Est autem valdè obscurum, utpote sub Ecclesia itidem situm, ad quam per gradus, qui nunc etiam extant, oraturus idem vir sanctus ascendebat per portam, quæ nunc muro est obstructa. Lumen modicum per fenestram ex parte monasterii admittit. Sepulchrorum quodlibet habet septem annos & totidem quadragenas de Indulgentia. Inde rediimus ad monasterium, ubi prandio sumpto, Vesperas in Capella Sanctæ Catharinæ decantatas audivimus: quibus finitis, è Conventu egressi, conscensis asinis, profecti sumus ad Turrim gregis, dimidio bono milliari à Bethlehem

*Circum-
cisionis
Domini
locus.*

*SS. In-
nocen-
tum se-
pulchra.*

*S. Euse-
bii.
S. Pau-
la.*

*S. Hie-
ronymi
concla-*

*Turris
gregis.*

hem distantem: ubi Jacob Patriarcha pascebat gregem suum. Turri collapsa, ingens acervus lapidum remansit eo loco, in quo Angelus pastoribus magnum gaudium annuntiavit de Christo Salvatore nato. Erat turris hæc in fertili & peramœna convalle posita. Inde redeunt alia via ad sinistram, vidimus Sacellum à diva Helena Augusta exadificatum eo in loco, in quo Angelus in somnis admonuit Joseph, ut tolleret puerum & matrem ejus, secederetque in Ægyptum. Domunculæ istius apparent adhuc parietinæ, cui Sacellum conjungebatur. Est ibi Indulgentia septem annorum & quadragenatum totidem. Ad dextram paulò

*S. Paulæ
monasterium.
Puteus
villæ pastorum.*

remotiùs relinquuntur ruinæ diruti monasterii S. Paulæ, & ad sinistram pervenitur in parvam villulam, quæ Pastorum appellatur, in qua est puteus altus aquæ frigidæ & optimæ, ad quam hauriendam beatissima Virgo sæpiùs accedere solebat. Habet Indulgentiam septem annorum & totidem quadragenarum. Hunc puteum ipsimet Mahometani plurimùm venerantur, & sanctum appellant: quem etiam, quod aliàs non faciunt, lapidea tabula (non enim latus est) cooperiunt, ut tectus semper maneat. Ab hac villula reditur ad Bethlehem, ubi non procul ab Ecclesia ad

*Antrum
laribuli
B. Virginis.*

manum sinistram, est antrum subterraneum, aliquot ulnas latum & longum, habens ingressum haud facilè pervium, in quo beatissima Virgo cum infante JESU delituit, dum pueri Innocentes jussu Herodis in Bethlehem interficerentur: in quo divini miraculi etiam nunc apparent indicia. Nam terra inde accepta, & in potu mulieribus, quibus lac deperit, porrecta, copiam lactis illis reducit. Septem anni & quadragenæ de Indulgentiis hìc concessæ. Sub vesperam rediimus ad monasterium: & aditu re-

Engaddi mons.

ferato, in summitatem ac fastigium templi ascendentes, vidimus indè à longè ad sinistram, montem Engaddi, de quo frequens in Sacris Scripturis fit mentio, & non procul à Bethlehem abest. Quoniam autem Loth Sodomis fugiens, montem Engaddi pertransibat, nonnulli volunt specum isthic esse, in qua cum filiabus conversationem habuit. Locus tamen certus non monstratur. Ad manum dextram conspicitur hortus; in quo, tempore Salomonis, ingentem balsami arborum fuisse numerum, nonnulli Historicorum testantur. Conspiciuntur hìc etiam montes, qui valli Hebron adjacent: quò excurrere animus erat, cùm quinquetantum à Bethlehem miliaribus distent, ut & sepulchra Patriarcharum, & loca in quibus tres Angelos Abraham vidit, & Isaac circumcisus est, perlustrarem; sed cùm ab Arabibus periculum immineret, quorum duobus antè diebus agmina inter se concurrebant, abstinendum necessariò fuit ab hac profectioe. Qui ta-

men

men religiosi loca illa viderunt, narrarunt, Hebron exiguum est ^{Hebron oppidum} se oppidum, quod à Judæis tantum inhabitatur. Cum itaque ad Hebron accedere non potuissem, constitui die insequenti montana Judææ conscendere, præcipue quod Ecclesia hoc die festo (festum Visitationis B. Virginis Mariæ intelligo) de illis memoriam faciat. Audito Completorio, præparabamus nos per sacram Confessionem, ad perceptionem divini Sacramenti in crastinum: & devotioni, prout cuique Dominus largiebatur, insistentes, noctem ibidem transegimus, in Capella sacri Præsepîi modicum quiescentes.

2. Summo manè Missam lectam audivimus Patris Joannis de Florentia; & sanctissimo Sacramento refecti, patribus valediximus, asinisque conscensis, villam Bethlehem prætervecti, post quartam partem miliaris, ad villam aliam majorem Maronitarum pervenimus, quæ vocatur Bethagil, & est in eo loco sita, in quo ^{Berbagil locus castrorum Sennacherib} Angelus Domini Regis Assyriorum Sennacherib castra percussit. Ubi in hanc usque diem, illud cumprimis admirationi habetur, ^{4. Reg. 19. Circumcisi in quibusdam Terra sancta locis vi-} quod nullus ex circumcisis, hîc in tertiam diem supervivere potest, sed tertia nocte procul dubio moritur. Id ex Arabibus duo, qui nobis vecturas locaverant, se per experientiam comprobasse, sanctè affirmabant. Prima enim nocte, ingens eos capitis dolor invasit; secunda, corpus illorum adeò totum intumuit, ut mortis instantis metu, necessariò isthinc abduci deberint: quorum unus post sex demum menses pristinam sanitatem recuperavit. Cùmque partem villæ istius propter compendium itineris attingeremus, nullus circumcisorum nobiscum eò voluit ascendere, sed circuitu periculum declinare maluit. Tribus à Damasco passuum millibus, ad lævam in præalto monte, videramus quoque antea quiddam simile: nempe monasterium Sanctimonialium Maronitarum: in quo nullus itidem circumcisorum ad diem tertium pertingere potest. Id DEum particulari gratia beneficium loco illi concessisse, multi affirmant, ut castitas Virginum illarum, à paganorum libidine, tutior redderetur. Confectis à prædicta villa duobus circiter miliaribus, pervenimus ad parvum fontem, prope viam ad manum dextram, modicè scaturientem: in quo Sanctus Philippus Eunuchum Candacis Regi- ^{Fons S. Philippi} næ baptizavit, *Actor. 8.* Solent Anabaptistæ suum errorem hinc confirmare, quòd Philippus & Eunuchus in aquam uterque descendisse scribitur. Sed qui locum hunc oculis subjectum habuerit, facile animadvertet, adeò modicam scaturiginem ex angusta rupis fauce hîc proflire, ut utriusque pedis plantæ simul perfundi non possint. Unde probabilior conjectura sumi potest,

Philippum, Eunuchi caput dumtaxat, aqua sumpta perfudisse, illumque sic baptizasse. Est hic annorum & quadragenarum septem attributa Indulgentia.

DESERTUM
SANCTI
JOANNIS
BAPTISTAE

Inde post duo magna milliaria confecta, itinere valde difficili pervenimus in desertum, in quo Sanctus Joannes Baptista habitabat, prout in fine 1. cap. apud Lucam habetur. Est antrum non adeo magnum in monte à natura formatum, cui S. Helena parietem è cocto latere adjunxit. Accessus huc valde periculosus. Nam & subtus præcipitium est aspectu formidabile; & antri semita angusta, declivis & lubrica. Montes ipsi, ut & vallis, cum primis horridi, & surdæ cautes. Ad fores antri surgit aquæ vivæ rivulus, digiti unius latitudine, unde Præcursor bibebat, nec alia ibi reperitur. Qualis cibus ejus fuerit, diversæ sunt multorum opiniones. Nonnulli volunt eum victitasse herba, quæ nunc etiam nostrate lingua Panis S. Joannis, à Plinio verò *lib. 13. cap. 8.* Ceraunia, ab aliis Ceratia, & siliquæ dulces, vocatur; cujus circa civitatem Judæ, Præcursoris patriam, quæ duobus inde milliariis abest, ingens copia proveniebat: ut nunc in insula Cypro; unde ad varias & nostras etiam partes, submittitur. Circa antrum, nudæ tantum sunt rupes; fruteta rarissima & exigua. Sumpsimus ad hunc fontem refectioem, allatis ex Bethlehém nobiscum necessariis. Est autem hic Indulgentia plenaria.

Montana
Judæa.

Duobus deinde magnis milliariis confectis per asperrima montium juga, pervenimus in civitatem Judæ, quæ nunc domunculas vix habet viginti, quam tamen è situ cum primis amplam fuisse apparet. In ingressu ad dextram, sunt ruinæ templi, eo loco in quo beatissima Virgo visitavit Elisabeth, & Canticum Magnificat deprompsit. Exstat & vestigium Ecclesiæ, in domo Zachariæ exædificatæ, in qua Canticum Benedictus decantavit, de quo *Lucæ 1.* Turcæ iis in locis privatas domos habent, qui ut nos ad areas hujusmodi templorum admitterent, pecuniæ nonnihil à nobis extorserunt. Inde ad duos sagittæ jactus ad manum sinistram, est Ecclesia integra Sancto Joanni Baptistæ dicata. Ubi ad sinistram cornu altaris majoris est Sacellum, in quo Præcursor natus est. Nec enim in lucem editus erat eo in loco, ubi Zacharias habitabat; quandoquidem factus mutus, aliò concesserat, relicta in partu uxore domi: quæ postmodum in Ecclesiam præsentem conversa fuit, quæ est Catholicorum: ubi etiam annuatim in S. Joannis Nativitate Sacrum celebratur: habetque Indulgentiam plenariam. Reperimus non procul ab Ecclesia Locumtenentem Sangiaci Jerusalemiani, qui recreationis causa huc manè excurrerat, & fixo tentorio, dum Solis ardor declina-

ret,

ret, expectabat. Inde uno & medio milliari, via itidem asper-
 rima, pervenimus ad monasterium Sanctæ Crucis, in sinistra viâ ^{Monas-}
 parte situm: quod Græci S. Archangeli nominant: & est Geor- ^{terium}
 gianorum, ejusdem, prout S. Sabæ, de quo inferius, instituti, ^{S. Cru-}
 quorum Episcopus hic residet. Traditio habet, eo in loco con- ^{cis, seu}
 structum, ex quo arbor olivæ pro Cruce Christi paranda fuit ^{S. Ar-}
 deprompta; & ostenditur sub altari majori fovea in rupe, unde ^{changelii}
 fuit eruta. Locum hunc Catholici & omnes Orientales in ma-
 gna habent veneratione, septem annorum & quadragenarum
 habet Indulgentiam. Ad manum dextram aræ majoris, est alta-
 re parvum Catholicorum, in quo singulis annis Sacrum peragi-
 tur. Episcopus loci, olivarum baccas, & panem siccum nobis
 apposuit. Carnes enim hic non comeduntur. Inde per altissi-
 mum & asperrimum montem profecti, uno ab Jerusalem millia-
 ri, in parte sinistra montem oblongum, & non adeò altum, vi-
 dimus, qui Gion appellatur: in quo elegantes ex lapide secto
 ruinæ conspiciuntur palatii Salomonis, quod tredecim annorum ^{Mons}
 spatio fuit ædificatum; 3. Reg. 7. Eodem etiam in monte, Davi- ^{Gion,}
 de adhuc vivente, idem Salomon in Regem fuit unctus à Sadoch ^{Palati-}
 Sacerdote, 3. Reg. 1. Ad dextram relicta piscina Bethsabeæ, ex ^{um Salo-}
 jumentis desilientes, venimus ad Portam piscium, & inde una ^{monis,}
 ab occasu Solis hora, ad monasterium: ubi P. Vicarius mihi nar-
 ravit, se, prout illi injunxeram, apud Locumtenentem (quem
 in Montanis Judææ vidimus) obtinuisse, ut nobis Arabem con-
 cederet, qui nos ad Mare mortuum & Jordanem deduceret. Id
 crastina die à prandio futurum.

3. Circa meridiem accessimus ad Locumtenentem Sangia-
 ci, qui manebat in domo Pilati, ubi etiam exstat impluvium ta- ^{Palati-}
 bulis marmoreis eleganter constratum, quod in Evangelio Litho- ^{um Pila-}
 strotos dicitur. Habet utrinque porticum, in qua pro Tribuna- ^{ti.}
 li Pilatus sedebat, porphyreticis columnis innixam: ad quarum
 unam in angulo positam Christus Dominus fuit flagellatus; cujus
 pars habetur in Capella Apparitionis, prout dictum est superius.
 Sub hac porticu, quâ per fenestras prospectus ad aream templi
 Salomonis patet, sedebat Locumtenens, substrato tapete, pul-
 villoque pretioso supposito in terra, prout Turcarum mos. Ad
 latus dextrum, affidebat quidam alius Turca: aderat & Arabs,
 qui securitatis causa pro nobis conducebatur. Pauci enim pere- ^{Ad Jor-}
 grini propter expensas & Arabum pericula ad Jordanem profi- ^{dam}
 ciscuntur: nisi cum frequentiores circa Festa Paschatis conve- ^{profectio}
 niunt: quo tempore collato symbolo, & Sangiaco aliquo hono- ^{pericu-}
 rario dato, ducem ex Arabibus aliquem conducunt, qui aliqua ^{losa.}
 bom-

bombardariorum Turcarum manu stipatus, illos comitetur. Ego quòd eò proficisci omnino decreveram, cum Locumtenente de ratione securi itineris tractabam: qui acceptis à me centum aureis, Arabem nobis locavit, datis illi tantum quinque Cecchinis, qui decem florenos constituunt, & lanea interula; reliquum pecuniæ ipse accepit, cum absque ejus permissu, cum Arabe de pretio pacisci minimè sit licitum. Quamobrem per interpretem nobis præsentibus Arabem sic allocutus est; Isti, inquit, peregrini proficisci volunt ad mare mortuum (sic enim appellatur, quòd sit innavigabile, propter sulphuris nimiam crassitiem, in qua, ne projectus quidem homo submergi possit) ad Jordanis fluentia, & Jerichuntem: promittisne illos incolumes huc reducturum? Promitto, respondit Arabs, quòd salvos illos reducam, quandoquidem habiturus sum quindecim Comites Arabes sagittarios præstantes. Arabes prætereà qui in partibus illis prædantur, sunt mihi noti, & præcipua familiaritate amicitiaque conjuncti. Quòd si in phalangem incognitam incidere contigerit, primus in hostes impetum faciam, & me mactari potius, quàm fidem falli, patiar. Intereà peregrini, sibi ut poterunt, consulant. Victum tamen mihi præbere debebunt; quem quamdiu mihi præbebunt, tamdiu illos, quocumque voluerint comitabor & deducam. Ex his dictis apparet, Arabes non semper esse saturos. Juramentum deinde more suo præstitit, dextra manu frontem attingens, & in cælum oculos attollens. Discessimus deinde à Locumtenente, qui nobis etiam tres è Janissaris bombardarios adjunxit. Arabs prædictus nos ad Conventum est comitatus, ubi pro confirmatione juramenti, panem cum sale oblatum alacriter comedebat. Arabes etenim, licet latrociniis assueti, simplicitatem tamen hanc, ordinatione quadam divina, paganis inspiratam retinent: ut, quando aliquod jusiurandum raturum & firmum esse volunt, panis cum sale comestione id comprobent. Quòd ubi hilariter fecerunt, tutò illis credi potest; sin fronte corrugata, & minùs avidè oblata degustent, certum est illos animo nil sinceri concipere. Id quod rei eventus in Arabe nostro comprobavit, qui nobis fidem datam, cum in magnis angustiis versaremur, servavit, prout fusiùs inferiùs explicabitur.

*Juramentum
Arabum, panem
cum sale comestione
comprobant.*

Egressi ex Conventu extra Portam piscium, conscensis jumentis nos in viam dedimus. Erant in comitatu sex Fratres religiosi. Emenfis tribus magnis milliaribus, via difficili & saxosa, pervenimus paulò ante occasum Solis ad monasterium S. Sabæ, quod Græcorum est; non adeò multæ quidem substructionis, sed per gyrum, tot in rupe mansiunculas habet excisas, ut lo-

locus hic antiquitus quinque millium monachorum capax fuerit. Monachi humaniter nos exceperunt, cœnâque in refectorio suo apposuerunt: ubi dum cum familiaribus meis, idiomate nostro colloquerer, Dionysius Damascenus monachus, natione Macedo, lingua intellecta, cœpit mecum Sclavonicè loqui, narravitque se in Lithuania fuisse, ferèque omnes è primoribus nosse: & me de memetipso interrogavit, nomine proprio verè expresso, memoria repetens, quomodo Sigismundo Augusto Regem mortuo, cum Vilnæ unâ cum sanctæ memoriæ Episcopo Valeriano, à Senatu, tuendæ publicæ quietis causâ, delegatus essem, literas fidei à me habuerit, cum in Moscoviam propter eleemosynam conquirendam proficisceretur. Deo rectè omnia disponente, factum est, ne ab eo agnoscerer *. Nam ut plerumque Græci sunt iniquiore erga Catholicos animo, si nomen meum suæ gentis hominibus edidisset, poteram in aliquas difficultates incurre: maximè cum nondum patentes literas Turcarum Cæsaris ad manus habuerim. Nec enim Turcæ solent occasionem prætermittere, quando sese lucelli alicujus offert commoditas. Ut non paucis accidit, de quibus innotuit, quòd modum sese ex illorum manibus redimendi aliquem haberent. Narrarunt nobis ibidem monachi (quod ipsum Jerosolymis quoque audieramus antea, cum res sit omnibus decantata) quòd etiam tempore Selimi Secundi Turcarum Imperatoris, erant in hoc ipso monasterio mille monachi: qui omnes miserabili quodam casu sunt trucidati. Nam cum Sangiacus quidam novus officium administrationis Jerosolymis adiret, monachi hujus loci, ut eum salutarent, sibi que propitium redderent, viritim gallum gallinaceum pro xenio deferentes, illum acceperunt. Cui cum tantum hominum numerum (erant autem mille) in uno eodémque habitu, quæ res aspectu fuit perjucunda, vidisset, quæsiuit per interpretem, quinam essent. Responderunt se Anachoritas S. Sabæ esse; & salutatum novum suum Præsidentem venisse, fausta illi precantes omnia: cui cum propter paupertatem, quam profitebantur, ampla munera deferre non possent, hæc exigua ut animo grato susciperet, illisque se clementem & benignum præstaret, orabant. Respondit barbarus, se grato quidem animo munus acceptare; sed tantam

Mille
Anachoritas
Sangiacus
cru-
deliter
enecat.

S

tam

* Fuit is apud me monachus postea, die 19. Martii, Anno 1598. in Czarnajoczyc, cum aliis sociis, Hermone Curcyrensi, Erasmo Thessalonicensi, Joachimo Chio, cum ex Moscovia in Palæstinam revercerentur. Narravit eadem omnia, quæ antea in monasterio S. Sabæ mecum loquebatur: dixitque Arabem illum, qui me ad Jordanem deducebat, in tantam potentiam excrevisse, ut cum quatuor millibus equitum prædas agat. Arabes, duos jam Sangiacos Jerosolymitanos post meum discessum interfecisse. Habebant literas fidei, quòd ex Monasterio Sancti Archangeli essent Anachoritæ, à Guardiano nostro Terræ sanctæ, qui Frater Acursius Brixienis vocabatur.

tam Gaurorum (sic enim homines Christianos Turcæ canes appellant) multitudinem in uno cumulo congregatam, æquis oculis aspicere non posse, vereri se dicebat, ne sub ejus administratione, Christiani, qui tam numerosi essent, aliquid seditionis molirentur, maturè obviàm discrimini eundem, & Gaurorum multitudinem minuendam esse. Delectis igitur ex omni numero viginti quos volebat, reliquos omnes, in oculis suis per Janissaros in frustra concidi crudelissimè jussit: cùmque de tam ingenti macello ad Selimum perscripsisset, ab eo collaudatus est, quòd in officio suo diligentem & vigilantem se comprobaverit. Meotempore in prædicto monasterio, triginta tantùm circiter erant monachi. A cœna, nos ad modicam quietem composuimus; cùmque circa mediam noctem, monachi ad preces Matutinas tabula

Capana-
rum usus
à Turcis
interdi-
ctus.

signum darent (campanarum enim usus ubique sub Turca prohibitus) è monasterio egressi, viam montosam, inter horridas rupes, & saxosos anfractus habuimus: quam prosequi, nisi nobis Luna illuxisset, nulla ratione potuissemus. Consecimus tamen hoc itinere nocturno, tria passuum millia: & in aurora mare Asphalticum conspeximus, ad cujus demum littus hora diei secunda pervenimus.

MARE
AS-
PHAL-
TICUM

Gen. 19.

Mare hoc vel potiùs lacus (nam viginti tantùm milliaribus in longum, in latum verò ubi magis extensus est, sex vel septem tantùm protenditur) in eo loco est, ubi in cœlestis justitiæ testimonium propter peccati turpitudinem, quinque civitates immisso cœlitus igne conflagrarunt, quarum nomina sunt hæc, Sodomæ, Gomorrha, Sochor, Amona, & Sebion. Sunt qui scribant, quinque has urbes subversas, præsertim Georgius Cedrenus in Historia: qui tres postremas ita nominat, Segor, Adama, & Seboim. Lacus iste totus est sulphureus, habens saxa in littore, quæ accensa, instar ligni ardent: quorum aliqua, rei experiundæ causa, mecum attuli. Josephus de bello Judaico, lacum hunc non minùs exactè quàm verè descripsit: illud præcipuè, quòd in die ter mutet colorem; quod & ipse evidenter vidi. Nam manè habebat aquam nigricantem: meridie sole intenso, (sunt enim calores hîc immensi) instar panni fit cærulea: ante occasum, ubi vis caloris remittit, tanquam limo permista, modicè rubet, vel potiùs flavescit. Cæterùm fructus, quos arbores ad mare hoc, ut scribit Josephus *lib. eod. 5.* producant (qui in specie poma videntur, decerpta verò intus cinere & favilla plena in fenum dissolvuntur) nullos hîc vidi: neque enim sunt ampliùs; ut nec statua salis uxoris Lothi, quæ convulsa nunquam minuitur, usquam hoc tempore apparet. Nam diligenter ex Arabe nostro, cæ-

Lib. 5.
c. 5.

Statua
salis
uxoris
Loth.

ris-

risque qui loca illa habent explorata, quæsi: qui constanter affirmabant, nihil simile hîc reperiri. Sed & Frater Angelus laicus monachus, qui in Jerosolymitano Conventu quinquaginta annos exegit, narravit, multos Europæos Christianos, suo tempore statum hanc perquisivisse, nec tamen invenisse. Lacus hic aspectu ipso horrendus apparet. Nam montibus undique præruptis, & cautibus furdis cingitur: & aquam colores variantem, valde spissam & fœtentem habet; quæ guttatim degustata, prout à nobis factum, linguam atrociter mordet, & caput gravi pestiferoque odore vehementer inficit. Reperimus ad littus Æthiopem nigrimum, nudum, sal colligentem (nam lacus hic sal producit, sed amarum veluti felle mistum) vultu terribilem, corpore & saltu valde agilem, pharetram & arcum habentem: quem dux noster noverat prædonem esse famosum; nunc solum, socios latrones ultra Jordanem versari.

Jordanis fluvius in mare hoc exoneratur, ea parte, quæ ex monasterio S. Sabæ venientibus occurrit. Inde ad unum & medium milliare, per altas & steriles arenas, ad locum Christi baptismatis pervenitur. Ad dextram fluminis, quod valde sinuosis flexibus se videndum sæpius exhibet, eo ipso in loco, ubi à Joanne Christus est baptizatus, lucus est umbrosus, ad dimidium milliare in longitudinem, & ad jactum sagittæ in latitudinem, prope fluvii ripas se extendens. Habet arbores, quarum folia salices imitantur, non tamen ejus sunt generis, prout ex virgis, quas mecum attuli, videre licet: Atque hoc illud desertum est, cujus Evangelistæ *Matth. 3. & Mar. 1.* meminerunt, in quo Joannes baptizabat, & pœnitentiam prædicabat. Ea porrò quibus Præcursor sanctus victitabat, nempe locustæ & mel silvestre, in locis hisce jam non reperiuntur. Sed verisimile est, fluvium, qui non limosum, sed arenosum etiam fundum habet, & inter rupes labitur, conchyliis quædam absque decoctione comestibilia (quorum nonnullas species mare etiam producere alicubi solet) in ripas ejecisse. Hæc vel horum similia num Sanctus comederit, incertum. Mel silvestre etiam lucus hic olim producere potuit, quo, attestante Scriptura, vesceretur. Nunc nihil tale hîc invenitur, cum sit solitudo, nullam culturam admittens. Aquam valde turbidam Jordanis habet, sed salubrem, quæ in vase asservata, nunquam corrumpitur: prout in ea, quam attuli mecum, indubitanter sum expertus. Aliqui ex nostris ibidem corpus abluebant, cum in ripa refectionem sumeremus. Vix in latitudinem triginta cubitis excrescit, nisi ubi in Mare mortuum influit: quo loco latiùs etiam diffunditur. Videntur hîc ruinæ

JOR.
DANIS
FLUVI.
US.

Baptis-
mi Chri-
sti locus.

Locustæ
& mel
silvestre
S. Joann-
is.

Jorda-
nis aqua
asserva-
ta, in-
corrup-
tibilis.

ARA-
BIA DE-
SERTA

pontis in ulteriore ripa, quem lapideum diva Helena olim construxerat. Ultra flumen ad dextram versus lacum Asphaltitem, incipit jam Arabia, quæ est & vocatur meritò Deserta, nihil enim præter rupes & arenam producit; prout ex ipso primo aspectu manifestè videre est. Superiùs ad dimidium milliariis procedendo, locus est ubi Hebræi Jordanem sicco vestigio transierunt, *Iosue 3*. A Jordane versus Jericho procedendo (quod inde uno & dimidio milliari, vel paulò plus, abest) prope viam publicam, est Ecclesia propemodum integra, à diva Helena in honorem Sancti Joannis Baptistæ fabricata, prout & illa, quæ in loco baptizati Salvatoris visitur. Habent Indulgentiam plenariam. Ad manum sinistram est locus Galgalæ, de quo *Iosue 4*. Sed lapides

Ecclesia
S. Joan.
Bapt.

Galgala

quos de alveo Jordanis translatos ibi statuerant Israëlita, nulli apparent. Inde ex arenoso & sterili solo, devenitur in elegantem & à fertilitate celebratam convallem: in qua civitas Jerichuntina erat posita. Dimidio ab urbe milliari ad dextram est collis, in quo Josue vidit virum stantem contra se, evaginatum tenentem gladium, *Ios. 5*. Ex colle hoc patebat amplissimus prospectus Ierichuntis; unde Iosue, tanquam Dux belli peritus, poterat locum oppugnandæ civitati percommodum contemplari, & deligere. Pervenimus postea Ierichuntem, quæ civitas in amœna & omnium fructuum feraci planicie sita erat: & circa tempus illud, propter intensum calorem, dactylos jam maturos illa regio habebat. Ex ambitu apparet, urbem ingentem, forma circulari constructam fuisse. Ubi erant muri, quasi agger quidam congestus videtur: in turrium autem loco, quas non paucas fuisse liquet, tumuli majores quasi colles quidam rotundi, consurgunt. Habuit hîc effectum procul dubiò illa Iosue imprecatio, qua, ut in *cap. 6*. habetur, urbem gravissimè perculit. Nullus enim hîc habitat, præter Arabes deprædatores, qui in tuguriis arundineis degunt. Turris unica tantùm dimidiata parte integra, quadrangularis, in civitatis extremitate superest: quam nonnulli domum meretricis Rahab, quandoquidem ad murum civitatis posita erat, esse volunt: quæ signo funiculi coccinei ad fenestram ligati, ne ab Hæbreis diriperetur, obtinuerat, *Ios. cap. 2*. Alii etiam Zachæi fuisse arbitrantur, quam Christus ingressus erat. Quamobrem ob memoriam sive Rahab, sive Zachæi, divinitus partem ejus majorem reservatam existimant: quandoquidem in toto illo civitatis situ, vix unius cubiti altitudine, integer murus inveniri potest.

JERI-
CHO.
civitas.

Rahab
meretri-
cis do-
mus.

Zachæi
domus.

Luc. 19.

In descriptione Insulæ Cretæ brevibus attigi, quanta sit ibi cœli diversitas, montibus à Septentrione versus Meridiem supe-

atis: idem & hîc videre licet, quando aliquis Jerosolyma Jerichuntem proficiscitur. Nam licet sex tantum milliaribus per directum hinc distet Jerosolyma, quæ multas dactylorum arbores circumcîrca habet: fructus tamen ejusmodi isthic non maturefunt, hîc autem ad plenam maturitatem perveniunt. Habetur ^{Spalati} arbor, quæ maximo pretio æstimatur, & calidissima æris temperie opus habet: ut & rosæ Jerichuntinæ, quarum usus mulieribus ad faciliorem partum mirificè confert. Fructus omnes ^{Jerichuntina} na rosæ & segetes, duabus hîc antè hebdomadis quàm Jerosolymis citius ^{partum} s proveniunt. Nec mirum, sunt enim hîc adeò immensi ca ^{facili-} ores, ut hinc petentibus Jerosolymam, cœlum longè frigidius ^{tant.} videatur: ubi aër itidem salubrior, & noctes nimii caloris exertes.

Ex Jericho discedentes, uno dimidio & paulò ampliùs miliarari, devenimus ad fontem aquarum, quas Eliseus immisso ^{FONS ELISEI.} ale sanavit, & ex pessimis optimas effecit. Fons hic totam vallem ^{4 Reg. 2.} illam irrigat, & per fossas antiquitus ductas, in hortos derivatur: est copiosus, profunditate hominis humeros attingens; pisciculos parvos habet multos. Videntur hîc ingentes aqueductus, qui ad eremum & monasterium S. Hieronymi aquas propelebant. Nunc vix monasterii illius vestigia apparent. Cibo apud fontem refecti, post emensam quartam miliaris partem, devenimus ad radices montis, qui Quadrantana dicitur: ubi ^{Quadrantana} Christus à diabolo tentabatur. Relictis jumentis, ad medium ^{na mons} milliare progressi, per adeò arctam & lubricam semitam, quæ ^{jejunantis Christi} ubtus ingens præcipitium habet, ut multi propter vertiginem capitis & lapsus periculum eò noluerint accedere, pervenimus ad medietatem montis (nec enim ulteriùs patet accessus) ubi planities ad sex ulnas protenditur in longum, latitudine valde angusta. Hîc Christus Dominus quadraginta diebus & noctibus jejunavit, *Matthæi 4.* & Sancta Helena unum parietem è latere octo erexit, cui altare exiguum est adjunctum, quod habet Indulgentiam plenariam. Lapides ibi plurimi, quos Satanas ostendens, Dic, ajebat, ut lapides isti panes fiant. Qui locum hunc, desertum silvæ appellant, errare videntur: cùm arboribus planè careat, rupesque tantum & asperrima saxa in altum porrigat. Videtur hinc lacus seu mare mortuum, & ut sub vesperam solet, quas nobis rubentes, veluti limo permistas, ut antè dictum est, repræsentabat. Jordanis quoque & Jericho, quod uno tantum, rectè eatur, abest milliari. In summo ejusdem montis jugo (ab ea tamen parte, qua rectè Jerosolymis itur) est aliud Sacellum in eo loco, in quo Christum Satan assumens, mundi regna illi ^{osten-}

ostendit, prout in eodem habetur Evangelio. Totus hic mons, multas specus habet, in quibus olim Anachoritæ habitabant. Nunc propter barbarorum sævitiam nullus inhabitat. Inde reversi denuò sumus ad fontem Elisei, è cujus regione, modico admodum intervallo, est condensum fruticetum, in quo noctem ducere constitueramus, quandoquidem occasus Solis post horam imminebat. Cùmque cœnam appararemus, supervenerunt triginta ferè Arabes, ductori nostro parum noti; qui statim panes, gallinas, anseres, quos decoctos habebamus, diripere cœperunt. Cæterùm Arabs ductor noster, cùm ab illis periculum creari nobis animadvertisset, arte usus, persuadere illis cœpit, ut tanquam ex itinere lassos, quiescere nos permetterent, quandoquidem eodem illo in loco pernoctaturi essemus. Id autem eo consilio fecit, ne subitò irruentes, nos opprimerent. Acquieverunt illi persuadenti non gravatim, noctem magis commodam designato in nos facinori judicantes: itaque aliquanto modestiùs se gerebant. Intereà ductor Arabs, me ad partem vocato, cùm absque interprete, qui cum aliis seorsim agebat, loqui mecum non posset, manu gutturi suo admota, signis annuebat, nos ab illis interfectum iri, si pro nocte hìc maneremus. Interpres accersitus, idem mihi renuntiavit. Significavi itaque meis ut abitionem pararent. Arabs verò noster, apud latrones illos tantum perfecit, ut abscederent. Monachi, qui noctis præteritæ itinere, & æstu diurno valdè fatigati erant, volebant omninò hìc remanere. Quamvis autem ego libenter idem fecissem, quoniam tamen ductor protectionem urgebat, dixi me quidem illis non difficulter morem gerere velle; sed cùm Arabs noster, in tales nos prædatores incidisse, quibus ipse resistere non possit, certò affirmet, me unà cum meis profecturum; manerent illi si vellent, sed magno se periculo expositos considerarent; quandoquidem, non expectatis illis, ductor Arabs & Janissari me essent comitaturi. Cùm itaque Arabem nostrum, suis rebus diffidentem, & valdè sollicitum esse animadvertissent, sarcinulas colligere cœperunt; idque eò etiam alacriùs, quoniam dicebatur, eosdem latrones ante triduum interfecisse unum ex Locumtenentis Officialibus, & sex illi Turcas adjunctos, qui tributum in pagis, ad Jordanis amnem jacentibus, exigebant. Itaque prima noctis hora, per silentium ductore sic monente, loco movimus, & monte Quadrantenæ ad dexteram relicto, rupem altam conscendimus, cùmque tria magna milliaria confecissemus, in cacumine montis, Arabs ductor, ut unam ad minus & dimidiam horam quiesceremus, permisit: ipsèque interim cum suis excubias egit.

Posteà cùm ex suo, quem isthic reliquerat, exploratore didicisset, Arabes latrones nocte ad fontem Elisei, ubi quiescere debebamus, accurrisse; excitatis nobis, jumenta conscendere iussit. Perreximus itaque gradum accelerantes, quòd via melior esset: & duobus ab Jerosolyma milliariibus, cùm jam illucesceret, substitimus, monte Oliveti conspecto (valde enim eminens & latus est, protenditurque in longum, versus viam qua ab Jericho proficiscebamur, ad duo milliaria, in circuitu multò plura habens; prospectum tamen magis amœnum habet versus Jerosolymam, oleis & ficulneis undique convestitus) ubi denuò cùm nos somnus vehementer infestaret, ut quiesceremus ductor permisit: ipse tamen cum suis advigilabat. Post duarum horarum quietem, jam alto sole, nos excitavit.

Inde jumentis conscensis, per Bethaniam, & loca superiùs nominata, reversi sumus Jerosolymam, ad Portam piscium, ubi relictis jumentis, ante meridiem venimus ad Conventum. Hic Arabem ductorem dimisimus, donatis illi florenis aliquot, panem itidem, vino, & carnibus: quæ grato cumprimis animo accepit, offerens nobis operam suam, si fortè proficisci adhuc aliquò vellemus. Famulis itidem ejus donativum dedi, quo erant contenti. Totam diem reliquam, quieti attribuimus, via molestissima fatigati.

Advenerat jam Jerosolymam ipsemet Sabadinus Maurus, qui cum caramusano sive comitatu suo Joppen appulerat, ut Tripoli discedentes, cum eo conveneramus. Intereà P. Vicarius, qui in conventu remanserat, procurabat ut sacrum Cœnaculum ingredi nobis liceret. Quamvis enim apud Turcas pecunia plurimum possit; multum tamen, ad rem ex animi sententia faciendam, momenti attulit occasio, quòd qui in dicto Cœnaculo manebat, unus ex numero Santonum dignitate eminentior, infirmitate detinebatur. Quoniam autem in dicto Cœnaculo Turcæ Moschæam habent, quam Christianis ingredi non licet, nisi quis ingressus, vel in verba Mahometis juret, vel sex millia Cecchinorum pro mulcta persolvat; ideò dictus Santonus à superioribus facultatem impetravit, ut monachos nostrates intus admittere posset, qui pharmacopolam laicum habebant, cujus opera in valetudine curanda utebatur. Peregrinorum tamen nullus intromittitur. Ego cum duobus familiaribus meis, Georgio Cos & Andrea Skorulski, ac duobus religiosiis, intromissus sum.

Die igitur sexta Julii, pileolis duntaxat monachorum assumptis, habitu peregrinorum retento, qui monastico persimilis est, per portam Sion è civitate egressi, posteaquam in cœmete-

COE-
NACU-
LUM
DOMI-
NI.

rio Catholicorum, pro animabus quorum corpora ibi quiescunt, ad DEum preces effudimus, ad prædictum sacrum Cœnaculum devenimus, & à Turcis qui nos omnes pro monachis habebant, absque difficultate aliqua, intromissi sumus. Est elegans atrium intus, triginta circiter cubitos in longitudine & latitudine habens. In parte sinistra est Moschæa: quo loco nonnulli (inter quos Pater Stephanus Ragusinus) Christum Dominum Apostolis pedes lavisse arbitrantur. In ingressu statim calceos abjicere coacti sumus: qua etiam cæremonia, Turcæ Moschæas ingredientiæ, uti consueverunt. Admoniti quoque fuimus, ne in terram despue-

*Turca
sacrum
Cœnacu-
lum ve-
neran-
tur.*

*Davidis
monu-
mentum.*

*Salomo-
nis mo-
numen-
tum.*

remus. Nam Turcæ locum hunc in maxima habent veneratione, asserentes Christum in hoc Cœnaculo magnam quandam cum Apostolis cæremoniam peregrisse: qui postea singulari quodam miraculo, linguas igneas super capita accensas portabant, creduntque ibidem Spiritum Sanctum cœlitus in discipulos missum, ut *Act. 2.* Ex hac Moschæa inferiore patet aditus ad Sacellum satis amplum, in quo est monumentum Davidis, ex marmore candido, venis cæruleis distincto: quod adamasco rubeo, fimbriis flavis sericeis cincto, tegitur: ad latus hujus, est & aliud quod Salomonis esse dicitur, sed nullum habet integumentum. Lampades hîc multæ sunt appensæ. Supra hanc Moschæam, fit ad aliam superiorem ascensus; & hoc est illud sacrum Cœnaculum, in quo Christus Dpminus ultimam Cœnam discipulis exhibuit. Est longum, ad viginti cubitos plus minùs, elegans, lucidum, concameratum: ex una parte, qua in aream prospicitur, tres amplas fenestras habet: in medio, sunt tres elegantes marmoreæ columnæ, per ordinem dispositæ, quibus testudo innititur. Hîc in genua procumbentes, DEO preces pro gratiarum actione obtulimus; & P. Joannes brevem exhortatiunculam ad nos fecit. Est hîc Indulgentia plenaria. Inde ingredientibus ad dexteram patet ingressus ad impluvium, quod ducit ad cubiculum quoddam subobscurum Cœnaculo ipsi contiguum, in quo super discipulos congregatos Spiritus Sanctus descendit. Huic aliud subest simile cubiculum, ad quod Christus post resurrectionem, januis clausis ingressus, Apostolis apparuit, *Ioan. 20.* Est ibi Indulgentia septem annorum & totidem quadragenarum. Mysteria quæ hoc in loco sunt peracta, describuntur in Actis Apostolorum fusiùs, primo & secundo capite. Cœnaculum hoc sacrum distat ad sagittæ jactum ab eo loco, in quo palatium Davidis erat situm, in ipso vertice montis Sion. Reversi deinde sumus ad monasterium: ubi prandio sumpto per Portam Piscium exeuntes, ad dextram, circumivimus mediam ferè civitatis partem, usque ad sepul-

sepulchra Regum Juda: quæ antea muro civitatis comprehende-^{Sepul-}
bantur, nunc verò longè distant à porta civitatis, qua itur Da-^{cbra Re-}
mascum. Mirum est quanto sumptu & artificio monumenta hæc^{gum Ju-}
fuere constructa. Sunt enim in ipso saxo vivo, quasi quædam^{da.}
cameræ arcuatæ, in quadrangulum excisæ: quarum pars quæli-
bet duas habet portas; portæ verò singulæ aditum præbent ad
unicum Sacellum, in quo duo corpora reponebantur. Ad Sacel-
la sive Capellas prædictas, valvæ sunt ex eadem petra excisæ:
quæ in angulis prominentes rotundas extremitates utrique posti-
ta insertas habent, ut quasi cardinibus suspensæ, commodè clau-
di & reſerari valeant. Mirum profectò, quomodo ex uno eo-
démque saxo id exſculpi potuerit. In Cathedrali Torcellenſi Ec-
cleſia, non procul à Venetiis, sunt etiam magnæ lapideæ tabulæ,
quibus fenestæ clauduntur, sed in postes alterius lapidis inserun-
tur. Hic autem ex uno eodémque vivo saxo parata sunt omnia,
& postes qui valvas excipiunt, & valvæ quæ postibus insertæ, fa-
cili ductu circumferuntur. Illud etiam cumprimis est admiran-
dum, quòd in ejusmodi Capellis sunt tumbæ lapideæ multò majores,
quàm ut per portas introduci potuerint. Apparet omnino,
non eas arte humana aliqua importatas; sed intus ex eadem ru-
pe excisas, & sculptorum opera ibidem formatas esse. Operis
quoque elegantia, tam in portis, quàm in sarcophagis prædi-
ctis, mira florum & foliorum varietate distincta & elaborata ad-
miratione non caret. Poterant iis in locis quadraginta & aliquot
personæ recondi. Nam quælibet concameratio Sacella octo, Sa-
cellum verò quodlibet duo corporum repositoria continebat: in
quorum nonnullis ossa etiam visuntur; sed ad quos pertinent, ne-
scitur. Loca hæc, ut in specubus, sunt obscura, quæ non nisi
luminibus illatis visitari possunt. In ingressu, qui valde humilis
est, depressus, ac rudibus oppletus, custodes reliquimus, ne
Turcæ lapidibus exitum obstruerent; quod non illibenter faci-
unt, ut Christianos enecent. Inde rediimus in Civitatem per
Damasci portam, & ad dexteram divertimus ad Herodis palati-^{Herodis}
um, quod Turca quidam civis inhabitat, & oblata pecunia fa-^{Palati-}
cilè intus admittit. In parte inferiori est antiquum ædificium^{um.}
quoddam, in quo Salvatorem nostrum alba feste ferunt indutum,
& ab Herode spretum. Palatium hoc fuit in monte positum. Tra-
dunt enim Historici, intra murorum ambitum, tres conspicuos
& insigniores montes Jerosolymis fuisse, qui etiam nunc appa-^{Montes}
rent. Primus inter hos, mons erat Sion, major & longè cete-^{Jerosola-}
ris eminentior, in quo palatium Davidis erat; cujus nunc major^{ymis}
pars (ut & sacrum Cœnaculum) extra Civitatem est. Conveni-^{præcipui}
unt Sion.^{Mons}

*Jeroso-
lymita-
nae urbis
majestas*

unt enim scriptores in hoc omnes, modernam Jerusalem vetusta illa longè nunc esse minorem: quæ non Judææ modò, sed omnium Orientis urbium longè maxima & clarissima olim fuit, ut Plinius libro quinto, & Tacitus in Augustalibus refert. Habuit enim viginti quatuor fora: in quorum singula viginti quatuor plateæ exonerabantur: quamlibet verò plateam viginti quatuor viculi seu angiportus intersecabant. Menathon prætereà quidam Hebræorum Rabinus memoriæ prodidit, fuisse in ea Civitate Synagogas, quæ statis temporibus frequentabantur, circiter quadringentas octuaginta. Apparet etiam nunc ex ruinis, urbem hanc ingentis fuisse magnitudinis; quandoquidem, ut dictum est, in ea Regum Juda monumenta comprehendebantur, quæ nunc extra muros conspiciuntur. Ad hæc palatia Davidis, Salomonis, Herodis Regum, & Reginarum, hortos spatiosos, immò & ferarum vivaria habebant adjuncta: quæ omnia, post bellorum tempestates, magno murorum ambitu, ex lapidibus sectis, ut

*Mons
Regius.*

apparet, constructo cingebantur. Secundus mons Regius vocabatur, & ipse non valde quidem eminens, sed vastus cumprimis & spatiosus, in quo amplissimum & celeberrimum illud palatium ab Herode Ascalonita Judæorum Rege, Innocentium occisore, constructum fuit: in cujus medio aula erat Regia inenarrabili magnificentia eminens: ubi Christus Herodi Antipæ Tetrarchæ Galilææ Joannis Baptistæ interfectori præsentatus fuit. Tertius mons

*Mons
Moriath*

Moriath appellatur, in quo templum erat Salomonis: ubi nunc Moschæa Turcarum, & ingens est area. Mons hic depressior ac humilior est duobus cæteris, qua civitatem versus protenditur; sed à parte vallis Josaphat, quæ hunc, & Civitatem ipsam, à monte Oliveti dividit, longè altior & diductior est, in quo etiam

*Calva-
ria
mons.*

moderna Civitas in longum tota porrigitur. Quartus mons Calvariæ dictus, olim extra Civitatem, nunc intra comprehensus (in quo Christus Salvator salutem nostram operatus est) amplissimis Basilicæ celeberrimæ ædificiis occupatur: cujus altitudo quòd minor appareat è Civitate versus illum pergentibus, substructiones id faciunt; cùm alioquin semper ascendendum sit, & ex alia parte magnum præcipitium immineat, in quo Crux vivifica fuit reperta. Hæc pauca, de quatuor montibus, qui nunc etiam Jerosolymis visuntur, dicta sufficiant. Est & quintus Gion, de quo superius: sed ut appareat, extra Civitatem fuit.

*Mons
Gion.*

*Tertius
ingressus
ad S. Sepul-
chrum.*

Quòd Jerosolymis jam discessuri essemus, sumpto prandio, tertia vice juvimus ad audiendas Vesperas in sacro Sepulchro: ubi & Processionem more consueto peragebamus, & ad perceptionem sacre Communionis per exomologesin nos præparabamus.

mus. Sequenti igitur die manè P. Joannes de Florentia Missam in sacro Sepulchro decantavit (nam P. Vicarius res itineri necessarias præparaturus è templo discesserat) & nobis sacram Eucharistiam ministravit. Die octava Julii circa meridiem discessimus ex Ecclesia. Erat autem dies SS. Apostolorum Petri & Pauli, secundum Kalendarium vetus: itaque vidimus, qualiter per integram noctem præcedentem, diversæ nationes, in locis cuique assignatis suæ devotionis cæremonias peragebant. Cum abiremus, gratiæ nobis actæ ab omnibus, quòd occasione ingressus nostri, ipsis quoque hoc die sacro Basilicam ingredilicuerit, quam ipsorum causa Turcæ non erant alioquin aperturi. Aduère hac ipsa nocte in Ecclesia, diversarum gentium circiter homines ducenti: qui verò tardiùs venerant, expectabant ad portam, ut dum ea nobis referatur, clam intus ingredi, & sacrum Sepulchrum exosculari obiter possent. Quibus autem ea fors non obtigit, ii egredientibus nobis vestes nostras attrectabant, & exosculabantur, quæ sacra illa loca tetigisset. Idem antea quoque faciebant, *Christia-* quoties emittebamur ex Ecclesia. Tantus devotionis fervor est *norum* in Christianis illis; qui etiam si sint Schismatici, loca tamen sa- *Schis-* cra non averfantur (quod Hæretici faciunt) sed honore potius *matico-* condigno venerantur. Quoniam autem dictum est superius, nos *rum Je-* ter in Ecclesiam sancti Sepulchri ingressos, operæ pretium est *rosoly-* ostendere, qua ratione id fiat. Peregrinus qui novem Cecchinos *mis de-* numeravit, ter illi debet Ecclesia aperiri. Id eo modo est intel- *votio.* ligendum: ut cum aperta illi semel fuerit, & ille ingressus, post *Peregrina-* dimidiam vel unam horam (quam, si dixerit se egressurum, Tur- *orum* *ad S. Se-* cæ integram expectabunt) inde exierit, vel integrum ibidem *pul-* annum morari voluerit; ingressus ejusmodi, pro una tantum vi- *chrum* *intro-* ce computetur: sic & alter, & tertius: quandoquidem clausa Ec- *mitten-* clesia, pro unica vice sigillatim admissi introitus numeratur: ex- *dorum* *ratio.* ceptis solennioribus festivitibus, quibus Monachi intromittuntur, quoties opus habuerint: qui etiam nihil pensant; sed ubi Primùm advenerint, xenium aliquod Sangiaco & Cadio offerunt. Peregrino cuilibet, qui voluerit, ter aperitur Ecclesia: & quoniam pro refectione Turcis semper aliquid est numerandum; tenuiores peregrini, semel ingressi, manent intus quamdiu volunt: cibus verò illis è suæ gentis monasterio (in monasteriis enim peregrini habitant) per rotundam portæ templi fenestram suppetitur. Et jam antiquitate mos hic exoleverat de trina apertione: nos tamen è consilio Patrum obtinuimus apud Cadum, ut consuetudine antiqua revocata, ter nobis Basilica aperiretur; & eadem hora, qua pridie ingrediebamur, die insequenti foras dimitt-

*Vestigal
S. Sepul-
chri Cæs.
Turca-
rum.*

*Sacra
Jerof.
loca vi-
sitantium
con-
solatio.*

*Sacella
natio-
num in
templo
Jerofolymita-
no.
Missa
Maroni-
tarum,
Abyssi-
norum,
Geor-
giano-
rum.
Ministri
novi
Evange-
lii Jerofolymis
nulli.*

mitteremur. Pro celebrioribus festis, è totius ferè mundi partibus frequentiores peregrini concurrere solent, qui semel admissi, quoad celebritas duraverit, in Ecclesia manent. Non æqualiter tamen omnes pecuniam admissionis exsolvunt. Nam qui prope Jerosolymam manent, minus; qui remotius agunt, plus contribunt. Qui Damasco & Cœlesyria veniunt, tres Cecchinos; qui è Syria Phœnices ultra Libanum, quatuor; qui Apamæa & vicinioribus Europæ locis, quinque; qui ex Asia, sex; qui ex ulterioribus provinciis, septem vel octo; Europæi verò omnes novem Cecchinos viritim pendunt. Affirmatur pro certo, quòd ad triginta millia Cecchinorum, qui sexaginta millia florenorum constituunt annuatim, ex hoc peregrinorum vestigali in ærarium Turcarum Cæsaris importantur. Quo ordine, quibúsve cæremoniis in divino cultu peragendo, tam nos Catholici, quàm cæteræ nationes hìc utantur, P. Stephanus Ragusinus, de quo superius, in suo, quem De jugi Terræ sanctæ devotione conscripsit. libello copiosius explicat: illud unum addendum puto, quòd ingenti Catholici hominis animus voluptate & consolatione perfruitur, dum considerat loca hæc, in quibus nostræ salutis monumenta peracta sunt, Christianis nota & explorata esse: imò integra adhuc conservari, ea præsertim quæ lapidibus & petris insunt. Multa etiam aliapiè creduntur ex antiqua traditione, vera & genuina permanere; quæ nihil impediunt, quo minùs Christi Salvatoris prædictio locum habeat, qui dixit, lapidem supra lapidem hìc non remansurum: neque tamen omnipotentia suæ modum præscripsit, ea integra aliqua ex parte relinquendo, quæ pii homines ex remotissimis orbis regionibus venientes, nulla sumptuum & valetudinis habita ratione (res admiratione digna) singulari cultu & observatione venerarentur. Illud etiam notandum, quòd non solùm Catholici, sed cæteræ quoque nationes baptismi Sacramento initiatæ, hìc particularia Sacella habent assignata, in quibus Divinum numen, die noctèque invocant, & honore debito prosequuntur. In sacrosancto Missæ sacrificio celebrando, Maronytæ, Abyssini, & Georgiani, quàm proximè ad Catholicorum ritum accedunt; aliæ nationes panis etiam & vini oblationem retinent. Cæterùm nulli sunt hìc Hæretici, nisi fortè qui videndi causa eò veniunt, ut è Gallis & Germanis aliqui. Ministrorum tamen novi Evangelii nullus omnino apparet. Cùm tertio in Ecclesiam cum Religiosis ingressus essem, sedens cum filio cujusdam Episcopi Armeni, per interpretem colloquium habui: qui nos è remotis partibus venientes agnoscens, multa mecum de ratione devotionis, quæ à diversarum gentium ho-

hominibus in hac sacra Basilica frequentaretur, contulit; & quomodo mihi ea probaretur, quæsiuit. Respondi, mihi placere omnia. Quamvis enim diversis linguis & cæremoniis natio quæque DEum laudaret, in essentialibus tamen eos cum nobis Catholicis convenire: unde appareret, unam semper fuisse & esse Ecclesiam: quæ eadem Catholica & Romana vocaretur. In ipso sermonis progressu, quæsiui ex illo, num aliquid etiam inaudiverit de Hæreticis; quos DEO propter peccata nostra permittente, in partibus nostris haberemus, quorum etiam nomina recensui, nempe Lutheranos, Zwinglianos, Arianos, Anapaptistas, & reliquam Hæreticorum colluviem. Interrogavit, num Christiani essent. Dixi eos esse baptizatos, & Christianos velle vocari. Respondit, nulla ratione se credere posse, quòd sint Christiani; quandoquidem ad eum locum, in quo DEUS mortali carne assumpta salutem nostram operatus est, non accederent; nullos Sacerdotes, altare nullum, ad offerendum DEO sacrificium, hìc haberent. Nam licet loca hæc sacra in Paganorum manus devenerint; ad eorum tamen confusionem, Christianos, cujuscumque tandem sectæ vel professionis fuerint, ad ea accedere, illaque venerari convenit. Hæc ille cum tanta simplicitate & mentis affectu proferebat, ut facilè appareret, non fictè sed ex abundantia cordis illa fuisse loquutum. Supervenit intereà Græcus ille Anachoreta, quem apud S. Sabam vidimus: qui, ut suprà dictum est, in partibus nostris aliquamdiu versatus fuit. Is ubi intellexit, de quibus inter nos colloquebamur; narrare cœpit, se sæpius in Polonia Hæreticos vidisse, eorūque mores perspectos habere: eos esse multò Judæis deteriores. Nam illos quidem Christum crucifixisse, quem DEum non credebant nec agnoscebant: Hæretici verò cùm eum agnoscant, & verbis confiteantur, denuò tamen illum crucifigunt, omnipotentiam ejus negantes, & honore divinitatis illum spoliantes. Magna hæc consolatio, quòd de peste hærescon nihil in sanctis hisce locis audiat. Inter hæc colloquia quæ in Refectorio miscebamus, ubi diversarum nationum homines aderant, præcipuè Cophiti & Maronitæ, scribere nos quædam contigit. Mirabantur illi, quòd tam citò & expeditè characteres formaremus; nec credebant illa facilè posse legi: quandoquidem ipsi lentè admodum, & contrario modo, à dextra versus sinistram procedendo, literas pingunt: & antequam unum characterem effingant, sæpius characterem hinc inde vertunt & elevant, ut dispiciant rectè an secus collocaverint. Habent autem hoc, quòd in unius characteris ductu, syllabas aliquot complectuntur, quas nos vix aliquot ver-

Hæretici non sunt Christiani, quia non agnoscunt Sacramentum & Sacrificium.

Hæretici Judæis deteriores Orientalium judicio.

Maronitarum scribendi ratio minus expedita.

bis exprimere possemus. Quamobrem ubi viderunt, sua verba & dictiones, nostris litteris expressas, celeriter & exactè nos pronuntiare, laudabant nostram scribendi rationem, quòd & celerior, & lectu faciliior esset.

*Officio-
rum di-
vinorum
ad S. Se-
pul-
chrum
ordo.*

Illud etiam hìc necessariò adjungendum est, quem ordinem in obeunda devotione sua quælibet natio soleat observare. Quæ Sacella sive Sanctuaria cuilibet nationi sint attributa, suis locis diximus superiùs. Potest quivis alterius nationis Oratoria ingredi, & devotionem suam prosequi: ita tamen, ut ne ritus & cæremónias eorum, quorum locus est proprius, sacrorum tempore aliqua ratione impediatur. Itaque tunc primùm Supplicationes sive Processiones peraguntur, cùm Officium divinum natio quælibet suis in locis absolverit. Missas verò seu liturgias, in alterius nationis Sanctuario, præterquam in proprio, nullus celebrare potest, sub mûlta mille aureorum, toties quoties contraventum fuerit, deponenda. Lampades potest una natio in alterius Sanctuario appendere: sed cùm earum tantus jam sit ubique numerus, ut locus illis collocandis desit; difficulter earum auctio admittitur, in sacro maximè monumento, ubi meo tempore quadraginta duæ erant appensæ: quarum una tantùm & viginti accendebantur: ex his Catholicorum erant quindecim. Neque enim omnes ardent, quandoquidem à fundatoribus oleum non suppeditatur. Una semper accensa est Pontificis Maximi; altera Collegii Cardinalium, tertia Romanorum Imperatoris, quatuor Regis Hispaniarum, duæ Regni Hispaniarum, duæ Regni Portugalliæ, Regis Galliarum duæ, quæ oblivione quadam, propter Bella & hæreses exortas, non accenduntur. Monachi tamen, propter insignia Regum Galliæ in illis apposita, unam pro paupertate sua perpetuò illuminant. Respublica Veneta habet unam; Duces & Principes, alii itidem homines pii, suas lampades procurant. Quælibet lampas annuatim oleum viginti quinque Cecchinis, qui florenos Polonicos quinquaginta constituunt, absorbit. Si qui eleëmofynam pro sua lampade accendenda non mittunt, pendet ea nihilominùs non accensa; cùm semel illatam nefas sit amovere. Ante Sepulchrum Dominicum in Capella rotunda, sunt lampades quatuordecim, quarum duodecim semper ardent, Catholicorum sunt novem. In foribus dictæ Capellæ una, exterius per circuitum sacri Sepulchri sex lucent perpetuò. In monte Calvariæ cùm locus sit capacior, Catholicorum Ducum & Principum, triginta tres, omnes ardentes, sunt appensæ. Georgiani habent triginta duas, ante locum ubi crux Dominica stabat, ex quibus quinque tantùm accensæ. Ante lapidem unctio-

*Lampades S.
Sepulchri.*

nis,

nis, octo accensæ Catholicorum pendent: ad altare Beatæ Mariæ Magdalenæ, Catholicorum tres ardent: in carcere, Græcorum duæ: ad altare Divisionis vestium, una: in Capella Inventionis sanctæ Crucis, una Catholicorum accensa, Græcorum duæ ad parvum altare illorum, quod ibidem in parte dextera habent: in Capella divæ Helenæ, duæ: in Capella Abyssinorum, ubi columna supra quam Christus Dominus illusus & spinis coronatus fuit, asservatur, una. Cæterum lampades istarum nationum, diebus tantum festivis, aut cum peregrini processionaliter obambulant, accenduntur: postea statim extinguuntur. Semper etiam in hac Ecclesia fuit & hoc observatum, & adhuc observatur, ut diversarum gentium Sacerdotes, ad aliquot menses, juxta superiorum præscriptum, intus recludantur. Ex nostris monachis duo semper sunt Sacerdotes, & laici duo (meo tempore horum senior fuit Fr. Nicolaus Nani de Drusi) qui intra duos vel tres menses mutantur, nisi fortè quis infirmetur; quo in Conventum recepto, alius substituitur. Idem cæteræ quoque nationes facere solent. Ordo autem divini cultus peragendi, talis est inter illos: Quilibet alternatim per hebdomadam munus suum peragit, die Dominico in S. Sepulchro; Feria sexta in monte Calvariæ; Sabato in Capella apparitionis B. Virginis, Missam privatam, cum thurificatione tamen, celebrat: reliquis diebus, nempe Feria secunda, tertia, quarta, & quinta, in sancto itidem Sepulchro, absque thurificatione, Sacrum absolvit. Sacerdos autem non Hebdomadarius, celebrat ubi vult.

Sacerdotes inclusi in Ecclesia S. Sepulchri.

Quamvis plures fuere, qui rationem ædificii Basilicæ sancti Sepulchri, diutius in ea commorantes, exactè copiosèque descripserunt: quæ tamen, & ipse quantum per temporis brevitate licuit, observare potui, hic succinctè addenda existimavi, licet jam nonnulla superius attigerim. Ut prætermittamus igitur, quanta amplitudine & sumptibus templum hoc cum cæteris ædificiis sit constructum: in quo non solum ingens Sacerdotum numerus, sed integri propemodum militum Templariorum, cum in manibus Christianorum Jerosolyma esset, exercitus receptaculum habebant; sciendum est, totam machinam ex eleganti & magno lapide quadrato, unà cum turri campanaria, in altum consurgere; templum verò ipsum ad formam crucis esse compositum, lapide secto concameratum: parietes in quadrangulum coeunt, nisi quòd ad Ortum & Occasum semicirculum insertum habent. Columnas quadrilateras undique per gyrum habet, (secundum quas Processiones peraguntur) quæ ambulationem, versus Occasum tantum, superimpositam sustinent. Supra ipsum Dominicum Sepul-

Brevissima descriptio templi S. Sepulchri.

pulchrum, tholus circularis, dimidia tantum parte testudinatus, confurgit; cujus reliquum trabium contignationes perficiunt, & fenestram unam circularem, quæ lumen copiosum præbet, instar illius, quæ Romæ apud S. Mariam Rotundam conspicitur. Pluvia in partibus illis rarior; unde minus ædificiis periculi: maximè quod sacri Sepulchri Capella, superius undique sit marmore constrata, parietes quoque exteriores cinerei marmoris itidem tabulis, quæ columnis Porphyreticis distinguuntur, convestiti. Tholus, ut Ecclesia tota, habet tectum plumbeis laminis obductum.

Ingressus in Ecclesiam est in medio, Meridiem versus. Ad dextram sunt sepulturæ Regum Galliæ in Capella Græcorum. E regione portæ est positus lapis, in quo Christus è cruce depositus, fuit aromatibus inunctus. Paulò ulterius ad duas columnas, sunt duæ sepulturæ aliæ, prope parietem Sanctuarii Ruthenorum (de quo inferius) filiorum vel propinquorum aliquorum, prædictorum Regum. Nam Epitaphia vetustate consumpta legi non possunt. Ad lævam, in ingressu sub curritorio inter duas columnas habent Abyssini parvum Oratorium, tabulis ab Ecclesia distinctum. Nam quælibet natio, ultra Sanctuarium, locum videlicet in quo Christus aliquid est passus, Oratorium etiam particulare habet, in quo devotionem ritu suo peragere consuevit. Prope Abyssinos ibidem inferius locum habent Syriani sive Maronitæ, qui sunt Arabes baptizati, in quo sunt sepulturæ familiæ Josephi ab Arimathæa. Reliqua pars inferior est Catholicorum, qui etiam curritorium superius olim totum possidebant. Sed cum Georgiani totum Calvariæ montem pro Sanctuario obtinerent, nec locum tamen Oratorii in templo haberent, Armeni itidem, Sanctuarium possidentes, de quo superius dictum, orationis locum in templo non facile reperirent; Armeni cum Georgianis, pecunia numerata, Georgiani vicissim cum Catholicis ita conveniunt, ut dimidiam montis Calvariæ partem, in qua Christus cruci affigebatur, illis cederent, Catholici verò ad tertiam curritorii superioris partem, quæ supra Abyssinos & Syrianos est, Georgianos admitterent. In hoc itaque curritorio Georgiani & Armeni sua Oratoria habent, ad quæ per gradus ligneos, separatim è templo fit ascensus. Catholicis verò benè successit commutatio. Nam dimidium Calvariæ montem, & duas curritorii superioris partes obtinent, quod satis amplum & spatiosum est: & licet illis minùs necessarium sit, retinetur tamen ab illis. Hæc permutatio jam pridem facta est, quo tempore Jerosolyma in potestate Sultanorum Ægyptiorum fuit.

Maronitæ qui.

Cophti, quos etiam Chaldaeos vocant, cum nullum Sanctuarium habeant, & Oratorio quoque destituantur, retro Capellam sancti Sepulchri, è regione Syrianorum, qui sunt sub curritorio, fabricarunt sibi exiguum Sacellum, sacro Sepulchro contiguum, ubi devotionem suam peragunt. A quo tempore, & qua ratione locum hunc obtinuerint, nihil certi intelligere potui. Ad Septemtrionem ejusdem partis, est nostra Catholicorum Capella, de Apparitione denominata, in qua divina faciunt officia: cui antiquitus mansiones nonnullae, prope ipsam Ecclesiam, sunt adjunctae. Habentur hic non pauca cubicula, & habitationes non incommodae. Est quoque culina mediocris, Refectorium adjunctum habens, ubi comedebamus. Est & impluvium parvum. Non procul à Refectorio sunt scalae, quibus ad curritorium templi superius ascenditur. Exeuntibus è Capella praedicta Apparitionis, prope portam occurrit altare, ut antè dictum est, S. Mariae Magdalenae. Inde per ordinem devenitur ad Sanctuaria, de quibus antè quoque dictum, & ad scalam, qua descenditur ad Capellam S. Helenae, ultra quam ad locum Inventionis S. Crucis. Postèa sequitur Abyssinorum Sanctuarium, in quo truncus lapideus Christi spinis coronati asservatur. Hinc per scalam, ut retuli superius, ascenditur ad Calvariae montem, qui meridianum quadranguli parietem attingit. Graeci habent suum Oratorium in medio templi, inter columnas muro depresso cinctum; quod magnitudine nationum aliarum Oratoria superat. Ad Orientem, portam principalem; ad Occidentem, sanctum Sepulchrum prospicit, unde aditum habet: cui altare parvum, quod etiam illorum est, non tamen ornatum, adhæret. Fenestræ in templo nullae, præter unicam illam rotundam, in tholo, supra Capellam sancti Sepulchri, apertam: quæ sufficiens lumen admittit, quod etiam ad Oratoria derivatur; quamvis ejus usus perexiguus, quod luminaribus undique illustrentur. Est tamen in monte Calvariae, versus Meridiem oblonga fenestra, plateam respiciens, clathris ferreis benè munita. In nostra quoque Catholicorum Capella, ad Orientem fenestra patet, clathris itidem obducta, quæ lumen illi copiosum præbet. Pavimentum templi lapide quadrato eleganti & magno est stratum. Ex quibus omnibus facile apparet, quanta diligentia & sumptu, ad perpetuitatem, sancta illa Helena Augusta, hæc sacrorum locorum ædificia perducere voluerit. Si quis igitur hæc legendo, aliquid à me prætermisum animadverterit, ignoscere & emendare debet. Nec enim Architecturæ membra ad amissim observare; nec nationum omnium, quæ in templo versantur, exactè meminisse potui,

tui, cùm ter tantùm, ut dixi, Basilicam fuerim ingressus, ab hora Vesperarum ad sequentis diei meridiem tantùm ibidem commoratus: ut mirum videri non debeat, si propter brevitatem temporis, singula diligentius vestigare non licuit; præcipuè cùm sacratissimus hic locus illud proprium habeat, ut maximum quemque peccatorem, qualem me esse profiteor, singulari quodam modo, sensibus in stuporem versis, ad gratias DEO persolvendas excitet, pro collatis innumerabilibus in genus humanum beneficiis; simul etiam ad contemplandum, qua ratione hoc in loco, per acerbissimos cruciatus & mortis dolores, Christus Salvator nostram salutem operari dignatus fuerit, vehementer inducat & inflammet.

Cùm itaque die octava Julii è templo egressi, in monasterio prandium sumpsissemus; quòd postridie nobis erat abeundum, ad Cadium perreximus. Vidimus in platea ultra viginti Turcas, post meridiem in ardenti sole sedentes: quibus unus, ad eum planè modum, quo apud nos equis emitti solet, sanguinem minuebat. Nam ferro venæ appposito, idem non levi, bacilli crassioris, ictu percutiebat, atque ita non absque aliquo doloris, ut apparebat, sensu, sanguis in terram defluebat. Nonnulli vulnus panniculo obligabant; quidam, digito tantùm vulneri appposito, discedebant. Postquam ad Cadium accessimus illi valedicturi, ut nobis Janissarum adjungeret, petivimus. Obtulimus illi duos Cecchinos monetæ, ex quibus duos tantùm Saynos accepit, reliquum nobis restituit. Nam Cadius hic quamvis Turca, vir tamen bonus, & ab avaritiæ vitio, quod Turcis innatum est, longè remotus fuit. Attribuit ille nobis Janissarum, cum quo statim ivimus ad Portam speciosam, de qua *Actor. 3.* Est magna & cumprimis alta, ad quam per gradus aliquot ascenditur: quos nobis quoque conscendere permissum, sed limen transcendere vetitum fuit, eò quòd area templi Salomonis immineat. Quod cùm propius intueri magnopere cupivissem, ingressi sumus Portam minorem, ad dextram in viculum, qui proximè ad templum ducit, & aream angustiore, vix quadraginta ulnarum interjectu, oppositam habet. Hinc, quòd è regione porta sit, patet optimè prospectus in ipsum templum: quod elegans & cumprimis lucidum esse apparet. Lampades plurimas intus accensas habet. Cùm ad portam prædictam stantes introspiceremus, Turcæ subridentes, per interpretem nobis renuntiari jusserunt, ut aream ingrederemur, quasi innuentes, quòd statim ad effectum legis contra Christianos latæ pœnam essent deducturi. Nam cùm omnes Turcarum Moschæas Christianis ingredi sit prohibitum, ut superius

*Porta
speciosa.*

*Templum Salomonis
Christianis ingredi ne-
fas.*

rius attigimus, hinc ne in aream quidem descendere permittuntur. Et in alias quidem Moschæas, si Christianum ingredi contigerit, ubi Mahometismum suscipere detrectaverit, sex millibus Cecchinorum vitam redimere potest. Hic verò, qui in aream tantum pedem intulerit, aut circumcidi, aut mori necessario debet. Ita enim Turcæ persuasum habent, quod non solum templum, sed area quoque templi, privilegio Salomoni divinitus concessa gaudeat, quo DEUS se omnem, qui in loco hoc, pro quacumque re supplicaverit, exauditorium promisit. Posset, inquiunt Turcæ, Christianus huc ingrediens DEUM orare, ut Turcis exturbatis, iterum Christiani loca hæc obtineant: quem sic orantem, DEUS exaudiret procul dubio. In tanta isti miseri cæcitate versantur! Quibus cum à nostris objicitur, cur illi cum in loco privilegiato orent, à DEO non impetrent, ut Christiani penitus intereant; statim obmutescunt, vel caput concutiunt. Alii, talia postulari non debere, respondent. Qui memoria repetunt quibus laboribus, & quanta sollicitudine Christus Dominus, Judæorum salutem, eos in templo Salomonis instruendo, procuraverit: ii recitando in hoc loco Orationem Dominicam cum Salutatione Angelica, lucrantur Indulgentiam plenariam. Inde procedentes versus palatium Pilati, per Viam dolorosam, reversi sumus ad monasterium in ipso Solis occasu.

Interea mulis & jumentis conductis, ad crastinam professionem necessaria præparabamus. Et quoniam duabus hebdomadis Jerosolymis mansi, diebus etiam iis computatis, quibus in Bethlehem & apud Jordanem fui, mansioque hæc mea in tempus illud inciderat, quo longissimi solent esse dies, quærebam, num tam hyeme quam æstate semper Jerosolymis sint æquales duodecim horarum dies ac noctes, prout Christus Dominus, *Joan. 11. cap.* attestatur. Cumque nullum hic, ne in monasterio quidem habeatur horologium, difficile potui rem hanc observare. Quantum tamen ex horologio solari, & clepsydra monasterii colligere licuit, constat noctem non fuisse breviorē, ab occasu ad ortum Solis computando, decem horis cum dimidia: quod itidem & monachi affirmabant. Unde certum est, Jerosolymis esse variationem dierum atque noctium, propter varium motum Solis, qui supra Horizontem modò longius, modò brevius curriculum facit. Sed quod Veritas dicit in Evangelio: *Nonne duodecim sunt horæ diei?* hoc fortasse usu antiquorum dicit. Antiquitus enim Judæi, Romani, Ægyptii (ut ex Plinio & Macrobio patet) singulos dies noctesque in horas duodecim distribuebant, quæ modò essent longiores, modò breviores, modò æquales pro varietate

*Jerosolymis
num
æquales
diei &
noctis
horæ.*

tate dierum atque noctium: qua de re Theologi rectius iudicabunt.

*Chamaeleontis
natura.*

Hic de Chamæleonte, animali observatione dignissimo, aliquid dicamus, occasio facit. Tres enim ibidem in monasterio vidimus, qui in oleæ arboribus, quæ ibi sunt aliquot, asserabantur. Figuram & magnitudinem habet lacertæ, non mordet tamen, cum nec os habeat, nec cibo vel potu, sed aëris tantum alimento sustentetur. Foramen tamen exiguum, magnitudine parvi piperis habet, quo aërem admittit. caret omni veneno. Motus illi tardior, adeo, ut totius diei decursu, vix unius cubiti spatium reptando emetiatur: & manui impositus (nec enim in attrectando horrore est) vix sese moveat, donec deponatur. Ex arbore nunquam defilit. Maculæ per corpus rariores nigricant. Colorem subinde mutat, redditque eum, quem proximè attingit, præter rubrum & flavum: quod sæpius experiri placuit. Maculæ tamen nigræ non mutantur, nisi pellis ipsa. Oculos prominentes, rotundos & hilares habet: quorum altero sursum, altero deorsum, non minùs antè quàm retrò, uno eodémque momento, simul intueri potest. Colori alicui superimpositus, quando diversus alius color illi ex parte superiori opponitur, utrumque simul aspicit: & in quem intuitum firmiùs defixerit, eum assumere incipit, mora quasi unius Orationis Dominicæ interposita, totusque in eum jam notabiliter mutatur. Collocavi illum supra colorem album, viridem, cæruleum, nigrum; omnes recipit. Supra rubrum collocatus, mansit immutabilis. Flavum ad manus non habebam, sed nec hunc assumere dicitur. Alvum nunquam purgat, cum sit clausus undique, nec cibo potùve utatur.

*Samuelis
Sepulchrum.*

Emaus.

9. Die nona Mensis Julii, Missa manè audita, & prandio sumpto, monachis valediximus, & per portam Piscium egressi, arma nobis adferri curavimus, quæ apud Cadium deposueramus. Et restituta sunt quidem nobis, sed malè tractata, & acie diminuta. Quarta igitur ante Solis occasum hora, discessimus Jerusalemis, & confecta quarta milliari parte, habuimus ad sinistram montem, in quo templi ruinæ extant, ubi Samuelis Prophetæ sepulchrum fuisse dicebatur, cujus nomen etiam hætenus retinet. Emenso deinde magno milliari per ascensum montis, ad dextrum latus, dimidio circiter milliari ostendebatur nobis alius mons, ad cuius radices castellum Emaus erat positum: quò nulla ratione pervenire potuimus propter Arabes, quorum quingenti equites eò aequatum venerant, quibus loca propter aquas & pascua mutare perfamiliale est. Qui Emaunta viderunt, dicunt, ab an-
nis

nis aliquot propter Arabum incursiones, planè desolatum esse. Vix decem ædiculæ à longè conspiciuntur. Fuerunt nobis obvii aliquot equites Æthiopes, ut apparebat, prædones: qui cum Janissarum nostrum agnovissent, liberos nos abire permiserunt: quorum unus cum sacculum sellæ mei equi alligatum attrectasset, & intus aliquot indusia reposita vidisset, nihil ampliùs attentans discessit.

Mille aliis passibus confectis, pervenimus ad vallem Terebinthi, in qua David Goliath interfecit. Ea longa satis est, sed angusta. Pontem habet parvum propter aquarum decursus, quæ nullæ tunc ibi aderant. Solent tamen, ubi pluvix, quæ ibi sunt rariores, deciderint, aliquantulum exundare. Post transitum pontis ad dextram, est quædam Turcarum villa, dimidio ab hoc ponte milliari. Sole jam ad occasum vergente, pervenimus ad Ecclesiam S. Jeremiæ, quæ adjunctum quondam habebat monasterium: quod totum ferè dirutum est, ipsa alioquin satis integra. Ad jactum lapidis sub monte, est fons gelidus & copiosus: quem Christiani Arabes à beato Job ferunt primùm adinventum, cuius etiam ædes dirutas ad manum sinistram ostendunt: qua de re judicent Theologi, quorum nonnulli Jobum Terram sanctam negant inhabitasse. Reperimus hic ducentos equites Arabes, qui ab illis, qui erant in Emaus, secesserant, quòd illis malè cum Turcis, villas illas incolentibus, conveniebat: quia tributum, quod Arabes, ut antea dictum est, è villis Turcarum exigunt, dependere volebant. Hac ipsa die interemerunt aliquot rusticos Turcas. Cùm nox immineret, coacti sumus ibidem in templo desolato quiescere. Noster Sabadinus Æthiops (qui, ut dictum est, cum Caramusano sua, ad nos deducendos advenerat) cùm parùm fideret Arabibus, cum quodam illorum antesignano, homine corporis proceritate & elegantia conspicuo, convenit, ut circa nos per noctem esset in excubiis. Longos hi & mirabiles inter se tractatus habebant. Nam cùm Sabadinus aliquot ei Maydinos dedisset, ille acceptos in terram projiciebat: quòs cùm è terra sublato, iterùm Sabadinus illi ingereret, & ille plusquam decies excuteret, tandem Sabadinus unum panem, duo ova cocta, & affatam gallinam illi adjecit: in quibus acquievit, nisi quòd vinum quoque mirum in modum appetebat; à quo etiam si moriendum illis sit, barbari abstinere non possunt. Sed eo tunc nos ipsi non abundabamus. Sic demum ille cum viginti sociis in statione circa nos, noctem insomnem fideliter duxit.

10. Manè in ipso diluculo inde discedentes, die decima Julii, cùm ad unum & dimidium milliare progressi essemus, in-

*Vallis
Terebinthi.
1. Reg. 7*

*Ecclesia
& Monasterium
S. Jeremiae.*

*Jobi
fons &
domus.*

cidimus in Arabes qui camelorum multitudinem propellebant. Inter hos erat unus, cum quo noster Æthiops ex Rama, qui nobis mulos locaverat, inimicitias apertas gerebat. Itaque se invicem adorti, sagittas hinc inde jaciebant: unde aliquot vulnerati remanserunt: ipse quoque noster in manu sinistra vulnus retulit. Ex adversariis unus per ventrem dissectus, procul dubio non supervixit. Cum interrogarem, num percussor pœnas daturus esset, responsum fuit, nihil referre, si vulneratus moreretur. Nam occiforem, quicumque voluerit, poterit impunè & medio vicissim tollere.

*Castrum
boni la-
tronis.*

*Machabæorum
sepultura.*

Montium altitudine superata, excepit nos perampla planities, in qua ad duorum milliarium distantiam Rama sese nobis ostentabat. Ad sinistram in monte exstant ruinæ castri, quod Castrum boni latronis vocatur: & erat patria illius latronis, qui ad dextram Christi in Cruce pendentis fuit crucifixus. In ipsa verò planitie ad partem dextram prope viam publicam, est Ecclesia propemodum integra, quæ Machabæorum dicitur, quos eo loco ferunt sepultos.

RAMA.

*Nicodem
mi man-
sio.*

*Crucifi-
xi Imago
Lucensis*

Pervenimus deinde circa meridiem Ramam; quam Stephanus Ragusinus vult esse Arimathiam, illius Josephi patriam, qui Salvatorem de Cruce depositum sepelivit. Apparet fuisse quondam magnam & elegantem civitatem: nunc tota est diruta. Incolas habet pessimos Æthiopes, Christianorum hostes infensissimos. Divertimus ad monasterium dirutum, in quo solent hospitium habere peregrini. Sunt hîc quatuor Capellæ, quarum una Nicodemi, qui ad Christum noctu accedebat, & eundem cum Josepho aromatibus conditum sepulturæ tradidit. Hic cum postea factus esset Christi discipulus, eo in loco habitasse, & imaginem Christi crucifixi è ligno sculpsisse (quæ nunc religiosè asservatur in Luca Italiæ civitate, in Ecclesia Cathedrali) memoratur: qua de re Stephanus Ragusinus in suo libro pluribus tractat. Noctu volebant nos Æthiopes adoriri, sed ubi nos vigilare animadverterunt, re intentata discesserunt. Periculosus hîc peregrinans transitus.

Reperimus ibidem Janissaros aliquot: inter quos Mahometes quidam, qui nobiscum Tripoli venerat, homo nequam & sceleratus, Præfectum accessit, illique persuadere cœpit, ut nos detineret, quandoquidem non adeò pauperes essemus, ut videbamus, sed pecunia cumprimis abundaremus. Et nisi Sabadinus Æthiops noster impedivisset, in magnas procul dubio difficultates incidissemus. Dedimus tamen Præfecto decem Cecchinos: qui ad priorem, quem Jerosolymis acceperamus, alterum nobis Janissarum, securitatis causa adjunxit.

11. Manè cùm discessuri in procinctu essemus, Janissarus noster Jerosolymitanus, comitari nos ulteriùs renuebat, volens ut illi plus aliquid numeraremus. Nam licet in præsentia Cadii cum eo convenissemus, ut numeratis illi quatuor Cecchinis usque ad Joppen nos deduceret; tamen ut moris est Turcarum in pactis aucionem semper facere (quod in omnibus aliis itidem sumus experti) progredi nulla ratione voluit, nisi illi pro duobus hisce milliaribus, quæ Ramam ab Joppe dividunt, duos Cecchinos superadderemus. Janissarus quoque in Rama nobis additus, nisi prior ille nobiscum veniret, nos comitari omnino nolebat. Novum itaque cum illis pactum nos inire oportebat: ea nam eximè de causa, quòd Janissarus ille Mahomeres nequam cum aliis complicibus, nobis in itinere manus injicere constituerat; de quo nos Sabadinus noster præmonuit. Post multas igitur concertationes, dedimus tandem illis pecuniam: quam facilè profundere in partibus illis, cumprimis periculosum est. Nam qui liberaliùs nummos erogat, illi Turcæ spe lucri magis insidiantur.

Pervenimus tandem Joppen manè, itinere satis commo-
do. Civitas ea in Actibus Apostolorum celebrata. Nam hìc di-
vus Petrus discipulam Tabitham mortuam suscitavit; & huc, pro
illo accersendo, Cornelius centurio, Cæsareâ viros domesticos
suos misit. Fuit urbs hæc olim in monte posita; nunc tota diru-
ta, excepta turri unica, quam vigiles obtinent. Ad littus maris
sunt aliquot vetusti fornices, in quos divertimus. Reperimus hìc
Sabadini nostri Caramusanum in portu, qui angustus est, nec ni-
si minorum navigiorum capax. Quamvis ventus secundus esset,
non potuimus tamen hoc ipso die solvere, quòd Lyddæ (de qua
in Actis, quam Rama discedentes ad dextram conspiciebamus)
illi Turcæ essent, qui res peregrinorum excutiunt, & an merces ali-
quas abducere velint, explorant. In crastinum itaque navigationem
distulimus. Intereà manè duo minora navigia appulerunt: quæ Cairo
per Nilum Damiatam, Damiatam verò huc mari delata fuerunt. In
eorum altero tres erant Itali, unus videlicet Episcopus cum duo-
bus famulis, & duo Monachi Franciscani, qui Jerosolymam ten-
debant. Episcopus hic dignitatis nomen coram nobis celabat,
quòd verebatur, ne palàm fieret, cum Jerosolymis antea fuisse,
& inde Ægyptum, & montem Sinai peragrassè. Ramam is mu-
los conducebat; ubi Caravanam expectare debebat, quæ Gaza
Damascum veniebat; ut Damasco Aleppum sive Apamæam, inde
verò Constantinopolim terrestri itinere perveniret. Dum res suas
è navi exponeret, supervenerunt Lyddâ Turcæ regulas nostras

Joppe.

Actor.
9. & 10.

Cap. 9.

inspecturi. Quoniam autem ille Ramam discedere festinabat, primum sarcinas Episcopi aperuerunt, in quibus res pulcherrimæ, quas Ægypto asportarat, repertæ: inter quas arcula scriptoria ex concha gemmarum artificiosè laborata, habens repositoria eburnea, vascula è diversis lapidum generibus, eleganter concinnata. Hæc omnia illi Turcæ inspectores ademerunt: cùmque nullum haberet, qui illum aliqua ex parte tueretur ac defenderet, in maximo dolore rerum ablatarum versabatur: quem cùm omni auxilio destitutum in barbarorum regione vidissem, effeci apud Janisfaros meos, ut ejus defensionem susciperent: unde factum est, ut quasi pro me, res illas à Turcis redimere mihi permissum fuerit: quas ego postea illi clàm restitui: quo nomine magnas mihi egit gratias: & anatem Ægyptiam vivam, viridibus & cœruleis pen- nis eleganter relucens, pedibus longioribus insistentem, mihi donavit, quam mecum Tripolim asportavi. Narravit is mihi plurima de insignioribus Ægypti rebus, & animum ad eas lustrandas vehementer inflammavit. Perlustrabant deinde Turcæ aliam nostram supellectilem: sed cùm præter Cruces arboris Olearum, & calculos precarios Jerosolymis abductos, nihil reperirent, permiserunt nobis ut nostra in navim imponeremus: in quam, absque eorum permissu, aliquid inferre Christianis non licet.

In Jop-
pe pere-
grinis
Indul-
gentia
attribu-
ta.

Illud hic etiam prætermittendum non est, Pontifices Maximos huic loco Joppe singulare quoddam Indulgentiarum privilegium concessisse. Nam qui peregrinus huc appulerit, (prout rectè Cypro, & ex aliis Christianorum locis, multi adnavigant, sicut & nos, ut antè dictum, facere constitueramus) etiam si ulteriora Terræ sanctæ loca non visitaverit, littus attingens, easdem Indulgentias consequitur, quas eadem personaliter accedentes adipisci solent. Id autem ea de causa concessum est, quòd propter bella, Arabum latrocinia, pestem, morbos, paupertatem, multi ex peregrinis inde ulterius progredi non possunt.

Rebus in Caramusanum illatis, ventus validissimus surrexit, medius inter Occidentem, Septemtrioni tamen propior, quem Itali *Maestro Tramontana* appellant. Expectavimus igitur, ne portu egressos, ad promontorium impelleret, Joppe vicinum, ultra quod Cæsarea posita est, de qua sæpius in Actis

Act. 10. Apostolorum fit mentio: ubi Cornelius centurio à S. Petro fuit baptizatus, & quò sanctus Paulus sæpius accedebat, ibique in

Act. 25.

& 27.

carcerem conjectus erat, unde etiam ad martyrium Romam profecturus, navem conscendit. Sub vesperam ventus subsedit: & nos in littore genuflexi, Oratione Dominica, & Salutatione.

An-

Angelica recitata, DEO gratias egimus, quòd pro immensa sua
 misericordia, nobis illa sancta loca videre concesserit, quæ san-
 ctissimi pedes illius calcaverunt, quando salutem nostram opera-
 batur; quòdque in omnibus periculis, ita nobis præsens adstite-
 rit, & ut pupillam oculi sui custodiverit, ut ne capillus quidem
 capitis nobis deperiret. Post oscula igitur Terræ sanctæ data,
 post occasum Solis Caramusanum conscendimus, qua duobus na-
 vigiis minoribus è portu extracta, anchoræ jactæ sunt, propter
 ventum (qui crepusculo noctis, diebus hisce flare solebat) ne
 nos ad angulum scopuli, qui longius in mare excurrit, allideret.
 Jactati sumus in anchoris hinc inde ad duas horas. Afflavit po-
 steà prosperior ventus; quo annuente vela dedimus, & ante me-
 diam noctem promontorium illud prætervecti sumus. Huic Cau-
 rus, qui *Maestro* Italicè appellatur, ventus nobis percommodus,
 successit; quo spirante, Cæsaream noctu præteriimus. Diluculo *Cæsarea.*
 autem promontorium Carmeli, quod à Joppe viginti circiter mil-
 liaribus distat, conspeximus. Postea vento quidem minùs vehe-
 menti, secundo tamen, interdiu ferebamur. Sub vesperam Si- *Sidon &*
 donem civitatem in longum extensam, ipso verò crepusculo præ- *Tyrus.*
 terivimus Tyrum: quæ civitas quasi in insula circulari forma sita
 videtur, & erat antea, Plinio teste, præalto mari septingentis *Lib. 6.*
 passibus divisa: sed Alexander magnus cùm eam oppugnaret, la- *cap. 19.*
 pidibus injectis, ut continenti jungeretur effecit: qua de re Jo- *Antiq.*
 sephus scribit. Nocte insequente vento quoque favorabili usi, ul- *lib. 11.*
 tra Berytum, quod decimo à Tripoli milliario distat, delati; cùm *cap. 8.*
 ventus etiam intensior aspiraret, spatio trium horarum, manè
 Tripolim Syriæ secundò pervenimus, easdem illas oras sub mon- *Tripoli*
 te Carmelo & Libano positas prætervecti, quas antea ex Joppe *lim se-*
 tempestate jactati legebamus: quo tempore intra decem octo ho- *cunda*
 ras sexaginta milliaria confeceramus; nunc idem spatium vento *vice.*
 prospero per duas noctes, & sesquidiem, vix emensi sumus.
 Reperimus Tripoli nostram illam Venetam navem, quam in Cy-
 pro reliqueramus, cum aliis pluribus, quæ nuper appulerant Ve-
 netiis, & ex Lithuania mihi literas attulerant: qua re factum est,
 quandoquidem antea Tripoli cùm essem, plures notos habebam,
 ut post tot pericula & labores superatos, quasi domesticam quan-
 dam quietem mihi viderer assecutus. Nam cùm undecima Junii
 Tripoli discessissemus, usque ad quartam decimam Julii diem, in
 vili tantùm sago, quod etiam pallioli usum peregrinis præbet,
 cubare nos fuit necesse, præterquam quòd Jerosolymis crassiores
 culcitræ monachi nobis suppeditabant. Erant & dura peregri-
 norum lectisternia, quibus utcunque usi sumus.

Cùm in littus descendentes, versus civitatem ad lævam pergeremus, vidimus in campo * Dzaffer Bassam tentoria fixisse, cui ad tempus gubernacula Syriæ fuerunt commissa: qui ideò sub tabernaculis agebat, juxta consuetudinem receptam, quòd nondum confirmationem administrationis hujus acceperat: quem etiam in Ægyptum proficiscens ibidem hærentem reliqui. Habebat aliquot equitum centena, è quibus major pars, pantherarum exuvias brachiis appensas gerebat. Ingressi deinde civitatem, ad Carvaseriam seu contubernium Venetorum divertimus, ubi à notis humanissimè salutati & excepti sumus.

Casus hìc miserabilis accidit, quem referre operæ pretium duxi. Presbyter quidam, Antonius Siculus de Panormo, qui oppidi cujusdam in diœcesi Mediolanensi parochus fuisse dicebatur, navi Veneta, quam Faleram vocabant, Tripolim pervenit: qui cùm ad monachos Franciscanos, quod & alii peregrini faciunt, divertisset; manè die Sabbati Missam celebravit, qua finita statim Guardianum loci adiit, eidemque aperuit, quòd dum Missam de Sancto Spiritu celebraret, inspirationem habuit, ut rejecta fide Christiana Mahometismum amplecteretur. Guardianus cùm hæc audiens obstupuisset, adhortari eum cœpit, ut DEUM præ oculis haberet, cujus Sacerdos & Minister esset. Ille verò egressus, reperit apud portam interpretem; quem, antequam ad altare accederet, per famulum accersiverat. Ex eadem illa domo (prout nobis famulus idem retulit, qui interpretem, causam ignorans cur vocaretur, adduxerat) ad Cadium se contulit, ubi mercatores aliquot Italos negotia sua tractantes reperit. Huic renuntiari per interpretem fecit, quòd Sacerdos Christianus esset, cùmque hodie Missam de Spiritu Sancto perageret, ab illo inspiratus esset, ut religionem Turcicam susciperet. Cadius quæsivit ab eo, num ebrius esset, & an benè quid acturus esset, deliberaverit. Respondit, se non comedisse quidem; & benè deliberatum, negotium hoc aggredi. Jussit igitur Cadius cidarim Turcicam adferri, quam capiti illius imposuit: quod cùm fieret, apostata flere cœpit, & quid in corde tunc habuerit, DEUS novit. Manè die Dominico decima septima Julii, cum pompa & triumpho (ut moris est, cùm Christianus Turca fit) per civitatem circumducebatur. Præferebantur illi duo viridia Mahometis vexilla; in quorum summitate, loco cuspidum, caudæ equorum marinorum dependebant. Centum Janissari stipatores latus

utrum-

* Dzaffer hic Bassa, ille est, cui Osmanus Bassa, cum ann. 1585. in Perside civitatem Tauris, olim Ecbatanis, occupasset, gubernationem Arcis quam in præsidium exædificarat, concediderat, iusto exercitu attributo. Ipse verò deinde discedens paulò post dysenteriz morbo correptus interiit.

utrumque claudebant, bombardis, buccinis, & tympanis crepantes. Ducebatur autem per plateam nostram, ut infelicis illius triumphum hunc miserabilem spectaremus. Sed nos ex industria fenestras clausimus, per tabularum tamen rimas, omnia quæ fiebant, facile observabamus. Homo erat juvenis, triginta circiter annos ætatis habens, pilo nigro. Fusci coloris equo, fessor ineptus, vehebatur; non frænum, sed caput sellæ manu læva apprehendens. Duo Janissari equum ducebant. Veste talarum Turcica, ex rubeo Damasceno serico, amictus, jaculum inversum dextra manu gerebat. Sic plateas civitatis, more triumphantis, obequitabat. Ad extremum inter macella, in quodam ergastulo circumcisionem suscepit. Neque enim Turcæ tanta solennitate, quemadmodum Judæi, in actu circumcisionis utuntur: sed plerumque in macellis hanc peragunt cæremoniam, quæ miserum illum adeò malè tractavit, ut jam mortuus renuntiaretur. Compertum fuit, hominem hunc, ob facinus quoddam in Parochia perpetratum, à Carolo Cardinali Borromæo, castigari debuisse: quod ut ne fieret, Venetias primùm, deinde concessa navi in Syriam profugisse. Narravit postea nobis Judæus interpres noster, se eum in stabulo Cadii vidisse. Nam statim, peracta cæremonia, vestibis pretiosis exuitur neophytus: deinde contribuitur ei aliquid à Turcis (prout huic quadraginta Cecchini tantùm dati fuerunt) cujus dimidiam partem Janissaris & Musicis, qui eum comitati sunt, dare tenetur. Deinde in stabulum mittitur. Postremò stipendium aliquod illi attribuitur. Quærebat is ex Judæo, Quid, inquit, de me Christiani loquuntur. Respondit is, mirari eos vehementer. Ad hæc ille: Magis, inquit, ego miror quid mecum agatur (nondum enim ex vulnere convaluerat:) sed me tamen illud consolatur, quòd fratrem Constantinopoli, itidem Turcam factum, habeam: ad hunc me conferam, cum quo bona & mala perferre mihi est constitutum.

*Turcæ
in macello
circumci-
duntur.*

18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. Totis diebus his quibus Tripoli mansi, quæ intra & extra civitatem digna visu occurrebant, diligenter perlustrabam. Civitas domos elegantes habet & balnea. Suburbia fontibus, hortis, & pomariis, omni genere fructuum plenis, abundant: moris itidem arboribus, in quibus vermiculi sericum emittentes nutriuntur: unde Æthiopes & Syri mercatores ingentes acquirunt divitias, magnam serici copiam per Europam universam spargendo. In pomariis ejusmodi, ingens est glirium multitudo, quos Pharaonis appellant, præsertim in villis, qui maximum damnum, gallos gallinaceos & anseres subinde consumendo, colonis inferunt. Ad unum & dimidium mil-

*Gliræ
Pharaonis
Tripoli.*

*Pisces
sanctifi-
cati non
comesti-
biles.*

milliare à civitate profectus ad ortum Solis, inspexi Moschæam quandam ad littus maris positam, quæ dulcis aquæ piscinam ingentem, è muro constructam, habet adjunctam, in qua maxima vis diversi generis piscium asservatur. Hic superstitio invaluit, eos pisces esse sanctificatos, ob idque capi eos, sub pœna capitis, interdictum: nisi quod (si rectè memini) semel vel bis in anno Turcarum sacrificuli, paucos aliquos capere, illisque vesci possunt. Præbetur illis alimentum semper; & quædam superstitionum nugæ per vanos homines exercentur.

Est ibidem juxta mare turris ex lapide quadrato altissima, cum insignibus Nobilis cujusdam Veneti, qui, quod cum muliere Æthiopissa concubisset (quod facinus Christianis ibi capitale est) non absque maxima difficultate, vitam ejusmodi substructione redemit. Intereà navis Caramusana appulit, & cum ea Polona mulier Siekierzecka, cui apud quendam mercatorem uxorum, hospitium conduci jussi: quæ cum domo in publicum prodire non permetteretur, è fenestra in Turcas prætereuntes, quorum etiam nonnullos tetigit, lapides jacere cœpit. Unde parùm abfuit, quin hospes in magnas difficultates incideret, quod ex ejus ædibus Turcæ lapidibus fuissent impediti. Quamobrem petivit eam inde amoveri: & quoniam extra custodiam erat, domo statim profugit, nec nisi post triduum, non absque labore, reperta fuit apud Ecclesiam Sancti Iacobi; quæ licet Græcorum sit propria, Catholici tamen in ea quoque devotionem peragere solent. Distat uno & dimidio milliari à civitate Tripolitana. Curavi deinde locum in navi pro ea conduci, in qua res meæ Venetias deportabantur. Ubi valdè anxia, quod Terram sanctam visura non ampliùs esset, ter è navi in mare prosiit, unde vix, ne præfocaretur, est erepta. Custodia deinde diligenter illi adhibita fuit.

*Emir
Mahometes
Syria
Phœni-
ces Re-
gulus.*

25. Venit Tripolim cum quingentis equitibus, totidémque peditibus bombardariis, Emir Mahomet, potentissimus Syriæ Phœnices Regulus, Æthiops albus, filius Menzur Condan Emir, qui erat Sangiacus Lystris & in Derben, quarum civitatum fit mentio in Actis cap. 16. Emir hic quamvis Mahometanus, corporis tamen stipatores habuit Christianos (nempe Gallos illos, quorum superiùs meminimus, qui Drusiani appellantur, & sunt reliquiæ illorum, qui Terram sanctam è manibus infidelium recuperaverant: sed longè à majorum suorum virtute declinaverunt) annos viginti habens, vultu præpingui, & aspectu terribilis. Est autem is idem, cujus antè mentionem fecimus, à quo sibi Turcæ valdè metuebant, ne cum Aborys famosissimo Arabum

bum prædone vires suas conjungeret. Hunc Turcarum Cæsar maximo odio prosequabatur, hanc potissimum ob causam. Quidam Sangiacus literas ab Imperatore obtinuerat, ut pater hujus Emiri, administratione dictarum civitatum, & portorio Tripolis illi cederet: quod summa cum Emiri injuria conjunctum videbatur; quandoquidem ille, ratione officii & vectigalis hujusmodi, ingentem pecuniæ summam Cæsari numeraverat, ut quasi jure acquisito, dignitates prædictæ, penes familiam & hæredes illius perpetuò remanerent. His non obstantibus, quòd Emir us senio confectus esset, officii & dignitate per Sangiacum novum exutus est, ac paulò post mortuus. Filius rei indignitate permotus, juvenis ferox, decem octo annos vixdum natus, collectis octo millibus sagittariorum, venit Lystram, & Sangiacum patris expulso rem, cum magno Turcarum numero interfecit: Lystram, Derben, & portorium Tripolis occupavit. Hoc nomine cum dies ei à Cæsare fuisset dicta, non comparuit. Jussus ad expeditionem Persicam proficisci, neglexit, & collecta duodecim millium manu, rei exitum sic expectabat. Et mille quidem milites Tripolim secum adduxit; tria millia in arce sua, duobus à Tripoli miliaribus, collocavit; in alio verò munitissimo præsidio, Gazir dicto, quod navigantes in altissimo monte positum, non procul à Beryto, à longè conspeximus, quatuor vel quinque millia in promptu habuit. Hæc autem omnia ideò comparaverat, quòd sibi à Dzaffer Bassa, qui erat Tripoli, non mediocriter metueret. Insequenti tamen die, matutino tempore, mille præsidariis stipatus, venit salutatum eundem Bassam, qui tum recreationis causa extra castra processerat. Eorum congressum ut viderem, in campum excurri. Cum Bassa cum quadringentis equitibus reverteretur, serico rubeo auro intertexto indutus, equo fusco aliquantulum albicanti insidens, Emir cum suorum ala ad partem confestens, mutuam capitis inclinatione salutem dedit & recepit. Deinde Bassa ad tentorium perveniens, equo descendit, militibus ad unam tentorii partem consistentibus. Emir verò, violaceo serico Damasceno amictus, ex equo fusci coloris, prope ipsum tabernaculum descendit, equitibus ex adversa parte in longum exporrectis. Pedites plures & expeditiores quàm ipse Bassa habuit. Colloquium ad unam horam inter eos habitum. Bassa percunctante cur adversaretur Imperatori, rationem innocentiae suæ reddere pluribus verbis conabatur. Sic discessum est postea. Emiro Czaussius Turcicus semper latus dextrum claudebat, quod partibus in illis pro loco inferiori habetur. Czaussius autem hic vectigalis Tripolitani exigendi curam habebat, cujus pars Cæsa-

*Emiri
cum
Bassa
Dzaffer
congregatus.*

ri debebatur. Emir us duas uxores habuit, cum neutra benè conveniens, homo planè barbarus & vitæ profligatissimæ. A Bassa digressus, certamen suorum, Mauris usitatum, jaculis hinc inde jaciendis habuit, in quo agilis & optimi fessoris officio, ut apparebat, perfungebatur. Familiares ejus magnam consuetudinem habebant cum Francisco Testarossa, qui Venetorum Agentis, ut vocant, munus ibidem sustinebat: & quoniam mercium curam gerebat, Emiro vectigal obtinente, inde satis arcta illis familiaritas inerat. Ego quòd in contubernio Venetorum, cui dictus Franciscus præerat, hospitium habebam, ubi frequenter Emiri familiares accedebant, inde didici, quæ & qualia cum Bassa colloquia habuerit; Christianis enim ad tabernaculum Bassæ propiùs accedere nefas. In campo redeuntem Emirum præstolabamur: cujus domestici quodam tempore nos in aedes ejus introduxerunt, ubi in ejus præsentia, ad luminaria Mauri, turpes & inconditos quosdam saltus nudato ferè corpore edebant, quos nostri circulatores longè decentiùs peragere solent. Aderat ibidem & Turca quidam schœnobates, qui per funem extentum incedebat, (quod apud Turcas non inusitatum) & hæc similiæque spectacula per triduum proponebat in domo Emiri; qui lauta convivia non solum Mauritanorum primoribus, sed Turcis etiam ipsis maximo sumptu & splendore exhibebat: quæ res Bassam malè cumprimis habuit: & vulgò Tripoli ferebatur, Bassam Imbraimum Ægypti Proregem, mandata à Turcarum Cæsare habuisse, ut inde discedens, Tripolim ad opprimendum Emirum copias converteret, ob ejus potentiam valdè Turcis suspectam. Illud quoque passim nuntiabatur, Emirum, si causam suam jure tueri non posset, vel interiturum, vel armis assumptis, ultima quæque tentandi necessitate adactum, quòd non obscurè præ se ferre videbatur, sese ab oppressione vindicaturum: quandoquidem & munitiones egregias haberet, & à patre patrimonium amplissimum relictum possideret. Persis quidem cladem Turcis inferentibus, mirificè favebat: vix tamen ludos cum Cæsare Turcarum inchoatos felicem catastrophem habituros multi augurabantur. Ipse dubiam belli aleam perpendens, amplissimis donariis præparatis, Imbraimi Bassæ animum modis omnibus sibi conciliare contendebat.

*Nundina
Tri-
politana*

Erant eodem tempore Tripoli nundinæ quædam, Turcarum & Mauritanorum frequentia celebratæ: in quibus partim exercitationes saltuum, nullius ferè momenti, promiscuè fiebant; partim etiam fructus varii, quorum ibi ingens copia, pretio distrahebantur.

* Cùm

* Cùm non infrequens hìc mentio fiat Drusianorum, de quibus plura tradunt Historici, illud nihilominus adjiciendum putavi; etiamsi Christiani sint, dissolutam tamen & paganis magis convenientem vitam ducunt: quorum religio ferè non alia re differt à Turcica, nisi quòd circumcisiensem non adhibent. Habent suum particularem Prophetam, Ismam dictum, qui dempta circumcissione, aliam, quod etiam Mahometes fecit, magis licentiosam & turpem superstitionem condidit, & pro religione servandam introduxit. Multi ex iis Tripolim & Damascum sæpius accurrebant, qui Scotorum nostratium more, in vimineis cistellis regulas venales exponentium, pervicos oberrabant, coriaceam quandam cistam collo appensam deferentes: in qua unum aut alterum stanneum scyphum, lagunculas coriaceas aqua frigida plenas, duos vel tres pectines, setaceam scopam purgandis vestibus aptam, & speculum repositum habent. Horum aliqui in Galilæa, ubi nos obvios habebant, potum nobis subito ministrabant. Et quoniam Turcæ caput radunt, & barbam nutriunt, hanc illi pectere solent; nobis verò qui capitis & barbæ pilos depressos habebamus, pectinem non offerebant, nisi si fortè quis caput pectere vellet; sed oblato speculo, ut in id diligentius introspiceremus efflagitabant. Hanc potus, pectinis, & speculi exhibitionem, pro largitione eleëmofynæ reputant: quam promiscuè, non minùs Turcis quàm Christianis, etiam non postulanti-^{Eleëmofyna Drusianorum.} bus, ultrò obtrudunt. Quærebam ex illis: cùm aquæ potus sitim extinguat, eleëmofynæ loco præberi possit; speculi exhibitio, quam ratione eleëmofynæ conveniat? Non habebant ad hæc quid responderent. Unus tamen, cùm Tripolim Jerosolymis rediissemus, qui Mithridaticum apud Ægyptium quendam Cairi conficiebat, nobis retulit, quòd hunc exhibendi speculi morem ab Ægyptiis acceperunt: qui in conviviiis, symposiis, recreationibus, cæterisque occasionibus, quibus victus opulentia, cultus corporis, & formæ elegantia maximè procurabatur, exhortationes ad extremum faciebant, ut homines, se mortales esse, vellent recordari. Nunc etiam antiquiores & prudentiores Ægyptii, sceleta, seu ossium humanorum compagines, naturaliter, aut etiam arte ex ligno vel ebore paratas, unius & medii cubiti longitudine circumferunt, mutuoque ostendentes, ultimi finis invicem admonent, qui morte superveniente, formæ elegantiam in horrorem convertit. Cùm siti, inquit, laboras,

B b 2

hau-

* Jo. Thomas in Historia Belli Persici lib. 7. narrat, Imbraimum Bassam, cùm Cairo è gubernatione sua reverteretur, mirabili arte quosdam è primoribus è medio sustulisse, nonnullos captivos abduxisse, regionem illorum devastasse, & ingentem Drusianorum numerum per fraudem trucidasse.

flu aquæ refocillaris: cùm barbam pectine demulces, ornaris: (quanquam apud Turcas rarior pectinis usus) cùm speculum inspicias, formam tuam contemplaris, tibi que ipsi fortasse complacabis. Interea statim in mentem tibi veniet, morte hæc omnia commutatum iri, quæ res te humiliorem reddet. Bona satis consideratio, apud barbaros præsertim, & digna, quam & Christiani nostrates præ oculis semper habeant. Sed ad nostra redeamus.

*Naviga-
tio au-
toris in
Ægy-
ptum.*

Cùm Apamæam, vulgò Aleppum, propter Aborys, qui Caravanas, ut jam dictum est, infestabat, proficisci non possem; nec etiam inde propter exercitus Turcicos, ex Europa in Persiam commeantes, iter tutum Constantinopolim esset; naves præterea Venetæ, & quæ ad oras Christianorum dirigebantur, nondum essent oneratæ; cùmque diligentius de me, quis essem, inquiretur (quam rem nonnulli ex Judæis divulgaverant) quod maxime cupiebam, Ægyptum perlustrare constitui. Quamobrem navigium, Dzerma dictum, mihi conduxi. Id ad navigationis celeritatem plurimum confert, sed tempestate superveniente, facile fluctibus obruitur: quandoquidem tabulatum, ut naves onerariæ vel Caramusani, non habet; sed apertum undique, injuriis cæli & maris est expositum. Die itaque 26. Julii prandio sumpto, accessi ad Cadium, oblatoque honorario, petivi ab illo, ut mihi Janissarum securitatis causa adjungeret; quod etiam fecit, deditque mihi egregium quendam, Achmeten nomine, qui linguam Slavonicam callebat, & fideliter se mihi servitutum promisit. Postea navigationem apparabamus: & rebus meis dispositis, & in navim Venetam, quæ nos advexerat, illatis, cubiculo in ea conducto, unum famulum ibidem reliqui, qui eas custodiret, & in Italiam deportaret: cui etiam P. Laurentium Pacificum cum socio adjunxi: reliquos qui Jerusalemis unà fuerant, mecum adduxi.

Dederam ad te priores ex Salinis literas, nunc alteras, & quidem satis prolixas, ad te mitto. Neque enim ut facile potes animadvertere, tempus & occasionem scribendi habere potui, præterquam hic Tripoli, unde jam in Ægyptum propero.

Vale. Datum Tripoli Syriæ XXIX. Julii, Anno Domini M. D. LXXXIII.

EPISTOLA TERTIA.

ARGUMENTUM.

NUNTIAT se venisse in Ægyptum, & prolixè de illa tractat. Quæ Nili natura, ortus, aquatilia, piscandi ratio; quomodo, & quo anni tempore Ægyptum irriget, qua sollemnitate inundatio fluvii accipiat, narrat. De incolis docet sub aquis eos diu latere, Dzermas (ita vocatur navigium quoddam velocissimum) sapè evertere, mercatores vita & rebus spoliare. De Cairo antiqua & nova multa: quæ illarum amplitudo, qui numerus domorum, Moschæarum, platearum, culinarum publicarum: cives ut vivant, quàm opulenti, quanta inter illos Judæorum multitudo, aquæ quo pretio venales, quæ hortorum fertilitas, cæli temperies, conseminationis & messis tempora. Hinc de structura & numero Pyramidum, villarum Ægypti copia, arce Cairi, palatio Josephi Patriarchæ, puteoque ejusdem magnifico, Santonum turpitudine, scæminarum amictu, antiquorum Ægyptiorum sepulchris, deque cadaverum arte medicamentorum incorruptione, ex quibus Mumia fit, & aliis rebus variis à se cognitis, differit. Præterea Alexandriam à situ, ædificiis, mercatura, portu singulari, carcere & martyrio S. Catharinæ, commendat. Adjicit nonnulla de Dromedariis, & Arabia deserta. Tandem concludit Epistolam narratione gravissimi periculi in mari Mediterraneo, dum Alexandria rediret in Cretam: ubi apparitiones varias, Mumia projectionem in mare, prorsusque stupendam erga se DEI gratiam commemorat. Habet hæc Epistola quo recreet atque erudiat Lectorem.

POST literas superiores ad te datas, die 30. Julii, hora 23. discessi Tripoli, scapha ad naves onerarias, longius à civitate distantes, vectus, ut nonnullas res quæ usui pro Ægyptio itinere futuræ erant, inde asportarem: quò cùm per-

venissemus, adeò validus insurrexit ventus, ut scapha ad Dzermam progredi non valente, ibidem noctem ducere coactus fu-
rim. Cessante deinde Septemtrionali vento, & rebus necessariis
assumptis, ad Dzermam perveni, quam in ipso diluculo con-
scendimus: & quoniam multos in ea reperi, qui conscendere non
debebant, quandoquidem pro me tantum navigium hoc condu-
xeram, quod propter ventorum periculum onerari multum non
potuit, nauclerus Arabs eos abegit; atque ita jam lucescente die,
Dzermam in altum mare perticis longioribus protrusit: quo tem-
pore à latere ventus validior inter Occidentalem & Septemtrio-
nalem medius, Italicè *Ponente Maestro*, consurrexit: cumque
aliter non possemus, cursum versus Cyprum direximus; & intra
sex horarum spatium, nullam amplius continentem vidimus. Ac-
ceperam mecum Tripoli Maurum, Fajetan nomine, pro inter-
prete: & Janissarum quoque unum conduxeram. Eramus in na-
vi circiter quadraginta. Dies hæc gravis nobis imprimis fuit, &
propter ventum validiorem, & propter rudentes, qui ex corti-
ce arboris dactylorum contorti, & aqua marina aspersi, foetorem
reddebant intolerabilem: unde hac & insequenti die, quilibet
nostrum, strophium aceto madefactum naribus perpetuò, eti-
am inter dormiendum, admoveere necesse habuit. Ventus hic
tota nocte, & manè supervenientis diei perseveravit.

A U G U S T U S.

*Cyprum
secunda
vice.*

Die prima Augusti, manè conspeximus Cyprum, circa me-
ridiem verò præternavigavimus Famaugustam: quam tamen pro-
pter majorem distantiam, exactè non potuimus contemplari. Ad
vesperam, cessante vento, prope littus constitimus, ubi paulu-
lùm evagati, navim repetivimus. 2. Quoniam autem in hac
insula, æstate & hyeme, noctu semper à terra ventus navigia
propellit, hac ipsa nocte navigando longè progressi sumus, &
Larnicam appulimus; quo in loco sal, ut antea dictum est, col-
ligitur. Sed quoniam in terram descendere minùs tutum videba-
tur, propter Cadium, qui Massochus erat, & propter Græcos
Mahometismum professos, qui priùs etiam dum eò venissemus,
nobis negotium facessiebant, mansimus in nostra navi Dzerma,
& nocte, vento leni flante, sensim navigationem continuaba-
mus. 3. Manè verò circa meridiem substitimus in littore ad quan-
dam Græcorum Ecclesiam, planè desolatam; ubi ad noctem us-
que mansimus, cœnamque ibidem sumpsimus. Nocte deinde
Dzerma conscensa, vento propitio ferebamur, & manè circa
So-

Solis ortum Lemissum pervenimus; ubi quòd locus securior esset, ^{Lemissum.} & multos mercatores Italos notos haberemus, in terram descendentes, diem integram ibidem posuimus, quandoquidem nullus nobis aspiraret ventus. Interea manè, antequam nos eò adnavigassemus, appulit navis Caramusana, cum viginti peregrinis Jerosolymam contendentibus, qui triduò antè Tripoli discesserant: quorum nonnulli cùm ad nos descendissent, cibum unà sumpsimus. Aderat ibi quoque & Simon Albimontanus Sacerdos Polonus, de quo suo loco dicetur inferiùs. ^{Simon Albimontanus Presbyter. Polonus.} Post occasum navem conscensuri perreximus. Et quoniam id in Cypro maxime cavetur, ne quis incolarum ab insula discedat, ea de causa ipsemet Vicebassa in littore præsens aderat. Inde Caramusanus cum peregrinis versus Joppen solvit; nos verò littus legebamus, usque ad Felis promontorium, quod Itali *Capo delle Gatte* appellant. Illud hìc non prætermittendum: cùm Caramusanus, circa noctis horam primam loco movisset, & nos eodem vento, nostra Dzerma littus raderemus, noster nauclerus cum quodam socio suo in contentionem deveniens, ulteriùs progredi noluit. Itaque Janissaro meo injunxi, moneret navarchum, ne tempus frustra tereret: quod cùm ille faceret, & nauta nihilominùs navem propellere recusaret, ad verba deventum est, in quibus Janissarus pugnum illi in caput tam fortiter impegit, ut tiara illius in terram delaberetur, inde securi arrepta, vix certantes ab invicem avellere potuimus. Nauta se videns inferiorem (magna enim isthic Janissari gaudent libertate) vela fecit. Sed cùm animadvertissem, utrinque illos hostilia meditari, ne contentio recrudesceret, pacem inter eos conciliare sum aggressus: à qua cùm uterque initiò vehementer abhorreret, tandem circa noctis medium vix invicem sunt reconciliati. Res erat visu perjucunda, cùm uterque more suo imprecationes faceret, quòd ex toto corde, offensas alteri condonarit. Mira fuit vultus & frontis mutatio, antequam in gratiam redirent.

Antequam Cypro discessissem, illud observavi, magnam ^{Cyprus} hìc vim lini gossipini vel xylini (vulgò bombycem vocant) ^{lini gossipini ferax.} passim conseminari: unde ingentes annui redditus proveniunt. Siquidem naves nullas alias merces, præter sal, de quo antea mentionem fecimus, & gossipium hinc avehunt: ut & illa Tornelliana, qua primò huc delatus appuleram, arena ejecta, per totum fundum gossipio onerata fuit: atque ita Tripolim profecta, partim panno purpureo (scarlatum vocant) divendito, partim allata pecunia, sericeas, aliàsque ultra marinas merces coemptas, avexit. De ratione porrò conseminandi & colligendi gos-

*Vino-
rum in
Cypro
condito-
rum ra-
tio.*

spii, quandoquidem nonnulli scripsere, ego supersedeo: illud tamen adjungo, cum semel seminatum fuerit, in tertium usque annum fructus producit; in quorum collectione, ubi sementis grana, quæ sunt gravia, in terram deciderint, absque alia cultura fructus emittunt, minore tamen & sensim decrescente, per annos sequentes, abundantia: donec quarto demum anno seminatio nova redintegretur. Annotandum & hoc obiter, quod Cyprus alba vina non producit; ut modo contrario, nec Jerosolyma fert rubra. Quod siquando in Cypro alba, Jerosolymis verò rubra provenerint, id perquam exiguum est: & uvæ ad comedendum duntaxat, non autem ad exprimendum sunt aptæ. Rubra tamen Cypria, & alba vina Jerofolymitana bona sunt, nisi quod adeò styptica, ut etiamsi aqua diluantur, propter astringendi vim, gutturi minùs gratam præstent potionem: rubra dulciora, sed vehementiora sunt. Et quoniam in Cypro cellaria non habentur, adservari ad futuram usque vindemiam non possent (alba, præ rubeis, naturâ suâ faciliùs & diutiùs conservantur) nisi arte subveniatur. Quamobrem vasa, antequam mustum infundatur, gummi cujusdam specie, quæ picem redolet, suffumigantur: unde fit, ut odorem picis ingratum vina ejusmodi perpetuò retineant: quem tamen incolæ multum capiti prodesse affirmant, quod eo vini gravitatem retundi, illudque in suo vigore extra mutationem conservari, persuasum habeant. Mihi quidem & meis, vina hæc graveolentia videbantur: odoremque illum tam acutum, magis obesse quàm prodesse capiti, crediderim. Uvæ Rhodiæ, quod antea innui, majores & sapidiore sunt. An autem vina eosdem suffitus gummatos habeant, ignoro: cum ea non degustaverim. Fructuum omnis generis Cyprus habet copiam. Melones nullibi majores me vidisse recordor: ut in longum, ad tres ferè cubiti quadrantes excrevisse videantur. Sunt autem optimi & delicati saporis.

*Dzerna
navigii
commo-
ditas.*

5. Diem totam consumpsimus navigantes versus dictum Promontorium *Capo delle Gatte*; ventum hinc inde captando, quod navigio huic *Dzernæ* perquam familiare est, & celeritati ejus ita percommodum, ut vel adverso vento, non planè directè tamen, uti possit, nisi quod turbine ingruente, everfionis periculo valdè sit obnoxium. Circa Solis occasum, Promontorium hoc præterivimus; hora verò noctis secunda, recta in Ægyptum. Damiatam versus vela direximus, quæ ab inde octuaginta circiter miliaribus distat.

6. Manè vix Cyprum videre, meridie verò ne vix quidem licuit intueri. Die hac & nocte ventum habuimus propitium.

7. Po-

7. Postridie post exortum Solis, supervenit malacia, sive omni-
moda venti cessatio, ita ut necessariò navis consistere debuerit.
A meridie ventus inter Occasum & Septemtrionem flare cœpit,
qui diem & noctem insequentem duravit.

8. Die octava Augusti, circa meridiem credebamus nos
Ægyptum aspecturos, sed longior tamen fuit à continente di-
stantia. Duabus deinde horis post, ventus vehementior, nobis
percommodus consurrexit: itaque hora circiter decima nona ter-
ram à longè vidimus: aqua etiam marina turbida videbatur, ex
Nili influxu; quem fluvium turbidum, qui irrigat Ægyptum, di-
vina Scriptura appellat.

Ægy-
ptus.

Jol. 13.
Nili
Ostia.

Hora circiter vigesima secunda ingressi sumus Ostia Nili
(id extremum est fluvii ab ortu Solis brachium) ad sinistram ma-
ris & fluminis habentes insigne quadrilaterum propugnaculum
* Damiatæ, turribus excelsis, & muro ex lapide quadrato egregiè
munitum: quod ducentorum militum præsidio antea tenebatur,
tunc verò propter bellum Persicum, vix viginti prædarios ha-
bebat. In ingressu Nili, ad dextram vidimus in mari aliquot na-
ves non adeò magnas. Nec enim majores huc appellere possunt,
cùm nullus sit portus, sed statio quædam ad tempus, dum exo-
neratis illis, in fluvium securitatis causa attrahantur. Erant sub
ipsa civitate tres naves Caramusanæ, id est minores, prout re-
vera sunt dictæ.

Damia.
tæ pro-
pugna-
culum.

In Nilo navigantes, ad ripas ingentem vim ciconiarum
vidimus, quæ ex nostris partibus eò convolant, sub hoc ipsum
tempus anni, nempe Mense Augusto; quo Nilus exundat, &
recedens, passim per campos, ex putrefactione maximam ser-
pentum copiam ad earum victum relinquit. Anatum viridium
& punicearum, pedibus oblongis insistentium, quarum unam
Episcopus ille in Joppe, ut diximus, mihi donaverat, maximus
itidem ad ripas numerus. Ad lævam, horti plurimi, fructuum
feracissimi, præsertim Orizæ, cujus isthic maxima seritur copia
ad margines amnis, ubi per brachia sese in mare exonerat. Pro-
pugnaculum uno à civitate distat milliari, cujus quarta parte per-
acta, vidimus equos marinos quatuor in flumine, uris nostra-
tibus forma, pilo, & magnitudine persimiles, nisi quòd corni-
bus carent: Orizæ magna inferunt damna; unde fossis altioribus
horti præcinguntur; nam cùm pedes depressiores hæc habeant ani-
malia, aggeres conscendere non possunt. Hominem in hortis
reperitum, facile morfu conficiunt. Explosimus in eos aliquot

Ciconia
Nili.

Anates
virides.

Oriza.

Equi
marini.

D d 2

lon.

* Damiatam olim Caphtor dictam tradit Benjamin; sed quæ etymologia, non explicat.

*Odontotyran-
ni, quos
Græci
vocant
Amphibia.*

longiores bombardas; sed an aliquem interfecerimus incertum; cum animalia sint magna & robusta, quæ nonnisi valido majoris alicujus tormenti ictu confici possint. Nonnulli equos hosce marinos, dici volunt Odontotyranos, quasi dente sævientes, Græci Amphibia vocant, nempe animalia, quæ partim in aquis, partim in terra vivunt. Scribit Cedrenus, animal hœc tantæ magnitudinis esse, ut elephantem devorare possit. Sed id parum verisimile videtur. Nam licet unius præ reliquis magnitudinem admirarentur incolæ, qui nobiscum eadem Dzerma vehebantur, major tamen elephante non fuit, nisi quòd longitudine illi adæquatur. Caire cum essem, allatum fuit unius equi marini, non procul inde interfecti, ingens & visu cumprimis horridum caput; cujus faucibus diductis, hiatus ad unius & dimidii cubiti magnitudinem patebat. Unde dentes notabili itidem magnitudine prominebant.

*Damia-
sa.*

Hora vigesima tertia pervenimus Damiatam, olim Pelusium, ab aliis Heliopolim dictam. Nominatur & Ostium Pelusiæcum. Civitas est hæc Ægypti prima, supra Nilum situ eleganti posita, ad dimidium milliare in longitudinem exposita. Quoniam hora tardior erat, constitimus ubi vectigal deponitur, cujus Judæi curam gerunt: statimque telonarius ad nos accurrit, & cum nos mercatores existimaret (pro quibus etiam nos gerebamus propter majorem securitatem, cum negotiatores à quibus ampla vectigalia Turcarum Cæsari dependunt, tutiores in Ægypto esse soleant) nobiscum in eadem Dzerma noctem duxit.

Manè sarcinæ nostræ excutiebantur, in quibus cum nihil mercium esset, diximus eas nos in Cairo habere, quò contenderemus. Sic dimissi, in terram descendimus, & ad Vice-Consulem Venetum, qui erat Thomas Candiota Græcus, accessimus. Diem totam in perlustranda civitate consumpsimus: sed ex antiquitatibus nihil visum dignum occurrebat. Conduximus deinde minorem aliam navem Dzermam, Cairum usque: in quam etiam, paulò ante vesperam, res nostras intulimus, ibidemque dormivimus; & propter majorem in Nilo securitatem, duos Janissaros nobis adjunximus.

Sole jam exorto, adverso flumine navigare cœpimus. Quoniam autem circa hoc tempus, Caurus, Italicè *Maestro*, flare plerumque solet, & Nilus à meridie labitur, velo expanso prosperè navigabamus, nisi quòd in reflexu fluminis in terram exponebamur, ubi nautæ funibus navem aliquamdiu trahebant.

Ferchin. Ante meridiem præteriiimus ad lævam, Ferchin civitatem cumprimis amplam: pro nocte verò venimus ad oppidum quoddam,

(re-

reliſta ad dextram magna civitate Serbin) ibidémque, quòd jam Sol ad occaſum vergeret, quievimus: ubi diligenter inſpeximus fornaces ſeu clibanos, in quibus artiſcioſè pulli gallinacei exclu-^{Clibani,}
duntur. Sunt autem ex ſtramine forma rotunda contexti, & ar-^{pullos}
gilla undique obliti, in ſuperiore parte fenestram parvam rotun-^{gallina-}
dam habentes, ne Solis radii per directum, ova intus poſita of-^{ſeos pro-}
fendere poſſint, quæ facile cocta redderentur: quandoquidem
à ſole tantum caloris terra concipit, ut in meridie vix aliquis,
unius Orationis Dominicæ recitatæ intervallo, calceis licet indu-^{Calores}
tus, terræ ardorem ſuſtinere, illi inſiſtendo, valeat. Incolæ ta-^{Ægypti}
men nudis pedibus incedunt, & à teneris aſſueti, ita plantas cal-
lo obductas habent, ut, quod experti ſumus, iſtum mallei non
magis ſentiant, quàm equi, cùm illis ſoleæ applicantur: adeò vi
Solis plantam habent indurata. Fornaces iſtæ oſtiolum habent
à Meridie, à Septemtrione foramen, per quod ſimo boum vel
bubalorum, fornax pro nocte caleſcit, ne ova lædantur à frigore.
Interdiu Sol per limum temperatum calorem clibano ſuppeditat,
in cujus pavimento ova diſtinctè collocantur, ne unum aliud at-
tingat: atque ita facili negotio, absque gallinarum incubatione,
pulli celerius excluduntur. In omnibus oppidis & pagis, ejus-
modi fornaces colonorum ædibus ſunt adjunctæ, quarum non-
nullæ ea ſunt magnitudine, ut tria millia ovorum commodè ca-
pere poſſint. Et quoniam de æſtu Ægypti mentio incidit, quàm
intenus ille ſit, vel hinc non obſcurè poteſt intelligi, quòd cùm
Damiata ſolviſſemus, & ſtudioſè contemplaremur loca arenosa,
(nam ultra decem & ampliùs à mari milliaria, & per totam fe-
rè Ægyptum, inter villas & hortos, & in iſſis pagis, fundus
totus arenosus eſt, qualem dactyliferæ arbores plurimùm amant)
videbantur nobis aquæ cujuſdam ardentis ſpeciem præbere, &
adeò reſplendere, ut materia vitri in fornace accenſa, oculorum
aciem perſtringere ſolet. Credebamus initiò lacus aliquos arde-
re: cùmque arena ſolibus excocta valdè ſit levis & fluida, ad
quemcumque levioris venti aſſlatum ita commovetur, ut quaſi flu-
ctus quidam ardentium undarum, à longè intuentibus, exſurge-
re videantur.

Ad oppidum igitur prædictum conſiſtentes, ut Damiatæ,
& ab ipſo navarcho præmoniti fuimus, tota nocte excubias age-
re coacti ſumus. Ægyptii namque non tantùm in terris furantur,^{Ægy-}
ſed cùm ſint urinatores perfectiſſimi, etiam ſub aquis latitantes,^{ptu ur-}
& ad Dzermam pervenientes, quidquid arripuerint, in aquam ^{nares}
pertrahunt, & auferunt. Non infrequenter accidit, quòd ho-^{navi-}
minem in ſponda navis cubantem arripuerunt, & demerſum vi-^{gantes}
dantur, ^{depra-}

*Talcha
prædo-
num op-
pidum.*

*Piscato-
res de-
mersi
manu pi-
scis ca-
pientes.*

*Pisces
Nilotici
sapi-
di,
sed in sa-
lubres.*

*Aqua
Nilotica
salubris.*

*Abuzyr
Ægy-
pti ci-
vitas.*

ta simul & vestibibus spoliarunt. Quòd si plures latrones uniti fue-
rint, in Dzermas insiliunt, & dormientes interimunt, quòd pau-
lò ante nostrum adventum evenit, cùm quatuor Galli negotiato-
res eo modo interierunt, qui Cairo Alexandriam navigabant. Quamobrem ne quid simile nobis quoque accideret, tota nocte
vigilantes, & bombardas in promptu habentes, in fluvium pro-
spectabamus: quod & ipse navarchus diligenter præstitit. Post
noctem mediam loco movimus; circa meridiem verò, præter-
ivimus ad lævam oppidum Talcha, quod inter fossas variè dedu-
ctas collocatum, à latronibus tantùm & deprædatoribus incolit-
ur, qui nocte per flumen, & quocumque in loco possunt, ex-
ercent latrocinia: cùmque assiduè hinc inde mercatores comme-
ent, in tanta hominum multitudine, quanta per totam Ægyptum
latissimè diffunditur, difficilè periculum potest evitari. Nam per
omnia Nili brachia, ab utraque ripa, per campos ingens homi-
num, gregum, bubalorum, boum, ovium, caprarum, & vac-
carum multitudo ubique conspicitur, quo fit ut prætereuntes in
laqueos facilè incurrant. Hac eadem die vidimus ad centum pi-
scatores, qui in aquam demersi, (quæ turbida est) manu pisces
capiebant: quorum aliqui tres simul extrahebant, duos manibus,
tertium ore retinentes. Pisces erant unius cubiti longitudine,
alosis seu barbochis nostris, vulgò Mientus, non absimiles. Alii
salmonibus seu esocibus nostris poterant comparari. Erat &
quoddam genus albi piscis magni. Pisces Nilotici sunt pingues
& optimi saporis, minùs tamen salubres, eò quòd Nilus fun-
dum limosum non saxosum habeat; cujus nihilominùs aqua salu-
bris est, quòd longo anfractu volvatur, nempe à montibus Lu-
næ, ubi sumit exordium, usque dum in mare influit, trecentis
septuaginta duobus milliaribus, insuper per utrumque Tropicum:
quo fit ut immensitate caloris, humiditas noxia in ea absumatur.
Est autem turbida, ut suprà dictum est; sed in vase posita, per
duas horas purgatur: & si per noctem steterit, fit instar crys-
talli limpida, & potui gratissima. Nili naturam, & ejus admiran-
da, quandoquidem Scriptores multi persequuntur, ad eos Le-
ctorem remitto, attingens ea tantùm obiter, quæ ipsemet vidi.
Piscatores quoties respirare volunt, caput ex aquis non profe-
runt; sed ore diducto halitum emittunt. Certum est, illos per
totam diem in aquis posse delitescere, & ubi ad summitatem aquæ
enataverint, capite non prolato, respirare: quos cùm sub aquis
natantes conspexissemus, jussit navarchus bombardas explodi,
ne Dzermam subnatando everterent. Circa Solis occasum, præ-
terivimus ad dextram civitatem Abuzyr elegantem, & situ lon-
gio-

giore conspicuam. Jactis anchoris, nocte in medio fluminis constitimus. Nam ad ripas accedere minùs est tutum: imò & urinatores jam ad nos collimabant; sed ut nos vigilare animadverterunt, nihil attentarunt.

12. Die tota, prospera sumus usi navigatione: post occasum Solis, piratæ scapha in nos incursionem fecerunt, & jaculum intorserunt, quod prope Janissarum concidit. Sed cum bombardas aliquot explosissemus, profugerunt. Nocte insequenti conabantur nos urinatores adoriri, sed ubi nos bombardis oblongis, quas maximè timent, armatos vigilare compererunt, ab incepto destiterunt.

13. Quoniam secundus ventus afflabat, hora vigesima conspeximus Pyramides Cairi: quæ licet ultra civitatem sint positæ, propter montes tamen & operis sublimitatem, priùs quàm urbs ipsa aspectui occurrunt. Apparebat & arx ipsa, in monte quoque posita. Jamque è brachiis, in ipsum fluvium Nilum ingres- *Nili la-*
si sumus, qui tanta est latitudine, quantam apud Linczium Au- *tudo.*
sariæ civitatem, si duplicaretur, Danubius efficeret. Quatuor
autem circiter milliaribus à Cairo, Nilus unico alveo præterla-
bitur, postea verò bifariam dividitur, & famosum illud Δ efficit: *Nili Del-*
quinque deinde milliaribus inferiùs, ipsius Delta pars una in *ta.*
quatuor, altera in tria brachia dividitur, quibus deinde in ma-
re sese exonerat. Hora vigesima tertia tandem pervenimus ad
Bulhach, octuaginta à Damyata milliaribus, ubi è Dzerma inter- *Bulbach*
ram jam descenditur. Quoniam autem urbs hæc ipsi Cairo ad- *civitas*
jacet, operæ pretium est, quanta sit ejus amplitudo, breviter at- *Cairo*
tingere. Affirmatur non solùm à Turcis, sed ab ipsis quoque *adjacens*
Europæis negotiatoribus qui hîc commorantur, quòd singulis
diebus, intra viginti quatuor horas, in portu hoc, ultra decem
& aliquot hominum millia hinc inde commeent: quorum non-
nulli intrant, nonnulli egrediuntur: quòdque per dies singulos
tria millia Dzermarum præternavigant: quarum plurimæ sexcen-
torum doliorum sunt capaces. Ex antiqua quoque Cairo, supe-
riùs posita (de qua paulò pòst) superveniunt ejusdem generis
plurima navigia, quæ ex regionibus Sait, & per amplis Presby-
teri Joannis ditionibus, triticum, cynocephalos, smias, psitta-
cos, diversa avium, cæterorùmque animalium genera, & mer-
ces varias deferunt. Nam quæ Mauros vendibiles portant, è
Barbaria Rossettum, inde per Nilum Cairum devehuntur: & po-
stea ad Bulbach exponuntur: quò cum tardiùs pervenissemus, in
Dzerma noctem duximus, vidimùsque vix completo dimidiæ
horæ spatio, ultra decem naves adventantes, & recedentes.

14. Manè cùm è navi in terram cum duobus meis descendiſſem, (reliquos enim in Dzerma dum hoſpitiū inveniremus, manere juſſi) ſtatim duo Turcæ unumquemque noſtrū arripuerunt, ut nobis vincula injicerent: diligentérque ſcrutabantur, num aliquid reconditarum mercium in ſinu vel alibi haberemus, exiſtimantes nos Gallos eſſe negotiatores, à quibus, ut nobis Turcæ ipſimet referebant, ſæpenumerò decipiuntur. Cùmque nihil nos habere ejusmodi comperiſſent, liberè nos abire permiferunt. Intereà dum nobiſcum Polonicè colloqueremur, Judæus telonii præfectus (cujus juſſu nos Turcæ corripuerant) cùm idioma noſtrum intellexiſſet, ut longiùs etiam à nobis Turcæ recederent, injunxit, dicens ſe quoque popularem noſtrum eſſe, ex Chelmenſi Ruſſiæ civitate oriundum. Oravit ſibi ignoſci, quòd nos parum civiliter ſalutaſſet. Officia ſua prolixè nobis detulit, & ſæpiùs nos, quamdiu in Cairo verſabamur, humaniter viſitavit. Conſenſis deinde aſinis, inter hortos profeſti ſumus in Civitatem ad domum Conſulis Veneti Georgii Emo, cui indicavimus, nos peregrè veniſſe, petivimùsque ut in hoſpitiū conducendo, nos opera ſua vellet adjutos. Obtulit ſe nobis humaniter, & Miſſæ Sacrificium unà cum eo audivimus: & quoniam non ita pridem eò advenerat, nondùmque loci rationes planè exploratas habebat, conſuluit, ut Galliæ Conſulem Paulum Marianum, qui itidem Venetus erat, adiremus. Hic quoniam viginti & aliquot annos in ea urbe poſuerat, magnum rerum, & Turcicæ Arabicæque linguæ uſum fuit aſſequutus. Reperimus ibidem in ejus domo duos Societatis JEſu Patres, Joannem Baptiſtam Elianum, qui (ut antea meminimus) ſacras veſtes attulerat Maronitis Damascum, & Patriarchæ in monte Libano, à Gregorio XIII. Pont. Max. tranſmiſſas; & Franciſcum Saſſum, qui quo tempore nos Venetiis ſolvebamus, Alexandriam navigaturus, ab eodem Gregorio Pontifice mittebatur. Aderant etiam & tres monachi inſtituti S. Franciſci, quòd in ædibus Conſulis hujus Capella Catholicorum haberetur. Marianus igitur prædictus, in altera domo ſua, quàm è regione dicti Veneti Conſulis habuit, nobis habitationem conceſſit, in quam diverſtimus, unà cum aliis noſtris è Dzerma evocatis. Aggreſſi deinde ſumus perlustrare civitatem, quæ quàm ſit ampla & populosa, ille tantùm poterit judicare, qui ſuis eam oculis inſpexerit. Meo

Cairus,
olim Ba-
bylon,
maxima
Ægypti
civitas.

ſanè judicio, triplo magnitudinem Lutetiæ Pariſiorum in Galliis excedit: non eam tamen elegantiam in ordine & ædificiis habet. Nam nova tantùm Cairus muro præcingitur, urbs autem vetus & Bulhach ambitu murorum caret. Nova civitas habet multa &

ma-

magnis sumptibus erecta antiquitus palatia, recentiora verò moderni quoque mercatores Æthiopes non minore sumptu & elegantia ædificant: quorum unum insigne vidimus, quod licet non-^{Mercatores} dum sit absolutum, trecentis tamen ducatorum millibus consta-^{Cairi divites,} re perhibetur. Mercator ejus Dominus bombycina tantum int-
rula indutus, tiara tectus, incedebat, vix calceos habens: quo habitu similiter & alii divites Æthiopum mercatores utuntur. In Ægypto, Turcæ vel Magistratu perfunguntur, vel milites sunt. Ægyptii incolæ, vel agros colunt, vel œconomiam domesticam exercent: Arabes ex latrociniis vivunt. Æthiopes ferè mercatores sunt, ut & reliquum in Civitate vulgus.

Multi Europæi negotiatores Itali & Galli, qui à viginti & amplius annis hanc urbem incolunt, pro certo affirmant, quòd nos numerare non potuimus, novæ Civitatis ambitu, triginta privatarum ædium millia contineri. Adjunctis verò suburbiis, ^{Ædium Cairi numerus} veteri Civitate & Bulhach, minoribus etiam ædiculis, quarum magnus est numerus, ad summam ducentorum millium ascendere. Platearum sunt millia sedecim. Fana, seu elegantiores Mo-^{Mo.} schææ, quæ turre habent adjunctas, absque iis quæ turribus & ^{schæa.} tectis carent, quarum non parvus etiam est numerus) sunt sex millia octingentæ. In uno suburbio, quod sub arce ad Orientem positum est, sunt Moschææ mille & ducentæ. In alio Meridiem versus, septingentæ. Inter eas major earum numerus recensetur, quas in usum sepulturæ, principes ejus regionis viri, fabricaverant: quarum tamen præcipuæ à Christianis constructæ memorantur, antequam regnum hoc in impias Saracenorum manus devenisset.

De vitæ suæ ratione mercator, cujus tam sumptuosum ^{Mercatoris} palatium mirabamur, nobis per interpretem retulit, quòd uxores albas habeat duodecim, Æthiopissas verò decem octo, qua-^{Æthi- opis Cairi vita,} rum unamquamque in separato cubiculo asservat, ipsemet claves ab eisdem retinens. Nam si eas congregi contingeret, invicem sese suffocarent. Cibus illis per fenestram submittitur. Cùm ad aliquam ingreditur, diligenter post se ostium claudit, ne cæteræ intus penetrare possint, quæ eum procul dubiò opprimerent, manusque sibi mutuas inferrent. Inde facile colligere licet, quàm misera sit paganorum istorum conditio, quos DEUS ob peccatum tanta cæcitate percussit, ut non minus sibi à semetipsis, quàm à brutis animalibus metuant. Cùm diceremus eum hac ratione in maximo periculo perpetuò versari, respondit, ita quidem esse; proptereaque illas in diligenti custodia se asservare: quas tamen omnes si vellet, interficere posset; cùm ejus sint propriæ, nempe

ipſius pecunia coëmp̃tæ: licitum autem eſſe cuiſlibet, re pretio comparata uti prout voluerit. Multa ſunt alia turpia & enormia, quemadmodum emptis hiſce mancipiis abutuntur, quæ, piis auribus parcendo, reticere præſtat.

Illud quoque mirabile nec prætermittendum, quanta ſit inter ipſos conſanguineos diffidentia. Cùm mercator prædictus palatium ſuum oſtendendo nobiſcum eſſet, ſervus ejus Æthiops nuntiavit filium ejus natu majorem adveniſſe. Egreſſus itaque nobiſcum ad propylæum, filio in impluvio ſtante, ſic unâ colloquebantur. Dixitque nobis, filium ad ſe nunquam intromittere, ſed eo modo cum illo colloqui ſolitum. Quæreſſamus quânam id de cauſa faceret; Non fido, inquit, illi: poſſet enim me interficere. Sed & ipſe mecum ita agit. Cum alio quoque eundem modum colloquendi ſervo. Nam cùm uterque uxores & liberos habeat, non me illis committo. Tertius minor natu filius ad eum ingrediendi facultatem habebat: neque tamen in iisdem ſecum ædibus habitabat. Filius hic ſenior, qui ad eum venerat, triginta circiter annos habebat. Illud paſſim apud Æthiopes obſervatur, ut etiamſi maximè invicem ſanguine ſint conjuncti, alter tamen ab altero ſibi caveat. Quamobrem in plateis plerumque unâ colloquuntur: raroque ad ædes alter alterum admittit, niſi diligenti adhibita cuſtodia. Mercator hic tres tantum ſervos domi habebat, qui ibidem dormiebant noctu: quos nihilo minus in conclavi dormiturus prius occludebat, timens ab eis interfici. Manè verò tres artiſices veniebant, qui operas in palatio ædificando illi præſtabant.

*Baſſa
Ægypti
Iſrahel-
mus.*

Baſſa toti Regno Ægypti præeſt. Meo tempore fuit Imbraim: quem Turcarum Imperator ad triennium eò miſerat, ut dotem pro filia, quam eidem deſponſaverat, colligeret, ac undecunque poſſet corraderet, deſumptis redditibus officio annexis, qui victum illi, ex ordinariis hortorum obventionibus, potiſſimum ſuppeditabant. Habebat tum is equites mille, pedites itidem mille. Quandoque maximâ pompâ, cum copioſiſſimo comitatu, per civitatem proficiſcens, ſe ſpectandum exhibebat. Czauſſios trecentos, propter negotia & miſſiones neceſſarias, ſibi habuit adjunctos, Sangiacos verò viginti quatuor, qui adminiſtrandæ civitati præſciebantur, quæ in viginti quatuor itidem regiones eſt diſtributa.

*Arabum
in Cat-
rum in-
curſiones*

Quoniam autem nocte dièque circa civitatem cuſtodia eſt undique poſita propter incurſiones Arabum, qui etiam me præſente quater ad ipſam civitatis portam penetrarunt (unde magna fuit in urbe trepidatio) & pluribus Turcarum caſis incolumes re-
ceſ-

cesserunt: ideo ad repellendos eorum conatus, antea sex millia equitum totidemque peditum continuo alebantur. Sed propter expeditionem Persicam tria ex equitatu, totidemque ex peditatu millia fuerunt adempta. Equites habent tres Capitaneos, quorum unus mille praest hastatis: alter totidem sibi subiectos habet Cerkassios (quos reliquias Christianorum, qui quondam Aegyptum incolebant, fuisse memorant, nunc omnes sunt Mahometani: tertius mille itidem Turcas, levioris tamen armaturae, in sua habet potestate. Ad eundem modum ordines suos habet compositos peditatus quoque: qui totus est Janissaris constat. Singulis diebus Veneris aliquot Turcarum centena in campum prope Nilum prodeunt: ubi exercitia militaria faciunt, arundines breviores in se mutuò projicientes; adeò tamen temerè & confusè, ut semper in ejusmodi certaminibus, unus aut alter, vel ex militibus, vel ex spectatoribus ipsis intereat. Equis enim ad cursum ita frænos relaxant, ut eos deinceps retinere non valeant, atque ita collapsi miserè colliduntur.

Judæorum ingens est hic numerus, à quibus in capita singula census dependitur. Dicebatur meo tempore, mulieribus & pueris quoque recensitis, eorum ad unum millionem, & sexcenta insuper millia, numerum ascendisse: quod idem ille Judæus telonio praesidens nobis retulit. Ex vulgo ad septem millones recensiti feruntur Assan Bassæ tempore, qui certum incolarum numerum nosse cupiebat. Sed is, propter assiduas mutationes, vix iniri potuit.

In tanta hominum multitudine, vix tertia pars est reliqua, quæ visum integrum habeat. Omnes ex oculis passim laborant, propter esum fructuum, quibus vulgus promiscuè vivit, aquæ potu superaddito. Ad hæc cum regio sit calidissima, cidarim nihilominus in capite deferunt, quod integumentum grave satis est: unde est sudore, oculorum inflammatio provenit: quam platearum pulvis, quæ lapidibus strata non sunt, vehementer adauget. Octo millia camelorum, aquam è Nilo ostiatim deferunt, duobus utribus coriaceis, quorum quilibet dolium nostrum communè capit, ad utrumque latus appensis. Hæc aqua divenditur à portitoribus, qui eo nomine Bassæ vectigal pendunt: quidquid superfuerit, per plateas ob sedandum pulverem spargunt. Sunt & plures alii cameli, utpote Sangiacorum, Czaussiorum, & mercatorum, à quibus nihil dependitur, quorum numerus ad octo millia ascendit. Præterea sunt & bajuli, qui in pellibus hircinis aquam venalem in dorso deferunt, aliquid etiam Bassæ contribuentes. Horum ad triginta millia esse perhibentur. Illud quoque

cum primis est admirandum (unde magnitudo urbis perpendi potest) quòd cum Nilus exundat, & quatuor vel quinque canalibus per civitatem fertur, ac cisternas omnes copiosè implet, camelorum nihilominus & hominum aquam deferentium non minuitur numerus: dicuntque, ea ratione licet aliquantum ex redditibus Bassæ imminuatur, vix tamen damnum ad dimidiam veletiam tertiam partem ascendere. Culinarum publicarum sunt ad viginti millia. Nam locupletiores tantum & digniores domi cibum procurant: vulgus è culinis vivit, in quibus maxima copia carnis, agninæ præsertim, pullorum, anserum, maximè verò orizæ & pastillorum in oleo frixorum, venalis exponitur.

*Culina-
rum pu-
blica-
rum Cai-
ri nume-
rus.*

*Victus
Cairi
abun-
dantia.*

Rerum ad victum pertinentium, magna est abundantia. Bubulæ grati saporis, copia. Agninæ ingens vis. Anserum item & pullorum gallinaceorum infinitus numerus, qui arte, prout dictum est superius, in fornaculis exclusi proveniunt. Vinum Ægyptus non habet, in cujus planitie, propter exundationem Nili, vineæ plantari non possunt. Colles autem vel montes nulli sunt. Unam tantum vineam cujusdam Christiani, Nataream (de qua inferius) proficiscens, vidi. Quamobrem Christiani ut plurimum vino Cretico utuntur. Consules tamen Europæi, ex Italia vinum sibi adferri curant. Quoniam autem nonnulli tradunt (quod etiam ad frequentiam civitatis pertinet) tempore pestis intra viginti quatuor horas, hinc viginti hominum millia occubuisse, narravit nobis mercator Venetus Joannes Leonardus, qui jam vigesimum quintum annum hinc agebat, quòd ipsius tempore tanta pestis per duas hebdomadas hinc grassabatur, ut non modò hunc prædictum, sed majorem etiam in dies singulos, viginti quatuor horarum spatio, hominum numerum absumpserit. Neque id adeò mirum, quandoquidem Turcæ à pestifera contagione sibi præcavere non solent, asserentes, id necessariò fieri, divinæque vindictæ morem gerendum, quæ cuicunque destinato eveniat necesse est. Itaque Christianos irrident, qui tanquam divinæ ordinationi resistentes, luem pestiferam fugiendo declinare nituntur irritò sæpius conatu. Defunctos, non ut Christiani pedibus, sed capite obversos ex ædibus efferunt. Illud etiam notandum, ferè septenis quibusque annis in Ægypto pestem variare, quæ in tertium annum plerumque durat, hoc modo: Primo anno leviter inchoatur, cum Sol Libram ingreditur. Maximè autem sævit in Mense Decembri, Januario, Febuario, & Martio, quo tempore calores sunt remissiores: ubi verò invaluerint, cum Sol anno insequenti in Leonem ingreditur, statim cessat pestis, & quidem ita, ut si quis apostema pestiferum intus habue-

*Turcæ
pestilen-
tiam non
fugiant.*

*Pestis in
Ægypto
septimo
quoque
anno
grassatur.*

rit,

rit, & ad horam prædictam ingressus præfati Signi cœlestis supervixerit, omne periculum evadat: quæ res magnam sanè habet admirationem. Quamobrem sub illud ipsum tempus mercatores nostri è secessu redeunt, & ædes apertas habent. Quem-^{Calores in Ægypto pro peste præstent.} admodum enim apud nos frigora, ita hîc calores pestem præstent: duobûsque mensibus securè vivitur. Posteaquam verò Sol Libram fuerit ingressus, rursus sensim pestis inchoatur, & durat, prout superiùs dictum est, ad Solis in Leonem ingressum; non tamen adeò violenter sævit. Tertiò eandem rationem servat, nisi quòd de acerbitate magis etiam ac magis remittit. Postea si contagio non fuerit aliunde illata, quatuor anni subsequentes à peste sunt immunes: quandoque itamen longiores fiunt induciæ: sed plerumque septennio malum recurrit. Qua quidem in re singularem etiam DEI benignitatem intueri & celebrare licet, qui longè minoribus flagellis Christianos, quàm paganos, castigare & affligere solet.

Quoniam autem multi multa de Regno hoc, & exundatione Nili, memoriæ prodiderunt; visum est & mihi, qui sub illud ipsum tempus ibidem præsens interfui, nonnulla breviter attingere, quæ ipsemet vidi, & quæ à Christianis isthic commorantibus accepi.

16. Conducto minore navigio in Bulhach, adverso flumine ad unum milliare, cum mercatoribus locorum peritis navigavimus versus urbem antiquam. Inter quam & Insulam Mulchias, ubi Bassa ipsemet, de quo paulò post, habitat, nobiliora solent edi spectacula. Civitas hæc vetus ripæ Nili adjacet, quando is exundat; cæterùm cum proprio continetur alveo, ad jactum unius sagittæ ab amne distat. Nilus itaque non casu & fortuitò, quod multi opinantur, per campos exundat; sed per fossas artificiosè deductas, intra aggeres industria paratos diffunditur, & arva humectat: quod hoc ipso tempore maximè videre licuit, sed & ex ipso villarum situ, quarum in territorio Delta, demptis oppidis, ad viginti millia esse feruntur, non difficulter intelligi potest.

Delta autem vocatur locus, ubi primùm bifariàm Nilus fin-^{Delta Nili.} ditur, quatuor infra Cairum milliariibus: deinde, cujus meminimus superiùs, una ejus pars in quatuor, altera in tria brachia dividitur, & ita septem ostiis in mare influit: cujus ultima pars ab ortu Solis, prope Damiatam exoneratur, per quam navigabamus; altera ad occasum sub Rossetto, quod antiqui Canopicum ostium appellant, & viginti quinque milliariibus à Damiatà distare volunt. Damiatà verò à Cairo octoaginta, Cairus à Rossetto

sexaginta & aliquot abest miliaribus. Omnem hunc tractum Delta nominant. Circa duo brachia hæc, per quorum unum ad-
 verso flumine Damiatam, per alterum secundo amne Rossettum
 versus navigabam, tanta est ab utraque parte villarum multitudo,
 ut earum numerus iniri nulla ratione potuerit. A pago verò ad
 pagum agger protenditur, qui tempore inundationis, viam trans-
 euntibus præbet. Porro aggeres hi, diuturnitate temporis velu-
 ti colles quidam à natura facti videntur, sed qui diligentius con-
 sideraverit, arte paratos facile animadvertet. Nam & à pago
 ad pagum ducunt: & pagi ipsi tumulis editioribus, ceu collibus
 quibusdam in gyrum formatis, incubant. Præterea prædicti ag-
 geres ordine certo sunt dispositi. Nam cum aqua per emissaria
 (multi namque aggeres hæc habent; plures tamen cum tempus
 adest, perfodiuntur) dimittitur, fluvijs eam partem agrorum &
 camporum occupat, qui ad Cæsarem vel Bassam pertinent. Qui-
 bus adaquatis, alius agger perforatur: & sic deinceps per ordi-
 nem agri aquas excipiunt. Diligens autem in aggeribus hisce
 adhibetur custodia, ne quis eos noctu, ubi minimè deberent,
 aperiat. Sed & post aquæ emissionem, terrâ obstructis custodes
 apponuntur, ne furtivè quis eosdem perfodiat: unde in aquæ
 impetu cohibendo, magna futura sit difficultas. Cum igitur Ni-
 lus exundat, è regione urbis antiquæ sit Insula, quam Mulchias,
 vel ut alii, Mechias appellant; quæ dictiones mensuram signifi-
 cant, quòd eo in loco, stagnante Nilo, mensura aquæ observe-
 tur. Cæterum cum Nilus suo alveo continetur, ad eam insulam
 sicco pede perveniri potest, cum nulla sit hîc aqua, prout supra
 meminimus. In ipsa quoque civitate, per Nili canales, cum
 aqua non exundat, equites & pedites hinc inde commeant, non
 minùs quàm per plateas, quæ per civitatem in longum proten-
 duntur, nisi quòd profundiores sunt his, quæ aquis non alluun-
 tur. In extremitate dictæ Insulæ parte superiori, est amplum &
 elegans palatium, quod Bassa tunc temporis inhabitabat: ubi
 etiam est Moschæa, in qua est columna seu pyramis erecta, quam
 aqua per subterraneos conductus alluit, in qua notatur, quàm
 celeriter aqua crescat & decrescat. Verùm qua ratione id fiat,
 haud facile penetrari potest: cum Christianis eò non pateat adi-
 tus. Sed nec ipsis sæcularibus Turcis, præterquam eorum sacri-
 ficulis Santonibus, Bassæ, & nonnullis superioribus ad id dele-
 ctis. Volunt enim hunc locum esse sacratum, quem ingredi ne-
 mini liceat, quandoquidem inde exundat aqua, cujus beneficio
 in universa Provincia fertilitas obvenit, cum præsertim nullæ sint
 hîc pluviz, nisi Mense Decembri: quo tempore ter quaterve una
 vel

*Mulchi-
as vel
Mechias
locus,
mensura
Nili.*

*Palati-
um Bas-
sæ Cæsar.*

*Ad py-
rami-
dem
mensura
Nili*

*Christia-
ni non
admis-
suntur.
In Ægy-
ptio plu-
via nul-
la.*

vel altera hora modicè pluit, idque nullo terræ beneficio, prout inferiùs explicabitur. Versus mare, ubi fluvius prope Damiam vel Rossettum, aut ubi quinque aliis ostiis in pelagum sese exonerat, fit tamen pluvia, prout cùm essem Alexandria, vigesima septima Septembris decidit mediocris: quæ fuit cumprimis expedita; quandoquidem, ut postea dicemus, aërem noxium purgat & propellit. Cùm igitur in prædicta Insula Mulchias, fluvius incipit crescere, statim aliquot centena puerorum in urbem mittuntur, qui per plateas proclamant, quantum aquæ, & quàm celeriter accrescat. Nam si augetur incunctanter, bonam spem concipiunt incolæ, brevi aggeres apertum iri, unde anni insequentis ubertas colligitur: sin parcius exuberat, sterilitas expectatur, unde caritas annonæ & fames præ foribus adesse dignoscitur; cùm paucitas aquæ agros omnes irrigare, & quidem copiosè, quæ res ibi maximè necessaria, non possit. Quòd si ultra modum aquæ copia provenerit, ex nimia agrorum humectatione, dum feminatur granum frumenti, in terram altiùs demergitur: neque enim multum, nec in omnibus passim locis hìc aratur: sed ubi copiosè Nilus aquam suppeditavit, ibi levi vomere, vix ad trium digitorum profunditatem terra proscinditur. In locis editioribus, aratio perinde ac in hortis adhibetur. Horti enim arantur, & irrigantur assiduè: quam ad rem boves aquam pertrahunt. Unde bis in anno fructus proveniunt. Nam in locis tantùm montosis, ubi Nilus non penetrat, horti conseruntur. Unde autem boves aquam extrahunt, sunt altiores putei, è quibus aqua, rotarum ministerio tubulos habentiumeducta, in ligneos canales effunditur, unde horti commodè satis adaquantur. Rotas autem ipsas boves circumagunt, quibus oculi pannis velantur, ut etiam nemine præsentè, & stimulos addente, assiduè rotationis opus exerceant. Stercorationis in agris usus hìc nullus. Nam & natura sua terræ gleba pinguis est, & messe finita, ingens jumentorum multitudo per campos oberrat, eosque fecundos reddit. Messis porrò sub finem Martii inchoatur, & ante extremos Aprilis dies perficitur. Nam per Majum venti Meridionales spirant, qui fruges in campis repertas excoquerent, & planè ad nihilum redigerent. Cùm isthìc essem, ex indicio mensuræ in Mulchias, dicebatur Nilum viginti unius cubitorum altitudine exundasse: ob idque annum insequentem fertilem futurum: nam annè ad viginti quatuor, quinque, aut sex cubitos excrescente, nimium agros madefieri; rursus verò ad cubitos decem novem non ascendente, aquæ paucitatem accusari. Nunquam tamen minùs quàm ad sedecim ulnas excrescit, quo casu

Prognosticum abundantiæ ex Nili incremento.

Hortorum fructus bis in anno proveniunt in Ægypto.

Messis in Ægypto Mense Martio.

Nili excrescentis ratio.

Dei providentia circa fertilitatem provinciarum.

certissima fames expectanda. Exundat autem semper in Mense Augusto. Dies certa præscribi non potest: sed plerumque circa medium mensis præfati solet id fieri. Unde autem tanta aquæ copia proveniat, compertum jam est, eam à pluviis oriri, quæ à primis Maji diebus, ad finem usque Mensis Augusti ultra Tropicum Capricorni perseverant. Nilus autem à montibus Lunæ ultra Æquatorem principium ducit: qui à pluviis hujusmodi, non à spirantibus Etesis (qui venti, maris undas fluvio sese exoneranti objicere deberent, eundemque regredi & intumescere faciunt: quæ omnia esse fabulosa, & contra rationem conficta facile judicabit, qui rem subjectam oculis habuerit) inundationis suæ incrementa sumit. Qua de re, locorum illorum Cosmographi, copiosius tractant; præsertim cum veluti apud nos hyeme, ita in partibus illis per quatuor menses prædictos, propter pluviæ continuas, & ventos vehementiores, omnis navigatio conquiescat. Dicunt etiam, & omnino ita se res habet, quod citius aquarum hoc profluvium in Ægyptum descenderet, ni magnus Joannes Presbyter, per ditiones suas, quas ex hac Æquatoris parte possidet, illas averteret: quas tamen nisi prædictus Abyssinorum Rex per agros suorum irrigandos deduceret, imensa earum vi, universa Ægypti regio tantam humiditatem contraheret, quod terra nullas amplius fruges productura censeretur. Atque hinc singularem DEI providentiam & ordinationem considerare licet, qui ineffabili sua sapientia universas mundi partes ita regit & distinguit, ut quælibet earum rebus ad vitam necessariis abundè sit instructa. Conseminatio fit plerumque circa Festum S. Andreæ, cum mediocriter Nilus exundat: sed ubi minor est aquæ alluvio, maturior fit seminatio, ex qua tamen satis ampla provenit ubertas, propter calorem Solis adeò intentum, ut vel circa finem Februarii messis institui possit: quo tempore jam prima vice, ex hortis fructus & olera colliguntur. Cum minùs copiosè Nilus exundat, non omnes campi adaquantur, nec terra, quod satis sit, madefieri potest, quæ per æstatem adeò induratur, ut speciem petraë durissimæ repræsentet: cum verò aqua superabundat, tardius terræ semina committuntur, ne granum profundius demergatur, atque ita Messis ad Majum Mensem protrahatur, & omnia ventis Meridionalibus, ut supra memoratum est, exsiccentur. Illud valdè mirum, quod licet Nilus in magnam altitudinem apud Cairum excrescat, ubi tamen ejus brachia in mare influunt, ferè suis alveis solitis continetur: & si quid accrescit, id ultra unius cubiti altitudinem non consurgit: quod tamen non nisi raro fit, quandoquidem aqua quæ ripas supergre-

greditur, per campos diffunditur; & in terram incumbit: unde nulla ejus, dum in mare illabitur, accessio deprehendi potest. Ad hæc, ut antè dictum est, imber hîc provenire solet, qui agros, ubi Nilus non ascendit, competenter irrigat. Ita hîc undique divinæ providentiæ dispensatio mirabilis elucet.

Totam itaque noctem per flumen navigando duximus, res visu dignas annotando: ubi etiam ingens hominum multitudo, diu nocteque in scaphis vagabatur. Nam hoc tempore, in publica omnium lætitia, veluti quædam Liberalia aut Nundinæ apud illos celebrantur, ubi & viliori pretio omnia distrahuntur, & victus abundantia per naviculas circumfertur.

17. Manè, tertia ab ortu Solis hora, denuò ad Bulhach pervenimus, & scapha egressi, conscensis asinis civitatem ingressi sumus.

18. Summo manè, una ante diem hora, ex hospitio egressi, ad civitatem veterem venimus, quæ à nova, quarta milliaris parte, inter hortos semper eundo, distat. Duabus verò horis post exortum Solis, trajecto Nilo, quinta milliaris parte peracta, rectà ad Pyramides pervenimus: de quibus quoniam ab auctori-
bus multa produntur, ego quæ ipsemet coràm vidi, breviter hîc
annotabo. Constat omnium testimonio, Memphim civitatem
sacris & prophanis literis celebratam, hîc olim fuisse: nunc præ-
ter exiguas quasdam versus Meridiem ruinas, ejus nulla apparent
vestigia. Steriles arenæ omnia cooperiunt. Pyramides tamen
decem septem adhuc integræ conspiciuntur: quarum duæ sunt
maiores, & tertia à Rhodope meretrice constructa. *Plinius lib.*
36. cap. 12. formam & architecturam ejus describit. Est inprimis
elegans, vix tamen sexaginta vel septuaginta cubitorum habet al-
titudinem. Hæ tres Pyramides sunt planè integræ, & inter mi-
racula mundi connumerantur. Duæ majores stupenda & incredi-
bili sunt magnitudine; altera tamen excellit, quæ tam in altitu-
dine quàm in latitudine & longitudine, trecentos habere cubitos
dicitur. Intrinsecus habet artificiosos & peramplos gradus; qui-
bus æquè ut extrinsecus, ad ipsam usque summitatem ascendi-
tur. Habet & concamerationes, quarum duæ majores, una su-
per alteram erecta, quæ sepulchra Regum Ægypti continebant.
In inferiore extat etiam hodie sepulchrum satis magnum, in quo
corpus aliquod fuit repositum. Porro à quibus Regibus, quanto
sumptu, quòve modo vel artificio, & num à Judæis in Ægyptia-
ca servitute constitutis, (quod omnibus ferè auctoribus placet)
Pyramidum hæ moles fuerint excitatæ; vel num iidem Hebræi
aggeres & fossas; quibus Nilus deducitur (apparet enim non na-
tu-

*Pyrami-
des
Mem-
phitica.*

*Pyrami-
des, ope-
ris Ju-
dæorum
excitata*

tura, sed arte facta esse omnia) perfecerint, Historicis, qui plenius hæc pertractant, judicandum relinquo. Illud mirari magnopere convenit, cum dictæ Pyramides, in sublimi monte, qui totus è vivo saxo constat, sint erectæ, quantum tamen è lapidum genere colligitur, apparet eas non ex ejusdem rupis lapidibus esse concinnatas: nec facile vestigari potest, unde aut qua ratione tanta lapidum congeries eò comportari potuerit; quandoquidem etiam Nilus exundans, tribus miliaris partibus, à fabrica remotus procurrit. Sed nec illud penetrari potest, cum quilibet lapidum tres cubitos longus & latus, altus verò plus quàm uno sit & semisse, quo labore & artificio, in tam altum montem pertrahi, & in summitate collocari potuerit. Maxima omnium Pyramis ex lapidibus ejusmodi sectis & quadratis, in formam montis cujusdam naturalis, singulari quodam artificio est fabricata: & licet quadrangulari figura ab ima parte sensim in cacumen consurgat, tamen lapides isti quadrati, ita inæquali ordine compositi arte mirabili videntur, ut moles tota montis à natura formati speciem repræsentet. Ascensus propter lapidum crassitiem gravis & laboriosus, securus tamen est: & licet passu convenienti usus fuerim, vix tamen intra unam & dimidiam horam, Pyramidis summitatem ascendi, ubi planities est quadrata, spatium decem cubitorum in qualibet parte complectens. Ab hac maxima Pyramide ad sequentem procedendo, in dextra parte sunt habitationes in saxo vivo eleganter excisæ, quarum superior pars, instar tabulati, quod apud nos trabibus transversim appositis sustentatur, est formata; nisi quòd trabes prædictæ non quadrata, sed semicirculari forma effinguntur. Parietes eadem quoque similitudine exsculpti. Volunt nonnulli, Regum hæc conclavia fuisse, aut Sacerdotum Ægyptiorum: quandoquidem, ut dicitur inferius, Pyramides istæ vel familiarum vel Parochiarum receptacula fuisse existimantur.

Secunda Pyramis paulò priore minor, ad geminum sagittæ jactum, ab illa distat. Ingressus interior in illam non patet, quem tamen occultum esse volunt. Exteriùs ad medium usque potest ad illam conscendi, cum ad eundem modum, ut prior illa, lapides habeat compositos; nisi quòd paulò planiores & minores sunt. A medio verò lapides ita complanati sursum ascendant, ut ultrà progredi sit impossibile: quod eo consilio maxime factum apparet.

Inde verò tertia ejusdem Pyramidis pars, usque ad summitatem lapides habet, quasi neglectim & inordinate collocatos, ut in parte inferiori; ita ut nisi series illa saxorum plana, quæ ad ali-

aliquot denos cubitos elevatur, impediret, conscendi ejus summitas, quemadmodum prioris, facile posset.

Tertia Pyramis, ad latus secundæ versus civitatem, est Rhodopes illius, ^{Rhodo-} ^{pes Py-} ^{ramis,} cujus jam meminimus, tota ex lapide dolato, ut conscendi non possit, fabricata: à qua ad ternum arcus jactum magis etiam versus civitatem, est caput collo & brachiis prominens, ejusdem meretricis, septem cubitorum altitudine, habitu mirabili ex uno vivoque saxo exsculptum. Volunt nonnulli, quòd ex illa majore Pyramide, quam introgressi sumus, * per cavernam subterraneam in rupe excisam, quam lapidibus obrutam vidimus, angustus & occultus in caput hoc patebat aditus: atque ita inde oracula edita, vulgo gentilium existimante, per ipsum capitis os illa proferri. Circa caput lapides aliquot sunt erecti, in quibus sacrificia quædam apponebantur. Nunc, quid fuerit, discerni non potest.

Audivi à quibusdam in Cairo, qui se vidisse id affirmabant, ego tamen non vidi, quòd ad Meridiem, ubi extrema pars urbis Mempheos fuisse perhibetur, sunt duæ statuæ, seu colossi, ^{Colossi} ^{Pharao-} ^{nis,} viginti cubitorum altitudine; utraque ex uno ac integro lapide, pulcherrimo artificio sculptæ: quarum una est cujusdam Pharaonis; altera Reginae, uxoris fortassis ejus. Utraque collapsa, integra tamen manet. A dictis colossis Pyramides hæ quinque miliaribus nostris distant. Unde quanta fuerit urbis ejus amplitudo, colligi potest: quandoquidem & ipsæ Pyramides, prout ex ruinis apparet, ultra quatuor miliaria protenduntur. Quamobrem si ab hac parte Nili tanta fuit civitatis magnitudo, & ipsa ^{Mempheos ur-} ^{bis pri-} ^{ma-} ^{gnitudo.} Cairus, ut nunc est, ex alia parte illi fuit conjuncta; cum à magnis Pyramidibus, quæ propius imminent civitati, usque ad novam Cairum magnum unum & dimidium milliare numeretur) sequitur necessariò, urbem hanc aliquot miliaria in circuitu habuisse, quam medius Nilus intersecabat. Ac veterum quidem omnium auctoritate constat, hinc omnino Memphim fuisse: sed, ut jam dictum est, utramque civitatem simul junctam, quod ex ruinis non obscure liquet. Postea tamen Sultani Ægyptii, demolita Memphi, juxta divinas Prophetarum prædictiones, Ezechielis præsertim, in Cairo juxta hortos palatia exædificare cæperunt, ^{Cap. 30.} & sensim civitatem frequentem reddiderunt.

Miror vehementer, Hebræum Benjamin, qui ante quadringentos annos multas Orbis regiones peragravit, & quæ vidit diligenter annotavit, (quamvis interdum in iis, quæ auditione accepit, à veritate aberret) nullam Pyramidum hujusmodi in suo

H h 2

Iti-^{Benja-} ^{min He-} ^{bræus} ^{in suo} ^{Itinera-} ^{rio cur} ^{Pyrami-} ^{dum}

* Bellonius Sphinga caput hoc appellat; sit pro arbitrio Lectoris.

mentio-
nem non
faciat.
De hac
civitate
Balbech
dictum
est superius
sol.
27.

Itinerario fecisse mentionem, cum tamen Cairum adierit; quam, ut antiqui modernique Judæi solent, Misraim appellat. Adhæret is eorum opinioni, qui civitatem Balbech ab Asmodæo Dæmone constructam affirmant, quod propter lapidum magnitudinem, tantas ab hominibus substructiones fieri potuisse non credebant. Sed probabilius longè de magica fabricatione fabulam Pyramidibus hisce attribuere potuisset, quæ magnitudine lapidum, structuræ difficultate, & sumptuum impensa, Balbechana ædificia longè superant. Quamvis enim illa sint admiranda; Pyramides tamen in omnibus magis admiratione dignæ, quæ non minùs in latitudinem & longitudinem, quàm in altitudinem, etiam æquali dimensione, summo artificio sunt erectæ. Ego quidem existimo, Benjaminum hunc ex industria Pyramidum mentionem prætermis-
sisse, quod, ut antè dictum est, per Judæorum in servitute constitutorum operas, fuisse suscitatas intellexisset. Hanc itaque suæ gentis ignominiam reticere maluit, quàm Pyramidum mentione injecta, per quosnam fuerint erectæ, ponere: quandoquidem ab Asmodæo Balbechi fabricatam civitatem affirmavit. Et reverà in tanta mole suscitanda apparet, incredibili servitute Judæos fuisse oppressos. Facit hoc Benjaminus frequenter, ut gentis suæ, ubi sese occasio dederit, honorem impensius tueatur. Quam etiam ob causam in hoc suo Itinerario maximè gloriari videtur, quoties in aliqua civitate aliquem Judæorum numerum reperit, quos etiam nominatim recenset.

Sangiacorum
in aper-
tione Ni-
li pom-
pa.

Inde ad dextram deflecentes, per quandam villam rediimus Cairum, tribus ante vesperam horis, & trajicientes ad veterem civitatem, denuò cum Consule Mariano in ejus scapha per fluvium navigavimus. Intereà Sangiacorum scaphæ frequentiores undique confluebant, quod insequenti die Bassa aggerem aper-
turus, & aquæ partem per civitatis canales emissurus esset. Quamobrem & nos cœnam in civitate veteri sumpsimus, ibidémque pro nocte mansimus: quamvis nihil ferè quieti datum, quod tympana & litui ubique perstreperent. Hoc etenim tempore, quilibet sibi Musicos concentus aggregare studet, maximè viginti quatuor Sangiaci: qui adhuc interdiu in suis celocibus hinc inde vagabantur, quas duobus majoribus vexillis adornarant, quæ unusquisque eorum habere debet: unum Otthomanicæ familiæ rubei & albi coloris; alterum ad libitum. Per spondam verò naviculæ decem & aliquot minora vexilla collocant; & totam tela eleganti acu picta, prout tentoria variis coloribus distincta Turcæ habere solent, cooperiunt. Ab utraque parte navis, pueri decem & aliquot adstant, quos militari suo cultu & armis quisque

que eleganter exornat, ipse verò Sangiacus in medio residet, ense falcato super caput appenso. Navem plures quàm decem remiges impellunt, quam altera minor, longiori fune adligata sequitur, Musicam deferens, duo videlicet tympana, cum tribus vel quatuor lituis, quos Æthiopes servi plerumque inflant. Primores itidem Turcæ habent suas similiter scaphas, & pueros eleganter vestitos; nonnulli quoque Musicam. Vexilla tamen exponere nulli licitum, præter Sangiacos, qui omnes tunc præsentibus aderant, unico excepto, qui propter morbum interesse solennitati non poterat, filium tamen minorem sui loco misit, qui in medio sedens, librum in manibus tenebat, quòd armis deferendis nondum idoneus haberetur. Ejus navis omnium elegantissima habebatur. Sangiacis & Turcis aliis, ab utroque latere assident amici vel propinqui, quos in navim advocant. Nam qui majore suorum turba stipatur, honoratior apparet: adeò ut aliquæ naves, unà cum remigibus, centum personas circumvehant.

19. Tertia post ortum Solis hora, ipse Imbraim Bassa in *Bassa Imbraim in apertione Nili majestas* publicum processit, ex palatio Insulæ Mulchias eleganti triremi vectus, quam per gyrum plurima vexilla minora cingebant; duo verò magna, ubi sedebat, ad latus erant posita, unum viride Mahometis, alterum rubeum dimidia alba luna insignitum familiaris Otthomanicæ. Extremitas hastarum, apud vexilla, loco cuspidum caudas equi marini habebat appensas. In eadem triremi erant trecenti Janissari bombardarii: quorum qui rubeis vestibus induti, capitis integumenta cristis pennatis condecorata gestabant, ii propiùs Bassam stipabant: cæteri remotiores erant albis induti, contis itidem albis insigniti. Czaussii & reliqui primarii Turcæ illi assistebant, ipse solus sedebat, puero propter æstum flabello illi ventum excitante. In prora sex erant majora tormenta, quæ aliquoties sunt exonerata. Quoniam secundo flumine triremis vehebatur, obversa fuit puppis, ut temone cursus celeritas cohiberetur. Circa triremem, erant viginti quatuor Sangiacorum Dzermæ, & alia minora navigia circiter mille. A palatio Mulchias, agger qui perforatur (est autem is sub turri aquæ ductus, qua ad arcem inferiorem itur) distat ad tres sagittæ jactus, triginta & ampliùs cubitos longus, latus tamen, canalem habens subjectum valdè profundum, licet non magnopere latum. Cùm eò adnavigasset, puppi, ut dictum est, obversa prope ipsum aggerem triremis substitit: ubi ingens hominum multitudo jam undique confluxerat, adeò ut terra illa nive cooperta videretur, propter albicantia capitem integumenta, quæ latissimam aream,

*Nili a-
perticinis
annuum
Cairi
spectacu-
lum.*

quæ ibi est, densissimè complebant. Ego, quamvis antea Ro-
mam, Parisios, & plures populosas civitates videram, nunquam
tamen in omni vita mea majorem hominum multitudinem, uno
in loco congregatam, me vidisse recordor. Et quoniam annua-
tim hæc cæremonia peragi solet, qui rem exactiùs judicabant, ex
aræ illius capacitate, duos hominum milliones præsentis isthic
adfuisset asseverabant. Bassa signum manu dante, statim univer-
sa hominum multitudo, quibus quisque potest instrumentis, ag-
gerem perrumpit, unde sensim aqua in canalem influit, & postea
toto impetu aggerem lambit. Bassa verò domum revertitur. Et
quoniam adverto flumine remigatur, antequam ad palatium, un-
de discesserat, perveniat, ad eam partem fluminis, quæ civita-
tem veterem respicit, & à scaphis libera est, ex hac ipsa Bassæ
triemi, ingens vis confectio-
num saccharo conditarum, imò
& saccharum ipsum rotundis ligneis vasculis inclusum, passim per
aquas dispergitur; quas confectio-
nes vulgi multitudo, circa tri-
remem natando excipit, invicemque etiam pugnis concertando,
sibi præripit. Itaque totum planè flumen cooperitur, ex parte
quidem insulæ navibus, ex parte verò civitatis natatoribus istis,
quorum ultra decem & aliquot procul dubiò fuere millia. Finito
spectaculo, scapha nostra delati sumus versus novam civitatem,
inde pedibus reliquum itineris ad hospitium confecimus: quod
quandoquidem ad ipsum majorem canalem positum erat, inspi-
ciebam qualiter sensim aqua accedebat: quam juxta morem pa-
ganis receptum, veluti salutando, quòd fertilitatis auctor sit,
magna hominum copia deducebat, unà per profluentem gradi-
endo, & in lætitiæ signum, clamoribus civitatem complendo:
cui vicissim ex ædibus promiscua multitudo gratulabunda occur-
rebat. Ubi verò ad mensuram hominis aqua excrevit, quidam
egrediuntur indutis amicti, qui illorum proprius est vestitus, qui-
dam supernatant. Deinde nocte dièque scaphæ commeant, ve-
nalia multa, præsertim verò victui necessaria deferendo. Alii
recreationis causa navigia conscendunt, personati incedentes, &
Musicam exercentes. Vulgus pro Musico concentu, complosio-
ne manuum plerumque utitur: alii testam testæ collidentes, ad
numeros quosdam sonitus harmonicos edunt. Passim tamen ubi-
que homines natant: quidam etiam è tectis ædium, quæ altissi-
mas habent substructiones, in aquas magno impetu desiliunt; mi-
rum quomodo non collidantur. Habent autem hoc Ægyptii,
quòd ad miraculum usque, egregiè & longo temporis interval-
lo natare possunt: cui rei à teneris assuescunt, non solum per
canales urbis, sed per Nilum ipsum natantes. Sapius videre est,
ali-

*Ægypti
natato-
res egre-
gii.*

aliquem puero unius anni brachiis imposito, & manibus collum amplexante, fluvium tranare. Quòd si puer aliquantum succrevit, huic manum supponens, & aliquando subtrahens, cum natat docet, ipse altera manu aquas fulcare contentus. In profluentibus ergo istis per urbem, magna semper hominum conspicitur multitudo. Nonnulli ex ædium fenestris, à præternavigantibus necessaria coëmunt, belleria præsertim, saccharum, & varios arborum fructus, pretio per funem demisso, & merce retracta. Ex ædium itidem fenestris, urnis alligatis, aqua sursum fune attrahitur, quæ res vulgo magnam oblectationem præbet, cum aquam non emptam pro domestico usu habere quisque possit. Dum itaque aquæ fluxus per urbem continuatur, quod ad dimidium usque Novembrem durat, naviculis omnia complentur. Cæterum aqua canalium prædictorum, urbem præterlapsa, in Deltam non influit; sed ad partem dextram Orientem versus, magnum terræ tractum inundat, in quo præcipuæ Cæsaris & Bassæ villæ continentur, quarum aliquot millia esse perhibentur. Nam ultra Deltam, quæ regio viginti millia villarum complectitur, sunt plurimæ in Ægypto infra & supra Cairum villæ, quarum campos & agros Nilus inundat. Earum ad quadraginta millia esse, affirmant pro certo incolæ. Volunt nonnulli, totum hunc circuitum esse terram Gessen, quam Pharaon Patriarchæ Jacob attribuerat. Tanta autem rerum omnium hic provenit ubertas, cum annus est fertilis; ut incolæ tributo, quod magnum est, persoluto, & annona pro victu reposita, (nulla autem pars orbis, præter Chinam, quæ à frequentia commendatur, Ægypto est magis populosa: quod nemo facile crediderit, nisi qui rem oculis habuerit subjectam) magnam insuper partem extra Ægyptum divendant tritici, orizæ, sacchari, dactylorum, cassiæ, & reliquarum frugum: quarum pretium duobus millionibus æstimatur. Ea nobis ipsimet Christiani negotiatores Europæi retulerunt, qui certam rei notitiam habent, quandoquidem non solum merces diversas, sed res etiam ad victum pertinentes, assidue pertractant.

22. Obambulabam perlustrando civitatem, quòd dies Lunæ esset, quâ & die Jovis mercatus publici esse consueverunt. Plurimæ & diversæ merces hic venum exponuntur, animalia quoque omnimoda. Hominum ex omni nationum genere ingens undique concursus. Non vana de civitate hac circumferuntur, quòd propter hominum promiscuam multitudinem, difficilis sit per plateas transitus, quas pedites, equites & jumenta passim complent, meretrices præsertim, cultu elegantiore, facie tamen recta mulis insidentes. Earum (nam, ut ferè ubique, ab eis ve-

*Delta
Nili.*

*Villarum in
tractu
Cairi
multitudo.*

*Terra
Gessen.
Gen. 17*

*Ægypti
ubertas.*

Etigal exigitur) numerus ad centum millia pertingit. Mulieres ceteræ, quæ viris sunt nuptæ, in publicum prodire non possunt, ne ad Moschæas quidem. Nec è fenestra illis in plateam prospicere liberum, nisi per craticulas ligneas. Sunt fora publica, in quibus Æthiopes mares & feminae, juvenes, mediocres, & senes, prostant venales. Erant ibi tunc viri septingenti, mulieres sexcentæ; omnes nudis corporibus, præterquam quòd adultiores, idque fœminæ tantum, vili aliquo panno pudenda cooperiunt. Omnes aures perforatas habent, quidam & nares, à quibus globulus vitreus dependet. Inter fœminas plurimæ sunt, quæ labium inferius perforatum gerunt, cui circulus inseritur, cum annexo globulo, qui se ponderosior est, os adeò diducit, ut dentes appareant: res visui permolesta. Valdè vili pretio mancipia hæc veneunt. Nam decem ducatis aureis, puer vel puella, quæcunque emptori placuerit, comparatur. Christianis tamen, sub pœna capitis, servos educere prohibitum. Mauri vel Æthiopes ejusmodi ex Barbaria advehuntur: & Algeri vel Tripoli Barbariæ primùm venales exponuntur. Inde mari Alexandriam, vel Rossettum, postea per Nilum Cairum deferuntur. Uno eodemque in mercatu, ad aliquot centena prostant; illicò tamen distrahuntur. Quamobrem sæpius etiam advehuntur. Qui mancipium marem fœminamve emerit, liberum est illi, quidquid cum eo adliverit, agere, (Hunc, inquit Turcæ, ego pecunia mea propria emi) vel servare vel mactare hominem possunt, prout multi iracundi & furibundi, multos interficiunt. Puniuntur tamen propter facinus. Omnia quæ quis concupiverit, tam diebus mercatus, quàm extra, venalia in magna copia reperiet. Incidi tunc temporis in unum, qui Maslok comedebat, sedens ad

*Maslok
porus &
cibus.*

Qui

*Masloko
utuntur
in qua
dum ve-
lusi
phræne-
sim inci-
dunt,
præfer-
tim si
vinum
desuper
bibant.*

*Cumque
vina sint
hic val-
de po.*

propolium, in quo pulvis prædictus, qui est subviridis, vendebatur: cujus etiam partem, si uti vellemus, nobis propola offererebat. Is qui pulverem hunc hauserat, manibus circa caput aliquid quasi prendere velle videbatur, oculis contortis, & homini furioso similibus prospectans, nihil loquebatur. Quærebam quidnam hoc esset. Respondit propola, hominem capitis dolorem maximum habuisse, & sumpto pulvere jam convaluisse: videri quandoque illi, quasi sub arboribus constitutus, fructus decerpere; unde apparet, cum illo jam melius agi. Mirum certè. Videbamus omnino, miserum illum furore correptum, iste verò convalescere illum asseverabat.

Magnam civitatis partem obequitavi; relicta arce ad lævam, extra portam, ad unam Moschæam pervenimus, quæ Magara vocatur: in quam Christianis ingredi licet, dato aliquo honora-

rio,

rio, & calceis detractis. Sunt enim hîc veterum Ægyptiorum ^{sentia} sepulchra. Tota hæc Moschæa in rupe est excisa, antra & cry- ^{& fu-}ptas plurimas, quæ longissimè extenduntur, habens. Inde pro- ^{mosa,}fecti, conscendimus præaltum montem è regione arcis; è quo ^{etiam ex}major pars urbis, & suburbia, in quibus tot Moschæas esse di- ^{racemo-}ximus, optimè conspiciuntur. Res est oculis perjucunda, præ- ^{rum esu,}sertim quòd per omnes urbis partes, & extrà, quàm latissimè ^{Turca}prospectus patet, ingens arborum dactyliferarum copia, ædifi- ^{quasi ca-}ciorum culmina dividit, nova civitate duntaxat excepta, quæ ^{pite tur-}non adeò frequentes ejusmodi habet arbores, quæ proceritate ^{bato in}etiam turrium altitudinem superant. Quanta sit palmæ arboris ^{furias}elegantia, nullus ignorat. Attollitur enim rectà in altum, co- ^{aguntur;}mam in cacumine habet: dactylorum autem fructus, non inter ^{Magara}folia, sed suis inter ramos palmitibus ad ipsam arborem, tan- ^{Mo-}quam viscus apud nos, innascitur. In hortos etiam prospectus ^{schæa,}peramcenus patet, quorum circa civitatem ipsam infinitus est nu- ^{sepul-}merus: in quibus saccharum seminatur, & crescit ut arundo, ni- ^{cbis}si quòd canna media, cui succus inest, crassitiem unius brachii ^{Ægy-}obtrinet. Sunt tamen & graciliores. Horti assiduè boum opera, ^{priorum}ut superiùs dictum est, irrigantur. Saccharum ad maturitatem ^{clara.}perducitur sub finem Octobris, ut & dactyli: quamvis ii maturiùs ^{Palma}etiam in Septembre colliguntur: neque pinguiori terra vel riga- ^{arbor.}tionem, ut saccharum, indigent; cùm in arenoso solo proveni- ^{Saccha-}ant, & ardore Solis gaudeant, qui radices sabali calore foveat ac ^{rum.}planè decoquit. Quamobrem in Syria & circa Alexandriam da-ctyli non adeò præstantes obveniunt, quòd minus Solis habeant. Hic verò Cairi sunt planè maturi. Recentes sunt valdè dulces, habentes modicam nihilominùs acredinem adjunctam, saporì non ingratam. Ex una arbore tantum fructuum provenit, quan- tum implendo uno cerevisiario nostro dolio sufficeret. Quòd verò nonnulli asserunt, palmam non nisi centesimo ab insitione anno dactylos producere, mera est fabula. Nam ut & ceteræ arbores, in tertio vel quarto anno fructificant, præsertim si sint depressiores. Tria siquidem sunt earum arborum genera. Unum humile, quod dactylos communes profert: alterum productius, ut nostra pyrus, quod dactylos flavescentes & rotundos gignit, optimi saporis, sed non ita multum durabiles, cùm faciliè marcescant. Tertium genus in magnam proceritatem excrescit, oblongos, & sapidos habens fructus: quales ad nostras regiones non deferuntur: sed ex primo genere tantum. Arbores proce- ræ, in centum usque annos fructificant, postea sterilescent; unde apparet centum jam annos complevisse, quando fructibus ca- rent.

*Turca
pecuniæ
cupidi.*

rent. In bonitate arborum, & cura adhibenda, ut & in cæteris, permultum est positum. In eodem monte est parva Moschæa, quam Sexain vocant: hinc cum prospectu civitatis oblectaremur, misit ad nos Santon, ut illi aliquid contribueremus. Erat tunc ibi mecum Christianus quidam, morum regionis peritus, hic vultu illi dari aliquid initiô, ut nos recrearemur, & videremus quàm libenter Turcæ pecuniæ causa faciant omnia. Cum itaque nihil illi dedissemus, misit ad nos, quod vellet nos ad Bassam deferre, tanquam exploratores, qui civitatem ex insolito loco circumspiceremus. Permisimus ut faceret. Consenso igitur asino homuncio senex, in viam se subito dedit. Nos vicissim civitatem versus ad dextram progrediebamur, quâ ad mare rubrum iter est: cumque aliquantulum promovisset, subsistebat, & respectabat, si fortè illi aliquid mitteremus. Nos per intervalla denarios illi aliquot submittebamus, qui cum pauci illi viderentur, subinde asinum propellebat, & nos ad portam usque civitatis eum venire permisimus. Tandem aliquotei grossis numeratis, gratias nobis egit, & contentus, Bassam non conveniens, reversus est, succussione senex, satis, ut apparebat, fatigatus.

*Santon
nes nudi
incedunt*

Santones ejusmodi, qui nudi incedunt, quos antea quoque Damasci me vidisse scripsi, in Cairo sunt quàm plurimi: sunt & alii diversi; sed ii cæteris turpiores, qui pudendis planè detestis obambulant. Manè quodam tempore cum extra civitatem essemus, incidimus in quendam ex iis juvenem, qui devotionem suam turpiter & mirabili ratione peragebat. Nam quandoque versus Solem stando, eum inspiebat, expansis brachiis: interdum sese inclinabat, & motus quosdam, ut mente captus, edebat. Vidimus deinde & alium paulò post: cumque hominis insaniam (quod isthinc non satis tutum) rideremus, quod circa ventrem & femora turpiter manibus complois luderet, ipse quoque nos intuitus cachinnum sustulit, & nos præteriiit. Hi more pecudum per civitatem ubique oberrant, & quidquid illis placuerit, pro victu quotidiano liberè auferunt, utpote panem & fructus ubi venduntur. Aquam etiam obviis eripiunt, si longius absit. A quo verò victualia ejusmodi rapiunt, is factum pro singulari gratia & felicitate reputat, quod vir sanctus tale quid ab eo postulaverit. Et quoniam per Cairum, in lagenis coriaceis, aqua venalis circumfertur, videre mihi contigit, Santonem ejusmodi nudum, à quodam lagena accepta, aquam bibisse (quod & alibi vidi;) venditor verò aquæ caput inclinabat, manus complicatas attolebat, quod illi tanta felicitas oblata esset, exultabat. Narrarunt nobis Christiani, qui à multo tempore in partibus illis de-

degunt, idipsum & Turcæ affirmabant, quod hîc apponere libuit, nempe Santones istos nudivagos in propatulo cum mulieribus coire, adhibitis quibusdam turpissimis superstitionibus; quas, ne honestæ aures offendantur, prætermittere satius fuerit.

Incipiens à suburbio, quod versus mare rubrum porrigitur, totam civitatem in longum pertransivi: & quamvis asino calcaria superadderem, qui gradarii in morem passu laxiore ferebatur, vix tamen duabus horis finem novæ civitatis attingi; inde per urbem veterem, & postremum suburbium usque ad sepulchra Judæorum, integra hora equitando consumpta. Quater longitudinem utriusque civitatis, & suburbiorum, emensus sum trium horarum spatio, idque adproperando: unde comperi illam ad tria nostra milliaria extendi, quandoquidem non rectâ semper proficisci, sed quandoque propter plateas, circumitione uti oportuit. In supradicto suburbio, quod versus mare rubrum tendit, extat theatrum, per quod via publica protenditur; sed longè alia ratione, quàm in Europa vidi, constructum. Nam in latitudine vix centum habet cubitos: in longitudine, ut qui mensurant fatentur, tria cubitorum millia obtinet: unde apparet hippodromum olim fuisse, ubi cursus equorum & currum instituebatur. Gradus ab utroque latere, in quibus spectatores considebant, pauci, nec ii sublimes. Moschææ omnes turritæ, quarum maximus, ut suprâ dictum est, habetur numerus, in ipso cacumine tholos erectos habent: una tantum in tota civitate, quæ theatro huic vicina est, tholo caret: cujus rei causam hanc adferunt: Edificium hoc, prout videre est, antiquissimum, sepultura Ægyptii cujusdam Magi fuit: qui sub ipso dictæ fabricæ tholo, intus hieroglyphicis Ægyptiorum literis, sensum hunc insculpi fecit; Caput cerebro carens, nullius est valoris. Multis annorum centenis præterlapsis, delubrum hoc integrum permansit, donec Selimus Primus Regnum & civitatem hanc occupavit: quo tempore Magus quidam Moschæam hanc ingressus, & sensu characterum intellecto, Selimum adiit, sibique fanum ejusmodi donari petivit: quod cum ab Imperatore, victoria tanti Regni potito, non difficulter obtinuisset, tholum ejusdem Moschææ diruit, sub quo ingentem auri reconditi vim reperit: cujus pretio, domos, hortos, & alia id genus coëmit, potensque & prædives evasit. In cujus beneficii monumentum, tholum delubri apertum reliquit, quod in hanc diem eo etiam solum in omni civitate caret. Res consideratione digna, quod cum omnia fana, eandem structuram tholo superimposito obtineant, unicum hoc eo sit destitutum. Habet fenestram inferiùs versus plateam,

Cairus
ad tria
milliaria
nostra
proten-
ditur.

Thea-
trum
hippo-
dromi-
cum.

Mo-
schæa
absque
tholo.

intus aspectum admittentem. Non adeò magnum quidem, sed lucidum est, portam semper clausam habens. An aliquas hìc Turcæ superstitiones suas peragant, incompertum est. Nec enim, ubi sepulturæ sunt, libenter ingrediuntur, sed Santones tantum: vulgus aut rarò aut nunquam.

Manè summo, cum Consule Mariano, conscensa scapha, per canalem majorem, qui hospitium meum alluebat, secundo flumine ferebamur ad dimidium extra civitatem milliare. Apud palatium Gaurea conscendimus asinos; indèque non adeò magno milliari confecto, pervenimus ad villam satis frequentem, quæ vocatur Natarea. *Natarea villa.* Hæc autem eadem est illa, in qua beatissima Virgo Mater, cum filio puero Salvatore nostro, cùm in Ægypto esset, *Matth. 2.* per annos septem, ut Theologi sentiunt, habitabat. Est hìc antiquissima domus, in cujus parte nunc etiam visitur in muro receptaculum quoddam, instar armarii, longum & latum cubitum unum, in quo Deipara Virgo filium Redemptorem nostrum recondebat. Sub quo est parvum altare, ubi Sacrificium Missæ celebrari solet. Nam quamvis Turcæ locum etiam hunc plurimum venerentur, habeantque Moschæam in vicinia; nihilominus, singulari quadam ordinatione divina, Catholicis Sacerdotibus, ab immemorabili tempore Sacra hìc peragere licet: & eadem die, quæ fuit Dominica, celebravit ibidem in nostra præsentia Franciscus Sallus, Societatis JESU Theologus. Non procul à prædicto loco, est ibidem fons aquæ vivæ, & quidem unicus hic in tota Ægypto, aliquot ulnas latus & longus, ac satis profundus, valdè frigidus & limpidus. Paulò post, aliquot cubitorum spatio interjecto, rota per tubulos eandem aquam irrigandis hortis ministrat, quorum in hac villa non exiguus est numerus. Quoniam aqua hujus loci est optima & clara, ejus potu Bassæ & Sangiaci delectantur, ob idque per camelos sibi deferri eam procurant. Ad bonum jactum lapidis ab eadem domo, est ficus agrestis crassa & procera, quam ficum Pharaonis appellant. *Ficus Pharaonis.* Hæc arbor, divino quodam miraculo, ab ipsis radicibus usque ad summitatem fissuram habet tam notabilem, ut si constringi posset, aptissimè in unum coïret & conjungeretur. Nam ubi in una parte eminent extremitates; in alia concavitatem proportionatam retinet. Ad radices in ipso arboris trunco, est quasi conclavæ quoddam parvum, quod nulla arte humana, in tam vasta arbore præsertim, fabricari potuit. Ad eam cùm beatissima Virgo pervenisset, repentè arbor miraculosè diffiliens novæ hospitæ stupendam mansiunculam præbuit, in qua cum cœlesti puerulo tamdiu lateret & quiesceret, dum pius & sollicitus Joseph ha-

habitationem aliquam in pago inveniret. Intuentibus certè magnam arbor hæc præbet admirationem: intra cujus concavitate, Turcæ lampadem habent appensam. Locum enim in magna habent veneratione; & fatentur, id quod cuivis intuenti liquet, miraculosè fissuram eam fuisse apertam, in quam, DEI Spiritus (sic enim illi Christum appellant) unà cum matre diverteret. Arbor hæc sita est in * horto, in quo balsamum proveniebat, cujus etiam exstant plantulæ duos circiter cubitos altæ, sed exaruerunt omnes. Nam Assan Bassa, prædecessor Imbraimi hujus, qui meo tempore provinciam administrabat, Æthiopem quendam qui curam balsami habebat, quòd magnam pecuniæ vim collegerat, præfocari jussit: quo factum est, ut nullo, qui arborum ejusmodi curam gerere nosset, reperto, penitus deperirent. In Felici tamen Arabia; Imperatore Solimanno procurante, balsamum in copia provenit, ex hoc horto, ut plurimùm, transplantatum: quod etiam Mechâ per Caravanam advehitur, cujus mecum bonam quantitatem asportavi.

Rediit us deinde pro prandio ad palatium Gaurea, & ad lævam conspeximus Caravanam cum aliquot centenis camelorum progredientem versus civitatem Sues, quæ supra mare rubrum est posita. Palatium hoc ideò Gaurea vocatur, quòd à Sultano Gauro, potentissimo Ægypti Rege, magno sumptu exædificatum fuerat, unà cum eleganti Moschæa, duobus præaltis tholis conspicua, in qua etiam sepulturam accepit: quæ post Moschæam Aromele (de qua dicitur inferiùs) pulchritudinis primas obtinet partes. Palatium hoc cum primis elegantes porticus habet, magnis & pulchris columnis sustentatas. In medio est piscina quinquaginta cubitos lata & longa, sex profunda: quam prædictus Rex, quoties aulæ suæ & populo solenne epulum exhibebat, quod sæpiùs fiebat, aquâ saccharo conditâ implere consueverat; ut inde quilibet quantum volebat, biberet. Quamobrem ex omni parte, gradus marmoreos habebat, per quos aqua decrescente, ad hauriendum & bibendum descendebat populus: cui sub porticibus cibus apponebatur, ipso Rege ex habitatione superiori prospiciente, quam modernus Bassa Imbraimus quandoque inhabitare solet, cum per fossam Nili commodè navigio huc pervenire possit.

Apud prædictum palatium, est procera Cassiæ arbor: qua in tota Ægypto celsior non habetur. Tiliæ magnæ similitudinem habet, proceritate & crassitie ipsius considerata. Sub vesperam adverso flumine in civitatem reversi sumus, perlustratis aliquot

* Historici nonnulli Hortos ejusmodi, Natæenses proprio nomine vocant, ut Angerius Gisenius Busbequius legationis Turcicæ. Epist. 4.

*Mo-
schæa
Cairi ce-
lebrioris
Giamala-
sar.*

palatiis & hortis elegantioribus, qui profluenti adjacebant. Diebus deinde cæteris, loca civitatis obibamus, quæ aspectui semper aliquid novum obijciunt. Circumspiciebamus insigniores Moschæas, eas tamen non ingredientibus: quarum sunt hæ primariæ. Una est, veluti apud nos Cathedralis, Giamalasar nuncupata: ubi Turcicus Patriarcha & Santones habitant. Habet areas octo, quarum duæ ad aliquot cubitorum centena extenduntur. Eam, quod aliquoties circumivissem, intus per fenestras aciem oculorum diligenter dirigens, magnitudine civitatem Lublinensem excedere, ausim affirmare. Habet enim in circuitu unum bonum milliare Italicum. Patriarcham hunc illorum, sæpius per civitatem mulâ furui coloris obequitantem vidi, quam Assan Bassa duobus Cecchinorum millibus emerat, adeò mulæ hîc magno pretio venduntur: quandoquidem magnitudine cum Italicis Curseris certant. Septem ejus filii illum comitabantur; quatuor, jam canis aspersi, antecedeabant; tres verò eum sequebantur. Omnes autem Santonum dignitate præfulgebant. Ipse statura parva, benè compacta, humeris ultra modum latis, Cidarim gerebat magnitudine incredibili, quæ extra utrumque humerum, ad quartam cubiti partem protendebatur. Mirum quomodo tantum pondus in capite sufferre potuerit. Vestem exteriorē oblongam ex panno violaceo deferebat. Vidimus & Vicepatriarcham ejusdem, adeò suæ perfidiæ zelosum, ut in Christianos prætereuntes exspueret, tacitè aliquid obmurmurans; &, ut existimabatur, maledicta & execrationes in Christianos jaciens.

*Zuele
Mo-
schæa.
Sultanus
Tombe-
jus su-
spensus.*

Altera Moschæa magnitudine notabili, versus arcem progrediendo, est ea, quæ Zuelæ nominatur: cui porta adjacet Bab dicta. Sed conjunctis duobus vocabulis Babzuele porta vocatur: in qua Selimus Primus Turcarum Imperator Sultanum Campsonem, aliàs Tombejum, laqueo suspendi fecit, anno millesimo quingentesimo decimo septimo, die Aprilis undecima: in cujus rei memoriam, etiam nunc fontes, magna ex parte, quod sæpius vidimus, ibidem suspendio afficiuntur. Et quamvis aliquis supplicio ejusmodi affectus dependeat; subtus nihilominus per eandem portam pertranseunt homines. Nam & latro strangulatus, altiùs alligatur; & portam transitoris, circuitus remotior permolestus esset.

*Saraffia
Mo-
schæa.
Galea
Jacobi
Regis
Cypri.*

Tertia vocatur Saraffia: in qua per portam introspicientibus apparet in pariete affixa pervetus galea: quæ fuisse traditur Jacobi Regis Cypri, in bello quodam ab Ægyptiis prærepta. Antiquitus, num ratione hujus galeæ, vel aliquo alio jure incertum, Reges Cypri annuatim Sultanis Ægypti duodecim Cecchinorum mil-

millia pro tributo pendebant. Et eo nomine à Venetis Turca ^{Cyprus}
pecuniam hanc exigebat: tandem lupino jure, ipsum Regnum ^{quo præ-}
occupavit. ^{textu}
^{Venetis}
^{erepra.}

Quarta Moschæa Aromele, quæ etiam Czerkassiorum ap-
pellatur, est ante ipsam arcem, magnitudine & elegantia cæte- ^{Aromele}
ras omnes exsuperans, quam Assan Sultanus exædificavit. * De ^{Mo-}
modo, quo fuerit constructa, Annales Ægyptiorum hæc habent: ^{schæa,}
Assan tyrannus, vir callidus & avaritiæ deditus, cogitans quali-
ter fanum aliquod ædificii magnificentia conspicuum, nomini
suo, absque sumptu graviore consecrare posset, hoc consilium
adinvenit. Proclamari ubique fecit, se constituisse DEO tem-
plum augustissimum construere: quod opus ut tanto felicius per-
ficiatur, velle se publicam eleëmofynam, omnibus undecunque
venientibus, abundanter erogare: cui contribuendæ locum &
diem certam præfixit. Est area ingens sub arce ad lævam, quæ
muro tantum à dicta Moschæa distinguitur; in qua nunc Carava-
na Mecham perrectura colligitur, magnæ hominum multitudinis
capax, in qua meo tempore ad duodecim advenarum millia con-
gregata, iter Mecham versus adornabant. Huc infinitus homi-
num numerus, ex tota Ægypto, illique adjacentibus Regnis &
ditionibus, confluxerat. Assanus autem indusiorum & tunicarum
ingentem vim parari caravit. Ab hac igitur tam vasta area, per
muri aliquot portulas, ad aliam in qua nunc est dicta Moschæa,
homines eleëmofynam accepturos, singillatim transire præcepit:
quam ut quisque ingressus, & ab aliorum conspectu avulsus erat,
statim omnibus indumentis suis spoliatus, ea ibidem relinquere,
atque ita indusium & tunicam novam pro eleëmofyna accipere co-
gebatur. Ad eum modum ex priore illa area, in posteriorem tran-
sibatur, ignorantibus interim, qui in area remanserant, quid cum
illis, qui aliam ingressi erant, ageretur: quos amplam ex libera-
litate Regia eleëmofynam accipere arbitrabantur. Et licet quili-
bet, nova tunica restituta, suos veteres ** pannos libentiùs re-
tinuisset (cùm usitatum sit isthïc pecuniam indusio assutam, vel
sub cidari involutam, deferre) compellebatur tamen veteribus
relictis, nova vestimenta induere, & abire. Quamvis autem vul-
gus illud, ejulatus & clamores inconditos in Sultanum ederet,
ubi tamen omnes in aliam aream transierant, indumentis suis
exspoliati, mox igne injecto eadem illa concremari jussit: qui-
bus assumptis, tantam auri & argenti vim reperit, quanta ad

L I 2

ex-

* Id Turcæ pro certo affirmant, sibi que credi volunt.

** Id ea de causa Turcæ faciunt, quod sibi parum fidunt. Tenuiores verò, qui
certas sedes non habent, nec arcas, ubi sua recondant, pecuniolam, si quæ illis est, ne-
cessariò secum ferre coguntur.

excitandam illam ædificii molem sufficiebat: ex cujus fabrica apparet, magnam tunc illum pecuniæ summam per fraudem collegisse, qua quod constituerat, egregiè perfecit. Sit fides penes illos, qui hæc ita se habuisse affirmant.

Morasten Moschæa.

Quinta est Morasten, ubi est pro infirmis Xenodochium, perampla itidem, rubeo albóque colore exteriori depicta.

Imagalissen.

Sexta Imagalissen, vasta satis & conspicua.

Giamachison.

Septima Giamachison, quæ altiore præ cæteris omnibus turrim habet adjunctam.

Cùm omnes hæ Moschææ, versus plateam, fenestras habent apertas, crate tantùm ferrea communitas, equo vel asino vectis, quid intus agatur, facilè patet prospectus. Sæpiùs vidimus isthæc Santones cum aliis, prandium vel cœnam, humi pro more sedendo, sumere: interdum sericum, rotæ circumactione, ubi oblongior est Moschæa, diduci; & fimbrias pro ornamentis vestium, & cætera ejusmodi parari, quæ absque majore aliquo strepitu perfici possunt.

S E P T E M B E R.

A defunctorum sepultura tributum datur.

Prima die Septembris, Joannes Scholcz, Chirurgus excellens, quem habebam mecum, postquam in morbum, cùm Damasco exiremus, incidisset; & podagra aliquamdiu vexatus, cùm non eam, quam debebat, valetudinis suæ curam gereret, in dysenteriam prolapsus esset, hora circiter decima septima mortuus est. Vixdum spiritum exhalaverat, subitò Judæus accurrit, ut à mortuo, Cæsari vectigal persolveremus: cùmque quid moris esset ignoraremus, à Consule Mariano edocti sumus, solvi à defuncto debere. Judæus volebat, ut tanquam à negotiatore Cecchini sex numerarentur. Sed cùm constaret eum mercatorem non fuisse, tres tantùm Cecchinos accepit. Sepultus est extra civitatem, in parva Cophtorum seu Chaldæorum Ecclesia. Nam cùm non esset Catholicus, non potuit, ut alii, in Ecclesia beatæ Mariæ in veteri Cairo sepeliri: quod templum etsi quoque Chaldæorum sit, habent nihilominus & Catholici ibidem ad lavam magnam Capellam, ubi sepeliuntur, & Missa celebratur. Mos igitur talis hîc invaluit, quòd à quolibet homine vita functo, juxta conditionem ejus tributum pensitetur, à nostris præsertim Europæis. Si Consul mortuus fuerit, quindecim Cecchini solvuntur. A quolibet Judæo, grossi aliquot: à Chaldæis itidem, quorum magnus est hîc numerus, penditur etiam aliquid. Habitat enim hîc illorum Patriarcha, qui idem est & Abyssinorum.

Patriarcha Chaldæorum & Abyssinorum idem.

Mi-

Mirum autem est, cum in religione dissideant, quod nihilominus unum Patriarcham agnoscant. Utraque natio die octava circumciditur, quinquagesimo verò à nativitate sua die, unusquisque eorum baptizatur. Circumcisionem quidem adhibent, quòd eam servare DEUS Hebræis mandaverit; Baptismum verò, quòd post resurrectionem Dominicam, hac ipsa die Spiritus sanctus in Apostolos descenderit. In summa, ab omnibus mortuis, solis Turcis duntaxat exceptis, tributum Cæsari dependitur: quod ingentem pecuniæ summam efficit, ut quidam affirmant, & verisimile videtur, propter tantam hominum ex diversis nationibus multitudinem.

4. Fui in arce, quæ in monte satis alto posita, muro valido ex lapide quadrato undique præcingitur; habetque turres rotundas per circuitum. In medio ejus ad lævam est propugnaculum, in area non ita magna erectum, habens in angulis turres quatuor rotundas ex lapide secto: fossa murata circumdatur. Paulò ulterius est palatium, quod Bassa inhabitat, satis elegans, & habet aream spatiosam. Ad lævam, in arcis ingressu, prope ipsam portam est longa porticus, quæ ad parietem scamnum habet præaltum, cum scabello ex lapide quadrato. In hoc superiore scamno, sub pœna capitis, nemini sedere licitum; eò quod Selimus Primus, Anno Domini millesimo quingentesimo decimo septimo, die vigesima quinta Januarii, occupata Cairo, arcem hanc cum triumpho ingressus, equo defiliens, in hoc ipso scamno primùm sedit. Ob cujus rei memoriam in veneratione habetur. In scabello tamen semper magna hominum series confidet. In eadem arce est itidem elegans Moschæa, deforis exposita, quam Solimannus quidam Bassa, cum Cairo præesset, construxit: in qua successores ejus suas supersticiosas devotiones peragere solent. Arx hæc cum propugnaculo, quod pro arce itidem reputatur, est magnitudine cum primis notabili: quam Itali civitati Trevisanæ, in Foro Julii, parem faciunt in circuitu.

Arx Cairi.

Selimus Primus Cairum occupat.

5. Fui iterum in arce. E regione supradicti propugnaculi, ad dexteram est pervetus palatium Josephi filii Patriarchæ Jacob, ab eodem dum Ægyptum gubernaret constructum: nunc non inhabitatur, patetque per illud aditus ad superiores habitationes. Columnis magnis ex uno lapide integro formatis sustentatur. Structuram habet mirabilem, varia sculptura exornatam, omni ex parte adhuc integram. In omnibus Cairi ædificiis ea ratio fabricæ servatur, ut in summa ædium parte, magna rotunda vel quadrangularis fenestra, ad vitandos æstivos calores, habeatur: infra quam aliæ itidem fenestræ eo ordine disponuntur, ut ventus

Palatium Josephi.

*Puteus
Joseph.*

liberè hinc inde perflare possit. Simili modo & palatium hoc, habet quidem supernè in medio ejusmodi rotundam fenestram triginta circiter cubitorum magnitudine, sed in angulis conca-
merationum, aliæ fenestræ, quibus admittitur ventus, adeò mi-
rabili artificio sunt apertæ, ut etiamsi extremi calores incumbant,
habitatio tamen illa semper sit frigida. Ab eodem palatio ad si-
nistram superiùs procedendo, prope habitationem Bassæ, est pu-
teus, quem idem quoque Joseph fabricarat, adeò stupendo &
admirabili opere, ut nunc tale quid à quoquam extrui posse, sit
prorsus impossibile. Est forma quadrangulari: cujus latus quod-
libet viginti cubitos complectitur. Profunditas verò ipsa trecen-
torum cubitorum est. Centum & quinquaginta cubitis, videli-
cet ad medium usque, non solùm commodè inferiùs descende-
re, sed jumento quoque vehi licet. Nam cùm puteus totus in
rupe sit excisus, curritoria in rupe sunt itidem excisa; quæ pute-
um ambiunt, & per declive in profundum, per quadrilatera de-
ducunt, ut securè & nullo negotio, equo insidendo, ad imum
descendi possit. Curritoria ejusmodi sunt quatuor cubitos lata:
habentque lumen copiosum, quandoquidem fenestræ sunt excisæ
versus puteum; qui cùm sit tanta latitudine, sufficiens lumen,
per curritoria descendantibus, ministrat. Itaque boves ad me-
dium hoc putei descendunt, qui ab ipso putei fundo, centum
quinquaginta cubitis, urnis ad funes alligatis aquam sursum ex-
trahunt. Puteus autem ipse ex quo aqua educitur, non qua-
drangularem, ut superior illa, sed rotundam formam obtinet,
habétque per diametrum, latitudinis cubitos decem. Porro
aqua ex puteo isto interiore extracta, in receptaculum seu castel-
lum, quod instar piscinæ ad latus putei, in eadem rupe magnis
impensis excisum, decem & aliquot ulnas in longitudine, toti-
démque in latitudine habet, infunditur. Ex piscina verò, cen-
tum & quinquaginta cubitis, per superiorem quadrilateram putei
partem, à duobus suprà trahentibus, educitur, & in lapideos
canales exoneratur, per quos deinde ad arcem superiorem, ubi
Bassa habitat, in cubicula, & ubi necessitas exigit, per aquæ du-
ctus opportunos commodissimè deducitur. Ad aquam hujusmo-
di extrahendam, sunt assiduè quadraginta boum paria destinata,
quæ die noctéque ad id opus alternis vicibus incumbunt. Vigin-
ti paria inferiùs deducuntur: ubi quodlibet par quatuor horis la-
borat: viginti alia superiùs, per horas totidem, attrahunt. Non

*Turca à
Christia-
nis fasci-
nari se
credunt.*

cuius autem passim puteus hic videndus objicitur, cùm supersti-
tione quadam hinc Turcæ ducantur, quòd aquæ hæ Bassæ, & au-
læ ipsius usibus deserviant. Credunt enim, quòd Christiano-
rum

rum oculò eæ res fascinentur, quibus illi libenter utuntur. Unde & equum, quem in deliciis habet Turca, Christiano videndum non priùs exhibet, nisi nugas illi quasdam applicuerit, quibus fascinationem depelli posse arbitratur. Ego quòd putei hujus Magistro honorarium quoddam obtuleram, videre miraculum hoc permissus sum: descendique ad putei dimidium, ubi boves aquameductam in piscinam sive castellum effundunt.

Scapham ingressi, per fossam principalem hospitio meo adjacentem adverso flumine ad eum locum delati sumus, in quo Bassa aggerem perruperat, qui in veteri urbe, ut jam diximus, erat. Ibidem in ripa ad lævam extat magna turris rotunda ex lapide quadrato, non quidem alta, sed crassitie notabili tumescens: in qua rotæ ministerio per tubulos artificiosè aqua sursum educitur,educta, in aquæductus ex quadrato itidem lapide factos, quales etiam Romæ habentur, infunditur: qui ad medium milliare protracti, aquam ad arcem inferiorem, prout puteus Joseph ad superiorem, in qua Bassa moratur, conducunt. Inde per Nilum prospero vento navigantes, confectis quatuor magnis miliaribus, circiter horam vigesimam secundam pervenimus ad quendam magnum & valdè populosum pagum Manymir dictum. Habebam mecum tres Janissaros: & quia pro nocte nobis hic manendum erat, conduximus prætereà duos notos Arabes, qui in ripa excubias agerent. Scapha exeuntes, deambulavimus per pagum; postea in eadem scapha cœnavimus, propter securitatem, ut moris est, navicula ad ulnas aliquot à ripa deducta, & jactis anchoris, Arabes custodes in ripa fluminis constituimus. Cum obdormissemus, circa tertiam noctis horam, duo tympana Turcica cum duobus lituis perstrepere audivimus. Musicam sequebantur ferè centum Ægyptii, cum facibus multis, & relis seu jaculis longioribus, quibus in bellis uti consueverunt, versus nos progredientes. Janissaris quidnam hoc sibi vellet ignorantibus, nos quoque bombardas longiores arripuimus, quas novem, minoribus exceptis, habuimus: quibus nos armatos, interdum deambulantes, quòd jam antea viderant Ægyptii, paratos nos esse considerantes, per nostros illos custodes, qui in ripa remanserant, significari nobis fecerunt, ne bombardas in illos exploderemus; quandoquidem ad ripam accessissent, ut spectaculo exhibito nos recrearent. Quòd enim hac nocte quidam ex illis uxorem ducturus esset, agilitatem suam demonstraturus, saltationes edere debebat. Permissimus itaque ut ripæ propius appropinquarent. Cœpit igitur sponsus ille ad Musicos numeros saltare, mirabiliter sese huc illuc contorquens ad tripudii Mosco-

*Turris
aquædu-
ctus.*

*Aquæ-
ductus.*

*Manymir
pagus.*

*Ægyptio-
rum
sponso-
rum cho-
rea.*

vitici similitudinem, quandoque etiam terræ adlapsus, ut nostri Haidones solent. Sponsum propinqui simili ratione saltantes imitabantur. Durabat hæc choræa illorum per dimidiam circiter horam. Misimus postea illis decem & aliquot grossos; quibus cum gratiarum actione perceptis, ad villam sunt reversi, in qua totam ferè noctem choreas duxerunt, nec nisi sub diluculum sponsus uxorem traditam accepit. Nam quò in saltando se magis agilem & expeditum præbuerit, hoc citius sponsam accipit, juxta morem vulgi receptum: qui, ratione scæminarum, mirabilis hîc apud illum observatur. Nam in decimum usque ætatis annum, *Femina- rum agrestium in Ægypto habitus.* puellæ agrestium, in villis incedunt nudæ per totam Ægyptum, postea indusio bombycino amiciuntur. facie panniculo simili velata, foraminibus pro oculis excisis: qui vento facilè commoveatur, ut facies non difficulter conspici possit. Faciunt & hoc scæminæ agrestes, quod etiam in urbibus nonnullæ è vulgo observant; quo tempore adhuc nudæ incedunt, aqua quadam corrosiva, in corporis cute, florum quandam speciem depingendo effingunt, cui deinde diversorum colorum varietatem superinducunt: qui adeò corpori adhærent, ut nulla deinceps arte ablui & deleri possint. Mirabile est videre, corporis pellem floribus depictis variegatam, & colores perpetuò retinentem.

Post saltatorum sponsalitorum discessum, cæperunt nobis latrones regionis insidiari: sed cum advigilarent custodes, & nos ad bombardas confugissemus, tacitè dilapsi & dispersi sunt.

II. Primo manè, conscensis asinis quos Cairo præmisseramus, progressi sumus ad unum bonum milliare, inter Pyramides ad Meridiem positas, penes quas sunt antra plurima subterranea in petra excisa, quæ vel Parochiæ olim fuerunt, vel familiarum diversarum sepulchra. Nunc omnia sunt arenis oppleta; quibus amotis, per funes in cryptas illas descenditur. Quamobrem & nos, apud Pyramidem quandam altiore, in foramen decem & amplius ulnas profundum, nos eadem ratione demisimus: ubi in petra reperimus plurima alia antra in longum excisa: in quibus multa hominum cadavera erant sepulta: è quibus Mumia, quam *Mumia quid, & ejus extrahendi ratio.* vocant, petitur. Affirmant, ea corpora sive balsamo, sive aliis diversarum herbarum unguentis condita fuisse: quæ qualia esse potuerint, discurrant Medici. Apparet certè aliquid egregium & singulare fuisse: quandoquidem à tribus annorum millibus, absque minimi alicujus membri putrefactione, ejusmodi corpora integra in hanc usque diem conservantur. Quotquot igitur hîc cadavera reperiuntur, (quorum magnum numerum inveni, cum eò me demissem cum Arabibus, qui ea vendere consueverunt)

omnia

omnia intus, quandoquidem exenterari more Anatomico solent, ^{Idola} idola quædam reposita & circumcircuita etiam collocata habent. ^{Mumia}

Idola hæc sunt ex argilla, cærulei vel violacei coloris, ad unius digiti longitudinem; quædam etiam minora, formam infantuli fasciolis circumligati, adjectis multis Ægyptiorum characteribus, exprimentia. Qualia autem sunt idola, tali modo & ipsa corpora linteis sunt involuta, quæ ob antiquitatem adeò sunt marcida, ut papyrus combustam, quæ nigrescit & facillimè diffuit, imitentur. Singula autem membra, separatim tela obvolvuntur. Tumbæ sive lapideæ, sive ligneæ, in quibus apparet nobiliorum corpora fuisse reposita (aliorum enim vulgarium sine ordine in terra simpliciter projecta jacent) eadem ratione sunt paratæ, qua corpora involuta, & idola recondita. Sunt ibidem & alia idola majora; quorum nonnulla unius cubiti habent magnitudinem, & defunctorum cadavera circumdant, ex lapide vel ligno, diverso formarum genere efficta. Nam alia hominum, alia avium, alia reptilium, alia dæmonum, prout apud nos depinguntur, simulacra retinent. Corpora, quæ in tumbis deposita reperimus, habebant in facie personas coloribus vel auro depictas: ex quibus apparebat, lineamenta faciei eorum qui depositi ibidem fuerant, ea ratione ad vivum fortassis expressa fuisse. ^{Personæ defunctorum facies.} In tela verò, qua corpora sunt involuta, veluti limbi & cinguli, ^{Ægyptiorum} passim ex minutis vitreis diversorum colorum orbiculis, assuti ubique conspiciuntur. Sunt deinde zonæ, materia quæ gemmis ^{priorum in exornandis & condecorandis defunctorum corporibus diligentia.} (non sunt tamen) assimilatur, ubique punctatim refertæ: quibus supernè, linteamina illa fimbriata, præcinguntur. Inter masculorum & foeminarum cadavera discrimen nullum: unde colligere est, mares barbæ pilos non nutritisse, nisi quòd eorum corpora vastiora sunt, & diversam à mulieribus personarum formam, & capitis ornamentum retinent. Tanta autem est in ejusmodi cavernis horum cadaverum multitudo, ut qui ea perlustrare vult, prònus perrepere necesse habeat; qua de causa, puaci sunt qui fastidium hoc perferre valeant. Ex ejusmodi igitur corporibus, ut antè innuimus, Mumia conficitur: quæ aromatum & unguentorum pinguedine adeò condensatur, ut in modum picis indurata, resplendeant; cerebrum præsertim, musculi & scapulæ carnosiores. Nam pectus, manus & pedes, cùm modicum carnis habeant, & in modum membranæ extendantur, huic rei non deserviunt. Odor ex ejusmodi corporibus proveniens, non est adeò gravis, ut facilè tolerari non possit: propter aromata tamen acutior est: & quantum ex narium judicio colligi potest, myrrhæ multum unguentis hisce admisceri debuit. Nam ubique per ca-

vernas, illius odor acrius spirabat. Ossa ejusmodi corporum sunt candissima: quibus unguentorum illorum compositio candorem mirifice conservat. Tum & hoc non caret admiratione, quod circa eadem antra extrinsecus, magna vis talium ossium projecta jaceat, ingenti varietate, à quibus Mumia ablata. Inter quæ non obiter nec brevi tempore contemplabamur calvarias & inferiores maxillas, ubi dentes fixi: nullam autem invenimus omnino, quæ vel unum dentem cariosum, aut aliquam evulsionis notam habuerit, ita in omnibus maxillis erant pleni, sinceri, & candidi dentes instar ossium aliorum. Apparet homines fuisse benè sanos, & expertes doloris dentium. In nonnullis calvariis, & ossibus manuum atque pedum, vulnera cæsione fractione in vivis inflicta cognoscebantur, simul quomodo vulnerum ora se glutinârint. Sed hoc mirabile prorsus fuit, in tanta ossium multitudine (ferè enim aliquot centurias maxillarum inferiorum & capitum collustravimus, ad extremum manibus tractavimus ac versavimus) nullam maxillam fuisse, quæ dentium aliquo vitio laboraret. Fuerunt multæ seniles, quibus dentes breves & erosi extabant (quales in senibus videntur) at quæ dentem ullum putridum, cavum, foraminosum, aut signum elapsi haberet, fuit nulla. Emeram tunc temporis ab iisdem Arabibus duo corpora maris & fœminæ duobus Cecchinis, quæ ibidem in tumulis reposita inveneramus: de quibus quid actum sit postea, cum Alexandriâ navigarem, dicetur inferius.

Mumia non fortuito sed arte conficitur.

Arenarum Arabia incommoda.

Hæc quæ de Mumia ex ipso visu certissimè didici, hîc referre libuit: idque ea de causa maximè, quod aliter à multis ea narrari audivi. Affirmant enim, quod Mumia sit ex iis corporibus, quæ in partibus illis arena obruuntur. Sed meræ sunt fabulæ. Nec enim Mumia fortuito fit, sed ex corporibus, ab immemorabili tempore unguentorum commixtione conditis, ita ut dictum est, coalescit. Fabula est itidem, quod arena aliquem obruere & præfocare debeat; nisi fortè quis ex industria ad eum effectum sese composuerit: quod vel in ipsis partibus nostris, ubi terra est arenosa, evenire posset. Quamvis enim per arenas illas (quas nostrates Arenosum mare vocitant) dum validior est ventus, iter peragi non possit, & necessariò sit subsistendum, quoad ventus conquiescat: nullus tamen stantium arenis obruitur, nisi fortè, si quem mori ibidem contingeret, non sepeliatur: quod non raro evenit. Tunc enim corpus ejusmodi, maximo Solis ardore in arena ita decoquitur, ut nigredine carbonem exsuperet: Mumia tamen ex eo non fit, nec usibus aliquibus prodest. Profecturi igitur per arenas illas, expectare propter ventum co-

coguntur iis de causis, quòd vias cumulis arenarum, quæ fluidæ sunt, impervias reddat; quòdque pulverem oculis inimicum exciter; tùm quòd signa quædam itineris auferat, quæ profecturi necessario debent observare, cùm diebus aliquot transeundum sit, ubi ne minima quidem arbor, vel rupes videri potest. Ad hæc cameli quoque pulveris molestiam tolerare non valentes, misere sese contorquent. Quamobrem dum confidat ventus, ut dictum est, merito expectare viatores debent; neminem tamen vivum arena obruit.

Cùm in subterraneas cavernas illas, conductoribus Arabibus, nos cum Joanne Emo Veneto demitteremus, præmoniti fuimus, ut si non pugiones, saltem cultros nobiscum intrò deferremus: sæpius enim accidere solere, quòd Christiani ibidem interficiantur; haberemus in omnem eventum, quo nos defendere possemus: sed ut ne simul quoque omnes descenderemus; utque aliqui è nostratibus in superiori parte, cum bombardis pro custodia remanerent: contigisse aliquoties, quòd supervenientes Ægyptii, vel Arabes deprædatores, eos qui intus descenderant, terra obruebant, rebus eorum quas superius reliquerant, ablatis: quandoquidem indusio tantùm, & quodam ex tela simpliciore amictu retento, descendendum intus est, propter pulverem, & aërem inclusum ac suffocatum, qui antris includitur. Cùm jam cryptis prædictis appropinquarem, accurrit Arabs quidam eques, quem Janissari & Arabes nostri exploratorem judicabant. Sed ubi nos bombardis armatos aspexit, illicò discessit. Igitur cùm me in subterranea demitterem, familiares meos bombardis armatos cum duobus Janissaris, ad os antri reliqui. Tertius enim apud scapham, ne nobis nostra eriperentur, remanserat. Postquam ex antro sumus extracti, ad scapham revertebamur, per ruinas, quarum nonnullæ eo in loco exstant, ubi antiquitus Memphis erat: cujus tam amplæ, ut diximus, civitatis vestigia, præter Pyramides nulla planè conspiciuntur. Villas etiam aliquot pertransivimus, per quarum aggeres aperto exitu, Nilus maximo impetu ferebatur, campos, qui supra Cairum sunt, inundans. Paulò post meridiem, ad scapham pervenimus, & asinis Cairum remisissis, secundo flumine trium horarum spatio ad veterem civitatem delati sumus: quam, nave egressi, obequitabamus, ruinas ejus considerantes, in quibus egregia quondam constructa fuisse palatia apparet: prout etiam nunc plurima, magnifico sumptu suscitata conspiciuntur. Fuimus & in duabus, quæ ibidem sunt, Christianorum Ecclesiis; una est beatissimæ Virginis, in qua sunt

Moniales Chaldææ, quæ eandem cum Abyssinis observant reli-

gionem: altera S. Georgii, quam itidem Sanctimoniales Chaldaei obtinent. Huic est adjuncta perampla Catholicorum Capella, cujus superius meminimus. Postea ad novam Cauri civitatem, circa occasum Solis, rediimus.

Bassa
judicia. 15. Tertia vice arcem sum ingressus: ubi Bassa judicia exercebat. Habebat ad latus Sangiacos viginti, Czaussios circiter ducentos. Atrium maximum, omni hominum genere fuit repletum. Indutus erat veste talari ex raso serico onychini coloris contexta, aureis confibulationibus antè exornata. Puer flabello ventum ei faciebat. Judaeorum litigantium magnus erat numerus. In area inferiori sexcenti stabant Janissari: ubi etiam ultra decem aliquot paria struthionum cicurum obambulabant: inter quos, duo stipendae magnitudinis, etiam ipsis incolis, quibus ejusmodi animalia videre non est insolitum, erant admirationi.

Struthiones.

Moris est, antequam Bassa Senatum ingrediatur, vel causas judicare incipiat, ut prius causa devotionis Moschaeam adeat, prout eadem die hanc in arce adivit, quam Bassa Solimannus fabricaverat, cujus superius mentionem fecimus. In reditu ex Moschaea, occurrerunt ei propinqui cujusdam occisi, conquerentes de caede sui consanguinei. Erant verò circiter viginti, qui potu quodam, etsi non vino, sed quod tamen caput peteret, inebriati, in fontem hominem interfecerant. Respondit Bassa, juris esse, qui ebrius hominem mactaverit, eum fustigationis poenam subire debere; quandoquidem non ille, sed potio rationis impos, homicidium perpetraverit: quoniam autem viginti essent, & quidem ebrii, homicidii istius nomine accusati, qui unicam tantum personam interemerunt, neque constaret quisnam eorum plecti deberet, iniquum esse, propter unum occisum in viginti poenam extendere. Prountiavit igitur, frustra propinquos occisi conqueri: cum non adeò magnum censeretur debere, unum à viginti ebriis interemptum. Adhuc in corpore occisi non vulnera, sed liventia tantum signa percussione apparere; unde liquet, potationem potius, quam malam illorum voluntatem, causam homicidio praeuisse. Ita causa decisâ, accusatores discesserunt. Tres tamen vel quatuor, quibus prae ceteris homicidium hoc imputabatur, malè sunt fustibus à Janissariis excepti. Cum ex arce discederem, in area majore ad sinistram, Caravana Mecham profectura congregabatur. Nam propter calores nimios, non nisi mense Octobri in viam se dare consuevit. Et jam tunc ultra duodecim hominum millia congregatum iri existimabantur; quandoquidem omnes catalogo Bassae inscribuntur, qui eò proficisci constituerunt.

*Ebriorum
Turcarum
fustigatio.*

Manè sacrosancto Missæ sacrificio audito, & divinissimo Sacramento suscepto, Cairo discessi, circa quintam decimam horam Dzermam conscendens, & per Nilum secundo flumine vectus. Appropinquabat Turcarum solenne jejunium, quod illi servare consueverunt, nova Luna Septembris conspecta, & durat quousque nova vicissim Luna Mensis Octobris conspiciatur. ^{Turcarum jejunium Septembris Mensis} Octiduo antequam discederem, suas jam cæremonias peragebant, quæ jejunium hoc ipsorum antecedunt. Nam omnes Moschæarum principalium turres, post occasum Solis, lampadibus ad ipsam usque summitatem, per totam noctem accensis undique collucebant: quæ in tanta delubrorum Cairi multitudine, elegantissimum præbebant intuentibus spectaculum. Diem hanc & noctem absque intermissione navigationis continuabamus, eandem cautionem propter latrocinia adhibentes, quâ, cùm Cairum deveheremur, usi fuimus.

17. Die insequenti ventum minùs propitium habuimus. Ostendebatur nobis Crocodilus fluvium tranans: sed quòd major erat distantia, rectè considerare non potuimus; quandoque tamen tergum natantis ex aquis prominebat, ad morem Delphini in mari colludentis. Videbatur is non magnus fuisse, ad mensuram mediocris hominis utroque brachio expansi. Minùs frequentes hìc habentur, propter villarum multitudinem & hominum frequentiam. Sed supra Cairum versus Sait, multi & magni reperiuntur, ad ternam brachiorum hominis expansionem. Vidi unum, non vivum tamen, decem cubitorum magnitudine. Vesperi pervenimus ad civitatem Fua, ripæ Nili adjacentem, non adeò magnam illam sed elegantem. Turris Moschææ, ob prædictam instantis jejunii Turcarum solennitatem, lampadibus accensis erat undique condecorata. Inter fructus cæteros, civitas hæc malorum granatorum ubertate excellit: quæ nullibi majora, ut ipsemet vidi, reperiuntur. Eadem nocte tribus milliaribus confectis, sinistrorsum fossam fluminis arte paratam ingressi sumus, quæ Alexandriam usque pertingit. Computatur autem pro octavo Nili brachio. ^{Crocodili Niliaci. Fossa Alexandriam Cairo ducons.}

Tota die hac, inter villarum frequentiam navigabamus per hunc canale, qui triginta cubitos plùs minùs habet in latitudine, profunditatem verò tantam, quanta Dzermis majoribus sufficit: aqua tamen caret, quando Nilus non exundat, totùsque planè desiccatur. Ubi verò fluvius intumuit, per eundem aqua Alexandriam perducitur, & omnes cisternas civitatis implet, quæ aliunde dulcem aquam habere non potest, ac ne puteos quidem similis aquæ. Atque hac ipsa de causa fossa hæc deducta est.

*Alexan-
dria
dulcis
aqua de-
jectus.*

est. Civitas enim hæc situm depresso-rem habet, nec propter maris vicinitatem bonam aquam potest habere: unde hæc deducit, in cisternis per totum annum diligenter asservatur, quoad- usque Nilus exundet. Cisternarum ejusmodi publicarum, & quæ privatorum ædibus continentur, ingens est numerus: in quibus, si quando casu aliquo fortuito aquam deficere contingit, propter ejus penuriam, multi incolæ Alexandria excedere coguntur. Cùm Imbraimus Bassa, propter Ægypti gubernationem, Alexandria cum triginta & ampliùs triremibus pervenisset, aquam adeò consumpsit, ut propter ejus inopiam, quamvis diutiùs manere in civitate constituerat, sexto tamen die, Rossettum proficisci, inde verò per Nilum, Cairum pervenire necesse habuerit. Distat autem Rossettum octo ab Alexandria milliaribus, ubi extremum Nili brachium versus Barbariam in mare influit: per quod è Cairo benè oneratæ naves Rossettum deferuntur: quandoquidem per canalem Alexandriam deductum, navigia majora com- meare non possunt. Septem nihilominùs Nili brachiis, in suis alveis permanentibus, majoribus Dzermis commodè navigatur; præcipuè tamen duobus, quorum unum Damiatam, alterum Rossettum ducit, etiam majores & oneratæ naves rectè deferuntur, quòd duo hæc ostia latiora sint & profundiora. Rossetto, mari- tima navigatione, Alexandriam usque, circiter decem milliaria numerantur. Quoniam eadem die nova Luna Septembris oriri debebat, Janissari, quos tres habebam, & nautæ Arabes vigin- ti, integram diem à cibo abstinebant, Novilunium sub occasum Solis accuratissimè observantes: quod cùm videre non possent, petiverunt à nobis, ut Lunam exorientem ipsis indicarem: quam paulò post, ubi magis tenebræ invaluerant, aspeximus. Nam cùm tertia esset ab ejus ortu dies, difficulter dignosci po- terat. Visam tamen, mox eis denuntiavimus: qui, cùm nobis gratias hilariter egissent, Luna conspecta, defixis in eam oculis, & manibus expansis precationum suarum cæremonias inchoarunt. Postea statim carnes, pisces, & quidquid illis apponebatur, co- medebant: totamque noctem sedentes cibis infarciebantur dum illucesceret, asserentes interdum comedere peccatum esse, nocte non item: & ut Alexandria vidimus, opulentiores & primarii, usque ad meridiem somnum protrahunt: inde Moschæas precum fundendarum causa frequentant: quod dum fit, è summitate tur- ris vexillum majus appenditur (Alexandriæ ex serico violaceo prominebat) vix per quartam horæ partem; quod finitis preca- tionibus statim demittitur. Sic quilibet redit ad propria, post occasum Solis cibum sumpturus: utque nobis Christiani nostra- tes,

*Ecce
Turca-
rum je-
junia.*

tes, qui Cairi habitant, retulerunt, cum hora comedendi appropinquat, paulò ante Solis occasum, quibus id negotii incumbit, cum tympanis per civitatem discurrent, subinde vociferantes, licitum jam esse comedere, bibere, & quævis minùs honesta operari. Alexandria tamen, ejusmodi cum tympano proclamationes non audiui.

19. Quatuor circiter nostra milliaria progressi inter ruinas amplissimorum palatiorum & palmarum dactyliferarum, utramque alvei ripam præcingentium, Sole jam exoriente, pervenimus ad portam civitatis Alexandrinæ, quæ ante Alexandri Magni tempora vocabatur Racasta, & abest ab ipsa civitate, quarta milliariis parte, ubi è canali in terram descenditur. Significavi de adventu meo statim illis, cum quibus jam antè Cairi notitiam contraxeram; qui cum advenissent, conscensis asinis, versus civitatem profecti sumus. Non longè à porta urbis, ad sinistram in monte sublimi, est columna Pompeji elegans & mirabilis. Basis cui insistit, est alta cubitos sexdecim, habens in qualibet quadranguli parte cubitos novem. Columna ipsa in rotundum ex lapide formata, habet sexaginta cubitorum altitudinem: latitudinem verò tantam, quantam homines quatuor passis brachiis complecti possent. Capitellum cum abaco quadrangulare, decem cubitos altum. Tota itaque columna, cum suis membris, ad altitudinem octoaginta sex cubitorum consurgit. Color marmoris est cinereus, qui in ipsa columna ad rubedinem vergit, adeò ut basis & capitellum diversi generis esse videantur. Mirum qua ratione lapides tanti ponderis, in montem adeò altum pertrahi, & pertracti erigi potuerint. Narrant Historici, qualiter à Julio Cæsare erecta, & cur Pompeji columna sit dicta: ego supersedeo.

Alexan-
dria.

Columna
Pompeji

In ipso portæ civitatis ingressu, Turcæ perlustrabant, si quid mercium haberemus. Sed cum Hebræus interpres, quem Consul Venetus isthuc alit, nobiscum esset, dixit res nostras in scapha esse, quæ asinis impositæ nos sequerentur. Quamobrem idem cum servitoribus meis ibidem remansit, dum vectigal persolveretur. Nec enim à mercibus tantum, sed à minutissimis quibusque rebus, & à pecunia ipsa, Alexandria telonium numerare oportet. Ego interea ad Carvaseriam seu Contubernium Venetorum profectus, ibidem sum hospitatus. Prandio sumpto, ivi ad videndum portum, cum mercatore Veneto mihi noto Hieronymo Vitali, qui, cum notitiam haberet cum Turcico Capitaneo, qui paulò ante adventum meum, Rhodo cum decem triremibus Alexandriam appulerat, voluit cum eo colloqui. Petivi itaque ut

me pro socio secum acciperet, quò triremem hujus Capitanei, qui primus post Occhialum habebatur, videre possem, qualiter sit milite & bellicis tormentis instructa. Nec enim aliter, quàm sub mercatoris specie, eò patebat accessus, Turcis id sedulò caventibus. Consensa igitur navicula, devenimus ad triremem. Capitaneus tum præsens non adfuit, in civitatem profectus. Expectabamus dum veniret, plusquàm dimidiam horam. Triremis erat elegans, tota deaurata, minor tamen quàm quibus Christiani utuntur: Turcicæ namque omnes sunt minores. Servi omnes erant Christiani, quini ad remum alligati, usque ad mediam navis arborem, deinde tantum quaterni. Homines ad bellum apti vix quadraginta, tormenta bellica satis multa. Cùm rediisset Capitaneus, postulavit à mercatore, ut pannos diversorum colorum, de quolibet quinque frusta, ex Europa illi procuraret. Deinde jussit nobis dari uvæ Rhodiæ racemos, qui tantæ erant magnitudinis, ut ad tres ulnæ partes extenderentur. Grana verò singula talia, qualia pruna solent apud nos esse. Facta Capitaneo reverentia, consensa navicula rediimus ad littus, & inde ad civitatem, cùm jam Sol in occasum vergeret.

*Rhodii
racemi
notabi-
lis ma-
gnitudi-
nis,*

*Area
portus
Alexan-
drinæ.*

Inter admiranda, quæ in hunc usque diem habet Alexandria, est amplissima & spatiosissima ante portum maris area: quam cùm arte factam scribant Historici (Pharus enim insula olim vocabatur) non est cur pluribus agam. Apparet enim, humana industria, magno sumptu & artificio paratam. Quoniam autem in civitate, ut inferius dicitur, aer est minus salubris, in hac area incolæ libentiùs ædificia construunt: quin & Sangiacus ibidem habitat: unde civitas desolata, majoribus etiam ruinis oppletur: quandoquidem suburbia securiùs inhabitantur.

*Affan
Bassa
ministri
suppli-
cio affe-
cti.*

Causa adventus triremium fuit, quò deducebant tres ministros Affan Bassæ, qui antea Cairi cum potestate versabatur, nempe Cancellarium, Notarium, & Secretarium: qui Constantinopoli Rhodum, inde Alexandriam missi, postea per Nilum deferebantur Cairum, ut ibidem ex illis supplicium sumeretur, quòd ii auctores exercendæ crudelitatis essent, qua prædictus Bassa provinciales avarissimè depeculabatur. Id quomodo sit actum, breviter commemorare operæ pretium est. Affanus hic Bassa Eunuchus, cùm non parvo tempore Cairi versaretur, valde mercatores expilabat, quod & in hanc usque diem videre licet: quandoquidem propter ejus inexplibilem avaritiam, merces ex Indiis & Mecha non importabantur. Ne autem loco, suæ cupiditati peropportuno, decedere juberetur, maxima munera matri & uxori Cæsaris Amurathi clam submittebat. Illi verò qui ab

*Affani
Bassa
avaritia*

ipso

ipso opprimebantur, propter loci distantiam, & difficilem aditus Principis aditum, quem Bassa studiosè procurabat, de injuriis illatis conqueri Cæsari non poterant. Hic idem Bassa cùm intellexisset, Æthiopem illum, qui balsami curam gerebat, non contemnendam vim pecuniæ habere, eundem absque aliqua culpa in carcerem conjecit; & ut de pecunia fateretur, quæstionibus adeò crudeliter in eum desæviit, ut paulò post moreretur: quo mortuo, cùm inspector decesset, balsami quoque liquor ibidem deperiit, prout superius meminimus. Erat & alius Æthiops mercator ditissimus, quem ipsemet vidi. Hunc, confecto crimine, carceri mancipavit, & miserrimè afflixit, ut merces, quæ ducentis aureorum millibus æstimabantur, illi, ad redimendam vitam, tradere cogeretur: quæ res licet parùm verisimilis videatur, ab uno homine tam gravem mulctam deponi potuisse, & eò magis, ab homuncione qui ut vidi cidari tantùm & bombycina interula tectus, nudis pedibus obambulet: sed cùm palatium Cairi tam elegans habeat, quod etiam vidi, ut sumptu & splendore, cum primario illo, quod me inspexisse jam antea scripsi, non obscure certare possit; affirmant constanter omnes, eum tam incredibilem mulctam Bassæ deposuisse. Cùm igitur is de tanto suo infortunio passim conquereretur, quidam illi suavit, ut Constantinopolim profectus, de tam insigni injuria ad Cæsarem referret. Deterrebat mercatorem à suscipiendo itinere, & ejus longitudo, & periculi metus: ad extremum dixisse fertur; Ego quidem non ibo Constantinopolim, sed libenter reliquorum omnium bonorum meorum impendium faciam, dummodo Imperator Assanum Bassam capite mulctare velit. Tum consultor: Da mihi inquit, pecuniam, ego, quod cupis, brevi tibi effectum dabo. Fertur igitur septuaginta Cecchinorum millia Constantinopolim misisse. Quinquaginta millibus empti sunt lapides pretiosi, Cæsari pro honorario tribuendi. Viginti millia Bassæ Visiro donata: quibus cùm jam sibi facilem apud illum aditum conciliasset, dixit se itidem pro Cæsare munus luculentum habere, & quòd eidem præterea rationem conquirendi non contemnendi thesauri esset indicaturus. Eum itaque Cæsar ad se accersiri jussit: qui ingressus, lapides pretiosos eidem obtulit, inter quos fuit adamas valoris octodecim millium scutatorum, quem ego Venetiis anno octuagesimo vidi apud mercatorem, qui anno sequenti eundem Constantinopolim transmiserat, & emptus pro Cæsare dicebatur. Eodem tempore conquestus est de Assano Bassa, ostendens jam à multo tempore eum ditiores quosque expilare: unde ingentem pecuniæ vim comparavit. Ulcisceretur miserorum injurias, de-

prædatorem castigaret, pecuniâque illius omnem fisco suo attribueret. Placuit ea res Cæsari: & profectiorem in Cairum Imbraimo Bassæ injunxit, filiam suam in matrimonium eidem datum pollicitus. Literas insuper ad Assanum dedit, mandans eidem, ut primùm Cairum Imbraimus perveniret, ut Assanus caput proprium Imperatori transmitteret. Literas ejusmodi Cæsar manu propria scribere consuevit, quas holoserico vel raso nigro involutas mittit. Imbraimus Imperatoria mandata delaturus, in viam se statim dedit. Intereâ mater & uxor Cæsaris, postquàm didicerunt, qua de causa Imbraimus Alexandriam proficisceretur, considerantes cum suo cliente malè actum iri, per cursus publicos magnis itineribus illi significarunt causam adventus Imbraimi, hortatæque sunt, ut eo non exspectato, quamprimùm Alexandriam appelleret, statimque Constantinopolim versus cum thesauris suis proficisceretur: se interim curaturas, ut iram Cæsaris aliqua ratione mitigare possint. Antequam igitur Imbraimus cum triginta sex triremibus Alexandriam pervenisset, Assan præmonitus, iter cum duobus hominum millibus adornare cæpit: quod cum Cairo significatum Imbraimo fuisset, Assanumque adventus sui causam ignorare arbitraretur, scripsit illi, ut ne se loco moveret: habere namque se quædam ardua Cæsaris negotia, quæ sibi cum illo communicanda essent. Sed Assanus sibi præcavens, se cum suis omnibus jam in viam dederat. Nec nisi quarto decimo ab ipsius abitu die (non enim citiùs poterat) Imbraimus Cairum pervenit. Scripsit tamen Alexandriâ Constantinopolim, Assanum Cairo profugisse. Mater verò cum uxore Cæsaris de reconcilianda gratia diligenter laborabant: & res jam eò deducta ferebatur, ut thesauros, qui ad duos milliones cum dimidio æstimabantur, Cæsari traderet, ejusdemque gratiæ & fidei sese totum permitteret. Tandem in arce carceri mancipatus, ibidem non multò post, clàm laqueo fractis cervicibus, justas avaritiæ pœnas dedit. Ministros autem ejus prædictos Cairum deferri præceptum, ut ibi gratum extremi supplicii spectaculum populo exhiberent.

Obeliscus porphyreus Alexandria

Vidi Obeliscum quadrangularem in civitate, qui est ex lapide rubeo porphyrite, characteres hieroglyphicos insculptos undique habens. Est cum primis elegans & altus; licet inferior ejus pars terrâ sit cooperta, quadraginta cubitis tamen, aut circiter, adhuc eminet, latitudo ad terram cujuslibet anguli, sex vel paulò plus ulnas complectitur. Non procul ab ejus latere, versus mare, extant sub terra non parva vestigia elegantis palatii, magno sumptu olim ædificati, nam parietes marmoreis tabulis

teſti, ſimilibus columnis ſuſtentantur. Erat & aliud palatium ſuperius, ſed totum jam proſtratum. Subterraneum illud, etſi ruderibus oppletum, forma tamen ejus benè internoscitur. Sub ipſo civitatis muro, & ejus quadam rotunda turri, extant itidem elegantes marmoreæ habitationes, ſub quibus & alia ampla & pulcherrima ædificia conſpiciuntur, in quibus nonnulli Cleopatram habitafſe volunt, quæ ſibi ultrò mortem conſcivit.

Conſcendi duos montes, qui ſunt in ipſa civitate, ſatis altos. In primo eſt Turris excubiarum, non adeò alta, ex qua tot vexilla minora explicantur, quot naves portum ingrediuntur. Alter mons eſt eminentior Roſſettum verſus, ex quo civitas ipſa optimè conſpicitur, & uſque ad muros urbis extenditur: ſubtus ſunt peramplæ palatiorum elegantiorum ruinæ, in quibus pulcherrimi marmoris copia reperitur. Hoc ipſo die, & poſteà ſæpiùs, in longa & principali civitatis platea, vidi carcerem in quo S. Catharina detinebatur. Eſt parvus & depreſſus fornix: à quo non procul diſtant duæ altæ & craſſæ columnæ, ex rubeo & integro marmore exciſæ, inter quas dicta Virgo ſancta martyrii coronam percepit.

*Montes
civitatis
Alexan-
drina.*

*S. Ca-
tharina
carcer
& mar-
tyrii lo-
cus.*

In eadem platea longa & ejus medio, quæ Roſſettum itur, eſt lapis quadrangularis, in quo S. Marcus Evangeliſta Alexandrinus Episcopuſ, capite fuit plexus. Locum hunc ipſimet Turcæ habent in veneratione: ob idque lapis ejusmodi, alia petra latiore ex industria parata contegitur, ne martyrii hujus ſancti viri locus, quem genuinum eſſe affirmant, pedibus prætereuntium conculcetur.

22. Viſitavi Eccleſiam Sancti Marci, quæ non procul ab Obeliſco diſtat. Eſt parva & obſcura, quam Cophti ſeu Chaldæi obtinent. Eundo ad altare majus ad dextram, eſt fornix perangultus ſub alio altari: ubi poſt martyrium, multo tempore corpus S. Marci repositum jacuit, donec à Venetis clàm ſurreptum (cujus rei recordatione, Cophti prænominati magno dolore & pudore afficiuntur) Venetias delatum eſt: de quo cùm extet Hiſtoria, ego ſcribere prætermitto.

25. Sangiacuſ Alexandrinuſ civitatem eſt ingreſſuſ: qui ab Imbraimo Baſſa accerſituſ, è Cairo redierat. Habuit equiteſ viginti, pediteſ Janiſſaroſ totidem. Reliqui dieſ perluſtrandæ civitati ſunt impenſi, quam pulcherrimis fuiſſe ornatam ædificiis apparet, quorum vaſtæ ruinæ ſupra & ſubtuſ terram conſpiciuntur. Nunc omnia ſunt deſolata. Meo quidem judicio, vix quinta civitatis pars, ſparſim tamen, ab hominibuſ incolitur. Balneum nihilominuſ eſt hic ampluſ & eleganuſ, à Solimanno Cæſare

*Balne-
um Soli-
manni
Alexan-
dria.*

*Alexan-
dria
subter-
ranea ci-
vitas.* fare magnis sumptibus exædificatum, in quo nos quandoque ab-
luebamus. Ex palatiis subterraneis facilè liquet, antiquitus ali-
am civitatem sub terra constitutam fuisse: in qua æstatis tempo-
re, vitandi caloris causa incolæ habitabant; hyeme verò ad su-
periores mansiones commigrabant. Ex multis subterraneis ha-
bitationibus nunc cisternæ sunt paratæ, in quibus ex Nilo aqua
conservatur, quæ per canalem in civitatem derivatur. Sunt quæ-
dam cisternæ publicæ; quædam in privatorum ædibus exædifica-
tæ: in quibus aqua per totum annum pro usu domestico servatur;
quæ si quando deficit, ut antè dictum est, novem milliaribus,
per mare, Rossetto advehitur.

*Alexan-
drinus
aër insa-
lubris,
& causa* Aër Alexandriæ à Mense Majo usque ad primas Autumnii
pluvias (habentur enim hîc pluvix, & meo tempore parva quæ-
dam die vigesima septima Septembris decidit) insalubris, & pro-
pemodum pestilens est. Quamobrem primarii cives, & nego-
tiatores illis diebus ab urbe discedunt: nonnulli in suburbia ad
maris portum commigrant. Qui verò in civitate degunt, sunt sem-
per pallidi, & ægris colore per similes. Causam mali aëris, qui-
dam ad palatia illa subterranea referunt: quæ desolata & humi-
da varia serpentum & reptilium genera copiosè producant. Hu-
miditas igitur reptilium fœtori & veneno (sunt enim in Ægypto
passim reptilia venenosa) permista, aërem inficit. Nonnulli pa-
ludem Mareotidem, seu Aræpoten, quæ uno & dimidio milliari
abest à civitate, causam mali existimant: in quam cum Nilus
sordes omnes, ex agris & campis, qui sunt ab illa Alexandriæ
parte, collectas exoneret, multaque venenosa animalia compor-
tet, spirantes per æstatem Etesix (quem ventum Caurum vel Mae-
strum vocant Itali) aërem putredine corruptum, in civitatem pro-
pellunt; quoad usque pluvix superveniant, quæ vento salubrio-
re aspirante, pestiferas illas exhalationes dissipent & amoveant.
*Mareo-
tis palus* Lacus sive paludis hujusmodi meminerunt, qui res Alexandri
Magni scriptis consignarunt.

Sed quæcumque tandem causa sit, constat pessimum hîc aë-
rem esse, noctu præsertim: quamobrem fenestræ tabulis bene
claudi & obstrui solent, ne aër in conclave nocivus penetret,
alioquin vita periculo exponitur: id quod & per me aliquoties
deprehensum est. Nam statim ut quis, vel ad modicum, domo
nocte prodibat, illicò capitis immensum dolorem, & debilitatem
totius corporis contrahebat. Quamobrem incolæ ipsi, nocturni
aëris devitandi causa, diligenter pannis quibusdam se, caput
præsertim, involvunt.

Illud quoque hîc obiter annotandum, unde cæcitas paga-
 norum deprehendi possit. Habent Turcæ in Prognosticis (valde
 enim magiæ & superstitionis observationibus sunt dediti) Terram
 sanctam in potestatem Christianorum redactum iri, die Veneris,
 scilicet Feria sexta, ubi in suas Moschæas ad devotionem conve-
 nerint. Quamobrem Damasci, ubi Palæstina principium sumit,
 Feria sexta, noctu diligens adhibetur custodia; & civitas una
 hora, quam cæteris diebus, maturius clauditur. Arcem Jero-
 lymitanam, de qua superius, nullus Christianorum ingredi per-
 mittitur: imò eam vel à longè contemplari non satis tutum, Et
 quoniam in suis vanis auguriis habent, per Alexandriam Chri-
 stianos ad occupandam Terram sanctam transituros; veterum por-
 tum (qui à novo, ut dictum est, & Historici attestantur, in-
 jectione terræ ab Antonio separatus est) vel minimæ Christianorum
 naves ingredi prohibentur: quòd per eundem, quamvis propter
 cautes & scopulos sit periculosus, Christianos irruptionem factu-
 ros persuasum habeant. Ad hæc cum Feria sexta, quod circa
 meridiem fit, Moschæas ingrediuntur; contubernia seu Carvase-
 rias Christianorum (quorum duo habent Veneti, Galli unum,
 Genuenses, Ragusæ, cæteræque Europæ nationes) deforis suis
 ferraturis claudunt. Ad quod munus, deputatos habent mini-
 stros, qui singulis Feriis sextis, nos per mediam horam, tantum
 enim illorum superstitionis devotio durat, claudebant. Christiani
 quoque iisdem diebus & hora per civitatem non ambulant, sed
 ad sua domicilia, antequam claudantur, se maturè conferunt; ne
 in quam suspicionem deveniant, unde illis periculum creari pos-
 sit. Noctu quoque prædicta contubernia à Turcis obserantur, ne
 calumniari possint, Christianos conventicula facere vel aliquid
 moliri. Studiosè namque causas pervestigant, quibus multas
 emungere possint. In ipsis etiam Carvaseriis semper est aliqua
 Turcarum custodia, quæ observet, nihil tale Christianos moliri,
 unde calumnia strui possit. Mos hic ab antiquo, propter mayo-
 rem negotiantium securitatem, Alexandriæ receptus, diligenter
 observatur.

Quandoquidem civitatem hanc, ut nobilissimum Orientis
 emporium, non pauci accuratè descripserunt, ego diutiùs hîc
 immorari nolo: illud unum addam, ex omnibus Christianorum
 nationibus, maximam hominum, diversorumque navigiorum hîc
 frequentiam reperiri. Erant meo tempore quindecim spectanda
 magnitudinis Galeones, quorum unus mille quingenta dolia ca-
 piebat. Alternm similem, cum centum Cecchinorum millibus,
 duæ Melitensium triremes in potestatem redegerunt, non procul

ab Alexandria. Unus itidem, prospero vento adjutus, impetum duarum similium triremium evasit, ictu tormentorum bellicorum valdè perforatus. Nam quatuor Melitensium triremes, duos Galeones invaserant.

*Constantinopolis
ab Ægypto
victum
mutuat-
ur.*

Bis in æstate similium Galeonum Caravana, quæ quandoque vicinas naves comprehendit, Constantinopoli Alexandriam appellere solet. Galeones autem ejusmodi ad Constantinopolitanos mercatores pertinent, qui merces quidem paucas, pecuniæ autem non contemnendam vim advehunt, pro qua orizam, saccharum, triticum, dactylos, & alias merces, quæ Mecha, & ex Arabia Felici Cairum importantur, in magna copia coëmunt. Nam etsi Constantinopolis sit in loco fertili sita, majore tamen ex parte, quæ ad victum pertinent, ab Ægypto mutuatur. Prima vice Galeones ejusmodi Constantinopoli Mense Martio solvunt, in Junio revertuntur; altera vice Mense Augusto prodeunt, sub finem verò Octobris redeunt. Semper autem, sive Alexandriam, sive Constantinopolim petant, tempus observant, ut vento prospero Rhodum primò adnavigent; inde habita itidem temporis ratione, quò volunt, cursum instituunt, & mira celeritate absolvunt. Propter securitatem verò, Turcarum triremes quæ in Archi-pelago versantur, sex & viginti circiter, eosdem Galeones deducunt. Cùm essem Alexandria, Generalis Occhiali cum ejusmodi triremibus indies expectabatur. Jam enim Galeones vela facere debebant, nisi quòd tempus expectabant, futuræ tempestatis metu, quam signis quibusdam nauticis prævidebant, & nos navigando, ut dicitur paulò pòst, experti sumus. Duo igitur Galeones prædicti, quorum unum Melitenses prederant, seorsum ab illis, qui à triremibus deducebantur, navigabant; quòd Rhodo tardius discesserant, in tormentorum bellicorum copia spem reponentes. Et certè si ventum propitium habuissent, non erat cur à Melitensibus sibi metuerent. Ubi verò navis oneraria vento caret, etiamsi validissima sit, tribus vel duobus etiam triremibus resistere non potest. Illa igitur una, vento adjuta, periculum evasit. Quatuor ante meum inde discessum diebus, trecentæ Dzerma cum tritico simul appulerant: è quibus frumentum ejusmodi, in Galeones qui erant in portu, comportabatur.

*Alexandri
ini
portus
privile-
gium.*

Nec illud prætermittendum, portum Alexandrinum eo privilegio gaudere, (cujus immunitatem etiam nunc Turcæ, limitatè tamen conservant) ut liberum sit quibusvis, etiam inimicis navibus, illum ingredi & egredi cùm adlibuerit. Hispani tamen huic concessioni non fidunt, nec eorum naves huc commeant.

Flo-

Florentinæ naves portum nihilominus frequentabant, in quo tum receptum habebant: sed cum ad viginti milliaria in altum mare processissent, Turcarum triremes illis occurrerunt, & unam ceperunt, duæ vel tres reliquæ fuga sunt elapsæ. Eas ideò Turcæ infestabant, quòd triremes S. Stephani Florentinæ, excursiones maritimas facientes, non exigua damna Turcis inferre soleant: quod etiam paulò antè quàm Cyprum appulissim, acciderat, ut suo loco dictum est. Excursiones istæ ejusmodi propè sunt, quales nostrates Kosaci in campos effusi exercere consueverunt: quibus si res feliciter successerit, benè est; sin minus, damnum vel interitum non magni æstimant.

Portus Alexandrinus, est valdè capax & apertus; ideòque hyeme parùm securas habet stationes. Quamobrem naves Turcæ, ut & Galeones supradicti, apud arcem majorem subsistunt, quæ est ad dextram in ipso portus ingressu; ibi enim rupes in mare procurrunt, quæ venti violentiam cohibent. Est in extremitate una satis alta, quæ propter diducta in ipso vertice cornua, Garyophyllus vocatur. Ad hanc naves vento adaectæ sæpiùs alliduntur; quandoquidem versus arcem alteram, quæ in portus ingressu ad dextram est posita, accessus propter rupes minùs tutus est. Sed & in medio quoque portu non desunt scopuli, qui naves sæpiùs dissipant, & tranquillo ac sereno mari è superioribus locis facilè conspiciuntur. Arx ab arce justo distat spatio: naves tamen per medium ingredientes, ab utraque missilibus tormentorum globis attingi possunt: quo argumento, quanta sit portus in ipso ostio latitudo, facilè deprehendi potest. Arx, quæ est ad dextram, magna satis & munita est: altera ad lævam minor est, & quòd scopulis pluribus sit præcincta, artificiosam munitionem non habet. Circa portum veterem, quem Christianis ingredi nefas est, duo sunt parva propugnacula; unum versus civitatem, versus mare alterum, non procul ab Arsenali, quod huic eidem portui adjacet. Triremes hìc stationem habent: quarum quatuor tantùm pro custodia portus Alexandrini, meo tempore erant, neque satis benè (vidimus enim sæpiùs) instructæ.

Garyo-
phylli
rupes
Alexan-
drinæ.

Erat Cairi Janissarus quidam mediocriter canis aspersus, natione Helvetus: qui ante triginta annos in quodam Italiæ littore à piratis captus, servitute adaectus, Mahometismum susceperat. Is libenter mihi ibidem in Cairo inserviebat, de pecuniaria mercede non adeò sollicitus, dummodò cibo, quem parcè sumebat, vinum adjiceretur, quo se assiduè ingurgitabat. Nam in tanta hominum multitudine, non facilè vitium hoc deprehendebatur: nec tanta, ut alibi, sit in illud animadversio. Totum namque

Helve-
tus Ja-
nissarus.

*Vini
usus a-
pud Tur-
cas à
Bassis
dependet.*

hoc negotium ab ipso Bassa dependet: qui si sobrius fuerit, in ebrios inquit, eosque castigat; si verò libenter & ipse vinum bibat, in peccantes pœnam hoc nomine non extendit. Conscientiâ igitur Janissarius ille stimulatus, clam petivit, ut in Europam abduceretur, & hac intentione Alexandriam nobiscum venerat. Unde antequam solveremus, diebus aliquot, cum iis qui rerum ibidem usum habebant, consilia communicabam, qualiter iste miser juvandus & educendus foret. Nam palàm simile quid attentare non licet; occultè verò perpetrare, plena res periculi, propter exploratores, qui diligentius observant, num eadem illæ res quæ ad portum deferuntur, in navim inferantur: insuper & navem è portu jamjam soluturam, liberum est illis ingredi, & evolvere: in qua si Turcam educi repertum fuerit; & navis cum mercibus fisco adjudicatur, & omnes qui in eadem fuerint, absque omni remedio, in perpetuam servitutem abducuntur, ex religionis ipsorum præscripto. Quamobrem nullus suadebat, ut in tantum periculum, hominis istius causa, me conjicerem: cui cum hoc renuntiasset, flebat miser ille, nobis valedicens tenerrimè: & mihi lacrymas excussit, qui libenter ea in re gratificaturus illi eram. Habebam autem ibidem & duos Italos, quorum unus Ascanius erat, ex territorio Romano, in lit-

*Christiani
ab
auctore
redempti
à Turci-
ca servi-
tute.*

tore quodam à piratis abreptus, anno primo Pontificatus Pii ejus nominis Quinti: qui cum in servitute per decem septem annos apud Sangiacum quendam versatus fuisset, quorum quindecim in triremibus exegerat, pretio se in libertatem vindicare conabatur, ad quod persolvendum, cum illi residuum deesset, petivit id à me suppleri. Alter fuit Andreas Siculus piscator, per celoces ex Barbaria excurrentes ibidem in Sicilia captus; quem centum & aliquot scutis aureis redemi, cum jam canitiem contraxisset. Utque Ascanius ille vir bonus & pius, sic iste pessimus & impius fuit. Nam in mari navigans, semper blasphemabat; & adeò terribilem ferocemque se ostentabat, ut palàm jactare non dubitaret: Ubi primùm inquit, in Siciliam rediero (habebat autem uxorem & liberos) si uxorem alteri nuptam invenero: statim illam, post salutationem, cum liberis & secundo marito interficiam. Cumque eum hoc nomine reprehenderemus, indignissimè ferebat. Duos itidem alios egregios juvenes Italos redemi, quos Cauri reliqui, ut eos Consul Marianus in Italiam remitteret. Nec enim rationibus meis expedire judicabant aliqui, si innotesceret, tot me simul redemptos circumducere: unde verisimiliter conjici potuisset, nos multum pecuniæ habere. Hi, tanquam Christiani, poterant omnes redimi in Cairo, consensu tamen

Bas-

ſæ accedente, qui emolumentum etiam inde percipit. Nam is qui pretium ſervi redempti percipit, aliquid etiam Baſſæ contribuere tenetur, à quo literæ patentes eliberatis dantur: alioquin è portu Alexandrino non dimiterentur. Cæterùm huic, qui Mahometiſmum profeſſus eſt, diſcedere non liberum, niſi clàm; quod cum maximo periculo conjunctum antea diximus.

Pridie quàm Alexandria diſcederem, venit ad me Italus quidam Joannes, cum duobus aliis qui mercatoribus inferviebant; loquebatur Hiſpanicè ſatis expedite; provolutus ad pedes oravit, ut eum à ſervitute Turcica redimerem. Erat autem is ex una triremium, quæ ſemper ſunt in portu propter cuſtodiam. Deſerebat compedes, ut ſervi ſolent: miſeriam ſuam enarrabat: dicebat ſe eſſe Chirurgum, & in rebus ad medicinam ſpectantibus ſatis benè verſatum, promittebat ſe fore fidelem, & meum perpetuum ſervum, dummodò à Turcarum jugo, triremi præſertim, eliberaretur. Profeſſio medica, qua ſe imbutum jaçtitabat, non tanti apud me erat, ut mihi, quod poſtulabat, perſuaderet, maxime quòd jam haberem Chirurgum bonum Antonium Genuenſem Italum, quem in locum demortui aſſumpſeram; nec tutum videbatur, homini ignoto curam valetudinis concedere. Sed calamitas tamen & miſeria ipſius me permovit, ut eum redimerem. Et quoniam habebam leopardos, capricornos, cæteraque animalium & avium exoticarum genera, eorum curam eidem in navi demandavi. Benè ſe geſſit, coactus, nempe quamdiu fuit in mari. Sed poſteaquam Cretam perveni, duas hebdomadas commoratus, ubi res nonnullas furto abſtuliffet, profugit; quod non niſi quarto die à meis compertum eſt. Et quoniam minutiora quædam deſiderabantur inter familiares meos, res mihi ſenſim innotuit: nam cum quatuor meis in palatio Ducis habitabam; cæteri in Monasterio S. Franciſci erant. Quamvis non urgerem, miſſi ſunt, qui eum perquirerent: mihi quidem ſatis erat, quòd à Turcis eliberatum, ad Chriſtianos advexiſſem. Repertus tandem eſt, ex illa parte montis Idæ verſus Barbariam: & mirum cur ſe eò contulerit, unde exitum nullum habiturus erat: quidnam in animo haberet, non conſtabat. Comprehenſum volebant extremo ſupplicio afficere: ſed eum etiam denuò non ſolum à morte, ſed etiam à triremi eliberavi, ad quam omnino condemnandus erat. Duplici namque dolore conſictari me oportebat; tum ob mortem hominis, tum quòd per me centum aureis redemptus, laqueo ſuspendendus erat. Reſtituit igitur ea, quæ meis furto abſtulerat: pecuniæ modicum quid conſumpſerat. Denuò mihi volebat infervire: ſed rejeci. Conſenſo deinde

Galeone novo, qui in Italiam expediebatur, abiit: nec quid poſtea cum illo fit actum, intelligere potui.

*Chriſtia-
nre-
dempti-
ſii à
Turcis
rarò bo-
naſi u-
gis.* Mercator quidam Venetus, qui Cairi multis annis manſit, non dubitanter affirmavit, quòd redemptitii iſti, vix ad aliquam bonam frugem perveniunt. Quod equidem ſciret, ad duo milia ſervorum ejusmodi fuiſſe liberata ſuo tempore: è tanto verò numero vix quinquaginta vel ſexaginta bonos evaſiſſe; reliqui furabantur, latrocinia & cædes perpetrabant: unde & extremo ſupplicio affecti fuère. Nonnulli ex illis, quod horrendum eſt, in libertatem vindicati, impio Mahometi nomina dedère. Id quod valdè probabile eſt. Nam non habentes unde viverent, deguſtata libertate, ne iterùm in ſervitutem devenirent, hac ratione ſibi proſpectum voluerunt. Adducebat etiam idem, morales, at non Catholicas rationes. Quem DEUS, inquit, in ſervitute & captivitate verſari permiferit, iſ faciliùs à peccatis abſtinebit. Sed rationes ejusmodi ſubſiſtere non poſſunt; quandoquidem de captivorum liberatione diverſum extat Chriſti Salvatoris præceptum.

Animalia multa & varia reperiuntur Alexandriæ venalia; quorum & ego aliqua coëmeram, & mecum in Europam adduxeram: leopardos duos; glires Pharaonis duos, quorum ſimiles per ædes privatorum Alexandriæ, & per campos, præſertim in Syria, multos videre mihi ſæpiùs contigit: ſelem Zibetum odoriferum, quem cùm eſſem Tripoli, curaveram Apamææ pro me emi: cynocephalos marem & fœminam, pilo ſubrubeo, à cæteris diverſo; femella, quoties puer aliquis parvus aut fœmina occurrebat, ſtatim eodem morſu petebat viris adultioribus parcebat: ſimiolos varii generis decem & aliquot, quorum potior pars aquis obruta, cùm apud Inſulam Carpathos tempeſtate jaſtaremur. Piſttacos etiam elegantes habebam. Capricornos tres eduxeram; quorum duo in mari expirarunt. Animal hoc incredibili pedum pernicitate plurimùm valet; qua per aſperri- mas rupes, licet pedes graciles cumprimis habeat, cum ſpectan- tium admiratione dexterrimè utitur.

Eſt & altilium genus in maxima copia circa Alexandriam, illi non abſimile, quas Parduas vocamus, quæ volare non poſſunt, ſed adeò velociter currunt, ut à canibus prehendi nulla ratione poſſint, niſi in retia præparata incidant. Cibo alio non utuntur, præterquam glareis ex arena depromptis. Eſt avis præpinguis, & optimi delicatiquæ ſaporis, ſed ad veſcendum valdè periculofa, ſi recens ſit. Nam ubi aliquoties ex eo genere aliquis comederit, moritur. Cauſa rei adfertur, quòd cùm alites ejusmodi lapillis pro cibo utantur, ubi iisdem aliquis intempe-

ranter vescitur, in hydropisim incidit, atque ita mortem sibi accelerat. Deplumatae igitur sale primum asperguntur, & per noctem ita aspersae asservantur: postea assantur, & aceto imponuntur; quo maceratae valde sapidae & salubres redduntur. Idem fit & cum aliis parvis aviculis, similibus nostris quas Cize dicimus. Volant, & sunt pingues. Harum in Cypro etiam habetur copia: sed aceto similiter macerari debent. Qui Arabiam Felicem peragrarunt, narrant Parduas ejusmodi ibidem reperiri, nonnulli easdem illas esse volunt, Judæis in deserto cælitus missas, quas Sacra Scriptura coturnices appellat.

Circa montem Horeb in territorio Sinai, manna quoque ^{Manna montis Sinai.} veluti in Calabria provenit, minus tamen candida, ad rubedinem vergens. Vidi eandem Cairi, quæ etiam vim purgandi habet. Talem è Cælo Judæis datam affirmant nonnulli: utrumque tamen comprobare non possunt.

In deserto illo arenoso, versus mare rubrum, ingens habetur ^{Struthi-} struthionum multitudo: quos Arabes conspicati, quandoque ^{ones & eorum venatio.} in modum coronæ à longè cingunt, & in unum globum coactos invadunt & occidunt. Sed quoniam Arabes carnes non comedunt, nec pennas, quarum ingentem vim mercatores aliàs distrahunt, facile divendere possunt, rariùs ejusmodi venationes exercent, cum vix inde lucri aliquid, lassitudinem verò equorum notabilem reportent. Nam struthio celerrimè currit, alarum beneficio adjutus: ut apud nos majores illæ aves, quas *Dropy* dicimus, facere solent, currentes antequam altiùs evolent.

Cum spectarem Cairi Turcarum certamen equestre, quod, ^{Dromedarii & eorum celeritas.} ut superiùs diximus, singulis hebdomadis die Veneris à prandio, exercitationis causa instituitur, venit eò Æthiops nudus insidens dromedario. Cameli genus id cum primis expeditum, passu gradarii adeò celeriter currens; ut equus etiam citatiore gressu, illum æquare non possit. Hic per postas, ut vocant, Mechâ advenerat. Cursus autem ratio talis adhibetur, ut quinta decima die Mechâ Cairum perveniatur. Cursor unus dromedario per continuos quinque dies insidens proficiscitur: rursus alius alium dromedarium conscendit, & quinque alios dies progreditur: tandem tertius, quinto itidem die, tertio jumento vectus, Cairum defertur. Idem profectionis seu cursus publici mos, Cairo Mecham redeuntibus observatur. Cursor vicem suam obiturus, tantum comedit, quantum in quinque dies sufficiat, nec cibum aliud præterquam paucos dactylos secum defert. Panis etiam nullus reperitur in illis locis desertis, arenosis, & petrosis: sed nec aqua, nisi quinto demum die. Dromedarius quoque, aquæ po-

tum in sextum usque diem differre potest: cibus ejus pastilli è farina triticea confecti, quos non adeò multos cursor deferre potest, ideòque parcè illum reficit. Aquam nec in suos quidem usus circumfert: quam etsi haberet, dromedario danda non esset. Nam ut quidam affirmant, ego non ausim, si in vase aliquo deferretur, eam odoratu deprehenderet, sitimque statim contraheret, propter quam, præfixam quinque dierum itineris continuationem prosequi non posset. Quies illi perquam exigua. Nam per viginti quatuor horas, ter tantum subsistit cursor propter opus naturæ. Dromedarius eundo urinam emittit. Cùm descendendum est, bacillo pedes percutit sessor, aque ita dromedarius in terram procumbens, descendendi facultatem commodam illi præbet; qua modicum usus, cceptum iter prosequitur.

*Arabia
deserta
incola-
rum vi-
sus.*

*Equi
carnes
come-
dentes.*

Incolæ Arabiæ desertæ, nunquam pane aut carnibus, sed dactylis tantum vescuntur: lacte caprino valdè salubri sustentantur; aqua illis potus est: atque hac de causa vitam producant, & plerumque centesimum ætatis annum attingunt: valetudine prospera utuntur: forma sunt corporis egregia. Equis pro pabulo carnes caprinas offerunt; quas primò in sole desiccant, & deinde in minuta frustula concisas, equis præbent: quæ & magnum nutrimentum vescentibus administrant, & parvo negotio in capsula coriacea, equo alligata, per deserta loca, circumferuntur: de quibus si tantum sumatur, quantum duo pugilli capere possunt, id per viginti quatuor horas, uni equo pro pabulo affatim sufficit. Carnes insuper ejusmodi, sitim equis non excitant, in illa aquæ penuria, eosque validos & agiles conservant: quos à teneris ita educant incolæ, ut non nisi ad nonum diem materna sugant ubera; postea lac illis camelorum apponitur, ne materno debiles efficiantur. Ita & formam naturalem cum primis elegantem retinent; & vires cameli, eorum lacte hausto, acquirunt: quod etiam à siti mirificè præservat, cùm in partibus illis aqua, thesauri instar, æstimeretur. Cùm inhabitantibus Cairum & Alexandriam narrarem, nos Europæos ubique aqua abundare; respondebant, nos immortales haberi posse, qui aqua recenti & dulci semper abundarem. Cùm Cairi panem illis obtulissemus, quem illi *Chops* vocant, eo vesci recusabant; sed panno involutum asservantes, dicebant se ad suos perferre velle, ut ostenderent, quid nos manducaremus: quòd si panem itidem & illi manducarent, eos facile morituros. Vidi & Alexandriæ unum dromedarium, cui Arabs Rossetto adveniens insidebat. Boni velocis gradarii passum habet animal hoc, & ad iter accelerandum plurimum valet: sella namque illi imponi potest; cùm unum tantum

tum gibbum habeat, non duos; ut cæteri cameli, qui onera deferunt.

Reliquis Septembris diebus, quæ in civitate, extra, & ad portum digna visu occurrebant, inspiciebam. Neque enim discedere celerius potuimus, propter Sangiacum, qui nostris quatuor navibus, quæ simul vela facere constituerant, multum pecuniæ exigebat. Convenerunt ad extremum cum illo mercatores, non exigua illi summa numerata: cumque ventus esset contrarius, non nisi nona die Octobris inde solvere potuimus.

O C T O B E R.

Nona die Octobris conscendimus Saitiam nostram navem, hora circiter decima quinta: decima verò sexta è portu promovimus: sub vesperam hora vigesima tertia, littus Barbariæ conspiciebatur. Die insequenti nihil continentis apparebat, quam non nisi die decima septima Mensis ejusdem, manè tandem conspeximus. Quatuor simul uno eodémque die naves è portu solverunt. Una fuit Gallica nostrâ major, quæ primò in Siciliam, inde Massiliam petebat. Hæc parum aberat, quin portum egrediendo, ad scopulum seu rupem Garyophylli allideretur. Nam vela, citius quàm in hoc portu oportuit, sunt expansa, vento inter Boream & Aquilonem acriter spirante, quem Itali *Græco Tramontana* vocant. Vix decem cubitorum tractu navis aberat à periculo. Jamque voces periclitantium, miserabiliter clamantium, audiebantur. Navis enim gubernator, rerum peritus, periculosè decumbebat: qui verò vices ejus gerebant, minùs cautos in præternavigando scopulo periculosissimo se præstiterant. Altera navis Galeon Peraïsto vocabatur; in qua ego navigare debebam. Sed quoniam ejus Patronus, alia navi pro se empta, nautas peritiores in eam transtulerat, illa verò multum onerata, nusquam divertere debebat, dissuadebant aliqui ne me eidem committerem. In Galeone hoc quòd mercatores erant prædivites, Capitaneo honorarium dederunt, & effecerunt, ut duæ Turcicæ triremes, è portu eos in altum extraherent. Postea navis hæc tempestate Cyprum delata est. Tertia navis erat Patroni, qui rectà Venetias cursum dirigebat. Hanc itidem una triremis Turcica extra portum deducebat. Quarta navis erat nostra Saitia Gallica non adeò magna, quam conduxì, ut me Cretæ exponeret, quòd inde triremibus in Europam deferri poteram, per ditiones Venetorum, in quibus etiam subsistere commodum erat, si propter instantem hyemem navigatio periculosior incideret;

Callo-
limioni
portus.
Act. 27.

Tempe-
stas a-
trox.

Divo-
nia In-
sula.

ret; maximè, quòd cùm priùs isthìc essem, multorum notitiam mihi conciliaverim. Conveneram cum nauclero, ut in portu deserto, qui nunc Callolimioni vocatur, cujus etiam divus Lucas meminit, exponeret, propter ipsius commoditatem, & quòd minùs ab Alexandria distet: tum quòd in Archipelagum ingredi, ad exponendum me in aliquo portu, non auderet; quòd jam hyems appropinquaret, neque ex mari Mediterraneo eò vela dirigere tutum esset. Sed omnia hæc postea fuere inversa. Nam die quinta decima Octobris, circa vigesimam secundam horam, tempestas atrox consurgens, quatuor hæc naves, quæ eundem cursum tenere debuerant, per mare hinc inde disjecit, nostram præcipuè Saitiam, quæ minor cæteris erat, terribilem in modum ventis jactitavit; donec circa medium noctis S. Germanus nobis illuxit, quem hac eadem nocte sexies vidimus, atque ita tempestas conquievit. Die insequenti etiam jam ad vesperascente, ventus validissimus superveniens, nos tota nocte in maximum periculum conjecit. Die verò decima septima, paulò ante vigesimam secundam horam, adeò procellosus turbo nos concutiebat, ut spem evadendi omnem abjiceremus. Nam duo venti contrarii Africus & Aquilo (Italicè *Garbino* & *Græco*) invicem horrendum in modum depræliantes, validissimo flatu & imbre, navem adeò in gyrum versabant, & in ima deprimebant, ut fluctus intumescens superior arboris pars attingeret. Evacuabamus navem quantum licuit, lapides videlicet ejiciendo, cùm nullæ nobis essent merces: sed neque, propter turbinis violentiam, ea res adjumento nobis fuit, cùm nihilominus fluctus in navem tanto impetu insilirent, ut jamjam ab illis absorbendi videremur. Cùmque nox esset obscurissima, & tonitrua ac fulgura subinde terribiliter coruscarent, viderunt nautæ insulam geminis rupibus in altum consurgentem: qua visa existimabant nautæ nos in Archipelagum delatos ad insulas duas desertas, quæ non adeò magno intervallo à se disjunctæ, passim Divoniæ appellantur. Cùm igitur in extrema necessitate se constitutos viderent, quòd Saitia parva esset, depositis velis, in medium navem deducere satagebant, ut in tam atroci tempestate, sibi quacunque tandem ratione consulere possent, navi inter duas insulas constituta, ubi minùs à ventis impeteretur. Cùmque jam non procul inde abessemus, singulari quadam divina ordinatione, nauta, ex summo navis malo, quòd coruscationes perseverarent, animadvertit, unam tantum esse insulam, quæ propter duas rupes eminentes, duarum illarum, inter quas navem adducere constitutum erat, similitudinem exprimebat. Quamobrem velis omnibus de-

IOB CAP. XXXVI.

si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum, et fulgurare lumine suo desuper, cardines quoque maris operiet.

PSALMO CVI.

*Qui descendunt mare in navibus, facientes operationem in aquis multis:
Ipsi viderunt opera Domini, et mirabilia eius in profundo.
Dixit, et stetit spiritus procellæ: et exaltati sunt fluctus eius.
Ascendunt usque ad caelos, et descendunt usque ad abyssos: anima eorum in malis tabescebat.
Turbati sunt, et moti sunt sicut ebrius: et omnis sapientia eorum devorata est.*

PSALM. CIII.

*Quam magnificata sunt opera tua Domine! Omnia in sapientia fecisti:
impleta est terra possessione tua.*

E SAIÆ CAP. XLIII.

*Noli timere, quia ego tecum sum: ab oriente adducam semen tuum, et ab
occidente congregabo te. Dicam Aquiloni; Da: et Austro; Noli prohibere:
affer filios meos de longinquo, et filias meas ab extremis terræ.*

IEREM. CAP. X.

*Ad vocem suam dat multitudinem aquarum in cælo, et elevat nebulae
ab extremitatibus terræ: fulgura in pluviam facit, et educit ventum de thesauris suis.*

NAHV. CAP. I.

*Dominus in tempestate et turbine viæ eius, et nebulae pulvis pedum eius:
Increpans, mare et exsiccans illud, et omnia flumina ad desertum deducens.*

ECCLESIASTICI CAP. I.

*Arenam maris, et pluviae guttas, et dies sæculi quis dinumeravit?
Altitudinem cæli, et latitudinem terræ, et profundum abyssi quis dimensus est?*

ECCLESIASTICI CAP. XVI.

Et vias illius quis intelligit, et procellam quam nec oculus videbit hominibus.

ECCLESIASTICI CAP. XLIII.

In sermone eius siluit ventus, et cogitatione sua placavit abyssum.

PSALMO CVI.

*Et clamauerunt ad Dominum cum tribularentur: et de
necessitatibus eorum eduxit eos.
Et statuit procellam eius in auram: et siluerunt fluctus eius.
Et letati sunt quia siluerunt: et deduxit eos in portum
voluntatis eorum.*

PSALMO LXXVII.

Deus in sancto via tua: quis Deus magnus sicut Deus noster? tu es Deus qui facis mirabilia.

SAPIENTIAE CAP. XIII.

Tua, PATER, PROVIDENTIA gubernat: quoniam dedisti et in mari viam, et inter fluctus semitam firmissimam, ostendens quoniam potens es ex omnibus salvare, etiam si sine arte aliquis adeat mare. Sed ut non essent vacua sapientiae tuae opera: propter hoc etiam et exiguo ligno credunt homines animas suas, et transeuntes mare per ratem liberati sunt.

PSALMO LXXVI.

Viderunt te aquae Deus, viderunt te aquae: et timuerunt, et turbatae sunt abyssi.

ISAIAE CAP. XL.

Quis mensus est pugillo aquas, et caelos palmo ponderavit? quis appendit tribus digitis molem terrae, et libavit in pondere montes, et colles in statera? Quis adiuvit spiritum Domini? aut quis consiliarius eius fuit, et ostendit illi? Cum quo inijt consilium, et instruxit eum, et docuit eum semitam Iustitiae, et erudit eum scientiam, et viam prudentiae ostendit illi?

PSALMO LXXVII.

Illuxerunt corruscationes tuae orbi terrae: commota est et contremuit terra.

demissis, unum tantum appensum remansit, Trinchietum vocant, ut insulam præternavigare liceret. Cæterum cum jam Saitia vi tempestatis propemodum demergeretur, & ventorum violentia concussa, ita rimis fatisceret, ut assidue aquam è sentina exhaurire fuerit necesse; navarchus omni præsidio destitutus, palam enuntiavit, nullam spem salutis reliquam superesse, & nos naufragio ibidem perituros. Quo tristi nuntio, quilibet de anima sua sollicitus, DEO sese permittens, extremam horam expectabat.

Interea plus quam media nocte transacta, S. Germani sidus S. Ger.
manus conspeximus, statimque Aquilo impetum aliquantum remisit, ut Africus jam validius Saitiam propelleret, quæ hac ratione insulam præteriit. Septies nobis S. Germanus apparuit, & ad vicem quamlibet, Aquilonis vehementia magis ac magis imminuebatur: atque ita dies appropinquare cæpit: cumque illuxisset, deprehendimus insulam, ad quam vela direxeramus, fuisse Casso dictam, totam desertam, & rupibus arduis horridam: quam si attigissemus, in scopulos & cautes nobis incidendum cum extremo periculo erat, qui noctu videri & vitari propter fluctus consurgentes haud poterant: juga tantum præcellarum rupium, per corrosiones, aspectui sese offerebant. Die decima octava conspeximus Insulam Rhodum: & per integram hanc diem, & noctis partem, maximo vento jactati sumus: qui S. Germano apparente statim conquievit, & noctis residuum tranquillitas occupavit. Sequentem diem totum operrando consumpsimus inter Rhodum & Carpathum Insulam (Italis *Scarpanto*) in quo Palladem natam & educatam Poëtæ fabulantur. Rhodus
Insula,
Carpa-
thos. Cumque naucerus situm loci perspectum non haberet, appropinquare, naufragium timens, non audebat, donec vesperi in quodam promontorio ignes insulani accenderent (moris enim est, ubi incolæ navem erraticam conspexerint, igne suscitato nautis signum dare, quo loco tuto accedere possint) quibus visis tot ferè nocte insulæ oras legebamus. Circa horam quartam noctis, densissima nube, absque pluvia, prorepente, S. Germanus comparuit: statimque & ventus cessavit, & nox serena esse cæpit.

Sunt nonnulli qui affirmant, cum naturalis sit ejus luminis provenientis causa, illud non apparere, nisi quando pluit. Itaque hic annotandum putavi, etiamsi hoc tempore nulla fuerit pluvia, lumen tamen hoc resplenduisse, & ventum subito confedissee.

Manè vigesima Octobris, accedentes ad insulam, parvum portum tenuimus, antea dictum Portum Agata, qui minores tantum naves admittit. Fixis anchoris, rimas navis obstrue- Portus
Agata. re,

re, & pice obducere cœpimus, affirmantibus nautis, si per duas horas tempestate jactata fuisset, navem Saitiam unâ nobiscum fuisse interituram. Descendentes in littus victui necessaria à Græcis coëmimus. Nam pulli gallinacei quos habebamus, fluctibus in navi suffocati fuerunt. Quamvis hæc Insula Turcarum sit, & Capitaneum ejusdem gentis habeat, Græci tamen homines, ut & in cæteris Archipelagi insulis, arva & vineas excolunt. Tur-

Turca à Græcis vasallis sibi cavent. cæ verò de comœatu provisi, in præfidiis arcium se continent, nec usquam Græcorum metu prodeunt. Cùm verò pendendi tributum tempus advenerit, aliquot triremes cum Janissariis insulas ejusmodi accedunt, & ab incolis census exigunt. Oppida aliquot exigua in hac insula ad latus conspiciebantur, ad quæ tamen naves non accedunt, cùm portu careant. Ab eo loco, ubi descenderamus, non procul aberat villula Lare dicta.

Die sequenti manè, cùm Aquilo seu *Græco* potiùs insurgere cœpisset, cui obstaculum nullum erat oppositum, extractis anchoris, mare ingressi sumus, credentes nos rectâ Cretam delatum iri. Sed vento denuò mutato, hac & insequenti vigesima secunda Octobris die, circa Insulam Casso prædictam ventos inaniter captabamus. Tandem vigesima tertia die manè

Creta secundâ vice. Cretam appulimus, ad Promontorium Salomonis, antiquitus Samnium: de quo in Actis S. Lucas. In monte, justo intervallo, est turricula, in qua excubiæ propter piratas aguntur. Ut primum

Cap. 27. anchoras jecimus, relatum nobis fuit, quòd uno die antè, Saitia illa, quæ nobiscum Alexandriâ solverat, & Siciliam versus discesserat, tempestate quoque eò delata fuerit, adeò conquassata, ut rimas quoque obducere nautæ fuerint coacti. Navarchus verò, qui æger Alexandriâ discesserat, in mari mortem acceleravit, & hìc in littore sepultus est. Hæc eadem Saitia, quòd non procul Venetorum civitas Sitia abesset, ad littus accedens, indicavit me eò venturum. Antonius namque Barochi mercator hac de causa ad gubernatorem, quem isthìc Rectorem vocant, accesserat. Itaque adventus meus expectabatur.

Quoniam sæpiùs commemoratum est, Saitias naves ventorum impetu conquassatas propemodum interiisse, nemini mirum id videri debet. Certum etenim & comprobatum est, navigia, quæ vel vetustate, vel artificum incuria debilitatem aliquam incurrerunt, exorto turbine, fluctibus graviter contundi solere; eoque tempore in præsentissimo periculo versari. Nam ubi navis in arenam vel scopulum impeerit, ex littore propinquo faciliùs enatandi subsidium ministratur, & tabularum confractarum natatu multi evadunt. Sed nave in alto mari dissipata, quæ evaden-

dendi ratio ? etiamsi quis tabulæ adhæserit, fluctibus à turbine agitata, opprimitur ; vel ubi à terra remotior est, fame & frigore moritur.

Antonius hic, cujus suprà meminimus, multas orbis partes peragravit. Nam bis in Orientali India fuit, rerum illarum partium usum non mediocrem consecutus. Utraque vice Apamæâ, ad Euphratem primùm, inde secundo flumine ad mare Persicum, antea *Elcatiff* dictum, postea ad Ormus & Gonam pervenit. Cairum tandem per mare rubrum revertebatur : expositus ad civitatem Tur, quæ ad littus ejusdem maris eo in loco sita est, ubi Judæi fugiendo Pharaonem, sicco pede mare transierunt. In secunda sua peregrinatione fuit captus à Bassa, qui curam gerebat maris rubri, quod infrà positum est, antequam ad fines, ubi Felix Arabia incipit, perveniatur. In eo navigatio Christianis est interdicta : in quam à Turcis maximè inquiritur. Nam non procul à Mecha navigatur (cùm mare cumprimis angustum sit, cujus utrumque littus majori ex parte navigantibus apparet) & quæ naves ex India Orientali adveniunt, eò deflectere solent. Antonius tamen isthîc non fuit, quòd ejus navis rectum cursum propitio vento tenens, hunc præternavigavit. Narravit is quòd Bassa prædictus ab eo valorem decem millium ducatorum in variis mercibus perceperit ; præsertim in lapidibus qui in certis illarum regionum animalibus reperiuntur, nec hætenus in partibus nostris visebantur, & in unionibus ac margaritis pretiosis. Captum Bassa ille, qui de principalioribus non erat, secum Cairum perduxit, eumque ad carceres Imbraimi, tamquam supremi Ægypti Gubernatoris, tradidit : unde Consul Veneti (quoniam Venetus erat Antonius) fide interposita eliberatus, nostro tempore facultatem in Europam redeundi impetravit. Navigatio autem ejus in Hispaniam erat potissimùm instituta, quandoquidem Catholici Regis jussu, quod etiam ipse non diffitebatur, ut quænam per mare rubrum navigandi commoditas, & quod navigationis emolumentum, edisceret. Vir hic fuit mihi apprimè notus : à quo multa, quæ ad naturam & mores nationum quas peragravit pertinebant, edidici. Sed quandoquidem ea Scriptorum industria sunt evulgata, non est, quòd his immoremur. Posteaquam domum rediissem, plures ab eodem literas, partim ex Hispania, partim ex Italia scriptas accepi : in quarum ultimis significavit, se in Syriam, & inde in Indias Orientales jam tertio navigationem instituere.

Factum autem est singulari divinæ gratiæ beneficio, quòd dum circa Rhodum, & in faucibus Archipelagi oberraremus, in classem Turcicam, cui Occhialus præerat, non incidimus. Nam viginti-

*Antonii
Veneti
naviga-
tio.*

*Tur ci-
vitas ad
mare ru-
brum.*

*Mare ru-
brum
Christia-
nis non
licet na-
vigare.*

*Occhia-
lus pira-
ta.*

quinque triremes è Nigroponto Rhodum versus velificabant, quibus obvias naves diripere non est insolitum. Quoniam tamen Saitia hæc Gallica fuit, cum quibus Turcæ societatem colunt, poterat mitius aliquid ab hostibus expectari: sed vel pecuniæ numeratione, vel captivitate res transacta proculdubiò fuisset: quod itidem paulò antè ipsi Galli sunt experti, prout navarchus Gallus nobis retulit. Evasimus itaque per Dei gratiam manus impii Occhiali, qui valdè tunc exacerbatus erat, quòd Veneti Melitensium milites illi tradere volebant, quos cum duabus triremibus non ita pridem in potestatem redactos, Corcyram perduxerant. Eos Occhialus insequabatur: cumque septem Venetæ triremes inde Cretam reverterentur, ubi custodiam Philippo Pasqualigo præsidente posuerant, Occhialus in portu Navarino præstolabatur, ut eos adoriri posset: qua de re, cum Zacyntho triremes Venetæ notitiam accepissent, denuò Corcyram sunt reversæ, cum resistere se non posse viderent Occhialo, qui ex vigintiquinque ordinariis delectu habito, decemocto triremes benè instructas habebat. Sed ubi vidit consilium sibi præmeditatum non succedere, in furias actus, obvios quosque invadere decrevit, Cæsarem veritus, quòd parùm cautè egisset. Incidit igitur in aliquot mercatorum Christianorum naves, quas, hominibus in captivitatem abductis, in potestatem redegit. Evasimus itaque Deo opitulante, manus ipsius, qui Carpatho versus Rhodum cursum tenebat; nos verò à Rhodo itidem vehebamur. Mirabantur omnes insulani, quòd Occhialum obvium non habuimus.

S. Germanus
semper
sua se-
nator.

Si cui mira vel impossibilia videbuntur, quæ hîc de sancto Germano à me scripta sunt, me vera retulisse quilibet affirmabit, qui navigando in periculosas tempestates incidit. Nullus enim est, qui hæc non oculis aspiciat, in extremo procellarum irruentium periculo constitutus. Sive igitur S. Germanus, ut multi credunt, periclitantibus appareat; sive à naturali causa, quod plerique autumant, luminis ejus ratio proficiscatur, ego temerè affirmare non ausim. Illud certissimum est, lumen hoc navigantibus apparere: quod non solum ego, sed & omnes qui mecum erant in navi, toties vidi, quoties me vidisse superiùs annotavi. Apparet autem specie sideris lucentis, vel accensæ facis, interdum plùs, interdum minùs coruscans. Fit quandoque splendor ejus planè lucidus & albicans veluti stella: confidet sepè vel in medio arboris vel alibi; semper tamen editiore in loco. Si quis attingere velit, sursum mox elevatur, & refugit. Frequentiùs tamen in ipsa arboris summitate, & cruce, quæ ibidem desigi solet, confidet, permanens eodem in loco, quantum temporis in recitanda Oratione Domi-
nica

nica consumeretur : quandoque per dimidiam quadrantis horæ partem, quandoque quadrantem integram luceſcit. Sed in magna illa tempeſtate, per dimidiam horam duravit, in modum accenſæ candelæ ardens. Ubi apparuerit, certum & indubitatum eſt, ventum notabiliter ſubſidere : & quò frequentius emicuerit, eò magis ac magis turbinem diminui. Unde ad ipſius ortum, homines ab interitu tuti, certam ſpem ſalutis concipiunt : quod pluribus exemplis confirmari poſſet. Illud quoque nautæ affirmabant, quòd pluribus navibus in una eademque tempeſtate ſimul conſtitutis, in quibus, ſidus ejuſmodi conſpiciebatur, eæ evaſerunt ; in quibus non, naufragio perierunt. Narrarunt iidem quoque, quando duo ſidera conjunctim apparent, quod rarò admodum fit, navem omnino interituram. Cùm autem duo fuerint, dicunt ſpectra ſeu Dæmones eſſe, qui nunquam uniformem, ſed geminam ſpeciem in apparendo retinent. Quæ de Caſtore & Polluce ſcriptores Ethnici tradunt, ea non attingo : quæ verò hîc adjunxi, ea ex fida eorum relatione accepi, qui naufragiis ejuſmodi præſentes interfuerunt.

Sed nec illud hîc prætermittendum putavi, quod nautæ certò ſe didiciſſe affirmabant. Quacunque in nave Mumia fuerit deportata, eam vel in maximum periculum adduci, vel certiffimum naufragium ſubire oportere. Quamobrem diligenter admonentur ii, qui res in navem inferunt, ne Mumiam ſecum accipiant : cujus rei ea redditur ratio. Quandoquidem Mumia, Ethnicorum ſunt cadavera, dubium non eſt, quin in cura & poteſtate Dæmonum, prout & animæ ipſorum, ſint conſtituta : qui nunquam ab eis, etiamſi de loco in locum transferantur, recedere ſolent. Cùm Cairi in antrum, ubi ejuſmodi cadavera ſunt condita, me demiſſem, duo integra corpora, ut jam diximus, maris & feminæ, pretio empta acceperam ; eodem modo, prout ibi aſſervabantur, involuta : quæ ut commodiùs deferri poſſent, quodlibet in tres partes divuſum, in caſſas majores ex corticibus arborum ſiccatis conſectas, imponendum curavi : ita ut ſex ejuſmodi caſſas Mumia refertas haberem : in ſeptima verò erant idola fictilia iisdem illis corporibus copulari ſolita. Cùm igitur de periculo deportationis ex nautis intellexiſſem, conſului negotiatores mihi notos, quid mihi agendum ſuaderent, & num vera eſſent, quæ nautæ dicerent. Multi affirmabant rem ita ſe habere : multi pro fabulis hæc ducebant, affirmantes, quòd ipſimet in Italiam ſæpiſſimè Mumias per mare deportarunt, neque tamen in ullum periculum hoc nomine inciderunt. Perſuaſione igitur illorum adductus decrevi corpora hæc mecum aſportare, ut in Europa oſtenderem, qua ratione condita reperiantur maximè quòd ad partes noſtras, à quo-

*Mumia
in navi
deporta-
ta tem-
peſtatem
ciat.*

quam integra delata fuiſſe nunquam antea intellexeram. Quamobrem nihil ea de re cum nauclero communicans, ſeptem capſas illas Mumiarum, cum rebus aliis in navem inferri juſſi. Sed parum abfuit, quin ſtatim in magnas difficultates incidiſſem. Nam cum Turcæ, res meas inſpecturi, in Alexandria nos conveniſſent, ut telonium ab illis perſolveremus, habebant in comitatu Judæum, qui eorum interpres & Notarius fuerat. Hic quoniam Chriſtianis utcunque favebat, quod Chriſtianorum merces aſſidue pertractaret, à quibus non parum emolumenti, & honoraria ſequentiora percipiebat, cum in capſis Mumiam repositam animadvertiſſet, ſtatim eaſdem capſas claudi, & funiculis ligari præcepit, & Turcis quibus vinum propinabamus, retulit, nos in capſis illis nihil aliud habere, præterquam cochlearum teſtas & conchas, quales in maris littore legi ſolent: cujus relationi fidem Turcæ adhibuerunt, quod & eorum miniſter eſſet, & quod è conclavi, in quo vinum hauriebant, pedem efferre minus feſtinarent. Cauſa cur Mumias Turcæ prohibeant efferri, hæc eſſe perhibetur. Quandoquidem ipſi magicis ſuperſtitionibus valde ſunt addiſti, perſuaſum habent, Chriſtianos ejuſmodi Ethnicorum cadaveribus ad Magiam abuti. Verentur itaque ne per incantationes aliquas damnum ipſis, & eorum ditionibus, non facile recuperandum inferant: idque diligenter præcavent. Difficulter igitur integra Mumia extrahitur à mercatoribus: qui clàm & minutatim ejuſmodi merces avehere ſolent. Judæo itaque illi bonum honorarium dedi: qui ſi Turcis de Mumia aperuiſſet, non parvum diſcrimen nobis imminebat, quod ingenti aliqua pecuniæ ſumma redimendum erat. Cum itaque priori tempeſtate jaſtaremur, nullus noſtrum de Mumia hac meminerat. Erat mecum in eadem navi Sacerdos Polonus Simon Albimontanus, qui patentes Regis Stephani literas habebat, & ſepulchrum Dominicum viſitaverat. Eum primum Jerofolymâ revertens, Tripoli videram, & denuò Cypri cum in Ægyptum proficiſcerer, obvium habui; qui Jerofolymam tendebat. Poſtremò venit Alexandriam Sabbato hora vigefima: ego verò ſequenti die circiter quintamdecimam horam navem conſcenderam. Hic igitur cum pecunia deſtitutus eſſet in exera regione, nec conſilium reperiret quidnam agere deberet, petivit à me ut ſibi opem ferrem; quod potui, non invitus eidem obtuli. Sed cum animadverterem, illum brevi ad neceſſitatem redactum iri; nec, viſitatione S. Sepulchri absoluta, cur in Ægypto moraretur, cauſam eſſe: inſtante eo ut eum mecum in partes Chriſtianorum reducerem, acquievi libenter; quod bonum virum & pium Sacerdotem viderem, & meum quoque popularem, cui deeſſe non liſce-

*Mumiã
cur Tur
cæ offer
ri probi
beant.*

liceret. Hic de Mumia cadaveribus hisce nullam planè notitiam habuit: nam antè quàm Alexandriam pervenisset, triduo res meæ in navem illatæ erant; ipse interim in civitate degens, venti & navigationis commoditatem operiebar. Cùm igitur in priori tempestate versaremur, Sacerdos hic Preces horarias recitans, ^{Spectra duo Simon Presbytero apparent.} conquerebatur duo sibi spectra magnum impedimentum adferre, & quocunque tandem loco in navi consisteret, semper se comitari. Hæc cùm primùm audiremus, mirabamur: postea verò (ut hominibus inusitatum non est, in communi calamitate, ad fortuitos proximi casus, risu potius quàm compassione commoveri) tempestate sedata rem in jocum vertimus, existimantes has imaginationes è metu provenisse, ut p'erumque navigantibus, in periculis objici solent. Sed cùm in altera tempestate, denuò de spectris ejusmodi vehementer conquereretur, asserens, se virum & mulierem nigram, tali & tali habitu indutos videre: qualem nec mei quidem servitores, duobus tantùm exceptis, in Mumiis illis viderant, nec de illo Sacerdoti indicare poterant, mirari accuratiùs cœpimus. Certissimum enim erat, neminem servitorum de cadaveribus istis scivisse, præter duos illos, qui secretum hoc nemini procul dubiò, extraneo præsertim, aperuerant. Sed nec tunc quidem Mumia nobis in mentem venerat. Postremò totus conturbatus, pallidus, & tremens Sacerdos ad me accurrit, exposuitque quàm horrendum in modum à spectris hisce inter orandum exagitetur, imò laceretur. Tandem incidit mihi, fortè illum hæc pati occasione corporum istorum Mumiaticorum. Misi itaque ad navarchum, ut inferiorem Saitiæ navis partem nobis recludi juberet, causam tamen reticendo: volebam siquidem capsas illas Mumiarum clàm in mare projicere. Sed navarchus respondit, se id facere non posse propter ingentes fluctus, qui Saitiam ita operiebant, ut omnes madereremus. Exspectaremus modicum, statim nos omnes interituros, nec esse cur inferiùs descenderemus, mox in ipso gurgite futuri. Et videbamus quidem apertè periculum maximum instare, si navis aperiretur: ex alia parte Presbyter de spectrorum vexatione mirum in modum lamentabatur. Nesciebamus itaque quid nobis agendum esset.

Ubi verò S. Germanus apparere, & ventus contrarius subsidere cœpit; cùm jam illucesceret, navem aperiri jussi. Et quamvis, ut paulò superiùs scripsi, apparente ejusmodi fidere, navis extra periculum esse soleat, spectris nihilominus Sacerdoti molestiam inferentibus, septem capsas illas in mare projici jussi. Quod ubi factum, navarchus statim ad me accurrit, percunctans quidnam abjecissemus: nunquid Mumiam? Fassus sum. Expavit

illicò vehementer; sed postea se recolligens erat recreatus; & certò promittebat, nos tempestatem ampliùs non habituros. Et non frustrà hæc prædixit. Nam licet apud Insulam Carpathos insurrexerat, minùs vehemens tamen fuit, & S. Germano semel apparente, statim cessavit. Dixit mihi postea navaichus, quo tempore ad eum mittebam ut navem aperiret, etiamsi illi dictum fuisset, id propter Mumiam fieri, nunquam tamen aperturum fuisse, propter undarum insurgentium impetum: & quod jam certò nos interituros credebat, momentum tantum demersionis expectans. Quærebat & Sacerdos, quidnam in mare projectum fuisset. Cùmque illi dixissem, majore etiam timore correptus, tanquam vir Ecclesiasticus arguere me cœpit, quòd Ethnicorum corpora circumferre veritus non fuerim, propter quæ tantum vexationis pertulerit; nec aliam spectrorum apparentium causam fuisse. Ego reprehensionem boni Sacerdotis grato animo suscepi: ne tamen sinistri aliquid de me suspicaretur, reddidi causam facti, me Mumiam, cujus in medicinis frequens & necessarius esset usus, propter juvandos infirmos asportare voluisse; neque ab Ecclesia prohibitum cuiquam esse, ne Mumiam in partes Christianorum deferret. Cretam cùm devenissemus, quærebat Theologorum de Mumia sententiam: qui docuerunt, ejus importationem Christianis non vetari. Atque ita demum me purgatum & excusatum habuit. Apparuit & hinc, nihil illum de corporibus istis cogitasse: de quibus, si notitiam aliquam habuisset, non intermisisset profectò, & metu periculi, & officio Sacerdotali adductus, quin me commoneret: maximè quòd jam nos morituros credebamus, & ipsemet Orationes in periculo recitari solitas, nobis subsequenter, inchoabat.

Neque hæc ideò sunt hic à me commemorata, quasi pro certo comprobare velim, propter Mumia corpora, quod multi volunt, naufragia ejusmodi provenire: sed ut doceam, ista nobis in hac navigatione contigisse. Certè Sacerdos hic valdè pius & vitæ exemplaris fuit. Nam Corcyram usque mecum navigavit. Postea cùm ego me in Italiam conferrem, & Hydrunti ex nave descendissem, ipse cum famulo & rebus meis, in triremi Venetias navigavit, & adventum meum ibidem expectavit. Postea Compostellam, voti exsolvendi causa, perrexit: unde Romam, & deinde in Poloniam redire constituerat. * Ubi cunq̃ mecum loca Christianorum attigit, singulis diebus Missam devotissimè, cum lacrymarum profusione, celebravit. Domi verò

* Reversus est in Poloniam, & Cracoviam in hanc usque diem degit, in Ecclesia B. Virginis deservienr.

rò minima quæque obsequia, pueris consueta, cum tanta alacritate obibat, ut admoneri per nos necessario debuerit, ne se ad vilissima culinæ ministeria, ollarum cacaborumve ablutionem, vel scoparum purgationem, dmitteret. Admirationi fuit omnibus, tanta pii Sacerdotis hujus humilitas.

Illud operæ pretium fuerit hoc loco inferere, qualem Sacerdos hic post magnam illam tempestatem, qua apud Insulam Carpathos, cum nobis S. Germanus semel tantum apparuisset, jactabamur, visionem oblatam habuerit, quam statim mihi, qui proximus illi eram, deinde cæteris omnibus revelavit. Nam cum in oratione positus esset, videbatur sibi videre Saitiam nostram navem in partes ruptam, & nos per mare natantes demergi. Interea Beatissima Virgo Maria, pallio suo nos cooperiens, navis partes reollectas in unum composuit, & dixit; Ecce in quanto periculo fuistis. Atque ita veluti è somno quodam experrectus se proripuit: quod aperte videbamus. Nam subito confestus, & hinc inde aspiciens, navem & nos omnes salvos reperit, quos in visione mari jam obrutos crediderat. Hæc obiter hic annotanda putavi, quæ coram ipsemet intuitus, & magna ex parte sum expertus. Certum est, si tempestas in duas horas, ut attigimus antea, protracta fuisset, Saitia vim ejus sustinere nulla ratione potuisset: id quod evidenter deinde apparuit, cum apud Insulam prædictam Carpathos, per continuas viginti quatuor horas, navem reficere, & pice obducere coacti fuimus: quæ adeò undarum violentia concussa fuit, ut per vices nautæ continuò aquam exhaurire necesse habuerint.

Cum igitur ad prædictum Promontorium delati essemus, quod in ipso diluculo fuit (nam noctu eò appropinquare nauta propter scopulos non audebat) jactis anchoris, & Saitia ad rupem longis funibus alligata (fundus enim hic non adeò stabilis, & vel ad modicum ventum anchoræ moventur: unde nisi navarchus sit peritus, sæpenumerò naves periclitantur, quæ ut tutiorem habeant stationem, funibus prælongis ad rupem alligari nautarum industria solent) statim famulum Sitiam, quæ tribus inde miliaribus distabat, misi, qui Rectori Constantino Rinero de adventu nostro significaret. Is quoniam jam antea, ut dictum est, de me certior factus erat, equos, & ultra decem & aliquot equites, qui minores hastas deferre solent, & Stradiottæ vocantur, ad me deducendum expedit; qui vesperi unà cum famulo venerunt: unde noctem in Saitia me adhuc ducere oportuit, cumque conscensis scaphis me salutassent, & mandata Rectoris exposuissent, ubi navarchus didicit quis essem, vehementer indoluit,

*Simoni
Presby.
tero Vir-
go Bea-
tissima
in tem-
pestate
apparet.*

*Stradi-
ottæ
equites.*

quòd id Alexandria rescire non potuerit. Aliter enim mecum transacturus erat. Quis enim nosse poterat, quæ de nobis facere constituisset? Animadversum enim fuit, (an autem hoc in mente habuerit, DEUS novit) nisi major nostrum in Saitia (remanerant etenim mecum etiam Stradiottæ aliquot) numerus fuisset, quòd noctu in mare denuò nos abducere cogitabat, ut nos pretio redimeremus; vel alias lucri occasiones, prout & alii facere solent, investigaturus fuerat. Sed malum prævidentes, tota nocte diligentem adhibuimus custodiam, perpetuò vigilantes.

24. Manè egressus navi, rebus naviculâ, quæ venerat, Saitiam præmissis, & navarcho juxta conventionem pretio persoluto; familiâque ipsius donata, ita ut jam contentus remanserit, equis conscensis, versus Saitiam perrexì. In itinere ad monasterium Beatissimæ Virginis, in quo Græci monachi habitant, qui locus singulari populorum devotione frequentatur, descendi, Deoque gratias egi, quòd nos hætenus incolumes servaverit. Circa meridiem Saitiam perveni, Rectore cum multorum nobilium frequentia obviâ mihi prodeunte: qui cùm me ad domum nobilis cujusdam Veneti ex familia Corneliorum deduxisset, & hospitii commoditatem ordinasset, in palatium rediit. Saitia enim niuro cincta non est, ducentas circiter domos tantum habens. Palatium verò Gubernatoris angustum, munitionem nullam habet. Nam tempore belli omnes ad loca tutiora se conferunt: nec nisi propter judicia, cùm tractus sit peramplus, Rector hîc manere consuevit.

25. Manè venit ad me Rector, & me ad Ecclesiam parvi Conventus Sancti Augustini deduxit, ubi Missam audivimus. Prandio peracto, visitavi eundem in palatio, ubi Judicia quædam exercebat. Patebat inde latior in mare prospectus, vidimusque Saitiam nostram; quæ, ut constituerat, ad aliam insulæ partem versus Barbariam cursum tenere propter ventum contrarium non potuit. Mare namque cùm sit hîc magis amplum, securam præbet navigationem. Saitia verò prope Archipelagum tendebat, & de novo in tempestatem incidit, quæ Corcyram usque delata est.

Hanc ad te tertiam Epistolam hinc scribendam existimavi, quòd verear, ne hîc Cretæ propter tempestates diutius mihi sit hærendum, quàm vellem, & rationibus meis expediret. Adproperabo tamen Candiam: & quidquid postea fuerit, certior te reddere non intermittam. Datum Saitiæ, XXV. Octobris, Anno M. D. LXXXIII.

EPISTOLA QUARTA.

ARGUMENTUM.

HIC funebres Sitiensium caremonias exponit. Candiam appellit. Honorificè à Civitatibus & Insulis Venetorum excipitur. Arces, civitates, portus complures describit. Casum mirabilem nautarum Siciliae, literas liberi transitus à Turcico Imperatore missas, ejusdem insidias, quas divina providentia evasit, inserit. Apud Zacynthum, fratrem Cardinalem factum cognoscit. Barium Apuliae civitatem, sepulchro divi Nicolai celebrem, & alia regionis loca perlustrat. In itinere à latronibus spoliatur, qua de causa maxima rerum difficultate inter ignotos circumventus, agrè Venetias adnavigat, ubi famulum Tripoli cum sarcinis praemissum reperit, alter decimo post suum adventum die Corcyra venit. Denique votorum compos, feliciter ad solum paternum revertitur.

26. **R**ECTOR Sitiensis, pluribus nobilibus convocatis, epulo solemniter me excepit in palatio: quo finito, deambulabat hinc inde mecum, cumque parvam quandam Graecorum Ecclesiam praeteriremus, incidimus in funebres illius regionis caremonias, quae veteribus Ethnicorum non erant absumiles. Maritum defunctum uxor sepeliebat; quae facie unguibus conscissa, capillos evellens, vestem in pectore dilacerans, ca-
Funerariae caremoniae Sitiensium.
 put muro allidens, non absque sanguinis effusione orbitatem suam miserabiliter deplorabat. Adhibiti sunt etiam pretio conducti lamentatores & lamentatrices, qui funus deducentes, ejulatus, & manibus contortis vociferationes inconditas edebant. Mos abominabilis, & Christiana professione indignus. Vespertim valedixi Rectori, qui mihi Stradiottas aliquot, qui me deducerent, attribuit; & nobilibus vicinis significavit, ut quocunque diverterem, me honorificè & luculenter tractarent; quod ab ipsis, etiam maxima cum humanitatis testificatione, copiosè factum est.

27. Manè Missa audita, & divinissima Eucharistia percepta, antequam plenè illuxisset, discessi pransurus in Turlottha, palatio cujusdam nobilis: inde per convallem amoenam & fertile-

lem, pro nocte pervenimus Cavusam, ubi nobilis Venetus ex Cupressi arboribus lucum elegantem, pulcherrimo ordine plantavit, & ad competentem perfectionem deduxit.

28. Pervenii Istronam ad locum cujusdam nobilis peramœnum. Pertransivi Pomeriacum, villam benè habitatam. Inde pro nocte, cùm tardior hora esset, diverti ad monasterium Sancti Antonii de Sumete de Cares, Ordinis Sancti Francisci. Exceptus sum à Fratribus perhumaniter, qui, quoniam ex eleëmōsynis vivunt, fructus varios nobis apposuerunt. Ad dextram prope viam publicam, vidimus Dirapetram, olim Hyrapeam. Ibidem quoque ad dextram, supra littus maris, quod jam non poteramus conspiciere, habuimus insigne Venetorum propugnaculum, Spina longa cognominatum, in rupe exædificatum, quod mari undique alluitur.

29. Prandio sumpto discessi ex monasterio, pernoctaturus in Maglia, villula cujusdam nobilis, & palatio parvo. Huc Dux Candiaë quendam propinquum suum, cum Secretario & honesto comitatu præmisit, qui me salutarent, utque rectà in palatium diverterem, invitarent.

30. Summo manè quatuor ferè ante diem horis discedentes, itinere valdè difficili & saxoso, pervenimus circa meridiem ad Candiaë civitatem. Diverti rectà ad Monasterium Sancti Francisci, DEO humilem gratiarum actionem offerre, ibidemque manere deliberatum habens: quandoquidem antea quoque hospitium hic habebam. Sed cùm pransurus cum eo, ad Ducem accessissem, omnibus modis urgebat, ut in palatium diverterem. Quamvis autem certis de causis libentiùs in monasterio mansissem, ad magnam tamen Ducis instantiam, qui subverebatur, ne inhumanitati ipsius id adscriberetur, si alibi hospitium habuissem, precibus ejus locum dedi, & per quinque hebdomadas, antequam Caneam me contulissem, hospitii ejus beneficio usus sum.

De situ civitatis Candiaë, & munitione ejusdem, bellicorumque tormentorum insigni apparatu, quandoquidem alii perscribere, ego supersedeo. Cætera breviter perstrinxi, cùm primum eò advenissem, in Palæstinam navigaturus.

N O V E M B E R.

7. Die septima Novembris, duodecim Venetæ triremes appulerunt Corcyrà: quarum septem erant ad custodiam maris deputatæ, quæ milites Melitenses à Venetis captos deducebant; quinque verò erant novæ, quas illi Arcillas vocant, & in Arse-

nali asservantur, ut necessitate superveniente, ubi opus fuerit, expediri possint. Nullibi etenim, præterquam Venetiis, triremes ædificantur: & inde ubi usus postulat emittuntur.

Toto hoc tempore diligenter & sæpius civitatem perlustravi. Inspexi & arcem portui imminentem: quæ parva quidem, sed valdè munita est, omniâque navigia portum ingredientia excipit. Majora bellica tormenta habet plurima.

Nobiles quoque omnes, in Magistratu constituti, suis me conviviiis semper adhibebant, humanissimè tanquam hospitem invitantes & tractantes. Debebant mihi statim duæ triremes dari, quæ me in Italiam deporarent, qua de re literas Reipub. Venetæ ad loci hujus ministros habui: & ex parte negotium fuit determinatum. Sed Capitaneus triremium, Philippus Pasqualigus, executionem differebat: cùmque mandatis urgeretur, loco duarum, unam mihi triremem assignavit Joannis Diedo: qui, cùm fratrem haberet Castellanus in Spina longa, mercimonia olei olivarum pertractantem, expectando suum oleum, profectiorem differebat; ita ut tardiùs inde discedere coactus fuero, itaque cum aliis triremibus, ut inferiùs dicitur.

30. Fui in altissimo monte supra civitatem Candiam, ubi est parvum Græcorum monasterium, ad quod tamen, cùm jam hora tardior esset, pervenire non potui. Hic Poëtæ fabulantur Jovem sepultum; & nonnulli affirmant, Epitaphiū quosdam Græcos characteres ibidem reperiri, qui vetustate ita exoleverunt, ut discerni non possint. Georgius Cedrenus scribit, inscriptionem illam ad eum modum se habuisse;

HIC SITUS EST PICUS: QUI ET JUPITER MORTUUS.

D E C E M B E R.

4. Die quarta Decembris Missa manè audita, discessi ex Candia, à Consiliariis & Nobilibus multis honoris causa comitatus. Meridie Telizam, pro nocte Camariotum pervenimus: quæ loca ad nobiles Candia pertinent.

5. Manè Daphnedades, vesperi Retimum attigimus: ubi Consilarii, Nobiles, & Capitaneus cum equitibus circiter quinquaginta, obviàm mihi processère. Nam cùm propugnaculum peramplum sit, plures hic milites alunt Veneti. Diverti rectè in arcem, in qua Rectoris munere perfungebatur Angelus Barocius: qui me humanissimè excepit, omnibus tormentis bellicis exoneratis. Civitas ipsa superioribus bellis, à Turcis exulta.

Arx, in edita rupe in mare procurrente, exstructa, ut à continente avulsa videatur. Assimilatur situi Tyri in Syria Phœnices, nisi quòd locus hic minor sit.

6. Manè cum Rectore ivi ad salutandum Episcopum, qui Julius Carara dicebatur. Postea Missa in Ecclesia audita, rediimus in arcem unà cum Episcopo. A prandio itinere permolesto, jam tardè pervenimus ad locum Piscopi dictum: ubi est villa & palatium dicti Antistitis, quo procurante, ibidem per noctem sustentati & tractati fuimus.

7. Exeundo manè, & relicta supra montem ad dexteram prope mare, altera Dirapetra, olim Hiera Pithna, ubi Nobiles alunt etiam milites aliquos, propter piratarum Turcarum incursiones, pervenimus tribus horis antè vesperam ad Monasterium Græcorum S. Joannis de Patyna dictum. Est enim Insula in Archipelago Pathmus dicta, in qua S. Joannes Apocalypsim conscripsit. Multa sunt ejusdem ordinis in Græcia monasteria, quæ omnia S. Joannis de Patyna vocantur. Non procul à dicto Monasterio in monte sublimi, per quem transivimus, visuntur muri satis adhuc integri, ex lapide quadrato constructi, ubi apparet magnam olim fuisse civitatem. Prope Monasterium prædictum, quod uno ferè Polonico milliari à dictis murorum ruinis abest, habentur cisternæ magno sumptu in terra effossæ, & muro solido ædificatæ, è quibus aqua ad prædictam civitatem deferabatur. Mirum cur civitas illa in monte posita fuerit, ubi nullas habere potuit aquas, quæ tanto intervallo petebantur, è pluvia tantum collectæ: nec enim ibi surgentes habentur. Tota namque insula duo tantum habet flumina, exigua cymba navigabilia. Si alicubi fons emergit, is perquam exiguus, modicas aquas ministrat.

*Cydonia,
sive Cana.*

8. Quatuor horis antelucanis equitando consumptis, Caneam, antea Cydonia dictam, perveni, priusquam civitas aperiretur: ubi ad unam & mediam horam mihi fuit expectandum. Ideò autem maturius veni, ne equitatus mihi cum pompa occurreret. Porta civitatis aperta, statim ad monasterium S. Nicolai, Ordinis D. Dominici, diverti. Nam militiæ Præfectus Raphaël Razbonius, ut ad suum palatium descenderem, rogabat. Sed quoniam data opera ex Candia discesseram, ne diutius in palatio Ducis hærerem; & libertate potius gauderem, quam cæremoniis illis distrahentibus, quas pro sua humanitate magnas mihi nobilitas illa tota exhibebat; ideò in monasterio potius subsistere decrevi. Scripseram enim Candiâ Fratribus, ut mihi apud se locum habitationis concederent: quod libenter fecerunt. Habebant.

bant enim cubicula, excipiendis hospitibus studiosè præparata, quando honoratiores aliquæ personæ eò accederent. In Gracia <sup>Hospiti-
na pu-
bica</sup> namque publica diversoria non reperiuntur: apud privatos vel fa-
vore vel pecunia hospitium conquirendum est. Venit illicò ad <sup>Gracia
non ha-
bentur.</sup> salutandum me civitatis Rector, Joannes Dominicus Ciconia, cum Consiliariis Marco Antonio Contareno & cæteris ex familia Lauredana. Diebus postea sequentibus, pluries civitatem per-
lustravi. Nam ibi per novem hebdomadas mansi. Civitas est valdè munita, cum portu; quem tamen onerariæ naves, propter scopulos, ingredi non possunt: sed uno abhinc milliari nostro, apud parvam insulam, quæ Turlures habet munitionem, tutam habere solent stationem.

Quandoquidem multi scribunt de hac Insula Creta, Plinius præfertim, quòd olim centum Urbes habuerit: ego nihil temerè affirmare volo, ut qui eam in transitu tantùm viderim, neque studiosè totam peragrarim. Sed ex frequentibus ruinis apparet, eam plurimas urbes habuisse, ut valdè verisimile videatur, quod Plinius scripto tradidit.

Occurrit hoc tempore casus hìc mirabilis. Conspecta fuit <sup>Navis
Siculo-
rum er-
atica.</sup> à longè major navis (quales propter angustiam portus & latentes scopulos huc adpellere non solent) prospero vento rectà versus portum ferri. Animadversum est, eam loci inexpertem; atque ob cautelam tormenta jam explodi debuerant, cùm ecce, cum omnium spectantium trepidatione & admiratione, salva miraculo quodam, in portum irruit. Erant in ea homines undecim, qui ignorabant quorsum devenissent. Dicebant se nautas esse Siculos, qui Syracusis lignatum ultra Promontorium quoddam profecti, cùm nauticam pixidem non haberent, vento validissimo abrepti, tribus hebdomadis per mare oberrabant, nescientes planè ubi essent, qui à diebus jam octo panem non degustarunt: cùmque se jam fame perituros viderent, (quod etiam ex pallida illorum & ferè emortua facie apparebat) conspecta Insula, versus illam vela direxisse, quæ etiamsi Turcica fuisset, maluisse in servitutem abduci, quàm fame contabescere. Navem hanc emit ab illis mercator quidam septingentis scutis; quam vendere coacti sunt, cùm non haberent unde se sustentarent, nullique mortalium in istis partibus noti essent. Mercator magnam difficultatem expertus est, antequam navem è portu, propter cautes & scopulos educere potuisset: illi autem, absque damno aliquo, miraculosè in eum delati sunt. Qui portum hunc, quàm periculosus sit, consideraverit, vix illi possibilia ista viderentur. Tres ex iis nautis, eandem, quam & ego, triremem postea mecum conscenderant.

26. Appulit Caramufana navis ex Infula Milo, & cum ea duo Poloni nobiles, Martinus Lubieniecki & Petrus Broniewski: *Jacobus Podlodowski à Turcis* qui declinantes periculum (nam sub illud idem tempus Jacobus *Podlodowski à Turcis occisus.* Podlodowski à Turcis fuit interfectus) huc Constantinopoli delati erant, nihil minùs cogitantes, quàm ut me hìc invenirent. Hi, ut Constantinopoli faciliore negotio discedere possent, acceperunt patentes literas, quas Amurates Tertius Turcarum Imperator mihi trans mittebat. Cùm enim Jerosolymam proficiscerer, scripseram ex Candia Stephano Regi, petens ab eo, ut mihi ejusmodi patentes literas à Turcarum Cæsare obtineret, quarum præsidio, terrestri itinere ex Syria rectà Constantinopolim pervenire possem. Et licet contra genium quodammodò meum profectio hæc mea futura erat; quoniam tamen navigatio, etsi brevis, valetudini meæ fuit contraria, neque credebam me Ægyptum peragratum, propter immensos calores, & exercitus, qui, ut antea innuimus, in Persiam mittebantur: decreveram, visenda etiam Constantinopolitanæ urbis causa, illac iter facere. Itaque quòd me Stephanus Rex diligenter commendaret, ejusmodi patentes literæ Turcicæ expeditæ, & mihi per dictos Nobiles allatæ fuerunt.

SULTANUS AMURATES IMPERATOR.

SPECTABILIBUS, & Præfecturæ Cadiatus dignis ac strenuis Jerosolymâ Constantinopolim versus, in itinere ubicunque residenti-
bus Cadiis, optantes omnium bonorum affluentiam, simulque mittentes hoc excellens mandatum nostrum, notum esse volumus; Quòd hisce temporibus ex ditione Regis Poloniæ quidam nomine Petrus Broniewsky Polonus, ante celsitudinem Majestatis nostræ veniens, retulit, quòd Lithuania Ducatus Marschalcus supremus, nomine Nicolaus Christophorus Rudzimil, Dominus spectabilis, Jerosolymâ sancta rediens, cum duodecim personis Constantinopolim venire constituit ac proposuit: & ut ubique in itinere, in diversoriis locisque, quocunque conversari & subsistere voluerit, ipsius persona cum famulis, equis, & omnibus suis sarcinis, à nemine aliquam difficultatem & impedimentum patiatur, ille ipse à nobis hasce sacras literas mandatorias expostulavit. Quamobrem mandavi, ut quamprimum ubicunque locorum præfecturæ Cadiatus, cum hisce literis sacris advenerit, in primis personæ suæ Dominationi, famulis, equis, sarcinis ac necessariis omnibus in itinere hospitibus, eundo, commorando, & in omnibus locis conversando, nihil omnino alicui eorum ab quopiam molestia ac impediementi facere permittatis: quandoque voluerit suo sumptu res sibi

sibi necessarias & alias ad victum pertinentes coëmere (modo juribus nostris ne sint contrariæ) ut à nemine itidem aliquod impedimentum & fastidium habeant, diligenter providatis. Hæc omnia scientes, quando hæc epistola nostra vobis ostendetur, plenam fidem adhibeatis. Latum Constantinopoli ultimis diebus Mensis Romasana: nostro Septembre ultimis diebus, Anno M. D. LXXXIII.

INSCRIPTIO, SIVE TITULUS.

Ex Jerosolyma sancta ubique in itinere, ad Cadios, Constantinopolim versus eundo, hæc literæ pertinent.

Quoniam autem acciderat, quòd sub idem tempus Nisovienses Kosaci Tehiniam oppidum, Turcarum commercio clarum, propemodum funditus everterant; quam ob causam, de bello Pòloniæ Regi inferendo inter Turcas mustitabatur: quamvis ejusmodi patentes literæ datæ fuerant, Secretarius tamen Nobilibus illis, prout mihi narrarunt, hæc Latine dixit; Eatis, quia non curamus vos, sed Principes vestros. Statim igitur itinere terre-^{Auctori infidelis à Turca parata}stri; quatuor sunt Czaussii expediti, unus Aleppum & Tripolim, alter Damascum & Jerusalem, tertius Cairum, quartus Alexandriam (quò jam una triremis cum duobus celocibus advenerat Feria quinta, ego verò Dominica discesseram) cum ejusmodi mandatis, quod mihi postea ex iisdem locis significatum fuit; nempe, esse quosdam quibus literæ passus à Cæsare sunt concessæ: quibus non obstantibus, debere nihilominus personas illas comprehendi, diligentérque asservari, & quamprimum de iis Constantinopolim perscribi. Sub hoc ipsum tempus, paulò antè quàm ego Cairo discessissem Alexandriam, accidit casus, qui ad ostendendam circa me divinæ providentiæ singularem misericordiam non mediocriter pertinet.

Quinque Nobiles viri, obtentis literis patentibus, operâ Breyneri defuncti Cæsaris Legati, à Turcarum Imperatore, Constantinopoli cum Galeone Turcico Rhodum pervenerunt: unde solventes (cum altero Galeone, quem ceperant Melitenses) sua nave vecti adnavigarunt Alexandriam primùm, deinde Cairum, ubi sæpiùs cum illis conversatus sum: quorum nomina sunt hæc; Pancratius Freyndt, Georgius Mancen, Wolffgangus Aurbach, Bernardus Warkoc, qui Regi Stephano inservivit, & quintus erat Polonus, Joannes Kobilnicki. Hi antequam ego Alexandriam discessissem, profecti sunt ad montem Sinai, & unà cum illis Abrahamus, Baro à Dona, qui mecum erat in comi-

tatu, & reversus è monte Sinai, me postea Alexandria reperit. Cæterum quinque illi Cairo Jerosolymam profecti sunt: cùmque terram Philisthinorum pertransirent, inciderunt in Arabes; & quoniam Caravana triginta tantum personas habebat, ab illis sunt spoliati. Pervenerunt tamen Jerosolymam: cùmque inde Damascum peterent, in Samaria civitate Sichar, de qua superius, habuerunt obvium Czaussium illum, qui Cairum mittebatur. Hic ubi quinque externos vidit, existimans me cum famulis esse, eosdem juxta mandata sibi injuncta detinuit: cùmque illi patentes Cæsaris literas Czaussio exhiberent, majorem etiam illi suspicionem injecerunt, me illum ipsum, qui comprehendi jubebar, fuisse. Quamobrem ostendit vicissim illis literas Cadio destinatas: in quibus continebatur, ut etiamsi literas passus à Cæsare haberent, nihilominus in custodiam conjicerentur; & statim de comprehensis Constantinopolim referretur. Itaque omnes illi quinque adeò strictè catenis ferreis ad collum sunt simul colligati, ut uno versus terram inclinante, cæteri quoque incurvarentur. Literæ verò passus, quas habebant, per eundem illum Czaussium, Constantinopolim sunt transmissæ. Prius tamen Damasci fuerunt exhibitæ; ex quibus cùm constaret me non esse, (quod itidem mercatoribus quibusdam sibi notis significaverant) missus est Damasco Czaussius, qui illos è carcere dimitti jussit, in quo per duas hebdomadas miserè detinebantur. Agnosco itaque vel hinc gratiam DEI singularem, quòd consilium illud Stephani Regis Grodnæ datum, qui me, ut in Palestinam per Constantinopolim irem, hortabatur, sequutus non fuerim; idque propter offensam Regi Stephano temerè per Kosacos Nisovienses conflata; cujus rei pœnam Jacobus Podlodovius, absque sua culpa interemptus, sustinuit. Collaudavit postea factum hoc meum Rex Stephanus, cùm reversus è peregrinatione, ibidem Grodnæ illum salutasset, quòd diversum ab illo, quod suadebat, iter instituere maluerim; alioquin maximum vitæ discrimen incursurus.

28. Itinere terrestri ad unum & medium, maritimo verò ad dimidium tantum milliare progressus, visitavi propugnaculum Venetorum in hoc ipso regno munitissimum, in Suda insula constructum, quod jam antè à longè ex Monasterio S. Joannis de Patyna conspexeram, cùm isthuc, ante meum Cydoniam ingressum, pernoctarem. Arx hæc quinque habet validissimas frontes seu propugnacula, tormentis bellicis & multis militibus egregiè instructa: portui adjacet amplissimo, qui duo navium millia commodè capere potest, quæ præterlabentes, bombardæ longio-

gioris istu peti possunt. Fuit mecum unà Consiliarius Marcus Antonius Contarenus. Castellanus loci erat Joannes Antonius Buon, qui nos ibidem prandio excepit, & quæ visu ibidem digna videbantur, humanissimè demonstravit. Sub vesperam rediimus Cydoniam.

A N N U S M. D. L X X X I V.

J A N U A R I U S.

2. Manè è turri speculatoria Cydoniensi, quæ est ad littus maris, significatum est, duas triremes visas, quæ versus Candia civitatem ferebantur. Et quoniam pridem proclamatum fuit, Latinum Ursinum in Candiam venturum, qui à Repub. Veneta ^{Latinus} mitteretur in Insulam, ut antiqua propugnacula restauraret, ^{Ursinus} ^{in Can-} ^{diam à} ^{Veneris} ^{missus.} ^{37.} vis erigendis loca peropportuna designaret, cum vir hic in rebus bellicis apprimè à multo tempore versatus haberetur, creditum statim est, eum triremibus his advectum, prout etiam res ipsa comprobavit. Is enim civitatem Candiam ingressus, statim Caneam triremes aliquas expedit (quarum septem in Candia ad custodiam maris deputatas antea diximus) ut non procul ab ipsa civitate consisterent, in loco Grabusses dicto, cujus D. Lu-
cas meminit, vocans Phœnicem portum Cretæ, respicientem ad Africum & ad Corum. Est enim satis commodus, & qui facilem Turcis accessum præbere posset. Quamobrem cum adhuc in Insula versarer, novum in eo, benè munitum propugnaculum fuit excitatum. Mensis hic totus per adversam valetudinem mihi transactus est. Nam per septem ferè hebdomadas malè habui: per quinque verò febrem quotidianam, cum gravissima tussi, sum expertus. Dum hîc hærerem, Armamentarium seu ^{Arma-} ^{mentari-} ^{um Cy-} ^{donion.} Arsenal pro viginti vel circiter triremibus, ædificando perfectum fuit. Quoniam lateres cocti in partibus istis non habentur, testudines substructionum lapidibus quadratis erant concameratæ, qui cum calce tantum compacti essent, quæ nondum induruerat, neque superius opere albario, ut aqua commodius decurreret, obducti fuissent, (neque enim ibi fornices tecto alioquo cooperiuntur) superveniente pluvia vehementiore, lapidum compage resoluta, & quod fundamenta perfunctoriè jacta fuerant, una nocte duæ concamerationes ædificii corruerunt, & duas, quæ præ cæteris instructiores erant, triremes conquassarunt: quæ res Officialibus loci plurimum perturbationis attulit: propter Turcarum tamen vicinitatem quorum aliquot Caramusanæ

naves in portu eorum constitisse videbantur, mira celeritate, & fundamenta roborata, & fornices denuò erecti fuerunt.

25. Appulerunt Sudam duæ triremes illæ, quæ Latinum Ursinum advexerant. Et quoniam Venetias revertebantur, cum Joannes Diedo, cujus mihi triremis oblata fuit, indies moras neceret, misi Petrum Bilinam famulum ad Laurentium Priulum, qui uni dictarum triremium præerat, (Veneti Supracomitem vocant) & mihi, propter intrinsecam familiaritatem, quam cum Francisco ejus fratre habebam, notus erat, petens ab eo, ut in ejus triremi Corcyram deferri possem: quod ille libenter concessit. Nam pro humanitatis officio ducunt Veneti, quoties in triremes suas aliquem ex nationibus exteris, qui nobilitate polleat, admittunt: & eo nomine à Repub. gratiam reportant. Acceleravit igitur, & ut primum ventum propitium nactus est, 30. Caneam venit die trigesima Januarii cum socio suo ex familia Veneria, qui alteram itidem triremem habuit. Prius tamen ad me idem quoque Laurentius terrestri itinere venerat, officiâque sua humanissimè mihi detulit, petivitque ut ejus triremem conscenderem.

F E B R U A R I U S.

More antiquitus recepto observatur apud Venetos, ut nulla triremis hinc pelago se committat, nisi alteram sibi ad minus adjunctam habeat, idque periculi alicujus consideratione, quod in legendo tam longo Turcici littoris tractu occurrere posset. Quamobrem cum tertia illa Diedonica, quæ mea esse debebat, duabus illis triremibus adjecta fuisset, neque compareret, quòd Diedo diutiùs in Candia hæreret, Priulus cum nave socia diutiùs sibi expectandum non putavit. 4. Itaque die quarta Februarii, cum Rectori civitatis cæterisque notis valedixissem, paulò ante vesperam, Priuli triremem conscendi. Tandem tertia noctis hora, nuntium Sudâ allatum est, triremem Diedonis appulisse: quæ cum à Canea tribus tantum miliaribus abesset, duæ nostræ jam-jam soluturæ, expectare illam debebant.

5. Manè triremis illa portum est ingressa, statimque Diedo cum Castellano fratre suo, ad eam triremem, quam conscenderam, parvo navigio pervenientes orabant, ut illorum navem ingrederer, quæ jam pridem à Regentibus Candia mihi esset attributa. Respondi, si mihi hoc genus officii & humanitatis detulissent eo tempore, quo illis hoc demandatum à superioribus fuit, nihil me facturum fuisse libentiùs: sed quandoquidem, propter

pter privata illorum negotia, integram hyemem in Insula me duxisse oportuit, & nunc jam optimi viri amici mei navem conscendissem, pro ipsorum hac bona erga me voluntate, gratias me illis agere, me in conscensa triremi, in DEI nomine navigaturum. Rogabant illi ne hoc facerem. Dixi illos in culpa esse: mihi aliter facere non licere. Sic abierunt.

Hac eadem die, cum triremis hæc propter inferendas res victui, ut moris est, necessarias, solvere non posset, vesperi ventus validissimus Boreas, nobis valde contrarius flare cœpit, ut remigare nulla ratione possemus: 6. qui die quoque insequenti magis etiam auctus est: cujus natura cum nautis explorata sit, quod in quartam usque diem durare soleat, die septima ejusdem Mensis denuò ad monasterium prædictum diverti; in quo venti opportunitatem expectans, usque ad decimam diem mansi: 10. qua circiter secundam noctis horam, cœna sumpta, amicisque salutatis, rursus triremem conscendi. Hora quinta sumus è portu egressi. 11. Manè conspeximus Insulam Venetorum Cerigo; olim Cythærea dictam: & hora decima octava, partim remis, ^{Cytheræa.} partim velis acti, sub arcem ipsam in altissimo monte positam pervenimus; quæ non adeò magna, præsidium Venetorum habet. Cytheræam à Canea milliaria nostra viginti numerantur. In medio itineris est parva insula deserta Cecerigo nominata. Poteramus ultrà progredi, sed quoniam in triremi Diedonis ætemna reparatione indigebat, ratione ipsius noctem ibidem duximus. Castellanus loci, me ut in arcem diverterem invitavit: sed quod parum bellè habebam, remansi in littore, ibidem deambulatione peramcena me recreans.

12. Ventus contrarius insurrexit: cumque portus, in quo substiteramus, parvus & minùs esset securus, navigavimus retrò ad duo milliaria nostra, portumque securiorem, quamvis desolaturn, in eadem Insula tenuimus, qui S. Nicolai dicitur, ab ejusdem Divi parva Græcorum Ecclesia: supra quam in excelsio monte exstant peramplæ ruinæ palatii Helenæ, quæ ibi habitasse perhibetur. Sed unde aquam potuerit habere, incertum. In alia ^{Portus S. Nicolai & Ecclesia.} parte Insulæ ad littus maris, est parvum & satis integrum Venetorum templum, unde eandem Helenam à Paride raptam Poëtæ ^{Palatium Helenæ.} fabulantur.

Cum sub arce in illo eodem portu essemus, venerunt ad dictum Nobilem Supracomitem, decem & aliquot homines, orantes ut eos in triremem acciperet; quandoquidem ipsorum navis, quæ Nigroponto veniebat, ad Insulam allisa, magno cum ipsorum damno interiisset. Admisit eos; ita tamen, ut ne se-

cum merces inferrent, quarum nonnullas in naufragio recollerant, ne triremis nimium oneraretur, quæ circa trecentos homines habebat.

13. Propter eundem ventum hæere in eodem portu coacti fuimus. Interea prandio peracto, supervenit novum, tres triremes ex Barbaria circa Insulam vagari, cum quibus manus conferere parati eramus: sed ex paulò post, ultra promontorium versus Peloponnesum vela direxerunt.

Portus
delle
Quaglie
seu
Coturnicum.

14. Discessimus è portu circiter horam decimam septimam, & post occasum Solis pervenimus ad alium, delle Quaglie dictum, Cerigo duodecim miliaribus distantem: qui propter infinitam coturnicum multitudinem, quæ ab incolis capiuntur, ab eisdem nomen accepit: prout die insequenti, quandoquidem propter ventum ibidem manere necesse fuit, multi rusticorum plurimas nobis, & alia ad victum pertinentia, afferebant. Qui cum majori ex parte inter montes delitescant, & latrociniis assueti, non semper tributum Turcarum Cæsari pendant, in tractatione cum illis diligens adhibetur cautio, & tormenta bellica adversus eos in promptu habentur instructa, si quid attentare velint: atque ita in triremes, ut victui opportuna divendant, admittuntur; & ad eos in littus etiam descenditur, quod & nos fecimus. Quilibet illorum lorica indutus arcum in manibus gestat. Sub vespem, contentione inter ipsos oborta, sagittis inter se acriter decertarunt, nobis spectantibus. Portus hic Italicè Braczo de Mayna appellatur, quòd montibus undique præcinctus, brachii curvati similitudinem exhibeat. Parvus ille quidem, utpote sex vel septem tantum triremium capax, sed valde tutus. Erat hic antea Venetorum propugnaculum; sed nunc à Turcis derelictum. Nam cum Venetorum triremes huc divertere soleant, ne à Turcis infestentur, inter pacis fœdera, hæc quoque apposita est clausula, ut in arce nullum præsidium Turcicum collocetur.

Braczo
de May-
na por-
tus.

16. Manè discedentes, constitimus non longè in portu, quem Veterem appellant, præterimus tamen Promontorium Matapam: ubi indicatum nobis fuit à custodibus, sex liburnicas rectà versus nos contendere: quas cum è Barbaria piraticam exercere crederemus, instruximus nos tanquam cum illis congressuri. Postea animadversum est, majores esse piscatorum Christianorum cymbas, qui à S. Mauro in Archipelagum navigabant. Fuerunt & aliquot inter eos Turcæ, sed propter fœdus cum Cæsare initum, liberè dimissi sunt.

17. Hora decima octava propter ventum, è prædicto discessimus: postea tamen, alio contrario exorto, retrocedendum quod-

quodammodò nobis fuit ad eum, qui dicitur, Vituli portum: ad quem tertia demum noctis hora pervenimus, in eoque navem Venetam, non adeò magnam reperimus, quæ Candiam petebat. Præmonuerunt nos nautæ, ne eo in loco subsisteremus, in quo anchoras jeceramus; & propter ventum si vehementior insurgeret, & propter litoris vicinitatem; cùm præsertim vesperi visâ fuerit hominum multitudo non procul congregari, licet incertum quânam de causa, sed tamen cautè hîc agendum esse dicebant. Portus isti duo desolati quidem sunt, sed circumcircuità plurimas villas habent adjunctas. Si rectâ navigandum nobis fuisset, procul dubiò triginta quinque miliaria jam confecissemus: sed ad hosce portus divertendo, parùm tuta navigatione, ultra quinquaginta miliaria emensi sumus.

18. Mare Coronicum non absque difficultate prætervecti, propter ventum nobis contrarium, substitimus longiùs ab arce Coron, ne tormentorum globis impeteremur. Hora noctis septima ulteriùs progressi sumus; præteritâ S. Venedici Insulâ, ad aliam, quæ Sapiencia dicitur, decem miliaribus decursis pervenimus. Portus hic elegans & tutus, plurimum triremium capax: non tamen Venetorum proprius, quandoquidem etiam Turcæ, propter Methonæ vicinitatem, communem in eo stationem habent.

*Sapien-
tiæ por-
tus.*

19. Manè cùm ventus spiraret contrarius, non nisi hora decima octava nostræ triremes è portu moverunt: cùmque lævam petere tutum non esset, quod Methonæ civitas præternaviganda erat, unde ex propugnaculis Turcæ nobis damna inferre potuissent, cursum ad dexteram circa Insulam tenuimus: unde tamen Turcæ tres machinas bellicas in nos exploserunt. Sed longiùs diffiti eramus. Responderunt eis & nostræ naves, bombardas itidem in amicitia signum exonerantes. Præteriimus postea & Navarinum celebre Turcarum in monte propugnaculum, à quo civitas ipsa longiùs distat. Sed arx ipsa imminet portui, in quo Occhialus decem octo benè instructis triremibus, septem illas Venetorum, de quibus superiùs dictum est, præstolabatur.

*Metboi-
na Tur-
carum
civitas.*

*Navari-
num.*

Sub vesperam, confectis duodecim miliaribus, appulimus ad insulam desertam Prodona, in qua aprorum silvestrium ingens est multitudo. Medianocte, Sirocco seu Euro valido, secundo tamen aspirante, inde discedentes, per mare Arcadicum hora quarta decima attigimus Zacynthum. Statim ut anchoræ sunt jactæ, mercator quidam Marcus Securi, mihi benè notus adveniens, novum attulit, fratrem meum Georgium Radzivilum, creatum esse à Gregorio XIII. Pont. Max. S. R. E. Cardinalem.

Prodona

*Zacyn-
thus
secunda
vice.*

*Georgi-
us Radz.*

*aiivilus
auctoris
frater
Cardi-
nalis
creatus.*

*Aucto-
ris fa-
mulus
suffoca-
tus.*

Cùmque navi egressus ad Ecclesiam pergerem, magnus fiebat ad me omnium concursus: qui, ut moris est, me salutantes, familiaræ meæ de novæ dignitatis hujus accessione congratulabantur. Vento illo eodem decem septem milliaria confeceramus: qui cùm magis ac magis invalesceret, cùm in anchoris navis minùs esset tuta (neque enim portus hic, sed Soristor, id est statio tantùm navium habetur) quoniam commeatus importandi causa, multi in litus descenderant, in reditu everfa una fregata, vix ab interitu homines vindicati sunt. Suffocatus tamen in mari fuit ibidem famulus meus natione Germanus, quem in Candia susceperam, juvenis bonus & singulari pietate præditus, qui sæpiùs affirmabat, statim ut Italiam attingeret, quòd Societatem Jesu ingredi omnino constituerat. Igitur periculum declinantes, quatuor milliaria, minore velo propter ventum validiorem appenso, quod Magistram dicunt nautæ, eoque in periculo simili triremes utuntur, progressi sumus ultra rupem Schivari vocatam; ubi procelloso vento vehementiùs insurgente, imbre quoque maximo decidente, in loco paulò magis quieto versabamur.

*Naufra-
gium
navis
Emo
merca-
toris Ve-
neti.*

Cùm ad Zazynthum essemus, reperimus navem ibi ante duas hebdomadas ruptam: quæ cùm violentiori vento eò appulisset, jecit quinque anchoras in consueta illa navium statione, quæ tamen navem retinere non valuerunt, sed arena sensim cedente ad extremitatem rupis, quæ est sub Monasterio S. Eliæ, collisa interiit. Fuit hæc navis Georgii Emo, qui Consul Venetus fuit in Ægypto, nobilis mihi apprimè notus. Æstimabatur damnum quingentis ducatorum millibus. Præcipuæ namque & magni ponderis merces, quæ ex Syria proveniunt, in ea navi deferebantur. Perierunt in hoc naufragio homines triginta septem, undecim evaserunt. Vidi navem hanc Tripoli, unde, me præsentem, Cyprum versus navigavit, ut ibi venti propitii commoditatem exspectaret. Et quoniam Alexandria solvens, Cyprum me delatum iri confidebam, quod ventorum occasione plurimis accidere solet, eo præsertim tempore, quo me velis committebam, constitueram cum prædicto Emo, ut si hanc ejus navem, quæ nova, firma, & benè munita fuit, in Cypro reperirem, eam conscendere, & in Italiam proficisci mihi liceret. Nec mirum quòd ea confracta nihil recuperari potuit: nam & nocte conquassata est; & si quid ad littus unda propulit, id omne ab aggreffibus Græcis ablatum est: qui si quem vivum enataffe deprehendebant, illicò interficiebant: adeò ut propter ejusmodi spolia & direptiones, Rector ex arce descendere coactus fuerit. Altera itidem navis Ruggina, eandem calamitatem exspe-

cta.

Et abbat, cùm anchoris etiam retineri non posset. Jámque ii qui in ea deferebantur, tormenta versus latrones rusticos direxerant, ut navi confraeta, quibus fors enatandi facultatem obtulisset, ne in littore ab illis interficerentur. Cæterùm cùm jamjam rupi imminerent, divino beneficio ventus quievit, & navis periculo liberata est.

21. Quatuor ante lucem horis, navigavimus per mare Corinthiacum: in quo Christiani fœderis classis, insigni illo ad ^{Naupactum} Naupactum prælio, Turcicam classem, divinitus concessa victoria, ^{et victoria Christianorum} superavit, anno reparatae Salutis millesimo quingentesimo septuagesimo primo, die septima Octobris. Appulimus ad portum Viscardo Insulae Cephaloniae, ubi quatuor dies integros propter ^{sub Pio V.} contrarium ventum manendum nobis erat. Est portus duodecim triremium capax, desolatus. Sed apparet civitatem fuisse ^{Cephaloniam} peramplam (quæ olim Petilia, patria Chilonis, vocabatur) ex muro quadrato constructam. Visuntur ibi quædam ædificia depressa; tanquam cellariorum frontispicia, sursum tamen, non deorsum tendentia. Quidnam fuerit hoc, incertum: nam tantum cellulae protenduntur, quantum homo extensus occupare spatii possit, non tamen assurgere valeat, propter cavernarum humilitatem. E regione ad dimidium milliare est alia insula Venetorum, quam Cephaloniam veterem appellant, & habet villas aliquot.

Inter hasce duas Insulas, sita est in medio parva quædam alia ex vivo saxo Insula, rotunda, deserta, ad jactum arcus lata & longa, quam propè navigando attingebamus. Affirmant nonnulli eam fuisse ^{Gymnasium} Gymnasium seu scholam Græcorum: in qua Philosophi à tumultu urbano liberi, contemplationi vacabant. Qui ^{Philosophorum} Historiographos legunt, rectiùs hæc quomodo sese habuerint, intelligunt. A Schivari ad hunc Viscardi portum numerantur circiter viginti milliaria.

25. Antelucanis quatuor horis, sulcavimus mare Albanicum, quod Itali *Golfo de Preusa*, aliàs S. Mauræ nominant: & relicta ad lævam Insula Venetorum Paxo, quatuor villas habente, circiter vigesimam tertiam horam, viginti duobus propemodum miliaribus confectis, venimus Corcyram. Statim diverti ad ^{Corcyram} quoddam exile hospitium, in quo noctem duxi. Manè cùm vellem in hospitio S. Francisci hospitari, Regentes loci, ad quos literas Ducis Venetorum habebam, miserunt ad me rogantes, ut ad palatium nobilis cujusdam, quod pro me adornatum erat, commigrarem: quod etiam à me factum est. Accesserunt deinde me salutatum Andreas Navagerius loci Præfectus, quem illi

Bailum vocant; Provisor itidem alius Benedictus Erizzo, cum aliis Consiliariis. Delatus est etiam gestatoriâ sellâ Zacharias Salomone podagricus, usu pedum ferè destitutus, qui maritimæ Classis Provisoris munus obibat. Omnes magna mihi humanitatis officia exhibebant.

28. Fui cum universo Magistratu in Ecclesia Archiepiscopali, quæ in arce veteri sita est, quam postea perlustravimus.

Arx nova Corcyra.

29. Visitavi arcem noviter fuscitatem, quæ quàm famosa, & egregiè munita sit, nullus est qui ignoret: ut meritò maris Adriatici clavis appellari possit. Visitavi itidem Magistratum. Cùmque hìc subsisterem, occurrit casus, quòd navis Occhiali, quæ Tripoli Barbariæ trecentos Mauros & Mauras venales deferbat, tempestate acta, in breviam Albaniam impegit, unde retrocedere non potuit. Quoniam autem Veneti absque causa Turcam non exagitant, & Occhiali rationem habendam ducebant, consultatione habita, decrevit Magistratus, triremibus suis navem extrahendam: missusque est Zacharias hic ad Bastiam Turcarum civitatem, quæ uno & dimidio à Corcyra distat milliari, qui extractam Cadio repræsentaret & traderet. Et quoniam navis hæc commeatu erat destituta, divendebantur singula utriusque sexus Maurorum mancipia, viginti scutorum pretio, è quibus duodecim idem Zacharias coëmit, quæ postea cum duabus triremibus, quas mihi concesserat, Hydruntum misit; ubi pro quolibet statim centum & plures ducati ab emptoribus offerebantur. Hæc Occhialina navis in causa fuit, quòd non nisi octavo ab adventu meo Corcyram die, duæ triremes mihi ad navigandum fuerint attributæ; una Joannis Longi, quam ipse conscendi; altera huic adjuncta illius Veneti, qui unâ nobiscum fuit in Candia.

Mauro-rum mancipia venalia.

M A R T I U S.

1. Prima Martii profectus sum, à Corcyra milliari, ad Monasterium Græcorum, S. Mariæ dicatum: quod cum primis celebre, antiquum, & eleganti structuræ artificio conspicuum est.

Sancti Suiridi Ecclesia & corpus.

2. Fui in Ecclesia Græca S. Suiridi, ubi integrum adhuc corpus ejusdem Sancti asservatur; quod cum magnis cæremoniis Græci venientibus spectandum exhibent. Interea quæ digna visu occurrebant perlustrando, famulum meum cum rebus & animalibus ultramarinis quæ adduxeram, cum tribus triremibus, quæ in Italiam navigabant, Venetias expedivi. 3. Ipse verò die insequenti, tertia Martii, circa vigesimam horam triremem, conscen-

scendi; & quoniam vento carebamus, remigio navis propellebatur. In medio itineris, habuimus, & prætervecti sumus ad dextram sinus maris, quos Veneti in Epiro obtinent; unde, ut nobis ipsimet retulerunt, ex ovis piscium cephalorum extractis & cera obductis, vulgò Botarga vocant, viginti millia ducatorum annuatim colliguntur. Circa vigesimam tertiam horam constitimus apud eandem Insulam in parvo portu, vix trium quatuorve triremium capace, quem S. Maria de Cassopo vocant, & quatuor milliaribus à Corcyra distat: ubi propter ventum contrarium, diem quartam Martii, quæ fuit Dominica, & quintam transegitur. Est in ipso littore parva Græcorum Ecclesia; sed desolata. Dum hinc hæreremus, parva navis Balonâ, quod est Turcarum oppidum, Corcyram versus ferebatur; cùmque, ut moris est, triremium jussu, vela demississet, indicavit nobis, ante dies aliquot, tres piratarum Turcicorum celoces, in mare, versus Apuliam prodiisse: quæ postea, cùm Barii essemus, conspectæ, non paucos homines ex littore abripuerunt.

6. Manè, vento cessante, remis adhibitis, pervenimus ad Insulam Fano, quæ ad Regem Hispaniæ pertinet. Est elegans; pulchram convallem, & ut apparet, fertilem, si coleretur, habens; aqua etiam dulci optimâ abundans. Sed propter piratas, tota est desolata. Ad sinistram reliquimus scopulum petrosum è mari prominentem, dictum Manler. Confeceramus jam duo milliaria à priore portu, cùmque ventus nullus aspiraret, & mare Adriaticum versus Italiam, ubi nullæ jam sunt Insulæ, nobis transeundum esset, cùm subvereremur, ne nox in medio mari triremes deprehenderet, instante præsertim aëris mutatione, decretum fuit, ut in sequentem usque diem hinc expectaremus. Sub vesperam ventus vehemens flare cœpit: qui cùm magis ac magis increbresceret, & inter Subsolanum & Eurum, paululum ab Orientali declinans (Itali *Levante Sirocco* vocant) periculum triremibus minitaretur, quòd portus nullus isthuc esset, retrogredi verò non liceret, defixis anchoris, extremitate insulæ utcunque tecti, noctem quæ valdè fuit obscura, ibidem ducere constitueramus, quousque dies appropinquaret. Sed cùm major etiam ventus insurgeret, quamvis inviti, hora nona ante diem, mare ingressi sumus: cùmque velo majore, Artemonem vocant, uti non possemus, Tercerolam (minus id est veli genus) expandimus. Mari itaque vehementer intumescente, in magno periculo fuimus: tum quòd nox in medio nos offendisset, tum quòd fluctus triremem contegerent, qui triremibus maximè inimici; quæ minores etiam tempestates, quas navigia minora perferrent, to-

ITA-
LIA.*Hydrun-
tinus
portus.**S. Ma-
ria de
Campi-
gniano
Ecclesia*

lerare non facile possunt. Nam cum triremis in longum protensa, lata sit & depressa, facile à ventis validioribus conquassatur & rumpitur. Una res nos consolabatur, quod triremes novæ & benè compactæ erant: quæ quoniam tanto impetu ferebantur, ut ad arboris extremitatem fluctus dividerent; coacti sumus, propter pondus, sub scamnis inferius sedere, ubi remiges operi vacare solent. In tantum enim fluctus insurgebant, quod licet triremes sibi essent vicinæ, die tamen appropinquante, una alteram, quod undis contegerentur, conspiciere non potuerit. Unde factum est, ut non solum nos, sed nautæ quoque & remiges qui à viginti annis & amplius in mari versati sunt, ita jactarentur & concuterentur, ut vix decem in nostra triremi reperi fuerint, quibus nauseam jactatio non excitavit. Omnes tanquam enecati jacebant, fatebanturque si diutius tempestas durasset, quod resistere ultra non valuissent: unde navis in extremum discrimen adducta fuisset. 7. Sed DEO disponente, circa quartam decimam horam, cum primum illuxisset, terra tandem apparuit: compertumque est, nos ad nauticæ pixidis præscriptum, quò tendere debebamus, rectum cursum tenuisse. Paulò ante horam quintam decimam ingressi sumus Hydruntinum portum, non quidem valdè securum. Nam & ventis expositus est, & in ipso ingressu scopulos habet frequentes, qui conspici sub aqua non possunt: in quorum unum, parùm aberat, quin impingeremus. Ita ab eo tempore, quo velum explicuimus, usque dum portum ingressi, navem, quod per quinque horas duravit, colligaremus, (nam jactis anchoris undique triremis funibus præcingitur, quod nautæ Ormezar vocant) confecimus nostra decem septem milliaria. Sumpto ibidem in triremi jentaculo, misi famulos Hydruntum, qui mihi equos procurarent. Quoniam autem per navigium quod Corcyrà præcurrerat, Regis Hispaniarum Gubernator Matthias de Lagunna, de adventu meo certior factus erat, misit rogans ut in arcem diverterem. Respondi me adproperare, & visitata Ecclesia Fratrum S. Francisci de Observantia, me restà iter continuaturum: cumque ad Monasterium prædictum venissem, ipse quoque veniens me rursus ad arcem invitavit: sed cum rationes festinationis meæ reddidissem, acquievit excusationi, & me cum suo comitatu extra civitatem deduxit, ductoresque duos mihi attribuit, qui me per suam jurisdictionem comitarentur. Eodem die deflectentes quarta milliaris parte ad Ecclesiam S. Mariæ de Carpigniano, eleganter & magno sumptu ædificatam, ubi DEUS multa ostendit virtutum miracula; gra-

gratiis DEO persolutis, quòd nobis littus attingere concesserit, sub ipsam vesperam pervenimus ad villam Calismeriam.

8. Manè pervenimus Lecium, ubi Vice-Rex habitat. ^{Is Lecium;} ^{& ejus} ^{Vice-} ^{Rex Ca-} ^{raffa.} erat Franciscus Caraffa: qui ut didicit me ad hospitium diver-
tisse, venit statim eò cum magno comitatu, & suis stipatoribus
(quæ res mihi plurimùm incommodavit; nam ejusmodi cære-
moniis divulgatum fuit, nos esse nobiles extraneos, non par-
væ auctoritatis, unde facilè suspicio orta pecuniam nobis sup-
petere: & proscripti latrones, ut inferiùs dicetur, nos in itine-
re spoliarunt) méque cum comitibus in palatium inde abduxit.
Cúmque petivissem ab eo, ut ne ejusmodi officia nobis publicè
exhiberet, quæ nos in discrimen aliquod adducere possent, út-
que nos in hospitio manere sineret, permisit tandem ut abire-
mus. Prandium tamen jejunii (erat enim Quadragesima) nobis
deferri curavit: quo peracto eidem in palatio valedixi: qui no-
bis septem equites Hispanos attribuit, ut nos Barium deducerent.
Noctem in villa Cielino duximus.

9. Ad civitatem Messianam pro prandio, pro nocte per-
venimus Astunum: quæ civitas in monte, situ eleganti posita, ^{Astu-} ^{num ci-}
pertinebat quondam ad Reginam Poloniæ Bonam: quæ cùm eò ^{vitas} ^{Regina} ^{Bona.}
ex Polonia reversa descendisset, sub ejus insignibus in duabus
portis congratulationes inscriptæ fuerunt, quæ vetustate unà
cum coloribus exolescunt.

In prima porta, supra insignia:
BONÆ SFORTIÆ ARAGONIÆ REGINÆ JOANNIS GA-
LEACII DUCIS INSUBRUM FILIÆ OB REGNUM SAR-
MATIÆ ET IMPERIUM IN SCYTHAS AD TANAIM ET
BORYSTHENEM MULTIS ANNIS RECTO ORDINE EX
REPUBLIC. ET RELIGIONE GESTUM ASTUNEN. PUBLICE.

In altera porta in urbis ingressu, supra insignia:
BONÆ SFORTIÆ SARMATAR. SCYTHARUMQ. CIS TA-
NAIM REGINÆ AB ULTIMO SEPTENTRIONE POST
ANNOS TRIGINTA OCTO REDUCI OB JURA ET JU-
STITIAM IN URBEM REVOCATAM ASTUNENSES PU-
BLICE.

Distichon sub insignibus:
AUREA SATURNI REDIERUNT SECULA FIRMA
SCETRA TENENTE MANU NOMINE REQ. BONA.

Die decima Martii pervenimus Monopolim: un- ^{Barium} ^{Apulia} ^{civitas.}
decima, ad Moli villam: postea Barium pro nocte quæ civitas
ejusdem olim Regni fuit: in qua quæ digna visu occurrebant
vidimus, præcipuè sepulchrum D. Nicolai Myræ Episcopi: è cu- ^{s. Nico-} ^{lai Epi-}

*scopi
sepul-
crum,
& Man-
na.*

*Bonæ
Poloniæ
Reginæ
corpus.*

jus venerandis reliquiis manna stillat, cujus aliquam partem ad Ecclesiam Niesvisiensem mecum detuli. Quamvis autem, quis essem, illis non proderem: quod tamen Sigismundi Augusti Regis Aulicum me fuisse profitebar, ostensum mihi fuit Reginæ Bonæ corpus, quod in Sacristia Ecclesiæ Cathedralis est repositum, in tumba nigro serico villosa cooperta. Nondum enim erat sepulturæ demandatum. Est adhuc integrum, nisi quod superior labri pars aliquantum defluxit. Postquam me advenisse intellexit Archi-Episcopus, misit famulos ad hospitium, qui me ad palatium suum invitarent. Sed cum me cœnantem reperissent, excusavi me, neque fassus sum illum me esse, quem Archi-Episcopus arbitraretur. Id ea de causa feci, quod summo manè inde discedere constitueram: quandoquidem jam à Gubernatore novos conductores acceperam, remissis illis qui Lecio mecum venerant.

12. Venimus Malfettam; inde pro nocte Barlettam, olim Cannas.

Hic jam situs, & loca urbium, quæque in illis notabilia sunt, describere minùs necessarium judico; quandoquidem Italiam visere multis perfamiliale est, qui illius provincias accuratè peragraverunt.

*Ad Can-
nas Ro-
mano-
rum cla-
des.*

13. Manè tribus à Barletta miliaribus confectis, transivimus per pontem, fluvio superimpositum, quem Cannam vocant: quod ab eodem illo loco proveniat, in quo memorabili clade Hannibal Romanos affecerat. Abfuimus ab illo loco, qui nobis ab lævam erat, duobus tantum miliaribus. Pro nocte Cariginolam pervenimus.

14. Venimus ad civitatem Foggiam; unde à Rege Hispaniarum, Reginæ Poloniæ Annæ census annuatim pendebatur.

15. Attigimus oppidum S. Severini: pro nocte in Sera, Gonzagarum oppido, quievimus.

16. Pervenimus ad Teruimos: deinde pernoctavimus in Gualto, ubi Aprutiorum, qui antea Samnites dicebantur, confinia incipiunt.

17. Primò ad Fossam Cæcam, deinde pro nocte Ortanam devenimus: qui locus tunc temporis ad Parmæ Ducissam, Margaritam ab Austria, pertinebat.

*Piscaria
civitas.*

18. Venimus Piscariam: unde conductores, qui Bario nos comitabantur, à me dimissi redierunt: ea maximè de causa, quod cum certò sciremus, nos in globum aliquem proscriptorum, qui Italicè *Banditi* vocantur, & præda ac rapinis vivunt, incidere debuisse, si in comitatu nostro, satellites ejusmodi justitiæ admi-
ni-

nistros, quos *Barigellos della campagna* vocant, deprehendissent, nec illos nec nos vivos abire permisissent, id quod sæpissimè usu evenisse comprobatum fuit. Maluimus igitur in manus prædonum, qui in hisce locis sedes quodammodò fixas habent, absque odiosis stipatoribus devenire, quàm navali itinere in certissimum naufragium nos conjicere. Nam propter continuos ventorum turbines mare attentare, non modò insipiens, sed planè exitiosum consilium videbatur. Utque faciliùs intelligi possit, ^{Hyems ventosa.} quantopere hyems hæc ventis obnoxia fuerit, hìc addendum existimavi, multos affirmasse, à quinquaginta circiter annis, tempus hibernum navigantibus nunquam magis inimicum & perniciosum fuisse. In freto siquidem Herculeo sexaginta & ampliùs onerarias Christianorum naves tempestas absumpsit. Et intra sexdecim hebdomadas, quibus in Candia moram duxi, in ipso Archipelago, sive mari Ægæo, non minùs Turcicæ quàm Christianorum Caramusanæ naves ultra viginti sex ventorum injuria deperiere. Cùm itaque spe ulterioris navigationis præcisa, terrâ nobis iter faciendum esset, vesperi convocatis meis seriò edixi, ut à prædonibus circumventi, in unam narrationem ab illis interrogati conveniremus: quæ res nobis cumprimis salutaris fuit. Nam si non uniformes in examine reperti fuisset, vel nobis illicò intereundum erat; vel quisnam essem non adeò difficulter deprehendi poterat, unde in custodia detentus, magna procul dubiò pecuniæ summa libertatem redimere necessariò debuisset. Hoc enim viarum obsessores isti facere solent, si quem adepti fuerint, qui aliquem persolvendi modum habeat. Erat tum etiam mecum Italus quidam, qui se Alexandrum Cæsarini appellabat, & Roma proscriptus, cum Latino Ursino in Candiam appulerat: ubi cum alio quodam Italo cùm graves inimicitias suscepisset, timens ne deterius aliquid subsequeretur, in Italiam eadem qua & ego triremi vectus revertebatur. Petivítque ut terrestre quoque iter mecum continuaret: quod non gravatim concessi, ita ut vecturam & victum unà cum meis communem haberet. Eo itaque cum aliis meis accersito, jussu, casu, quem verebamur, occurrente, omnes dicere se esse socios, nullúmque inter eos dominum aut superiorem haberi: Venetis in Corcyra militarem operam navasse; & missione habita Venetias primùm, inde ad suam quemque domum proficisci: quandoquidem diversarum gentium homines essemus, utpote Germani, Poloni, Lithuani. Ad eundem modum, ut omnes seorsim interrogati, responderent, conclusum. Quòd si de pecunia inquireretur, dicerent eam esse in cista, quam habebamus. Nam negare impossibile foret: quan-

doquidem vestigata & reperta, mortem indubitatam nobis, ob negationem acceleratura esset.

*Mons
Sylvanus.*

*Salina
fluviolus*

*Auclor
cum so-
ciis à
prædo-
nibus
spolia-
tur.*

19. Manè Piscariâ exeundo, præmissi coquum, ut nobis ad tertium milliare prandium præpararet. Progressi ad unum magnum milliare, habuimus ad lævam, arcem in monte positam, qua *Monte Sylvano* cognominatur, & ad Nuceriæ Ducem spectat. Ibidem est fluviolus equo vadabilis, qui *Sala* seu *Salina* vocatur: ultra quem, ad unius sagittæ jactum, est diversorium è muro constructum, ab eodem fluviolo denominatum.

Ad amnem igitur hunc vadofum appropinquantes, ab altera ejus parte conspeximus tres prædones, quos nullo negotio discernere licet. Nam quilibet eorum bombardam longam gerit, duas breviores, aut saltem unam, ad cingulum appensas; pugionem itidem, & cultrum longiorem habet. Per humerum, loco capsæ, pelle ovilla dependente præcingitur, in qua panem, saleem, & alia ad victum spectantia defert. Et quoniam coquo præmisso, sex numero eramus, quinque longas bombardas habentes, iis præparatis, quòd plures essemus, fluviolum transibamus: quem vixdum egressi, conspeximus alios tres, priorum illorum vestigia parvo intervallo prementes: cùmque numero pares essemus, animo satis præsentem eramus. Priores illi nobis obviàm facti consalutarunt nos: quibus reddita salute, cùm ultra fluviolum retrospexissemus, ecce alii circiter decem comparauerunt, qui inter fruticeta prope viam delitescabant, nec à nobis præteruntibus videri poterant. Postea tribus aliis obviàm facti, quòd nos non sunt adorti, arbitrabamur prædones hosce vel occasionem nos invadendi non habuisse, utpote quòd propinquum hospitium esset, quòd mare ad dextram vicinum, quòd ante nos campus patens immineret; vel aliquod illis impedimentum allatum, quandoquidem arx Montis Silvani duobus tantum Italicis milliariis inde abesset. Cùm igitur hospitium præteriremus, aperto illius ostio, proruperunt inde ultra quinquaginta, cum longis bombardis ad explodendum paratis: quas unicuique nostrum, aliquot ad latus applicuerunt, & ut ad hospitium rediremus coegerunt. Et quoniam præteritis illis tribus posterioribus prædonibus, securiores facti, bombardas nostras thecis imposueramus, manus illis statim admoverunt, & clausâ hospitii portâ, rotas illarum, ne globos excluderent, relaxarunt: jusséruntque nos ab equis desilire, & arma quæ habebamus, ademerunt. Reperimus ibidem ultra viginti & aliquot personas: & cum iis coquum etiam meum. Nam cùm prædones isti adventum nostrum exspectarent, quemcunque Piscariâ redeuntem, vel versus Piscariam

riam euntem in itinere offenderunt, eum illicò detinebant, ne progredi vel regredi posset: útque postea comperimus, exploratores suos, qui nos vestigarent, jam habebant, Gualtii, Ortonæ, ad extremum Piscariæ: sed & ultrà non deerant, qui nos semper observarent. Quæsiverunt deinde à nobis, unde & quò veniremus, qui homines, & si quem Dominum inter nos haberemus. Postremò de pecunia percontrabantur, seorsim quemlibet abducentes. Cùmque in dando illis responso, nobis optimè conveniret, palàm proclamantes, ne celaveritis, inquit, pecuniam: alioquin fiet vobis, quod aliis facere solemus. Cùmque denuò seorsim nos examinarent, quatuor vel quinque ex illis, cultros longos lateri cuilibet nostrum admovebant, urgentes ut unusquisque fateretur, quantum pecuniæ haberet. Primò itaque sacculum meum arripuerunt, in quo erant Cecchini sex, & aliquantulum monetæ. Fecimus autem ex industria, ut quilibet nostrum aliquantum pecuniæ haberet, quò faciliùs intelligeretur, nos esse in itinere socios, & quemlibet separatim sumptus facere. Cùmque illis sacculus meus perplacuiisset, eum à cingulo absciderunt. Deinde per latera & ubique me attrectabant, sed habebam tamen interulam bombycinam, quem è triremibus descendens nondum deposueram. In ea nihil pecuniæ repererunt. Non omnia tamen apud me exactiùs excusserunt, quò adproperarent: de qua re dicetur inferiùs. Postea Abrahamum Duninum invaserunt, cui sacculum cum undecim Cecchinis ademerunt. Et quoniam thoracem ex aluta alcina benè bombyce refertum indutus erat; eum diligentius quilibet prædonum (erant autem circiter octoginta simul congregati, viginti tantum pro custodia relictis) attrectabat, & ita observabat, ut globulos fibularum avulserint, ad extremum & indusium quoque conerpserint. Adorti sunt deinde Georgium Kos, qui quoniam pecuniam meam in sumptus quotidianos erogabat, habebat in sacculo circiter triginta Cecchinos, qui illis pergrati acciderunt: cùmque ejusdem vestes excussissent, nihil repererunt ampliùs. Devenerunt postea ad Andream Skorulski, cui cùm aliquot Cecchinos unà cum loculis ademissent, nec aliquid ampliùs offendissent, eundem reliquerunt. Porro qui pecuniam à nobis adimebat, erat administrator superioris quem pro capite suo agnoscebant (is in superioribus cubiculis remanserat, neque se nobis spectandum exhibuit) homuncio staturâ parvus. Is cùm ad Alexandrum Italum demum accessisset, qui, ut cautior, pecuniam quam habebat omnem, quadraginta videlicet vel quinquaginta scutos, in thecam bombardici pulveris conjiciens, eam appensam collo gerebat, ean-

dem è collo illius, ut ejusmodi stratagematum peritus, abripiens, suo imposuit. Italus damnum permolestè ferens, voce submissiore usus, Omnem, inquit, pecuniam mihi ademisti, cui exactor; Ubínam ea? In theca ista pulveris, inquit. Subintulit exactor; Tace, ait, si vis incolumis unà cum sociis evadere. Hoc ideò vetuit, ut, de pecunia illa reticens, in divisionem totius pecuniæ nobis ereptæ, cum reliquis prædonibus veniret; & in signum gratitudinis hoc perfecit, ut ne sarcina hujus Alexandri ab illis attrectaretur. Jusserunt deinde, sibi cistam recludi, in cujus summitate, ducentos Cecchinos invenerunt, statimque numerarunt; & cùm unus defuisse videretur, volebant denuò numerare, sed quoniam properabant, intermiserunt. Acceperunt etiam in moneta ad ducentos scutos: & alia quæ ibidem erant reposita. Habebam enim elegantes cultros Turcicos, auro inclusos, lapides etiam pretiosiores ex partibus illis, & nonnulla alia ex auro solido artificiosè & eleganter elaborata. Hæc omnia abstulerunt. Agnosco autem & hic eximiam DEI erga me benignitatem, quòd ex diplomatibus variis quæ in cista erant, spoliatores me non agnoverint. Fuit enim in cista, quam avidè scrutabantur, theca viatoria parva ex tenui ferri lamina, in qua diplomata ne madefierent, Pontificis, Regis, Reipub. Venetæ, item literas quorundam Venetorum ad suos Agentes, quibus jubebant, mihi aureorum millia quot vellem, credi, reposeram. Hanc cùm acres inquisitores in manibus haberent & versarent, tamen illam non aperuerunt: sed ut levem esse & absque pondere senserunt, reliquerunt, fortasse rem parvi momenti existimantes. At verò si thecam aperuissent, & literas omnes explicuissent, ita me in iis invenissent expressum, ut ego verba illis dare nullo modo potuissem, sed res potius pro capite fuisset dependenda. Cæterùm exactor ille noster ad superiorem illum suum, latronum ducem, sæpiùs ascendebat (erat namque in eodem stabulo scala) & mutuò colloquebantur. Cùmque rigidius nobiscum jam agere cœpissent, pileos & vestes detrahendo, Alexander Italus ille per DEUM orabat, ut ne illum interficerent. Huic ego clàm insinuavi, ne hoc ab illis efflagitaret: causamque hanc reddidi: Si nos interficere constituerunt, nihil supplicationem profuturam; si non, celerius te mactabunt, ubi viderint, te nimio plus mortem timere. Sed cùm ille nihilominus iterum junctis manibus preces ingeminaret, tum ego clara voce; Frustrà inquam, eos his vocibus obtundis: sunt enim viri boni & Christiani; sed cùm necessitatem patiantur, debent, ut eam profligent, aliunde accipere, neque tamen nos occident, cùm

nihil tale promeriti simus. Unus igitur eorum, qui mihi adstabat, hæc audiens, me hoc nomine complexus est, & gratias egit, quòd rectè de illis sentirem. Nec malè mihi officiosa hæc locutio successit. Nam cùm quidam pallium mihi detrahare cœpisset, admonuit ut me sineret, quem bonum virum dicebat. Intereà exactor ille pulveream quoque thecam meam attraxit; sed postquam vidit, orificium ejus esse perangustum, per quod pecunia intus immitti non posset, eam dimisit. Venit & alius, cui Corona mea, ex calculis oratoriis connexa, adlibuerat, quam cingulo alligatam gerebam, eam omnino sibi dari jussit. Et quoniam ea carere, dolenter admodum ferebam, quòd magnis Indulgentiis à Gregorio XIII. dotata esset, quòdque loca Sancta mecum ubique attrectasset, obnixè petivi, ut eam mihi relinqueret. Accepit ille nihilominus: & eam diligentius intuitus, erat enim ex Canna Indica, ubi cranium demortui ex ebore sculptum, alligatum invenit, illam conspuit, & in terram abjecit, mortis fortasse memoria perterritus: atque ita abjectam sustuli. Cùm itaque nobis omnem pecuniam ademissent, petivi, ut nobis tamen aliquid pro victu relinquerent. Itaque mandato sui ducis Cecchinos decem manui meæ imposuerunt: inter quos erat vetus numisma Valentis Imperatoris: quod erat inter alios antiquos nummos in quadam sarcina repositum. Unde apparet, omnia illos simul commiscuisse quæ nobis rapuerant. Jusserunt deinde, nobis calcaria adimi: fecerunt hoc mei: ego uno deposito, cùm aliud deponere incipio, scrutator scriniorum exclamat cum risu: Unum (inquit) tibi calcar habe, ut equum incites ad cursum, si quem cui fortè abstuleris. Quid aliud diceret veterator, nisi quod ipse facit? Igitur cùm sibi applicuissent calcaria, conscensis equis nostris discesserunt. Reliquerunt tamen duos mulos macros, & duos equos claudos, qui res deferebant. Abeuntes per jocum dicebant, ut se exspectaremus, quandoquidem pro nocte ad nos iterum redituri essent. Cùm discessissent, ascendimus superiorem hospitii partem, ubi hospitem ipsum cum famulo ligatum reperimus. Nam cùm nocte præcedente hospitium esset clausum, & illi in eo delitescere constituissent, nonnulli ex illis finxerunt se mendicos, & frigore confectos: utque calefierent, se intromitti orabant. Hospes verum id credens, domum aperuit: ubi statim ab illis raptus, & cum servitore ligatus est, crescente magis ac magis eorum numero. Hora plus minùs transacta, posteaquam à nobis discesserunt prædones, è locis circumvicinis homines armati congregari cœperunt; prout moris est, ubi hoc genus prædonum esse compertum fuerit. Venit

*Jacobus
de Monte
Brandon
latro infi-
gnis.*

*Petrus
de Offu-
na Vice-
Rex
Neapo-
lis.*

eodem & ipse Gubernator Caraffa oppidi S. Angeli Ducis Nuceriae. Erant jam ad mille homines congregati, qui nos spoliatos à prædonibus viderunt, ipsis intra montium abdita sese recipientibus. Itaque Gubernator secum nos in oppidum abduxit, quod uno milliari ab hospitio prædicto distat: nobisque cenam & diversorium in suo palatio præbuit. Intelleximus hic, exulum illorum superiorem fuisse quendam Jacobum de Monte Brandon, prædonem famosissimum: qui postea cum quatuordecim sociis captus, & extremo supplicio affectus fuit. Nam Gregorius Papa XIII. qui me singulari quadam gratia complectebatur, diligenter ad Don Petrum Ossunæ Ducem, Neapolitanum Vice-Regem, scripsit, ut malefactores istos perquiri, & in eos animadverti juberet. Quamobrem ultra prædictos, & multi alii comprehendebantur, ex indiciis spoliolum nostrorum agniti. Nam in partes omnes scripta direxeram, è quibus qualiter acta res fuerit, intelligi poterat. Hic ipse latronum dux, unà cum substituto suo comprehendi timens, ultra mare jam fugâ evaserat. Sed tandem in Dalmatia captus est.

Post acerbum hunc casum manè consultabamus quid nobis faciendum esset. Nam & pecunia in sumptum itineris destituebamur: & tutam profectionis rationem non facile reperiebamus, quòd viæ à pluribus prædonum globis passim obsiderentur. Misi itaque ad Regis Hispaniarum civitatem, Cento dictam, in qua Vice-Rex Provinciæ residebat, ab eo consilium & auxilium petens. Respondit, sibi consilium non suppetere; quandoquidem ante dies octo, à centum proscriptis, triginta & aliquot itidem homines, Neapolim euntes spoliati sunt, decem septem insuper interfectis, qui se defendere conabantur. Conclusum igitur fuit, ut eos nobis conductores adhiberemus, qui vel ipsi prædones fuerunt aliquando, vel qui familiares aut sanguine conjuncti eis essent: ut nos per eorum cuneos deducentes, fidem facerent, nos eos ipsos esse, qui jam antè per proscriptos omnibus exuti essemus: quæ res passim ubique jam erat divulgata. Itaque duos conduximus: unum Franciscum nomine, qui octo annos inter prædones conversatus cum illis amicitiam arctè colebat: alterum, Sacerdotem quendam, qui fratres duos illiusdem farinae habebat. Diem igitur apud Gubernatorem commorati, & acceptis ab eo decem octo scutis mutuis, Anconæ illi restituendis, insequenti die à prandio Adriam versus iter instituimus. 12. Et quoniam duos tantum mulos habuimus, qui res nostras deferebant, & duos itidem exiles equos (neque enim plures conductitios invenire potuimus) partim pedites, partim alternis vicibus equitando,

Adri-

Adriam pernoctaturi pervenimus, certatim ad nos videndos incolis concurrentibus, quòd illis, qua ratione à prædonibus tractati fuerimus, jam innotuerat.

Pervenimus ad oppidum, quod Julia nova dicitur. Hic ^{Julia nova} intelleximus, quòd iidem illi prædones, qui nos spoliabant, in oppidum hoc (sicut, ubi plures numero congregantur, facere plerumque solent, incolas occidendo, domos spoliando) irrue-
re volebant. Sed quoniam in monte positum eminebat, ubi animadversum fuit eos adventare, portam cives clausurunt: prædones verò ad dexteram versus mare deflexerunt. Hic Franciscus ille, qui mecum erat, cum sciret matrem habitare cujusdam celebris prædonum ductoris, Baronis Neapolitani, accessit ad illam, casum nostrum illi exposuit (quamvis eum jam omnes notum habebant) petivit, ut nobis aliquem è suis adjungeret, qui filio notus esset, ut si fortè in eum incideremus, propter ejus intercessionem, liberos nos abire permetteret. Fecit hoc illa non gravatim. Quoniam verò idem Franciscus sciebat, nos in alios quoque incursuros, quotquot notos illorum habere poterat, qui in vicinia prædabantur, eos omnes conduxit; ita ut prandio peracto, cum quinque ejusmodi prædonum amicis nos in viam dederimus. Equos etiam ibidem conduximus, ne quis pedester nostrum iret. Vix uno dimidio milliari à civitate confecto, conspeximus in monte tres prædones. Itaque unus è comitibus illis, dixit ne conturbaremur, quòd ejus amici essent: statimque ad lævam prope viam ad lapidis jactum ostendit nobis Ecclesiam parvam desolatam, in qua dixit circa quinquaginta prædones delitescere: qui alios inimicos suos, prædones itidem, ut cum illis armis decertarent, opperiebantur. Nam ubi quis cum altero ini-
^{Proscri-}
^{ptorum}
^{miseram}
^{conditio}
micitias contraxerit, uterque proscriptos quisque sibi aggregare studet: seque mutuò cædibus persequuntur, donec una factio alteram funditus exterminet. Sub vesperam pervenimus Trontum: ubi ditio Regis Hispaniarum terminatur, & Pontificis, ex illa parte fluvii incipit; qui cum sit profundus, habet navalem trajectum. Hic verò credebamus, quòd nos invasuri essent. Nam in monte excelso supra trajectum, erant circiter ducenti, prout nobis ductores nostri narrabant, affirmabantque hic esse Baronem illum, cujus mater in Julia nova habitaret; qui vel quia alios prædones (nam cum plurimis habebat inimicitias) expectabat, vel quia sciebat nos jam esse spoliatos (habent enim ubique suos exploratores) ideò nos invadere negligebat. Hic, qui à matre ejus nobiscum mittebatur, dicebat, fieri posse, quòd nos nihilominus adoriretur: sed ubi cognoverit, nos à matre commendatos, illi-

cò nos liberos abire patietur. Trajecimus intereà fluvium: & quoniam abhinc dimidio milliari hospitium aberat, in quo noctem ducere debebamus, Franciscus noster, qui in eadem arte benè versatus fuerat, opinionem hanc habuit, quòd illi tantisper exspectarent, dum ad hospitium diverteremus, ut nocte superveniente possent nos ibi liberiùs excutere. Adjuvit & hoc fortasse, quòd à meridie pluvia ingens deciderat, quæ lutum maximum in terra pingui excitavit: itaque cùm equos non haberent, pedibus incedentes difficilè nos assequi poterant, qui equis calcaria addebamus. Quamobrem licet hospitium illud esset benè clausum (sed nec hospiti quidem fidendum erat; nam hospites etiam cum proscriptis communionem obvios deprædandi habent) ubi nox advenit, & à prædonibus è monte conspici non poteramus, data licentia abeundi apud trajectum socio illi, qui nos à matre Baronis missus comitabatur, arripuimus iter per tria nostra miliaria ad civitatem Grottam, certò nobis persuadentes, quòd pedites nulla nos consequi ratione poterant, & quòd civitas illa diligenter clausa propter prædones custodiretur. Cùm itaque eò circiter horam noctis quartam pervenissemus, prope portam civitatis, in hospitio reliquum noctis transegimus.

23. Manè confecimus quinque miliaria ad portum Formanum: ubi, quòd locus jam esset securior, & equi fatigati, pro nocte substitimus.

24. Venimus Lauretum manè: & quoniam Sabbatum erat Palmarum, quilibet ad devotionem se præparabat. Venit eò hac ipsa quoque die Julius Gonzaga ex aula Cæsaris devotionis causa, apud quem erat quidam servitor Polonus: qui cùm intellexisset, nos Jerosolymâ redire, percontabatur diligenter de Siekierzka Polona, quam sibi propinquo sanguinis gradu conjunctam affirmabat. Cùmque dictum esset, quid cum illa ageretur, libenter id audiebat, & gratias agebat, quòd intellexerat, eam, navem conscendisse, quæ Venetias contendebat.

25. Dominica Palmarum, percepto divinisimo Sacramento in ædícula Beatissimæ Virginis, in qua illi Angelus Dominicam incarnationem annuntiavit, & prandio sumpto, pervenimus Anconam: & quoniam pecunia indigebamus, nam & illi Gubernatori decem octo scutos remittere, & iis qui nos deducebant solvere, & de itineris sumptu providere debebamus. 26. quærebamus notum aliquem mercatorem, qui nobis in hac angustia subveniret: quo non reperto, cùm & locatores nostri reditum urgerent; & hospita videns nos laceros, & pecunia destitutos, se ad Magistratum ituram, ut in custodiam conjiceremur, minita-

re-

*Laure-
tanum
B. V.
janum.*

Ancona.

retur; consilium cepi (quandoquidem civitas Anconitana Pontificis esset, à quo nempe Gregorio XIII. literas patentēs, quas superiùs inserui, habebam) Gubernatorem ipsum cum diplomate Pontificio accedere, qui erat nobilis Bononiensis, è familia Lam-^{Lamber-} bertina. Assumptis itaque mecum Abrahamo Dunino & Grego-^{tinus} rio Kos familiaribus, accessi ad eum, cùm Audientiam, quam ^{Ancona} vocant, publicè daret: exposui casum qui nobis acciderat, qui ^{Guber-} non est iis insolitus, qui terras alienas peragrant. Et quoniam nullum hìc notum habebam, productis literis Pontificiis, petivi, ut mihi in tanta necessitate præstò esset, & si aliam rationem me juvandi non haberet, saltem fidem suam apud aliquem mercatorem interponeret, ut nobis de ducentis scutis saltem, dum Venetias perveniremus, provideret, quandoquidem ob præteritas & futuras necessitates, ea pecuniæ summa hoc tempore vehementer indigebam. Gubernator lectis literis, quibus me Pontifex diligenter commendabat, & vestitu nostro lacero inspecto, me hunc ipsum esse, qui commendabatur, non credebat, & nos impostores aliquos arbitrabatur. Quod cùm animadvertissem, petivi ut interim unum ex familiaribus meis pro obside acciperet, in quem animadvertere posset, si se ludificatum deprehenderet. Ille in furias se proripuit, & parùm aberat, quin nos è palatio exturbari juberet. Hæc ego postea Romam perscripsi: cùmque ei hoc nomine dies dicta fuisset, excusabat sese, quòd non credebat me illum ipsum esse, sed putabat Breve Pontificis nos aliqua ratione assequutos (ut per fraudem quandoque fit) cùm ad nos minimè pertineret. Responsum illi fuit; quòd quandoquidem fidem nobis non adhibebat, literas Pontificis videns; poterat nos honesto aliquo modo detinere, & literas Pontificis Romam mittere: cui rem gratam fecisset, si hunc recollegisset, quem sua Sanctitas commendabat: sin verò diversus aliquis ab eo deprehendebatur, poterat de eo capitis supplicium sumi, qui falsas literas circumferendo, eum se fingeret, qui non erat. Quamobrem reprehensus, officio Gubernatoris postmodum hac de causa exutus est.

Discedentes igitur absque ulla consolatione à Gubernatore, cùm, quid agendum nobis esset, nesciremus, diligenter inquirendo didicimus de quodam mercatoris Veneti Quirini negotiorum curatore, hunc igitur ego conveni. Et quoniam prædones, licet sinus meos excuterent, propter festinationem tamen, non deprehenderunt Agni DEI reliquias, quas circumferebam: ubi quoque erat particula Sanctæ Crucis, auro & lapidibus adamantinis exornata; cujus valor ad minus ducentis scutis poterat æsti-

æstimari. Habebam & Crucem Jerosolymitanam, quam collo appensam gestabam, quæ & ipsa quadraginta ducatos Ungaricos adæquabat; catenulam quoque auream, qua culter alligabatur. Andreas quoque Skorulski habebat annulum, quem cum duobus aureis Portugallensibus in ocream immiserat, & prædonum rapinæ subduxerat. Enarravi huic procuratori singula, quæ nobis acciderant, & offerens illi quæ nobis erant reliqua pro pignore, petivi ut nobis centum scutos daret, licet multo pluris æstimarentur. Acquievit non gravatim. Sed cum debitis persolutis, locatoribus expeditis, in hospitio quoque pro victu & equis Laureto conductis, pretio dato, residuum nobis pro itinere nullum reliquum esset: licet jam Georgius Kos Venetias pro pecunia mittendus in procinctu esset, quoniam tamen ad minus per oëtiduum reditus illius expectandus erat, & hospita carcere nos subinde territabat, denuò ad illum ipsum mercatorem cum illo tractaturus accessi, ut nobis centum adhuc alios scutos mutuos daret. Ille quamvis videret, pauca, quæ habuimus, jam pignore sibi obligata, nosque viros bonos judicaret, non valde tamen, quod postea ipsemet fatebatur, nobis fidebat. Exhibui itaque illi Pontificis, Regis Stephani, & Ducis Venetorum literas: è quibus cum jam didicisset, quis essem, de cujus cognomine & familia etiam antea inaudierat, paulatim dictis fidem adhibere cæpit. Ostendi illi præterea literas, præcipuorum quorundam negotiatorum Venetorum manu & sigillis consignatas, quibus per Syriam, Ægyptum, Cyprum, ministris suis injungebant, ut mihi pecuniam suppeditarent, quæ ad aliquot Cecchinorum millia ascendebat. Atque ita demum magis etiam nobis credere cæpit. Nam ut postea ipse dicebat, literæ Principum patentes, cum privatorum schedis, quibus pecunia mihi numeranda continebatur, in nomine & cognomine meo optime conveniebant. Dedit itaque mihi & alios centum scutos. Sic locatoribus nostris cum eorum satisfactione expeditis; debitis, & quæ in hospitio dare tenebamur, persolutis, currum cum quatuor equis nobis conduximus.

Senogallia.

27. Manè discedens, pro prandio veni Senogalliam; inde Fanum transeundo, quod via esset propter pluviam lutulenta, & equi fatigati, ut plus itineris pedibus confici fuerit necesse, tertia noctis hora Pisaurum pervenimus, & clausa civitate, in hospitio suburbii pernoctavimus.

Pisaurum.

Ariminum.

28. Manè Catholicam; vesperi Ariminum venimus.

29. Quoniam dies erat Ccenæ Domini, Sanctissimo Sacramento suscepto, apud Fratres S. Francisci de Observantia, inter quos

quos unum quoque reperimus qui multo tempore Jerosolymis ad S. Sepulchrum commorabatur, iter nostrum Cæsænagam profecti sumus; pro nocte verò Ravennam venimus. Quoniam ^{Ravenna.} verò pro Festo Paschatis Venetiis esse constitueram, per equos ^{na.} dispositos, postas vocant, Chiozzam versus cursum institui: 30. unaque posta confecta, duos Germanos nobiles, qui Chiozzâ veniebant, obvios habui, qui dixerunt, in Ferrariensibus & Venetorum confiniis, in hospitio triginta & aliquot prædones hæ-
rere, quemnam exspectarent, nesciri. Itali quoque profectio-
nem hanc dissuadebant, affirmando, quòd sæpiùs isthîc homi-
nes spolientur. Quamobrem ad lævam iter aliud arripui versus
Argentam, Ducis Ferrariæ civitatem, quam tertia equorum per ^{Argen-}
postas mutatione, hora vigesima secunda, ingressus sum: cum-
que duæ tantum postæ Ferrariam superessent, manè eò perveni: ^{Ferra-}
& quia Sabbatum sanctum erat, mansi ibidem, & per sacrum ^{ria.}
Paschæ diem, qui in primum Aprilis inciderat.

A P R I L I S.

2. Manè, devotione, quantum peccatoris humilitas da-
bat, peracta, curru conscenso, perveni Francolinum: deinde
navigio per Padum ad oppidum Loreo post horam vigesimam
quartam, ubi dormire constitueram. Sed quoniam in hospitio
famulus, quem præmiseram, nonnullos vagabundos reperit,
qui se ejicere volebant, & quia oppidum non erat clausum,
noluimus hîc quiescere, cum & nautæ dehortarentur. Itaque
conducta navicula, hora noctis quinta Chiozzam perveni.

3. Feria tertia Paschæ, cum fuisset in Ecclesia B. Mariæ,
ubi DEUS multa miracula operatur, prandio sumpto, versus Ve-
netias navigavi. Et prætervectus portum Malamocco, in quo ^{Mala-}
navem conscenderam, Jerosolymam profecturus, ad Monaste- ^{mocho}
rium Sanctæ Mariæ *della gratia* applicui: in quo hoc die quo mi- ^{Veneria-}
hi in Terram sanctam Eucharistiam manè sumpseram; & prandio ^{rum por-}
peracto, Venetiis jam navem conscensurus, proficiscens, denuò
indignas orationes meas DEO obtuleram. Huc itaque descen-
dens, indignus DEO gratias egi, quòd per immensam miseri-
cordiam suam, nos in hac peregrinatione nostra custodire, & in-
columes huc reducere dignatus fuerit. Inveni hîc loci hujus su-
periozem Patrem Pompejum, qui meus erat Confessarius, pius
& innocentis vitæ senex, qui mihi profecturo coronam suam
Oratoriam dederat, ut eâ loca sacra attingerem: quam cum illi
restituissem, maximam inde lætitiâ habuit. Petivi ut die inse-

*Sancti
Sepul-
chri Ec-
clesia
Venetiis*

quenti ibidem in Monasterio sacram Eucharistiam ex ejus manibus percipere mihi liceret; quod etiam fecit. Deinde cum urbi appropinquassemus, ubi is accessit, qui testimonia scripta excipit, ne quis ex loco infecto veniat, cum nobis potestatem è navi exeundi fecisset, conducta cymba, quam Gundulam vocant, profectus sum ad Ecclesiam Sancti Sepulchri, ubi DEO gratiis pro felici reditu persolutis, ad hospitium postea me contuli. Reperi hìc Michaëlem Konarski, quem Tripoli cum rebus pramiseram. Petrus Bylina, quem Corcyra cum triremibus expediveram, nonnisi decimo post adventum meum die, Zara pervenit. Konarski de Polona Sykerzecka narravit, quod cum navis propter tempestatem ad Calliopolim in Apulia in littore constitisset, licet à me habuerit mandata, ut ejus diligentem curam haberet, de necessariisque omnibus illi provideret, tamen illa cum aliis in littus egressa, clam ita se absconderit, ut reperiri nulla ratione potuerit, atque ita navis, cum eam diutius expectare non posset, è littore solvit. Sed antequam Venetias apulissem, certam notitiam habui, eam in Italia fuisse, & peregrinationi insistere, quodque in patriam nunquam redire constituerit. Quamobrem postquam illam in Christianorum oras delatam cognovi, ab ea pervestiganda ulterius mihi temperandum existimaui.

Quamdiu hoc tempore Venetiis mansi, quod valetudine debili ex itineris molestiis fuerim impeditus, nusquam ferè prodii, medicis & recuperandæ sanitati deditus. Antequam tamen inde discessissem, fui in palatio: cumque Dux decumberet, Senatoribus valedixi: quibus etiam binas literas reddidi, quas mihi ad Zacynthi & Cephalonie superiores tradiderant. Nam cum in reditu Zacynthum pervenissem, & Rector infirmaretur, ego verò cum triremibus inde solvere adproperarem, reddere literas non potui. In Cephalonie verò non fuimus ibi, ubi Rector moratur: quandoquidem portus Viscardo, ubi quatrimum egimus, ex altera parte insulæ positus est. Missæ mihi sunt deinde per Secretarium in hospitium literæ, quibus Dux Serenissimo Regi respondebat ad commendationem pro me factam, cum me jam itineri committerem.

M A J U S.

3. Die tertia discessi Venetiis in patriam per Tridentum, Oenipontem, Halam; unde per Danubium, Viennam.

29. Pervenì ad confinia Poloniae.

JU.

J U N I U S.

22. Pervenì Grodnam: ubi salutato Rege, illique gratiis actis pro cura & solitudine, quam planè paternam in rebus meis adhibuit, decem diebus transactis, perveni per DEI gratiam.

J U L I U S.

Die septima Mensis Julii Niesvisum, Anno Domini M. D. LXXXIV. cùm inde ad obeundam hanc peregrinationem, die sexta decima Septembris discessissem, Anno Domini M. D. LXXXII.

Unde sit nomen Domini benedictum in sæcula. Amen.

Hanc quartam ad te jam ex ipsa domo scribo epistolam: quò me divina bonitas die septima Julii perduxit incolumem. Post literas ultimas ex Sitia ad te datas, quòd reditum in patriam accelerabam, nihil ad te scribere potui. Significaveram tamen, cùm adhuc ibi essem, ex palatio Rectoris, navem illam meam Saitiam, quæ me Cretam advexerat, visam procul fuisse. Corcyram cùm venissem, ipsam quoque magnis tempestatibus jactatam, eò appulisse. Peregrinationem hanc meam ita scripto comprehendì, quantum itineris difficillimi occupationes permittebant; neque (quod denuò tibi insinuandum existimo) Historicorum more eam pertractavi, cum quibus in certamen non descendendo: neque res eorum nonnullas refuto, quæ cum scriptis illorum, prout coràm inspexi, minimè concordant. Perfunctoriè etiam hæc, & velut per transfennam perlustravi: & quod, ut vetus proverbium habet, in oculos ipsos incurrebat, id tantùm obiter annotavi. Quæ verò ab aliis auditione accepi, ea quoque, sed parcè tamen addidi. Neque enim relationes aliorum disseminare mihi propositum. Cæterùm qui oculis hæc suis ipse vidit, quæ à me sunt commemorata, procul dubiò fatebitur, me plurima diligenter & accuratè, verè autem omnia complexum esse. Nam qui ex aliorum relatione historias suas consarcinarunt, manifestè deprehendi, eos à vero plurimis in rebus aberrasse.

Illud quoque addo, divina quadam ordinatione & providentia factum, quòd, sicut antea tibi significaveram, licet in contrarium persuasiones non deerant, propositum tamen meum constanter retinueram, per Constantinopolim iter non faciendi. Quamvis enim à Rege Stephano peramplas commendationes habebam, novo tamen illo casu, ut intellexisti, emergente, in casses procul dubiò incidissem. DEO immortali sit honor & glo-

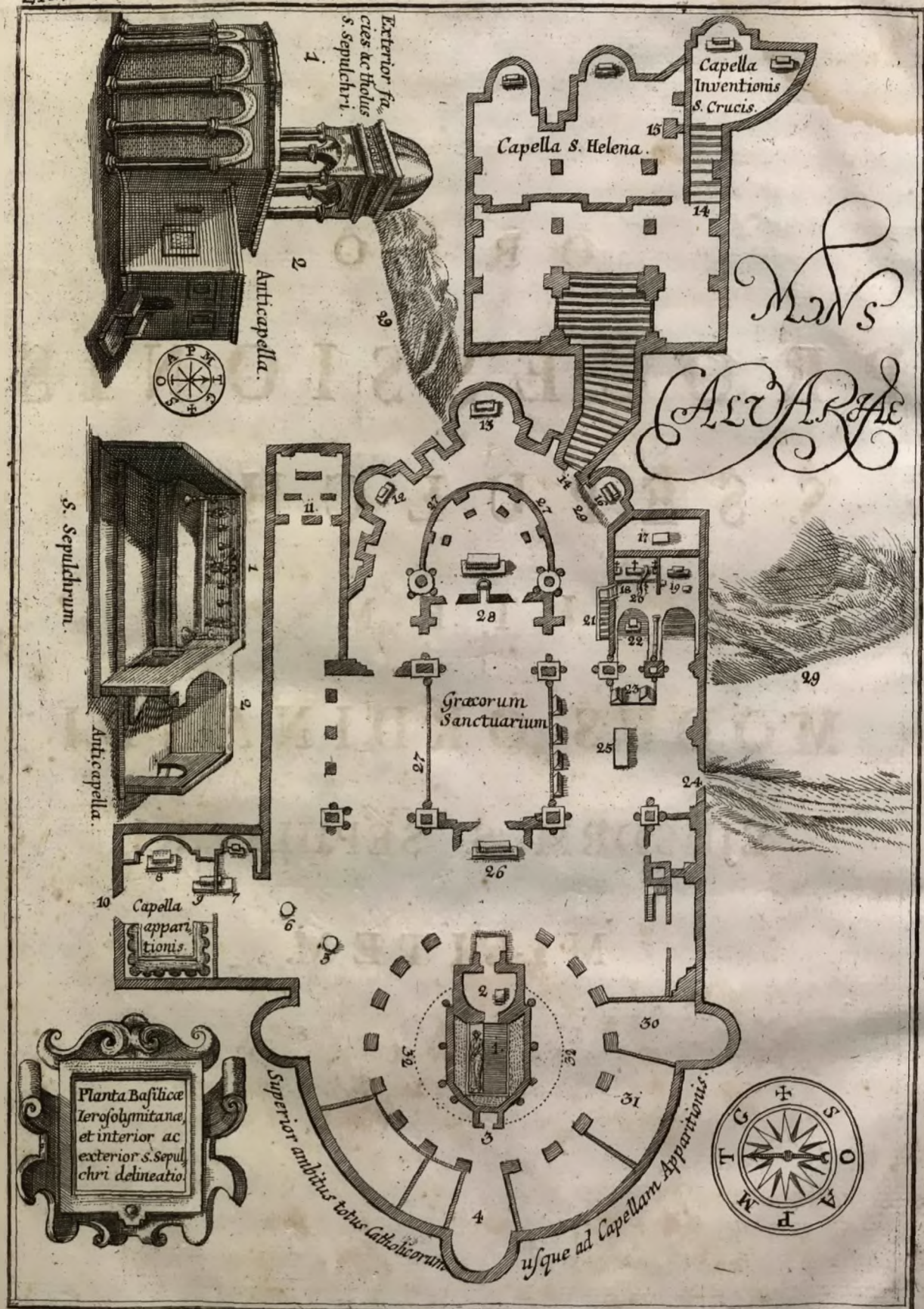
ria, qui me indignum, per laboriosas hujus peregrinationis vias duxit, & ad propria incolumem reduxit. Datum Niesvisii, X. Julii, Anno Domini M. D. LXXXIV.

His adjunctum ad te mitto Ordinem Processionis, à peregrinis in Ecclesia S. Sepulchri observari solitum, unà cum planta dictæ Basilicæ delineata; non tamen ad debitas Architecturæ mensuras, quod temporis brevitās & devotionis occupatio non patiebatur, reducta; ut facilius intelligere possis, quæ quolibet loco salutis nostræ mysteria sint peracta: in quibus piæ commemorationes divinorum beneficiorum ob oculos ponuntur. Mitto & descriptionem Cæremoniarum, quæ in creatione Militum S. Sepulchri observantur. Hæc tu omnia boni consule, quæ ut à me colligi potuerunt, hîc in unum coadunata mittuntur: illud semper (toties jam à me repetitum) memineris, me, non Historici, sed amici potiùs more descriptam peregrinationis meæ feriem, ad te dirigere, Vale.

O R D O
P R O C E S S I O N I S
S. S E P U L C H R I.

I T E M
M O D U S O R D I N A N D I
E J U S D E M S. S E P U L C H R I
M I L I T E M.

LOCA ECCLESIAE SACRI SEPULCHRI, IN IMAGINE PER NUMEROS ASSIGNATA.

1. *Sepulchrum Domini.*
2. *Atrium S. Sepulchri à S. Helena exstructum.*
3. *Cophthorum vel Chaldaeorum capella.*
4. *Syrianorum capella, ubi sepulchra familiae Joseph.*
5. *Locus ubi Christus stetit, cum in forma hortulani Mariae Magdalenae apparuit.*
6. *Hic Maria Magdalena stabat.*
7. *Altare Mariae Magdalenae.*
8. *Altare majus.*
9. *Altare minus, ubi columna flagellationis.*
10. *Hæc est porta ex capella ad partem Monasterii, quæ concessa est nostris Religiosis, ubi thesaurum, cameras aliquot, culinam & aream parvam habent; ingressus nullus alius illis est nisi per Ecclesiam.*
11. *Ad radices montis Calvariae est carcer, domuncula hortulani antea erat, ubi Christus Dominus detentus fuit, dum necessaria ad crucifigendum parabantur.*
12. *Altare Longini, nullius nationis.*
13. *Altare divisionis vestimentorum.*
14. *Scala in templo per quam descenditur ad capellam S. Helenae, & tandem ad capellam Inventionis S. Crucis; tota lapidea, continet circiter 40. gradus.*
15. *Solium S. Helenae ex marmore rubeo.*
16. *Altare columnae improperii, Abyssinorum.*
17. *Paries ultra cruces, in quo fenestra una tantum est in templum: capella ibi Abyssinorum, in qua lapis est ex marmore asperso, ad latitudinem & longitudinem ulnae unius, in quo Isaac debebat immolari.*
18. *Ubi cruces erant, locus est Georgianorum, ubi optime videri etiam potest Salvatorem nostrum facie versus occasum pendisse.*
19. *Duo altaria Catholicorum, in eo loco, ubi Christus cruci affigebatur, sita.*
20. *Hic petrae scissura inter crucem Christi & latronis qui ad laevam pendebat, in Inventionis S. Crucis, & in ea ubi sepulchra Regum Galliae sunt, capella cernitur.*
21. *Scala lignea in montem Calvariae, circiter quindecim gradus habens.*
22. *Hæc capella, ubi sepulchra Regum Galliae, sub illo planè loco, ubi Salvator fuit crucifixus, sita est. Ibi etiam conspicitur illa petra rupta inter Crucem Christi & laevi latronis.*
23. *Sepulchra Regum Galliae.*
24. *Porta magna templi.*
25. *Lapis unctionis.*

26. *Altare Græcorum extra murum quo sunt circumdati.*
27. *Murus humilis Græcorum circumdans Sanctuarium.*
28. *Porta Græcorum speciosa, vel, ut illi vocant, aurea.*
29. *Per has lineas designatur mons Calvariæ, cujus medietas minor inclusa est in templum, altera verò, major videlicet, est extra templum.*
30. *Oratorium Abyssinorum inferius situm, quod asseribus vel tabulis ligneis ab Ecclesia disjungitur, supra quod Armeni habent suum Sanctuarium.*
31. *Supra hoc est Georgianorum, vel, ut alii vocant, Gorgianorum Oratorium, qui ut & Armeni habent ad ista sua Sanctuaria scalas ligneas de templo.*
32. *Hic circulus denotat fenestram quæ est in tholo Basilicæ.*

O R D O
P R O C E S S I O N I S
 QUÆ FIT
P E R E C C L E S I A M
 S. S E P U L C H R I
D O M I N I N O S T R I
J E S U C H R I S T I.

Incipiendo ab altari Columnæ flagellationis.

H Y M N U S.

EJa fratres charissimi,
 Christi mortis mysteria
 Canamus, & vestigia
 Sequamur, corde flebili.
 Qui pœnam primi criminis
 Delet vigore sanguinis:
 Hunc ad columnam acriter
 Cædit Pilatus pessimè.
 Cur sic, ô crudelissime,
 Flagellis eum percutis,
 A quo vitam acceperas,
 Vitam conaris rapere?
 Cur tu columna solvere
 Tunc noluisti Dominum,
 Cùm te crudeles milites
 Rigassent ejus sanguine?

Cur non fregisti illicò
 Tunc te, columna impia,
 Dolore Christi nimio
 Flagellis tantis languidi?
 Jam orans fudit sanguinem
 Qui potuit sufficere:
 Nam gutta hujus sanguinis
 Crimina vincit omnium.
 Nos ergo qui diligimus
 Hunc flagellatum Dominum,
 Rogamus, ut criminibus,
 Suis ignoscat meritis.
 Gloria tibi Domine
 Pro tanto fuso sanguine,
 Pro tanta amoris copia
 Quo trahis ad te omnia, Amen.

Antiphona. Apprehendit JESUM Pilatus, & ad hanc columnam ligatum fortiter flagellavit. *ÿ.* Verè languores nostros ipse tulit. *℟.* Et dolores nostros ipse portavit.

O R A T I O.

ADesto nobis CHRISTE Salvator, per tuam pœnalem flagellationem, & per tuum stillantem & aspersum sanguinem
 G g g pre-

pretiosum, ut omnia peccata nostra deleas, nobisque tuam gratiam tribuas, & ab omni periculo & adversitate protegas, & ad vitæ æternæ gaudia perducas. Qui vivis & regnas in sæcula sæculorum, Amen.

EUNDO AD CARCEREM.

<p>Qui lucem dedit Patribus, Quos ab inferni tenebris, Eduxit, & cœlestibus Ornavit donis gratiæ; Ipse Salvator sæculi Qui vincla solvit criminum, Duris ligatus funibus Obscuro datur carceri. O nimis dura vincula, Quæ vinctum DEI Filium Tenetis velut pessimum, Ut mortem detis corpori; Sævitiâ dimittite, Agnûmque mitem solvite, Qui culpæ & mortis compedes Solvit amore, mortéque.</p>	<p>Jam sufficit afflictio, Mœror sudorque sanguinis, Proditoris venditio, Ac turpis pretii vilitas. At si pietas deficit In homine, quem redimis, Tu bonitate propria, JESU succurre innoxio. Ob peccatores talia Gratis tulisti, Domine, Ut corde, ore, & opere Tuam lucrentur gratiam. Ignosce ergo miseris, Qui peccatorum pondere Gravantur, ut per sæcula Sit tibi laus & gloria, Amen.</p>
---	--

Antiphona. Ego te eduxi de captivitate Ægypti, dēmerso Pharaone in mari rubro, & tu me tradidisti carceri obscuro. *ψ.* Dirupisti Domine vincula mea. *℣.* Tibi sacrificabo hostiam laudis.

O R A T I O.

Domine JESU CHRISTE, Angelorum decor, gaudium & libertas animarum: qui pro redemptione mundi capi, ligari, carcerari, alapis cædi, flagellari & conspui voluisti: fac nos, quæsumus, indignos famulos tuos, pœnas & contumelias voluisti: fac nos, quæsumus, indignos famulos tuos, pœnas & contumelias pro tui nominis gloria lætanter suscipere, ut ad tuæ pietatis consortium mereamur feliciter pervenire. Qui vivis & regnas, &c.

EUNDO AD LOCUM DIVISIONIS VESTIMENTORUM CHRISTI.

MOdò narramus, qualiter
Noster Salvator pertulit
Injurias quàm maximas,
Et passus est ab impiis.

A Patre qui est genitus,
 A quo semperque gignitur,
 Et idem in essentia
 Cum Patre & Sancto Spiritu.
 Qui à cœlorum sedibus
 Descendit huc obediens,
 In habitûque hominis
 Mundum replet virtutibus:
 Qui cœlos implet lumine,
 Ornat atque sideribus,
 Hominibus, & Angelis,
 Hunc veste privant milites.
 Qui Sanctos vestit gloria,
 Vitam dedit & mortuis,
 Ac reis donat veniam,
 Repletur ignominiis.
 Qui campi vestit lilia,
 Fructûsque dat arboribus,
 Suis privatus tunicis,
 Pauper nudus relinquitur.
 Qui vestit volatilia
 Pennis atque coloribus,

Ornâtque prata floribus,
 Ipse privatur vestibus.
 Ad locum sanctum pergimus,
 Ubi Redemptor omnium
 Cum pœna & ignominia
 Vestem permisit dividi.
 O gens iniqua & pessima,
 Quali madescis crimine,
 Dum tunica inconsutilis
 A te sorte dividitur?
 Heu Christus nudus vestibus,
 Solo cruore induitur,
 Et super eas milites
 Sortes miserunt impii.
 Hic locus est sanctissimus,
 Ubi David oraculum
 Completum est in sortibus
 De Christi raptis vestibus.
 Precamur ergo cernui
 Te creatorem sæculi,
 Ut hic privatus vestibus
 Nos induas virtutibus, Amen.

Antiphona. Milites postquam crucifixerunt JESUM, acceperunt vestimenta sua, dantes unicuique militi partem. *Ÿ.* Hic diviserunt sibi vestimenta mea. *Ÿ.* Et super vestem meam hic miserunt sortem.

O R A T I O.

BENIGNE JESU CHRISTE, qui pro nostra redemptione ab indignis peccatorum manibus, non solum in cruce nudus suspendi & mori voluisti, sed & tua sacratissima vestimenta partiri & donari permisisti; concede, ut spoliati vitiis, & virtutibus adornati, tibi DEO vivo & vero in cœlesti gloria præsentari mereamur. Qui vivis & regnas, &c.

AD LOCUM INVENTIONIS

S. CRUCIS EUNDO

AD Crucis locum pergere
 Debemus: & hanc quærere,
 Velut gesserunt Martyres
 Qua meruerunt gloriam.

O Crux, miranda gloriæ
 Scala, quæ ad cœlum elevas,
 Ascendit per te Dominus
 Ad Patrem fuso sanguine.

O Crux arbor dignissima,
Qua mediante animæ
Ascendunt ad cœlestia,
Et ad Sanctorum præmia.	Quæ cum Sanctorum agmine,
Mundum illustras lumine.
O Crux cunctis excelsior
Thronis, sceptris, honoribus,
Ad te fac nos ab infimis
Humilitate scandere.	O Crux arbor dulcissima,
Quæ mortis das mysterium
Christi, & nobis pretium
Donasti atque gaudium
O Crux tam admirabilis,
Ornata Christi sanguine,	O Crux ave spes unica,
Inventa hîc ab Helena;
Nunc per te nobis gratia
Detur, actandem gloria, Amen.

Antiphona. Orabat Helena dicens, DEUS, DEUS meus, ostende mihi lignum S. Crucis: cûmque ascendisset de lacu, perrexit ad hunc locum, ubi jacebat sancta Crux. *ψ.* Hoc signum Crucis erit in cœlo. *℞.* Cûm Dominus ad judicandum venerit.

O R A T I O.

DEUS, qui hîc in præclara salutiferæ Crucis inventionem, passionis tuæ miracula suscitasti; concede ut vitalis ligni pretio, æternæ vitæ suffragia consequamur. Qui vivis & regnas, &c.

E U N D O A D C A P E L L A M
S. H E L E N Æ.

N unc Helenæ suffragia
Quæramus primùm laudibus,
Ut cum beatis meritis
Acquirat nobis veniam.	Inventa Cruce Domini,
Canamus illi canticum,
Per quam Salvator omnium
Donavit nobis præmium.
Devota Christi Helena
Crucem quæsit fervida,
Quam reperit cum titulo,
Corona, clavis, lancea.	O Helena sanctissima,
Quæ crucem tantæ gloriæ
Amasti totis viribus,
Nos tuis juva precibus.
Quam Crucem ut acquireret,
Tulit timorem omnibus,
Sub pœna mortis illicò,
Amore ardens cælico.	Exaudi Sancta Trinitas,
Preces nostrorum omnium,
Et per Sanctorum merita,
Dones & nobis gloriam, Amen.

Antiphona. Helena Constantini Mater Jerosolymam petiit. *ψ.* Ora pro nobis beata Helena. *℞.* Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

O R A T I O.

DEUS, qui inter cætera potentia tuæ miracula, etiam in sexu fragili, virtutem rectæ intentionis corroboras; præsta quæsumus, ut Sanctæ Helenæ Regina exemplo, cujus studio desideratum Regis nostri lignum sanctæ Crucis detegere dignatus es, ea quæ Christi sunt jugiter indagare, & te favente consequi mereamur, Per eundem &c.

E U N D O A D C O L U M N A M
I M P R O P E R I O R U M.

CHristi magna impropéria
Rumpamus & ludibria,
Quando indutus purpura,
Sputa tulit & alapas.

Jam flagellato corpore
JESU, cujus effunditur
Purus sanguis ab impiis,
Ave Rex conclamantibus;
Perfundunt vultum sanguine,
Dum ii coronam spineam,
Afflicto suo capiti,
Dura premunt arundine.

Heu qui semper gloriæ
Honorisque meruerat
Coronam; cur sic vepribus
Circumdat & aculeis?

Rigamus nosmet lacrymis,
Pro improperto Domino,
Vultum cujus sic impii
Tinxerunt, sputis, sordibus.

O tu JESU humillime,
Concede nobis meritum
Tui sacrati sanguinis,
Quem effudisti, capitis, Amen.

Antiphona. Ego dedi tibi sceptrum Regale, & tu capiti meo imposuisti spinea coronam. *ψ.* Posuisti Domine super caput ejus. *℣.* Coronam de lapide pretioso.

O R A T I O.

Domine JESU Christe, qui humano generi condolens, coronam spineam in tuo sacratissimo capite humiliter suscepisti, & sanguinem tuum pro salute omnium fudisti: respice ad indignas preces nostras, ut à te clementer exauditi, humilitate & patientia te sequi mereamur. Qui vivis & regnas, &c.

Q U A N D O A S C E N D I T U R A D
M O N T E M C A L V A R I Æ.

Ad montem nunc Calvariæ
Properemus cum lacrymis,
Ut Christus sua gratia
Ignoscat nobis omnibus.

Ad montem sanctum ibimus,
Devoti totis viribus,
JESUMque contemplabimur
In Cruce nudum pendere.

H h h

Ad

Ad montem hunc mœstissimi	Manus, pedesque, viscera,
Eamus, ubi sanguinis	Dum hîc foderunt impii,
Christus jam sacrificium	Cum magna oblata est gratia
In Cruce pendens obtulit.	Jam pro redemptis hostia.
Ad locum nunc pervenimus,	O sacer sanguis victimæ,
In quo Salvator sæculi	Salusque nostræ animæ,
Se obtulit pro omnibus,	In hoc fusus Calvario
Ipsèque emisit spiritum.	Ex Christi JESU corpore.
Ecce locus sanctissimus,	Gloria tibi Domine,
Sacratus Christi sanguine,	Pro nostro passo scelere,
Qui hîc salutem animæ	Infunde nobis veniam,
Invenit Crucis opere.	Quam acquisisti sanguine, Am.

Antiphona. Ecce locus ubi Salvator mundi pependit: ex
cujus latere sanguis & aqua in nostram redemptionem, ac no-
strorum criminum ablutionem exivit, venite adoremus. *ψ.* Ado-
ramus te Christe & benedicimus tibi. *℣.* Quia per sanctam Cru-
cem tuam hîc redemisti mundum.

O R A T I O.

DEus Pater æternæ pietatis & infinitæ charitatis, qui furorem
iræ tuæ, quem nos pro peccatis nostris merebamur, hoc in
loco, super Filium tuum unigenitum totius humani generis Re-
demptorem, erupisti; cùm ipsum in Cruce suspendi, aceto &
felle potari, clavis & lancea vulnerari permisisti; concede nobis
indignis servis tuæ Sanctissimæ Majestatis, ejusdem Filii tui do-
loribus compatiens, ut fructu tantæ passionis & mortis, in
æternæ felicitatis gloria perfrui mereamur. Per eundem Chri-
stum Dominum nostrum, Amen.

UBI CRUCIFIXUS FUIT CHRISTUS.

O Dulcis amor cordium,	Quæ infiniti meriti
Nostræ salutis pretium,	Fructum dedit fidelibus.
Qui pedes, manus impiis	Nec tantis in doloribus,
Hic extendisti, crucique.	Oblitus erat Virginis,
Decreti tunc chirographum	Tensis in Cruce brachiis,
Christus extingui cupiens,	Ipsam reliquit Virgini.
Hic crucifigi manibus	Et hunc illi sanctissimæ
Permisiit atque pedibus.	Matri donavit juvenem,
O quanti fuit pretii	Quem diligebat fervidè,
Gutta illius sanguinis,	Ex charitate nimia.

Gloria tibi Domine
Pro effusione sanguinis,

Qui toto stillans corpore
Lavavit nostra crimina, Amen.

Antiphona. Ego quasi agnus innocens ductus sum ad immolandum : & postquam carnem meam totam verberibus replevis-
sent, ita ut dinumerare valerent omnia ossa mea, & pupugis-
sent caput meum spinis & vepribus, foderunt hinc manus meas,
& pedes meos, ferreis clavis configentes cruci. *Ÿ.* Ipse vulne-
ratus est hinc propter iniquitates nostras. *℟.* Cujus livore sanati
sumus.

O R A T I O.

Domine JESU Christe Fili DEI vivi, qui hunc sacratissimum
locum, pro salute humani generis, tuo pretioso sanguine
consecrasti, ad quem hora tertia bajulans crucem duci voluisti,
ac demum hora sexta cruci affixus pro peccatoribus exorasti,
matremque dolorosam Virginem Virgini commendasti, concede
quæsumus, ut nos omnes, qui hinc tuo pretioso Sanguine redem-
pti sumus, & tuæ passionis memoriam celebramus, ejusdem pas-
sionis beneficium consequi valeamus. Qui vivis & regnas &c.

DESCENDENDO A MONTE CALVARIO
AD LOCUM UNCTIONIS JESU CHRISTI.

AD Christum modò ungere
Devotionis oleo,
Pergamus omnes fervidè,
Ut nos inungat gratia.

Qui pietate nimia,
Nomen, effusum oleum,
Habens atque dulcissimum,
Suis rigavit lacrymis.

O tu excelsa pietas,
O JESU ardens charitas,
Qui mortem morte destruis,
Sic vitam donas mortuis.

De Cruce jam depositus,
In Matris suæ brachiis
Repositus (ut creditur)
In loco isto ungitur.

Contempla matrem lacrymis
Plenam, atque mœstissimam

Dolore mortis filii,
Cujus amore moritur.

Hic & Joannes adfuit,
Qui Matrem vice filii
Accipit Virgo Virginem
Pro pietate mortui.

Venite ergo Comites,
Huc cum Joseph & socio
Ungere JESUM oleo
Mixture myrrhæ cordium.

Beata vestra brachia,
Quæ meruere cingere
Corpus JESU sanctissimum,
Et id unguentis ungere.

Gloria tibi Domine,
Decus tibi perpetue,
Honor tibi sanctissime,
Inuncto suavi nomine, Amen.

Antiphona. Unguentum effusum nomen tuum: ideò adolescentulæ dilexerunt te. *ψ.* Dilexisti iustitiam & odisti iniquitatem. *ϣ.* Propterea unxit te DEUS, DEUS tuus.

O R A T I O.

Dulcissime JESU Christe, qui in tuo sanctissimo corpore tuorum condescendens devotioni fidelium, ut te verum Regem & Sacerdotem ostenderes, inungi ab iisdem voluisti: concede, ut corda nostra unctione Spiritus Sancti valeant ab omni infectione peccati continuè præservari. Qui cum Patre, &c.

A D G L O R I O S U M C H R I S T I
S E P U L C H R U M.

Jam ad locum sanctissimum,
In quo corpus Dominicum
Conditum fuit, pergimus:
Ipsam quæramus laudibus;
Ad locum tam amabilem
Cunctis Christi fidelibus,
Pergentes nos cum jubilis,
Fervore moti Spiritus.
Ecce Joseph Decurio,
Arimathæ nomine,
Qui Christi corpus unxerat,
Cujus erat discipulus,
Et Nicodemus pariter,
Cum sanctis quoque aliis,
Tulerunt hoc in proprio
Sepulchro pleni lacrymis.
In hoc exciso lapide,
In quo nunquam quis fuerat,
Perunctum ponunt mortuum
Corpus Christi sanctissimum.
Jam anima sanctissima
Ad inferos descenderat,
Ut lumen daret mortuis,
Eosque ad cælos duceret.
Contrivit portas æreas,
Ligavitque Luciferum
In pœnis iis perpetuis,
Sua virtute propria.

Sic ergo tulit animas,
Atque Sanctorum corpora,
Quæ, resurgentes pariter,
Conduxit ad cœlestia.
Unitur posthæc anima
Sacrato Christi corpori,
Cum in utroque fuerit
Excelsa illa divinitas.
Resurgit tunc in gloria,
Passurus nunquam amplius,
Sed vita beatissima
Usurus, & perpetua.
Huc currunt duo pariter
Ad gloriosum tumulum:
Sed præcurrit citius
Joannes Petro junior.
Joannes tamen ingredi
Non vult, præ reverentia
Pastoris jam Ecclesiæ;
Intus tamen prospiciens,
Tunc vidit linteamina,
Quibus cum aromatibus
Corpus JESU ligaverat,
Sacratumque sudarium:
JESUM tamen non viderant,
Qui jam liber à mortuis
Tertia die fuerat,
Ut ipse jam prædixerat.

Quando verò circumdatur sanctissimum Sepulchrum una vice tantum, dicatur hîc, Gloria tibi Domine, ut habetur in fine.

<p>Resumpsit CHRISTUS omnia, Quæ patiens amiserat, Et sanguinem & alia, Ad unionem corporis. Revolvit tunc ab ostio Sepulchri hujus lapidem, Ut legitur, hîc Angelus, Ad resurgentis gloriam. Fit terræmotus maximus, Quo assistentes milites Tremunt, nunc perterriti In terram velut mortui. O divina potentia, O summa sapientia, En post tormenta talia Hîc surgit tanta gloria. Surgunt autem diluculo Mulieres, cùm tenebræ Effent adhuc, sollicitæ Cujus erant discipulæ. Pergunt in prima sabbati, Aromatum huc copiam Portantes, his ut ungerent Corpus JESU sanctissimum. Tunc JESUM non inveniunt, Sed vident secum Angelos Sedentes hîc in albis, Qui dicunt ipsum vivere. Ex his ergo prodigiis, Pergunt huc omnes populi, Illumque adorant, prædicant, Qui morte mortem perdidit.</p>	<p>Ex mundi plagis omnibus, Ex omni sexu & genere, Omnes devotè properant Amore Christi anxii. Ex Orientis partibus, Et Aquilonis montibus, Meridiei plagisque, Et ab Occasu pariter. Festinant Parthi, Medique, Sic Elamitæ cursitant Atque Mesopotamii, Simul & Cappadocii. Ex Pontique provincia, A regione Libyæ, A Phrygiæque populi, Omnes amore accelerant. Gentes huc ex Pamphylia, Et ex Ægypti partibus, Atque totius Asiæ, Ad locum hunc perveniunt. Pergunt Romani advenæ, Omnes fervore calidi, Ob Christi reverentiam Ac Matris suæ Virginis. Precemur Patrem supplices, Ex corde cum his omnibus, Ut ob Christi victoriam, Donet nobis & veniam. Gloria tibi Domine, Qui surrexisti à mortuis, Cum Patre & Sancto Spiritu, In sempiterna sæcula, Amen.</p>
---	--

Quando autem circumdatur tribus vicibus, addantur versiculi applicati ad locum S. Mariæ Magdalenæ, post quos dicatur Antiphona pro S. Sepulchro.

Antiphona. Quem totus mundus capere nequiverat, hîc uno saxo clausus fuit; atque morte jam perempta, inferni claustra penetravit. *Ÿ.* Surrexit Dominus de hoc Sepulchro, Alleluja. *℟.* Qui pro nobis pependit in ligno, Alleluja.

O R A T I O.

Domine JESU Christe, qui die tertia, ex hoc sanctissimo Sepulchro, deposita mortalitate, ut primitiæ dormientium surrexisti, & immortalis pro nobis apparere voluisti: concede nobis famulis tuis, qui ad tui laudem hîc congregati sumus, ut ejusdem resurrectionis gloriæ cum Sanctis & electis tuis comparticipes esse valeamus. Qui vivis & regnas, &c.

U B I C H R I S T U S A P P A R U I T M A R I Æ

MAGDALENÆ IN FORMA HORTULANI:

QUANDO FIT IBI PROCESSIO.

A Magdalena fervida
 Quæramus nunc quid viderat,
 Dicentes; O discipula
 Christi, quid tibi apparuit.
 Sepulchrum cum sudario,
 Et testibus angelicis,
 In albisque sedentibus,
 Meis conspexi oculis.
 Meum quærebam Dominum,
 Tota conspersa lacrymis,
 Hinc inde currens rediens,
 Et mori secum cupiens.
 Euntibus discipulis,
 Ego jam ibam illicò;
 Sed igne amoris anxia,
 Ardebam desiderio.
 O vitæ nostræ gloria,
 O nostræ amor animæ,
 Clamabam ut insipiens,
 Amore ejus languida.
 Ipse post hæc apparuit
 Sua divina gratia,

Licet tunc non cognoverim,
 In hortulani habitu.
 Sed qui donavit mortuis
 Vitam, & hos ab inferis
 Reduxerat ad gaudia,
 Me consolari voluit.
 Noli devota plangere
 Maria, sed à lacrymis
 Jam cessa, corde jubilo
 Exulta plena gaudiis.
 Ad ipsum citò adii,
 O tu mi dulcis Rabboni,
 Dixi, & pedes protinus
 Tunc osculari volui.
 Sed ille, quia omnia
 Nondum sciebam optimè,
 Nec ad Patrem ascenderat,
 Noli, inquit, me tangere.
 Gloria tibi Domine,
 Et nobis hîc ignoscere
 Digneris, qui discipulæ
 Dilectæ tuæ credimus, Amen.

Antiphona. Surgens JESUS manè prima Sabbati, apparuit hîc Mariæ Magdalenæ, de qua ejecerat septem dæmonia. *℣.* Maria noli me tangere. *℟.* Nondum enim ascendî ad Patrem meum.

O R A T I O.

BENIGNissime Domine JESU Christe, Alpha & Omega: qui manè prima Sabbati Magdalenæ lacrymabiliter te quærenti, in hoc loco apparere voluisti, & ei te affabilem jucundis confabulationibus & vultu desiderabili præbuisisti: concede nobis indignis famulis tuis, ut sacratissimam faciem tuam, gratiarum plenam, in cœlesti gloria meritis tuæ resurrectionis videre valeamus. Qui vivis & regnas, &c.

Hinc ad Capellam VIRGINIS Mariæ, ubi fertur CHRISTUM JESUM post Resurrectionem apparuisse ipsi Beatissimæ MATRI suæ.

<p>Regina mundi cœlique, Lætare super sidera, Quem meruisti parere, Vidisti eum vivere. Surgens liber ab inferis Christus, primo diluculo Venit ad te cum jubilo, Ferens cœleste gaudium.</p>	<p>Quem crucifixum corpore, Die vidisti tertia, Surrexit jam in gloria Et corporis & animæ. Ex his ergo mysteriis Sit Trinitati gloria, Ac tibi Matri Virgini, Nobisque æterna gaudia, Am.</p>
---	---

Tempore Paschali dicantur ista quæ sequuntur, scilicet Versus & Oratio.

ψ. Gaude & lætare Virgo Maria, Alleluja. R. Quia surrexit Dominus verè, Alleluja.

O R A T I O.

DEUS, qui per Resurrectionem Filii tui Domini nostri JESU Christi, familiam tuam lätificare dignatus es: præsta quæsumus, ut per ejus genitricem Mariam perpetuæ capiamus gaudia vitæ. Per eundem Dominum nostrum JESUM Christum, &c. ψ. Dominus vobiscum. R. Et cum Spiritu tuo. ψ. Benedicamus Domino. R. Deo gratias. ψ. Divinum auxillum, &c.

Alio verò tempore dicantur subscripta.

ψ. Ora pro nobis Sancta DEI Genitrix. R. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

O R A T I O.

Concede nos famulos tuos, quæsumus Domine DEUS, perpetua mentis & corporis sanitate gaudere: & gloriosa Beatæ

tæ Mariæ semper Virginis intercessione à præsentī liberari tristitia,
& æterna perfrui lætitia. Per Dominum nostrum JESUM Chri-
stum Filium tuum: qui tecum vivit & regnat, &c.

PRO SACRO PRÆSEPIO.

Nunc ad Præsepe Domini sacratum
Pergamus omnes, offerentes DEO
Ex orde preces, propter JESU nomen
Dulce per omne.

Omnes amore moti contemplemur
Puerum sanctum, Deitate plenum,
Ut sic ad Patrem sua nos perducatur
Morte crudeli.

Ad nos pervenit Sanctus pietate,
Carne indutus, qui à Patre DEO
Genitus fuit ante mundi lucem,
Gignitur tamen.

Hoc nato cantat Angelorum cœtus,
Gloria DEO ac æterno Patri,
Sit illi semper, atque pax in terra,
Omne per ævum.

Pulchrior cœlo, vultu, mente, corde,
Jacet cum brutis humilis ac plorans,
Crimina nostra cupiens rigare
Lacrymis suis.

Dum hîc de Matre nascitur, in cœlo
Oritur stella, mundumque illustrat,
Qua mediante, currunt citò Magi,
Christi amore.

Munera portant, Aurum, Thus, & Myrrham,
Deferunt nato puero, jacenti
Ad pectus sacrum Virginis beatæ,
Isto in loco.

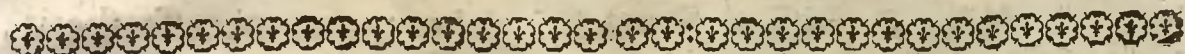
O amor tantæ pietatis tuæ,
Quem ostendisti nascens hîc de sacra
Matre, quæ Virgo extitit intacta
Gratia tua.

Gloria tibi Genitori Patri,
Qui hunc misisti Redemptorem sanctum,
Ut nos ab hoste liberaret omnes,
Sanguine suo, Amen.

℣. Hic notum fecit Dominus, Alleluja. ℞. Salutare suum, Alleluja.

O R A T I O.

DEUS perpetuæ & immensæ bonitatis, qui cœternum & consubstantialem Filium tuum, Sancti Spiritus operatione, nostra mortali carne vestiri voluisti, & de sacra & intacta Virgine in hoc loco nasci, & à Magis atque pastoribus adorari fecisti; concede nobis, ut eundem Filium tuum, quem tota mente & totis viribus nos diligere debemus, eadem sacra & beatissima Matre ejus intercedente, apud tuam clementissimam bonitatem mediatorem habere mereamur. Qui tecum, &c.

IN NOMINE DOMINI A M E N.

INCIPIT MODUS PERFICIENDI SIVE ORDINANDI MILITEM SANCTISSIMI SEPULCHRI DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI.

ANte omnia igitur ordinandus Miles præparet se ad devotionem, ut valeat percipere gratiam officii sacre Militiæ: ac præmissa Confessione, auditâque Missa, & percepta Dominica Communione, intromittatur in atrium S. Sepulchri. Et tunc incipiatur juxta modum qui sequitur.

In primis congregatis omnibus intra sanctissimum Sepulchrum, cantatur Hymnus, Veni Creator Spiritus. ℣. Emitte Spiritum tuum, & creabuntur. ℞. Et renovabis. ℣. Domine exaudi. ℞. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℞. Et cum Spiritu tuo,

O R E M U S.

DEUS, qui corda fidelium Sancti Spiritus illustratione docuisti: da nobis in eodem Spiritu recta sapere, & de ejus semper consolatione gaudere. Per Christum Dominum nostrum, Amen.

Deinde interrogari debet à P. Guardiano: Quid quæris? Respon-

spondet flexis genibus : Quæro effici miles Sanctissimi Sepulchri Domini nostri JESU Christi.

Interrogatio. Cujus conditionis es ?

Resp. Nobilis genere, ex parentibus generosis.

Interrogatio. Habésne unde honestè manu tenere possis statum & Militarem dignitatem absque mercantiis, & arte mechanica ?

Resp. Habeo cum gratia DEI mei, bonorum sufficientem copiam.

Interrogatio. Esne paratus corde & ore jurare, & pro posse militaria sacramenta servare, quæ sunt ista, quæ sequuntur.

1. Miles sanctissimi Sepulchri omni die, habita opportunitate, Missam audire debet.

2. Miles sanctissimi Sepulchri debet, cum necesse fuerit, bona temporalia & vitam exponere; scilicet, quando est bellum universale contra infideles, & venire in propria persona, vel mittere idoneum.

3. Miles sanctissimi Sepulchri, est obligatus sanctam DEI Ecclesiam, & ejus fideles ministros, ab eorum persecutoribus defendere, & pro posse liberare.

4. Debet injusta bella, turpia stipendia & lucra, hastiludia, duellum, & hujusmodi, nisi causa militaris exercitii, omnino vitare.

5. Debet pacem & concordiam inter Christi fideles procurare; Remp. zelare & augmentare; viduas & orphanos defendere; juramenta execrabilia, perjuria, blasphemias, rapinas, usuras, sacrilegia, homicidia, ebrietatem, loca suspecta, & personas infames, atque vitia carnis vitare, & tanquam pestem cavere; & se apud DEUM & apud homines irreprehensibilem exhibere, ac etiam verbis & facto, se dignum tanto honore demonstrare, Ecclesias frequentando, & cultum divinum augmentando.

*Quærat*ur ergo, si est paratus corde & ore hæc omnia protestari, jurare & facere. *Resp.* Sic.

FORMA PROFESSIONIS.

EGO N. profiteor & promitto DEO JESU CHRISTO, & Beatæ Virgini Mariæ, hæc omnia pro posse, ut bonus & fidelis CHRISTI miles, observare.

His peractis benedicatur Ensis à Guardiano, secundum formam inferius positam, si non est benedictus: sed si est benedictus, vel post be-

benedictionem, vocato uno Ordinando, & genuflexo ante sanctissimum Sepulchrum, Guardianus ponat manus super caput ejus, & dicat:

Et tu N. esto fidelis, strenuus, robustus, & bonus miles Domini nostri JESU CHRISTI, & sanctissimi ejusdem Sepulchri, qui te, finito mundi termino, cum electis suis in gloria sua collocare dignetur, Amen.

Hoc finito, Guardianus dat in manu sua calcarea inaurata, quæ ponat in pedibus suis in terra existens; postea dat ensen nudum, ipsi militi dicens:

Accipe N. sanctum gladium, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus † Sancti: & utaris eo ad defensionem tuam, ac sanctæ DEI Ecclesiæ, & ad confusionem inimicorum Crucis CHRISTI, ac fidei Christianæ; & quantum humana fragilitas permiserit, cum eo neminem injustè lædas. Quod ipse præstare dignetur, qui cum Patre & Spiritu Sancto regnat DEUS, per omnia sæcula sæculorum. R. Amen.

Deinde ensis in vaginam reponitur, & Guardianus prædicto ense cingit eum, dicendo:

Accingere N. gladio tuo super femur tuum potentissimè, in nomine Domini nostri JESU CHRISTI, & attende, quòd Sancti non in gladio, sed per fidem vicerunt regna.

Ense accincto miles surgit, & genibus flexis, inclinato capite supra sanctum Sepulchrum, à Guardiano ordinatur, percutiendo ter cum ense prædicto super scapulas, & dicendo ter:

Ego constituo & ordino te N. militem sanctissimi Sepulchri Domini nostri JESU CHRISTI, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus † Sancti, Amen.

Deinde osculetur eundem in facie, ponens secundùm antiquam consuetudinem torquem aureum cum cruce pendente in collo ejus; & Ordinatus deosculetur sanctum Sepulchrum, postea descendat & restituat omnia: & vocato alio, Ordinatus in atrio remanet, quousque omnes Ordinandi erunt ordinati, post quorum vel cujus ordinationem, cantando à Fratribus, Te DEUM laudamus, itur ad Capellam nostram, vel ibidem statim, secundùm dispositionem Guardiani. Deinde dicitur Antiphona hæc in singulari, si est unus: si autem plures, in plurali.

In singulari dicitur: Speciose forma præ filiis hominum, Accingere N. gladio tuo super femur tuum potentissimè.

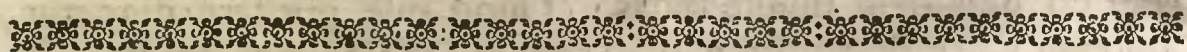
In plurali: Speciosi forma præ filiis hominum, Accingimini gladiis vestris super femora vestra potentissimè.

℣. Domine exaudi orationem meam. R. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. R. Et cum, &c.

O R E M U S.

DA Ecclesiæ tuæ, misericors DEUS, ut Sancto Spiritu congregata, hostili nullatenus incursione turbetur. Omnipotens sempiterne DEUS, super hunc, (*vel hos*) famulum tuum (*vel* famulos tuos) qui eminenti mucrone circumcingitur (*vel* circumcinguntur) gratiam tuæ benedictionis infunde: & eum (*vel* eos) dexteræ tuæ virtute munitum (*vel* munitos) fac contra cuncta adversantia cœlestibus armari præsidiiis, quibus nullis in hoc sæculo tempestatibus bellorum turbetur (*vel* turbentur.) Per Dominum nostrum, &c.

Ultimò amplectantur à Guardiano, & aliis, si quis vult eos amplecti. Et sic est finis.

SEQUITUR BENEDICTIO
ENSIS MILITIS VEL EQUITIS

SACRI SEPULCHRI.

Is qui benedicit, teneat ensẽ nudum ante se, & dicat: ψ. Adjutorium nostrum. R. Qui fecit, &c.

O R E M U S.

EXaudi, quæsumus Domine, preces nostras, & hunc Ensem, quo hic famulus tuus circumcingi desiderat, Majestatis tuæ dextera dignare benedicere: quatenus possit esse defensor Ecclesiarum, viduarum, orphanorum, omniumque DEO servientium, contra sævitiam paganorum; aliisque sibi insidiantibus sit terror & formido, præstans ei æquæ persecutionis & justæ defensionis effectum. Per Christum Dominum nostrum. R. Amen.

O R E M U S.

Benedic † Domine Sancte Pater, omnipotens æterne DEUS, per invocationem sancti tui nominis, & per adventum Christi Filii tui Domini nostri, & per donum Spiritus Sancti, hunc Ensem: ut hic famulus tuus, qui hodierna die, tua concedente pietate, præcingitur, visibiles & invisibiles inimicos sub pedibus conculcet, victoriæque per omnia potitus, semper maneat illæsus. Per Christum, &c.

Benedictus Dominus DEUS meus, qui docet manus meas
ad

ad prælium, & digitos meos ad bellum. Misericordia mea & refugium meum, susceptor meus & liberator meus, protector meus & in ipso speravi, qui subdit populum meum sub me. Gloria Patri. Sicut erat, &c.

ψ. Salvum fac servum tuum Domine. R. Deus meus sperantem in te.

ψ. Esto ei Domine turris fortitudinis. R. A facie inimici. ψ. Domine exaudi. R. Et clamor meus, &c.

ψ. Dominus vobiscum. R. Et cum Spiritu tuo.

O R E M U S.

Domine sancte, Pater omnipotens, æterne DEUS: qui cuncta solus ordinas & rectè disponis, qui ad coercendam malitiam reproborum, & tuendam justitiam, usum gladii in terris hominibus tua salubri dispositione permisisti; & militarem ordinem ad populi protectionem institui voluisti; quique per B. Joannem militibus ad se venientibus, ut neminem concuterent, sed propriis essent contenti stipendiis, dici fecisti: clementiam tuam, Domine, suppliciter exoramus, ut sicut David puero tuo Goliath superandi largitus es facultatem, & Judam Machabæum de feritate gentium, nomen tuum non invocantium, triumphare fecisti; ita & huic famulo tuo N. qui noviter jugo militiæ colla suppositus, pietate cœlesti vires & audaciam, ad Fidei & Justitiæ defensionem, tribuas ac præstes, Fidei, Spei, & Charitatis augmentum; & da timorem ei pariter & humilitatem, perseverantiam, obedientiam, & patientiam bonam, & cuncta in eo rectè disponas: ut neminem cum gladio isto vel alio injustè lædat, & omnia cum eo justa & honesta & recta defendat; & sicut ipse de minori gradu ad novum militiæ provehitur honorem, ita veterem hominem deponens cum actibus suis, novum induat hominem ut te timeat, & rectè colat, perfidorum consortia vitet, & suam in proximum charitatem extendat, præposito suo in omnibus rectè obediat, & suum in cunctis justè officium exequatur. Per Christum Dominum nostrum. R. Amen.

I N D E X.

B.

Balbecch civitas & palatium Salomonis in
monte Libano. 20
hujus structura à quibusdam Asmodæo da-
moni adscribitur. 122
Balduini & Godefridi Regum Jerof. sepulchra. 41
Balneum Solimanni Alexandria. 149
Balena Turcarum civitas. 12
Balsami arbores. 131
Banditi Auctorem spoliaut. 196, 197, & seqq.
Banditorum misera conditio. 201
Baptismi Christi locus. 71
Barium Apulicæ civitas. 193
Bassa Egypti Imbraimus. 112
Bassæ Imbraimi in apertione Nili majestas. 123,
124
Bassi Cairi judicia. 172

I N D E X.

<i>Benedictio maris in Januario apud Venetos.</i>	7	<i>Christiani ad pyramidem mensura Nili non ad-</i>	
<i>Benamin Hebraus in suo itinero cur Pyrami-</i>		<i>mittuntur.</i>	116
<i>dum non meminerit.</i>	121	<i>Christiani è servitute Turcica ab Auctore re-</i>	
<i>Berytum.</i>	18	<i>dempti.</i>	154
<i>Bethsabea piscina.</i>	60	<i>Christiani redempti, raro bonae fugis.</i>	156
<i>Bethagil locus castorum Sennacherib.</i>	65	<i>Christianorum Schismaticorum Jerosolymus de-</i>	
<i>Bethania vicus.</i>	53	<i>votio.</i>	79
<i>Bethlehem S. Praeepii Basilica.</i>	61	<i>Christianos Turcas factos educendi difficultas.</i>	154
<i>Bethsaida S. Petri patria.</i>	32	<i>Chrizoroa mons.</i>	23
<i>Bona temporalia umbræ assimilata.</i>	3	<i>Ciceronis sepulchrum.</i>	12
<i>Bonae Poloniae Reginae corpus.</i>	194	<i>Ciconiae Nili.</i>	105
<i>Botarga piscium ova.</i>	191	<i>Circumcisi in quibusdam Terræ sanctæ locis</i>	
<i>Braczo de Mayna portus.</i>	186	<i>ultra triduum vivere non possunt.</i>	65
<i>Bulbach civitas Cairo adjacens, & ejus magni-</i>	109	<i>Circumcisionis Domini locus.</i>	63
<i>tudo.</i>		<i>Circumcisionem Turcæ in macello peragunt.</i>	95
C.		<i>Cisterna David.</i>	61
<i>Cæsarea Cappadociæ.</i>	18, 93	<i>Cisterna Joseph, in quam à fratribus fuit</i>	
<i>Caiphæ domus.</i>	43	<i>missus.</i>	32
<i>Cairus, olim Babylon, maxima Ægypti civi-</i>		<i>Clibani pullos gallinaceos producentes</i>	107
<i>tas. 110. oculis inimica. 113. à Sedimo l. oc-</i>		<i>Cælesyria, vel Syria cava.</i>	21
<i>cupatur.</i>	135	<i>Cenaculum Domini.</i>	44, 75
<i>Cairi arx.</i>	135	<i>Cenaculum sacrum Turcæ venerantur.</i>	75
<i>Cairi custodia militaris propter Arabes.</i>	119		76
<i>Cairi victus abundantia.</i>	114	<i>Columna flagellationis.</i>	37
<i>Cairus ad tria milliaria nosti a protenditur.</i>	129	<i>Columna improperii.</i>	38
<i>Cairi ædium & Moschæarum numerus.</i>	111	<i>Columna Pompeji Alexandria</i>	145
<i>Cairi Judæorum multitudo.</i>	113	<i>Constantia Fratrum Minorum in celando the-</i>	
<i>Cairi publicarum culinarum numerus.</i>	114	<i>sauro S. Sepulchri.</i>	49
<i>Cairi Ecclesiæ Christianorum.</i>	141	<i>Constantinopolis victum ab Ægypto mutua-</i>	
<i>Callimonia portus.</i>	100	<i>rit.</i>	152
<i>Calores Ægypti.</i>	107	<i>Conversio Auctoris ad DEUM.</i>	4
<i>Calores in Ægypto pestem profligant.</i>	115	<i>Corcyra.</i>	12, 189
<i>Calvaria mons.</i>	78	<i>Corcyrae arx nova, clavis maris Adriatici.</i>	190
<i>Campanarum usus à Turcis interdictus.</i>	70		31
<i>Candia, sive Creta.</i>	176	<i>Corozaim.</i>	13, 166
<i>Canea, sive Cydonia.</i>	178	<i>Creta, seu Candia,</i>	
<i>ad Cannas Romanorum clades.</i>	194	<i>Crocodili Niliaci.</i>	143
<i>Canopicum Nili ostium.</i>	115	<i>Crucifixi Lucensis imago.</i>	90
<i>Capella Apparitionis.</i>	37	<i>Crucis Christi inventæ locus.</i>	37
<i>Capella Carcetus.</i>	37	<i>S. Crucis monasterium.</i>	67
<i>Caravana Mecham euntes.</i>	29	<i>Cydonense a. mamentarium Venet.</i>	183
<i>Carcer Christi.</i>	43	<i>Cyprus insula.</i>	15, 102
<i>Carmelus mons.</i>	18	<i>In Cypro vinorum conditorum ratio.</i>	104
<i>Carpathos insula Palladis patria.</i>	165	<i>Cyprus quo prætextu Veneris erepta.</i>	133
<i>Casso insula.</i>	165	<i>Cyprus lini Gossipini ferax.</i>	103
<i>Cassia arbor.</i>	131	<i>Cythera Venetorum insula.</i>	185
<i>Cassum Pisanum.</i>	59		
<i>S. Catharinae virginis carcer & martyrii locus.</i>	149	D.	
	20	<i>Dalmatia.</i>	11
<i>Cedri montis Libani.</i>	46	<i>Damascus amplissima Syriæ civitas.</i>	23
<i>Cedron torrens.</i>	46	<i>Damascena Mauza.</i>	26
<i>ibidem vestigia cadentis Christi.</i>	46	<i>Damiata, vel Pelusium.</i>	106
<i>Cephalonia.</i>	12, 189	<i>Damiatæ propugnaculum.</i>	105
<i>Chauleontis natura.</i>	88	<i>Davidis cisterna.</i>	61
<i>Cercassii Christianorum reliquiae.</i>	113		
<i>Christiani Arabes in Syria.</i>	21	<i>Da-</i>	
	L 11 2		

INDEX.

<i>Davidis monumentum.</i>	76	<i>Fua civitas malis granatis abundans.</i>	149
<i>Defunctorum suffragia.</i>	40, 41	<i>Funebres cæremonia Sitorum.</i>	175
<i>Defunctorum sepeliendorum apud Turcas tributum.</i>	134		
<i>Delta Nili.</i>	115, 125		
<i>Desertum S. Joannis Baptistæ.</i>	66		
<i>DEUS diversis mediis hominem salvat.</i>	3		
<i>ejus providentia circa provinciarum fertilizationem.</i>	118		
<i>Diploma Militiæ S. Sepulchri datum Auctori.</i>	49		
<i>Divoniæ insulæ.</i>	100		
<i>Domus saltus Libani.</i>	20		
<i>Domus mali consilii.</i>	60		
<i>Donaria Auctoris S. Sepulchro attributa.</i>	51,		
<i>& seqq.</i>			
<i>Dromedarii, & eorum celeritas.</i>	157		
<i>Drusiani, Christianorum Gallorum reliquia.</i>	18		
<i>Drusianorum eleemosyna.</i>	99		
<i>Drusianorum religio.</i>	99		
<i>Dzaffer Bassa Tripolitanus.</i>	94		
<i>Dzerma navigii commoditas.</i>	104		
E.			
<i>Ecce homo, locus.</i>	57		
<i>Ecclesiæ Christianorum Cairi.</i>	141		
<i>Eleemosynæ Turcarum Drusianorum.</i>	99		
<i>Eliæ statura petreæ impressa.</i>	61		
<i>Elisei fons.</i>	73		
<i>Emaus castellum.</i>	88		
<i>Emir Machomet Syria Phœnicis Regulus.</i>	96		
<i>Emiri cum Dzaffer Bassa congressus.</i>	97		
<i>Emo nobilis Veneti navis naufragium.</i>	188		
<i>Engaddi mons.</i>	64		
<i>Epulonis divitis Evangelici domus.</i>	59		
<i>Equi marini.</i>	105		
<i>Equi carnes comedentes.</i>	158		
<i>S. Eusebii sepulchrum.</i>	63		
<i>Expeditio Lituanorum in Livoniam.</i>	4		
F.			
<i>Fano, insula Hispanorum in mari Mediterraneo.</i>	191		
<i>Faminarum agrestium in Ægypto habitus.</i>	138		
<i>Ferchin in Ægypto civitas.</i>	106		
<i>Ferraria.</i>	205		
<i>Ficus Pharaonis.</i>	130		
<i>Flagellati Christi columna.</i>	37		
<i>Fons S. Pauli baptizati.</i>	25		
<i>Fons B. Virginis.</i>	47		
<i>Fons S. Philippi.</i>	65		
<i>Fornaces seu clibanus Ægypti, in quibus pulli gallinæ artificiosè excluduntur.</i>	107		
<i>Fossa Alexandriam Cairo ducens.</i>	143		
<i>Franciscus Caraffa Vice-Rex Lecii.</i>	193		
<i>Fructus hortorum bis in anno proveniunt in Ægypto.</i>	117		
		G.	
		<i>Gabaa Saulis.</i>	35
		<i>Galea Jacobi Regis Cypri.</i>	132
		<i>Galgala.</i>	72
		<i>Gallinæ confinia & fertilitas.</i>	31
		<i>Gallinæ pulli in clibanis Ægypti exclusi.</i>	107
		<i>Caryophylli rupes Alexandria.</i>	153
		<i>Gaurea palatium Cairi.</i>	131
		<i>Gedanense bellum Rege Stephano.</i>	4
		<i>Geneareth lacus.</i>	31
		<i>Georgius Radzivilus Auctoris frater Cardinalis creatus.</i>	188
		<i>S. Germani fidus.</i>	165
		<i>tempestates in mari sedat.</i>	168, 169
		<i>Gessen terra Jacob Patriarchæ attributa.</i>	125
		<i>Getsemani villa.</i>	45
		<i>Giamachison Moschæa Cairi.</i>	134
		<i>Giamulasar Moschæa Cairi primaria.</i>	132
		<i>Gion mons & palatium Salomonis.</i>	67, 78
		<i>Glives Pharaonis Tripoli.</i>	95
		<i>Giortina civitatis ruinæ.</i>	14
		<i>Græcia hospitium publicum non habet.</i>	179
		<i>Gregorius PP. XIII. votum Auctoris Jerosol. facultatem eundi Jerosolymam concedit.</i>	9
		<i>Gregorii Kalendarii annus.</i>	7
		<i>Gymnasium Philosophorum.</i>	189
		H.	
		<i>Haceldemach ager intra 24. horas cadaver absument.</i>	64
		<i>Hæretici non sunt Christiani iudicio Orientalium, quia non habent Sacerdotem nec sacrificium.</i>	81
		<i>Hæretici Judæis deteriores, & quare.</i>	81
		<i>Hebron oppidum.</i>	65
		<i>S. Helena recentarum Ecclesiarum in Palæstina fundatrix.</i>	38
		<i>ejusdem turres.</i>	ibid.
		<i>Helenæ raptæ locus.</i>	185
		<i>Helvetus Janissarus.</i>	153
		<i>Herodis palatium.</i>	77
		<i>Hyemis ventosa.</i>	195
		<i>Hieronymi conclave Betlebemicum.</i>	63
		<i>Homines utriusque sexus Cairi venales.</i>	126
		<i>Horæ diei & noctis num Jerosolymis æquales.</i>	118
		<i>Hortorum fructus bis in anno proveniunt in Ægypto.</i>	117
		<i>Hortus agonie Christi.</i>	45
		<i>Hospitia publica non habet Græcia.</i>	179
		<i>Hydruntinus porcus.</i>	192
		I.	
		<i>Jacob Patriarchæ pons.</i>	30
		<i>ejusdem kula.</i>	31
			Ja.

I N D E X.

<i>Jacobi majoris decollationis locus.</i>	43	<i>Lapis Domini sepulchri.</i>	43
<i>Jacobi jejunantis antrum.</i>	46	<i>Lapis quo sepulchrum Lazari clausum fuit.</i>	54
<i>Jacobi Regis Cypri galea.</i>	132	<i>Lapis dialogi Christi cum Magdalena.</i>	54
<i>Jacobus Podlodowski à Turcis occisus.</i>	180	<i>Latinus Ursinus.</i>	183
<i>Jacobus de monte Brandon, latro famosus.</i>	200	<i>Latronis boni castrum.</i>	90
<i>Idola Munitarum.</i>	139	<i>Lauretanum B. Virginis fanum.</i>	202
<i>Ieremia Ecclesia & monasterium.</i>	89	<i>Lazari resuscitati monumentum.</i>	54
<i>Iericho civitas.</i>	72	<i>Lecium, & ejus Gubernator Caraffa.</i>	193
<i>Ierichuntina rosa partum facilitant.</i>	73	<i>Lenissimum.</i>	103
<i>Ierosolyma.</i>	35	<i>Libanus mons, in quo Patriarcha Romanus Pontif. obedientiam agnoscit.</i>	20
<i>Ierosolymitana peregrinatio absque facultate Rom. Pont. ritè suscipi quare non possit.</i>	8	<i>Libri mortui magistri.</i>	2
<i>Ierosolymitanarum antiquitatum conservandarum Turcæ valde studiosi.</i>	47	<i>Lithuanorum in Livoniam expeditio.</i>	4
<i>Ierosolymitanæ urbis prisca majestas.</i>	78	<i>Locustæ & mel silvestre S. Joannis.</i>	71
<i>Ierosolymis loca sacra visitantium consolatio.</i>	80	<i>Longinus latus Christi lancea perforans.</i>	37
<i>Ierosolymitana Basilica descriptio.</i>	83	<i>Loth uxoris statua.</i>	70
<i>Jejunium Turcarum solenne.</i>	143	<i>Lucensis Christi crucifixi imago.</i>	90
<i>Igmalsen Moschæa Cairi</i>	134	<i>M.</i>	
<i>Imbraimus Bassa Ægypti. 112 ejus in apertione Nili majestas.</i>	123	<i>Macabæorum sepultura.</i>	90
<i>Impropriæ columna.</i>	38	<i>Macberontum castrum decollati S. Joannis Baptiste.</i>	32
<i>Infirmittates corporis cur DEUS permittit.</i>	3	<i>Magara Moschæa sepulchris Ægyptiorum clara.</i>	127
<i>Innocentium puerorum sepultura.</i>	63	<i>Magdalena & Martha domus.</i>	54
<i>Ioachimi domus.</i>	44	<i>Mahometis propinqui colore viridi distinguuntur à ceteris.</i>	26
<i>Ioannis Baptiste desertum.</i>	66	<i>Mahometis sepulchrum non pensile.</i>	30
<i>ejusdem locustæ & mel sylvestre.</i>	71	<i>Malamochi Venetiarum portus.</i>	205
<i>ejusdem Ecclesia.</i>	72	<i>Mamaluci qui, & eorum habitus.</i>	23
<i>Jobi fons & domus.</i>	89	<i>Mamymir Ægypti pagus.</i>	137
<i>Joppen.</i>	91	<i>Manna montis Sinai.</i>	157
<i>peregrinis ibidem Indulgentia concessa.</i>	92	<i>Marci Evangelistæ Festum apud Venetos celebratum.</i>	12
<i>Jordanis fluvius.</i>	71	<i>Marci Evangelistæ martyrii locus.</i>	149
<i>Jordanis bifariam divisus.</i>	31	<i>Mare Asphalticum.</i>	70
<i>Jordanis aqua asservata incorruptibilis ad Jordanem profectio periculosa.</i>	71	<i>Mare rubrum Christianis fulcare prohibitum.</i>	167
<i>in Jordane Christi baptizati locus.</i>	67	<i>Mareotis palus.</i>	150
<i>Iosaphat vallis.</i>	45	<i>Mariæ Deiparæ monumentum.</i>	45
<i>Ioseph cisterna in quam à fratribus fuit missus.</i>	32	<i>ejusdem Spasmus. 58. Antrum latibuli.</i>	64
<i>Ioseph Palatium.</i>	135	<i>Ecclesia de Carpignano.</i>	192
<i>ejusdem puteus admirandi operis.</i>	ibid.	<i>Visio in tempestate oblata.</i>	173
<i>Iosephi ab Arimathea familia sepulchra.</i>	41	<i>Maris benedictio apud Venetos.</i>	7
<i>Iovis seu Pici sepultura Cretæ.</i>	177	<i>Maronita qui.</i>	84
<i>Isaac immolari locus.</i>	39	<i>Maronitarum scribendi ratio minus expedita.</i>	81
<i>Isaia martyrium.</i>	47	<i>Maslok porus & cibus Turcarum.</i>	126, 127
<i>Istria.</i>	10	<i>Maurorum mancipia venalia.</i>	190
<i>Iuda Regum sepulchra.</i>	77	<i>Mauza Damascena.</i>	26
<i>Iudæ Iscariotis suspensi locus.</i>	53	<i>Mel silvestre & locustæ S. Joannis Baptiste.</i>	71
<i>Iudæa.</i>	34	<i>Mempheos urbis prisca magnitudo.</i>	121
<i>Iudæa fertilitas.</i>	34	<i>Memphticæ Pyramides. 119 à Judæis excitata.</i>	119
<i>Iudæa montana.</i>	66	<i>Mercatores Cairi divites.</i>	111
<i>Iudæorum Cairi multitudo.</i>	113	<i>Mercatoris Æthiopis Cairi vita.</i>	111, 112
<i>Iulia nova.</i>	201	<i>Mereiticum Cairi numerus.</i>	125
<i>Iurandi ritus Arabum.</i>	68	<i>Messis in Ægypto mense Martio.</i>	117
<i>L.</i>		<i>Metbona Turcarum civitas.</i>	187
<i>Labyrinthus Thesei in Creta.</i>	13	<i>Militia S. Sepulchri.</i>	48
<i>Lambertinus Anconæ Gubernator.</i>	203	<i>M m m</i>	<i>Mi-</i>
<i>Lampades in S. Sepulchro.</i>	82		

I N D E X.

Militia S. Sepulchri diploma datum Auctori.

49	
<i>Ministri novi Evangelii Ierosolymis nulli.</i>	80
<i>Missa Maronitarum Abyssinorum, Georgiano-</i>	
<i>rum.</i>	80
<i>Monasterium S. Crucis, seu S. Archangeli.</i>	67
<i>Monasterium S. Joannis de Putyna.</i>	178
<i>Montana Judææ.</i>	66
<i>Montes Ierosolymis præcipui.</i>	77
<i>Montes civitatis Alexandrinæ.</i>	149
<i>Morasth Moschæa Cairi.</i>	134
<i>Moriath mons.</i>	78
<i>Moschæa absque tholo.</i>	129
<i>Moschæa Cairi celebriores.</i>	132
<i>Moschæarum Cairi numerus.</i>	111
<i>Mulæ Cairi magni pretii.</i>	132
<i>Mulieribus Ierosolymitana peregrinatio probi-</i>	
<i>bita.</i>	43
<i>Mulchias vel Mechias mensuræ Nili in Cairo</i>	
<i>locus.</i>	116
<i>Mumia, & ejus extrahendæ ratio.</i>	138
<i>Mumia non fortuito sed arte fit.</i>	140
<i>Mumia in navi deportata tempestatem ciēt.</i>	169
<i>Mumiam cur Turcæ prohibent efferri.</i>	170
<i>Mumiam propter tempestatem in mare Auctor</i>	
<i>projicit.</i>	171
<i>Mumiarum idola.</i>	138

N.

N <i>Atarea villa B. Virginis in Ægypto man-</i>	
<i>sio.</i>	130
<i>Nationum diversarum sacella in templo Ieroso-</i>	
<i>lymitano.</i>	80
<i>Nativitatis Christi locus.</i>	62
<i>Navarinum.</i>	187
<i>Naufragium navis Emo nobilis Veneti.</i>	188
<i>Navigatio Auctoris in Ægyptum.</i>	100
<i>Navigatio Antonii Veneti.</i>	167
<i>Navis Sicularum erratica.</i>	179
<i>Naupactica victoria Christianorum sub Pio V.</i>	
189	
<i>Nicodemi mansio, & Crucifixus.</i>	90
<i>S. Nicolai portus & Ecclesia.</i>	185
<i>S. Nicolai sepulchrum & manna.</i>	194
<i>Nicolaus de Ponte Dux Venetus.</i>	185
<i>Nili ostia.</i>	104
<i>Nili exundatio. 105. non casu sed arte fit.</i>	
115, 115.	
<i>Nili latitudo.</i>	109
<i>Nili in longum procurfus</i>	ibid.
<i>Nili Delta.</i>	109, 115, 125.
<i>ad Nili mensuræ Pyramidem Christiani non ad-</i>	
<i>mittuntur.</i>	116
<i>Nili excrecentis ratio.</i>	117
<i>ex Nili incremento prognosticon abundantia.</i>	
117	
<i>Nili abertionis annum Cairi spectaculum.</i>	124
<i>in Nili apertione Sangiacorum pompa.</i>	122
<i>Nilotica aqua salubris.</i>	108
<i>Noli me tangere, locus.</i>	40
<i>Nundinæ Tripolitana.</i>	58

O.

O <i>Beliscus Porphyreticus Alexandria.</i>	148
<i>Obsidio Plescoriensis.</i>	6
<i>Occialius Præfetus Classis Turcica.</i>	167
<i>Oculis inimica civitas Cairi.</i>	113
<i>Odontotyranni seu equi marini.</i>	105
<i>Officiorum divinatorum in Basilica Ierosolymi-</i>	
<i>tana assiduitas.</i>	40
<i>Officiorum divinatorum ad S. Sepulchrum ordo.</i>	
82	
<i>Olivet mons.</i>	55
<i>Orationis Dominicæ à Christo dictata locus.</i>	56
<i>Orizæ copia in Ægypto.</i>	105

P.

P <i>aladium Ioseph Patriarchæ.</i>	135
<i>Paladium Bassæ Cairi.</i>	116
<i>Paladium Salomonis in monte Gion.</i>	67
<i>Paladium Helenæ.</i>	185
<i>Palladis patria.</i>	165
<i>Palma arbor & fructus.</i>	127
<i>Pappus.</i>	15
<i>Parentium Istria oppidum à Paride conditum.</i>	
11	
<i>Patriarcha Turcarum.</i>	134
<i>Patriarcha Chaldæorum & Abyssinorum idem.</i>	
20.	
<i>Patriarcha montis Libani obedientiam Roma-</i>	
<i>ni Pontificis agnoscit.</i>	ibid.
<i>S. Paulæ Romana monasterium.</i>	63
<i>ejusdem sepulchrum.</i>	ibid.
<i>Pauli Apostoli baptizati fons.</i>	25
<i>ejusdem locus demissionis in sporta.</i>	ibid.
<i>ejusdem conversionis locus.</i>	27
<i>Peccatoris mortem DEUS non vult.</i>	3
<i>Peregrinatio Ierosolymitana mulieribus probi-</i>	
<i>bita.</i>	43
<i>Peregrini in ingressu S. Sepulchri tributum</i>	
<i>pendunt.</i>	36
<i>Peregrinorum ad S. Sepulchrum intronitten-</i>	
<i>dorum ratio.</i>	79
<i>Personatæ defunctorum facies apud Ægyptias.</i>	
139	
<i>Pestis in Ægypto & Palæstina.</i>	5
<i>Pestis in Ægypto septimo quoque anno grassa-</i>	
<i>tur.</i>	114
<i>Pestis contagionem Turcæ non fugiunt.</i>	ibid.
<i>Petri Apostoli negationis locus, & ejusdem</i>	
<i>pænitentia.</i>	44
<i>Petri Bellonii de Cæsariæ Philippi error.</i>	21
<i>Petrus de Ossuna Vice-Rex Neapolis.</i>	200
<i>Pharaonis colossi.</i>	121
<i>Pharaonis glives.</i>	95
<i>Pharaonis ficus.</i>	130
<i>S. Philippi fons.</i>	65
<i>Philosophorum Gymnasium.</i>	189
<i>Picus, qui & Iupiter mortuus.</i>	177
<i>Pilati paladium.</i>	57
<i>Pisamum castrum.</i>	59
<i>Pisaurum Italia.</i>	204
<i>Piscaria civitas.</i>	194
Pi.	

I N D E X.

<i>Piscatores demersi manu piscantur.</i>	108	<i>Saccharum.</i>	127
<i>Pisces sanctificati non comestibiles.</i>	96	<i>Sacerdotes inclusi in Ecclesia S. Sepulchri.</i>	83
<i>Pisces Nilotici saporis, sed insalubres.</i>	108	<i>Salin modum glaciei congelatum.</i>	16
<i>Plescoviensis obsidio.</i>	6	<i>Salis statua uxoris Lotb.</i>	70
<i>Pluviam in Ægypto nullam.</i>	116, 117	<i>Salina fluvioius.</i>	196
<i>Podlodowski Iacobus à Turcis captus.</i>	180	<i>Salomonis palatium in monte Libano.</i>	20
<i>Pompa Sangiacorum in apertione Nili.</i>	122	<i>aliud in monte Gion.</i>	67
<i>Pompeji columna Alexandria.</i>	145	<i>Salomonis templum.</i>	56
<i>Porta ferrea Ierosolymis.</i>	44	<i>hoc ingredi Christianis nefas.</i>	86
<i>Porta S. Stephani, & locus lapidationis.</i>	45	<i>Salomonis monumentum.</i>	76
<i>Porta Sterquilini.</i>	48	<i>Samaria.</i>	33
<i>Porta aurea.</i>	56	<i>Samaritana Evangelica puteus.</i>	34
<i>Porta Ephraim, quæ S. Stephani.</i>	ibid.	<i>Samuelis sepulchrum.</i>	88
<i>Porta iudiciaria.</i>	59	<i>Sangiacy seu præfeti militaris habitus.</i>	33
<i>Porta speciosa.</i>	86	<i>Sangiacy in apertione Nili pompa.</i>	122
<i>Porta piscium.</i>	59	<i>Sangiacy quidam mille Anachoritas S. Sabæ interfecit.</i>	69
<i>Portus Alexandrinus.</i>	152	<i>Santonos Turcici nudi.</i>	25, 128
<i>minus tutus, & quare.</i>	ibid.	<i>Sapientia portus.</i>	187
<i>eius area.</i>	146	<i>Saraffa Moschæa Cairi.</i>	132
<i>Portus delle Quaglie. seu coturnicum.</i>	186	<i>Sceleta Ægyptiorum in symposiis.</i>	99
<i>& seqq.</i>	196	<i>Selimus I. Cairum occupat.</i>	135
<i>Prædones Auctorem cum sociis invadunt & spoliant. 201 & seqq. eorum misera conditio.</i>	61	<i>Senogallia.</i>	204
<i>S. Præsepium in Bethleem Basilica.</i>	56	<i>Sepher civitas, Hester patria.</i>	32
<i>Probatia piscina.</i>	37	<i>Sepulchri Dominici affiguratio.</i>	40
<i>Processio peregrinorum in Ecclesia Salvatoris.</i>	117	<i>templi ejusdem descriptio.</i>	83
<i>Prodona.</i>	117	<i>eiusdem Ecclesia Venetiis.</i>	206
<i>Prognosticon abundantia ex Nili incremento.</i>	22	<i>Sepulchrum Abel. 22 Absalomis. 46 Balduini & Godefridi Regum Ierosol. 41 Iouis. 177 Ciceronis. 12 Davidis. 76 S. Eusebii. 63 Innocentium puerorum. 63 Familia Iosephi ab Arimathia. 41 Regum Iuda. 77 Lazari resuscitati. 54 Machabæorum. 90 Mahometis non pensile. 30 S. Nicolai. 194. P. Saulæ Romanæ. 63 Rachelis. 61 Hieronymi 61 Salamonis. 88 Samuelis 46 Zachariæ filii Barachia.</i>	34
<i>Purgatorium esse credunt Turcæ.</i>	24	<i>Sicbar.</i>	165
<i>Puteus Samaritanæ.</i>	61	<i>Sidus S. Germani.</i>	168
<i>Puteus Magorum.</i>	64	<i>tempestates in mari sedat.</i>	184, 39
<i>Puteus villæ Pastorum.</i>	33	<i>Sidon & Tyrus</i>	42
<i>Puteus Ioseph in quem à fratribus fuit missus.</i>	136	<i>Siekierzecka, peregrina Polona.</i>	47
<i>Puteus Ioseph stupendi operis.</i>	119	<i>Siloe natatoria à Turcis frequentata.</i>	12
<i>Pyramides Memphitica inter septem mundi miracula à Iudæis in servitute Ægypti excitata.</i>	121	<i>Simeonis Evangelici corpus incorruptum.</i>	60
		<i>Simeonis Evangelici domus.</i>	58
		<i>Simon Cyrenæus.</i>	53
		<i>Simonis leprosi domus.</i>	108
		<i>Simon Albimontanus, Presbyter Polonus.</i>	171, eidem B.
		<i>à spectris in navi exagitur.</i>	173
		<i>Virgo in tempestate apparet.</i>	77
		<i>Sion mons.</i>	175
		<i>Sitorum funebres cæremonia.</i>	73
		<i>Spalati arbor.</i>	58
		<i>Spasmus B. Mariæ.</i>	171
		<i>Spectra duo Simoni Presbytero in tempestate apparent.</i>	2
		<i>Stephani Poloniæ Regis de Auctoris peregrinatione datum consilium.</i>	182
		<i>non bene successfulum.</i>	4
		<i>eiusdem bellum Gedanense.</i>	in

I N D E X.

<i>in Moscoviam expeditio.</i>	5	<i>Turca pecunia cupidi.</i>	128
<i>Stradiotta equites.</i>	173	<i>Turca à Christianis fascinari se credunt.</i>	136
<i>Strophades insula.</i>	13	<i>Turca à Græcis Vasallis sibi cavent.</i>	166
<i>Struthiones. 142 eorum venatio.</i>	157	<i>Turca in acello circumbiduntur.</i>	95
<i>Sultanus Tombejus suspensus.</i>	182	<i>Turcarum militum licentia.</i>	22
<i>S. Surridi Ecclesia & corpus.</i>	190	<i>Turcarum in Persia clades.</i>	24
<i>Sylvani montis arx.</i>	196	<i>Turcarum ebriorum fustigatio.</i>	142
<i>Syria cava, vel Cælesyria.</i>	21	<i>Turcarum jejunium in Septembri.</i>	143
T.		<i>Turcismum amplectentis Christiani pompa.</i>	94
T <i>Alcha prædomum oppidum.</i>	108	<i>Turres sancta Helena in promontoriis.</i>	38
<i>Tartarorum Asiaticorum Regina Mecbam</i>		<i>Turris aqua ductus Cairi.</i>	137
<i>peregrinatur.</i>	24	<i>Turris gregis.</i>	63
<i>Taurus Rex Europæ raptor.</i>	14	<i>Tyrus & Sidon.</i>	81, 93
<i>Tempestas atrox.</i>	164, 191	V.	
<i>Temporalia bona umbra assimilata.</i>	3	V <i>Allis Iosaphat.</i>	45
<i>Terebinthus beatissimæ Virginis.</i>	60	<i>Vestigalis S. Sepulchri summa Cæsari</i>	
<i>Terebinthi Vallis.</i>	89	<i>Turcarum annuatim proveniens.</i>	80
<i>Terramotus.</i>	13	<i>Veneris templum.</i>	185
<i>Tabor mons.</i>	32	<i>Veronica domus.</i>	59
<i>Theatrum Hyppodromicum Cairi.</i>	129	<i>Vestigia cadentis Christi in torrente Cedron.</i>	46
<i>Thesaurus Tripoli effusus.</i>	19	<i>Vestigium Christi calum ascendentis.</i>	55
<i>Thesaurus Basilica S. Sepulchri.</i>	48	<i>Via dolorosa.</i>	58
<i>in eo Selymo Turcarum Cæsari non reve-</i>		<i>Victus Cairi abundantia.</i>	111
<i>lando FF. Minorum constantia.</i>	49	<i>Villarum in tractu Cairi multitudo.</i>	125
<i>Theser labyrinthus in Creta.</i>	13	<i>Vini usus apud Turcas à Bassis dependet</i>	154
<i>S. Titi caput.</i>	15	<i>Viri Galilai, locus.</i>	55
<i>Tombejus Sultanus suspensus.</i>	132	<i>Vitam brevem non accepimus, sed ipsi facimus.</i>	
<i>Torrens Cedron.</i>	46	4	
<i>Tripolis Syria civitas.</i>	19, 98	<i>Vituli portus.</i>	187
<i>Tripolitana nundina.</i>	167	<i>Uctionis Christi mortui locus.</i>	39
<i>Tur civitas ad mare rubrum.</i>	22	<i>Votum Auctoris visendi S. Sepulchrum.</i>	4
<i>Turca purgatorium credunt, aviculas pro ani-</i>		<i>Ursinus Latinus in Candiam à Veneris missus.</i>	
<i>mabus defunctorum liberantes.</i>	33	183	
<i>Turca vino se ingurgitant.</i>	47	<i>Vua passa Zazynthina.</i>	13
<i>Turca antiquitatum Ierosolymis conservanda-</i>		Z.	
<i>rum studiosi.</i>	55	Z <i>Achai domus.</i>	72
<i>Turca quas Christi memorias venerentur.</i>	55, 76	<i>Zacharia filii Barachia sepulchrum.</i>	46
<i>Turca Christum crucifixum quare non credant.</i>	55	<i>Zacynthus.</i>	12, 187
<i>Turca pestilentiam non fugiunt.</i>	114	<i>Zacynthina vua passa.</i>	13
		<i>Zara Dalmatiae.</i>	11
		<i>Zuele Moschaa Cairi.</i>	132

F I N I S.

Śląska Biblioteka Publiczna

224666

IV

Min. Ośw. 507d — PZWS C853 X. 49

Biblioteka Śląska

224666

III